

Agfa-Gevaert ønsker Dansk Fotografisk Forening tillykke,
med håbet om et

Blændende

jubilæumsarrangement

Canon har skabt verdens første SLR-kamera med 5-vejs automatisk eksponeringskontrol.

Så har Canon igen skrevet historie indenfor udviklingen af SLR-kameraer. Idag kan vi præsentere Canon A-1. Det mest udbyggede spejlrefleks med automatisk eksponering, som til dato er skabt.

Ved hjælp af de seneste udviklinger indenfor digital- og computerteknik, er det lykkedes at konstruere verdens første SLR-kamera med 5-vejs automatisk eksponeringskontrol.

1. Automatisk eksponering med lukkertidsprioritering.
2. Automatisk eksponering med blændeprioritering. (Måling foretages ved fuld blændeåbning).
3. Automatisk eksponering med blændeprioritering. (Måling foretages ved nedblændet objektiv).
4. Programmeret automatisk eksponering. (Både lukkertid og blænde indstilles automatisk).
5. Automatisk eksponering med elektronflash.

Disse nyskabelser muliggør, at du altid kan vælge den helt ideelle eksponeringsmetode til den opgave, du er i gang med. Kameraet kan naturligvis også betjenes manuelt.

Til A-1 er endvidere udviklet en avanceret filmtransportmotor, Motor-Drive MA og Speedlite 199 A computerflash.

Alt tilbehør til AE-1 samt alle FD-objektiver kan også benyttes til A-1.

Det vil føre alt for vidt her at komme ind på alle mulighederne i dette nyeste udspil fra Canon. Gør i stedet brug af nedenstående kupon. Så får du tilsendt vores udførlige brochure om Canon A-1.

Kupon: Indsendes i kuvert til:

Princo A/S Herstedvang 7 2620 Albertslund

Navn _____

Adresse _____

Postdistrikt _____

Canon A-1

Dansk Fotografisk Tidsskrift

Udgives af

Dansk Fotografisk Forening
Reklamefotograf-Foreningen
Foreningen for
Statsansatte Fotografer

Redaktion

Niels Elswing (ansv.)
Tom Borch Jacobsen

Redaktør/layout

Jan van Steenwijk

Indlevering af stof

Jan van Steenwijk
Bredgade 25 C
1260 København K
Tlf. (01) 12 28 18

Annonceredaktør

Niels Elswing

Indlevering af annoncer

Dansk Fotografisk Forenings
sekretariat
Valdemarsgade 19
1665 København K
Tlf. (01) 22 57 95 (kl. 10-14)

Tryk

Rounborgs grafiske hus
Struervej 141
7500 Holstebro
Tlf. (07) 42 23 44

Eftertryk kun tilladt med
redaktionens tilladelse
– og med kildeangivelse

Forsidefoto: Som symbol på de mange fotografer, der har dannet grundlaget for vores eksistens, bringer vi dette billede af Peter Christensen, der som en af de første fotografer herhjemme var »mobil«. Peter Christensen levede fra 1856-1943.

Billedet menes at stamme fra 1877-79. Billede fra Det Kgl. Bibliotek.

indhold i jubilæumsnummeret

Dansk professionel fotografi fejrer 100 års jubilæum i 1979, og i den anledning foreligger dette nummer med gennemgang af de forskellige fotografiske grenes historie. Desværre har det ikke været muligt at skaffe stof fra alle områder, bl.a. mangler den nuværende fagskole, men disse grupper har enten ikke ønsket at medvirke eller havde ikke den fornødne tid. Redaktionen takker Det Kgl. Bibliotek for velvillig assistance ved fremskaffelse og udlån af billedmateriale.

Portrætfotografi – S. Løvstad

Denne del af fotografien må vel siges at være den ældste på skansen. Det at afbilde mennesker har altid haft vores interesse. S. Løvstad, der til daglig er fotohandler i Herning, er vel den herhjemme, der ved mest om dansk fotohistorie. Hans beretning indeholder mange »nyheder« fra de gode gamle dage.

Reklamefotografi – Aage Strüwing

Reklamens magt er underfuld, er der et ordsprog, der siger, der skulle måske tilføjes, at det oftest er billedernes skyld. Hvad ville reklame være uden foto? Aage Strüwing, reklamefotograf fra Birkerød, giver en skildring af, hvordan hans karriere er forløbet. Fra lange arbejdstimer og lille løn til i dag. Og naturligvis cyklede man gladeligt til sine kunder med alt udstyr på bagagebæreren.

Pressefotografi – Ib Rahbæk

Vel nok et af de mest spændende områder indenfor fotografiet. Dette er faget, hvor der sker noget hele tiden – men er det nu også så rosenrødt? Ib Rahbæk, formanden for Pressefotoграфforbundet, beretning kan De læse om de glæder og problemer, en pressefotograf har til daglig. Og også om den enorme udvikling i udstyret – fra tunge, langsomme trækameraer til de moderne småbilledkameraer med motor.

Klinisk foto – Jørgen Kamp

Den medicinske verden er for de fleste mennesker et lukket område, men der sker virkelig meget her. Fotografiet havde sit indtog på hospitalerne meget tidligt. Læge Jørgen Kamp, som i en årrække var leder af AV-afdelingen, Rigshospitalet, løfter sløret for noget, der viser sig at være et stykke håndværk som alt andet, omend motiverne er noget anderledes.

Fotografiets funktion – Jan van Steenwijk

Kulturhistorisk og teknologisk set er

fotografiet kommet meget sent. I denne artikel beskriver Jan van Steenwijk, at det sådan set var Aristoteles, der – 380 år før vor tidsregning – opfandt fotografiet, men at mennesket mentalt ikke havde behov for dette materiale før det 19. århundrede. På det æstetiske område henviser han til, at mennesket gennem alle tider har benyttet sig af værktøj til at fremstille kunstarter så hvorfor så ikke også fotografiet?

Fotografisk Landsforbund – Pia Funder

Som i de fleste fag hører der også en fagforening til fotofaget. Denne kom meget sent, men har allerede gjort sig stærkt bemærket, og mange gode resultater er opnået. Mesterorganisationer har en hård nød at knække, hver gang der er overenskomstforhandlinger.

Norka – S. Løvstad

Enhver ældre fotograf kender Norka Hansen. Mange danske og udenlandske fotografer har taget i tusindvis af fotos med hans berømte multi-kamera. Som en af de få danske kamerabyggere opnåede Jens Peter Hansen verdensberømmelse.

Fotomuseum – S. Løvstad

Løvstad har som få slået for et dansk fotomuseum. Hans egen samling, der desværre ligger pakket sammen i papkasser, hører til landets fineste og største. Dette vil han gerne have at mange mennesker kunne se og få fornøjelse af.

Nellerødmanden – S. Løvstad

En anden af dansk kamerabyggers kendte skikkelser beskrives her for sit fine håndværk.

Det skrev man i ...

Dette er små udklip fra Dansk Fotografisk Tidsskrift gennem tiderne. Vi har ladet stoffet stå i det sprog, det blev skrevet i. Mange af de ting, man skrev for år tilbage, virker komiske i dag, men vi bør tænke på, at det på det tidspunkt var en alvorlig sag.

Fotografiets udvikling – tegning Michæl van Steenwijk

I erkendelse af at ikke al fotografisk historie kan vises gennem foto, har Michæl her gengivet, i grove træk, men med fin streg, nogle af de vigtigste punkter i den fotografiske historie.

en milepæl er nået ...

Så er det nu, vi kan fejre et jubilæum. Tænk engang, for 100 år siden var der en gruppe energiske mænd – fotografer hed de allerede på dette tidspunkt – der talte sammen om vigtigheden af at slå sig sammen. De følte det som deres pligt at bringe de professionelle fotografer sammen. Allerede i mange år havde man taget billeder herhjemme, med større eller mindre succes. Der var imidlertid *een* katastrofal mangel ... en mulighed for at kunne tale sammen om fælles problemer, udveksle erfaringer, tale fagligt – om uddannelse m.m.

Resultatet blev Dansk Fotografisk Forening. Samtidig besluttede man sig til at udgive et medlemsblad, så alle kunne læse sig til de ting, der skete. Bladet, der er moderen til det, De sidder og læser i nu, har undergået mange forandringer. Fra at være et månedsblad i A5-format og på otte sider med foreningsstof i starten, blev det hurtigt til et organ for allehånde oplysninger.

Den tekniske udvikling var jo kolossal dengang, og der var nok at tage fat på – husk på, det var det årstal, hvor elektriciteten var opfundet, men endnu kun brugtes i forsøgslaboratorier. Lukkeren i et objektiv bestod stadig af hånden, der fjernede et låg foran det, og fotografier blev taget i det format, som det færdige produkt skulle få, forstørrelsesapparatet var endnu ikke opfundet.

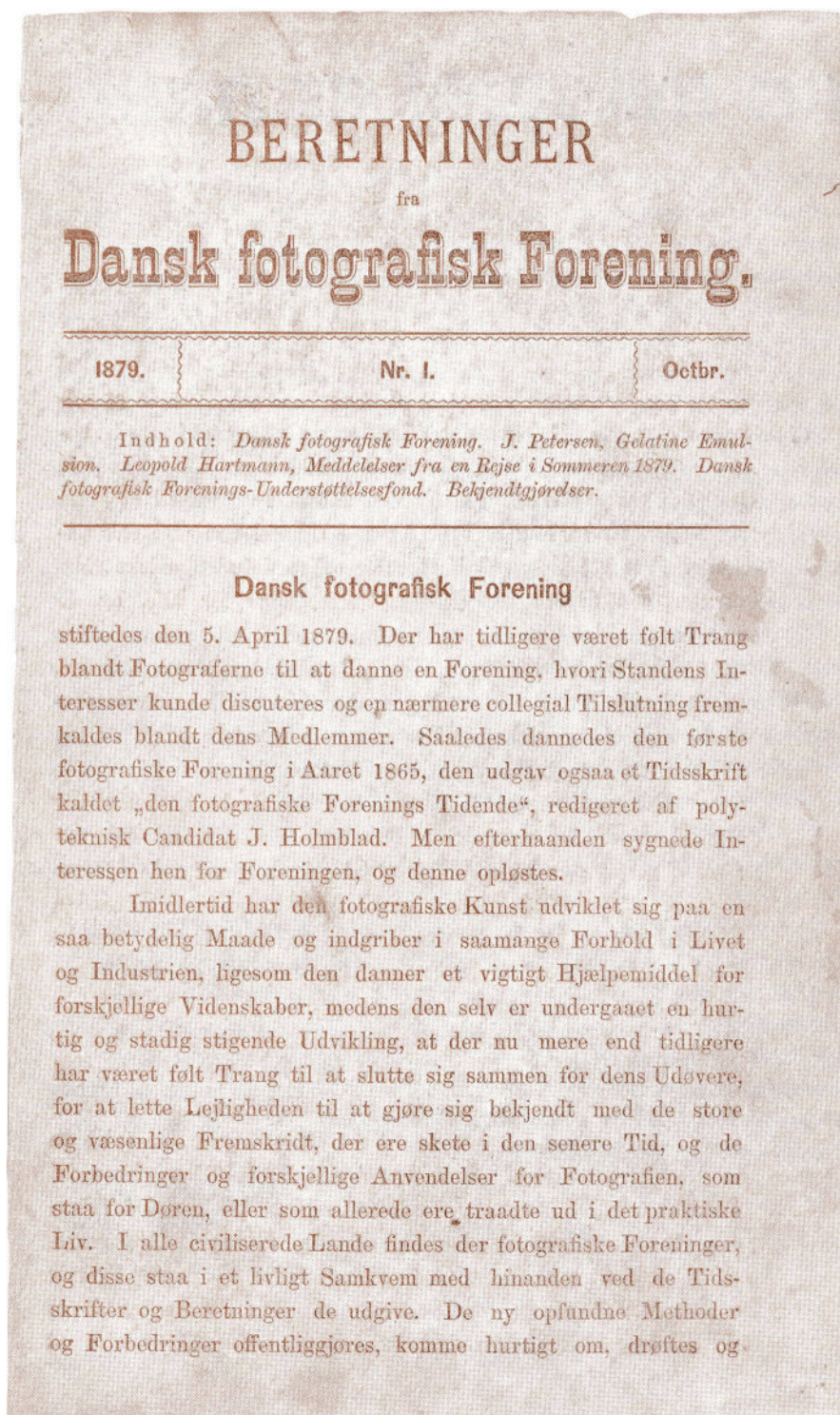
Alt dette er 100 år siden, og de mennesker, der startede det, er forlængst borte, men vi er stolte over at kunne bygge videre på deres traditioner.

Bladet eksisterer endnu, selv om formen har ændret sig en del. Meget har forandret sig – eller har det? Mange af de ting, man besværede sig over dengang, eksisterer stadig den dag i dag. Uddannelse – køkkenbordsfotografer – priser – materialer, der ikke kan holde o.s.v., o.s.v. Teknikken har ændret sig enormt, men mennesket er stadig det samme, og mon ikke man om 100 år stadig diskuterer de samme problemer. Forhåbentlig sker det så stadig i Dansk Fotografisk Tidsskrift.

*Med venlig hilsen
Redaktionen*

sådan startede det

Dansk Fotografisk Forening er 100 år i 1979. Allerede flere år før 1879 havde man gjort forsøg på at samle danske fotografer, endda med den ideologi at danne en forening for hele Norden. Det sidste er desværre endnu ikke lykkedes i dag, men måske om hundrede år ...? Her gengives de to første sider af stammoderen til dette tidsskrift, som menes at være verdens ældste eksisterende fotografiske tidsskrift.

være nogen Sympathi for Sagen i Sverrig, hvorfor man besluttede at lade denne Side af Sagen falde og alene danne en dansk fotografisk Forening.

Da Comitæens øvrige Arbejder vare tilstrækkeligt vidt fremskredne, indvarsledes et Møde i Kjøbenhavn til d. 5. April, hvor da et betydeligt Antal Fotografer vare tilstede, ogsaa fra Provindserne.

Mødet aabnedes af Hoffotograf **Petersen**, der foreslog Hr. **Neuhaus** til Dirigent, hvilket blev modtaget med Acclamation. Hoffotograf **Petersen** gav derpaa en Udsigt over Comitæens Arbejder og en interessant historisk Fremstilling af Fotografiens Udvikling, og sluttede med at fremhæve det Ønskelige i, at der dannedes en fotografisk Forening.

Ordet blev derpaa givet til Hoffotograf **Budtz-Müller**, der foreslog, at paa Grund af den ringe Sympathi Sagen havde mødt i Sverrig, burde man foreløbig stræbe hen til Dannelsen af en dansk fotografisk Forening. Derpaa oplæste **Budtz-Müller** det foreløbige Udkast til Love for Foreningen, og talte navnlig varmt for Oprettelsen af Understøttelsesfondet.

Derefter paafulgte en Diskussion, hvori navnlig deltog Dhrr. **J. Petersen**, **P. Chr. Koch**, **Budtz-Müller**, **Tillge** og **Sinding**. Ved den derpaa følgende Afstemning om Oprettelsen af en dansk fotografisk Forening paa Basis af det forelagte Udkast til Love, som skulde forelægges og revideres af en kommende Generalforsamling, vedtoges Forslaget enstemmig.

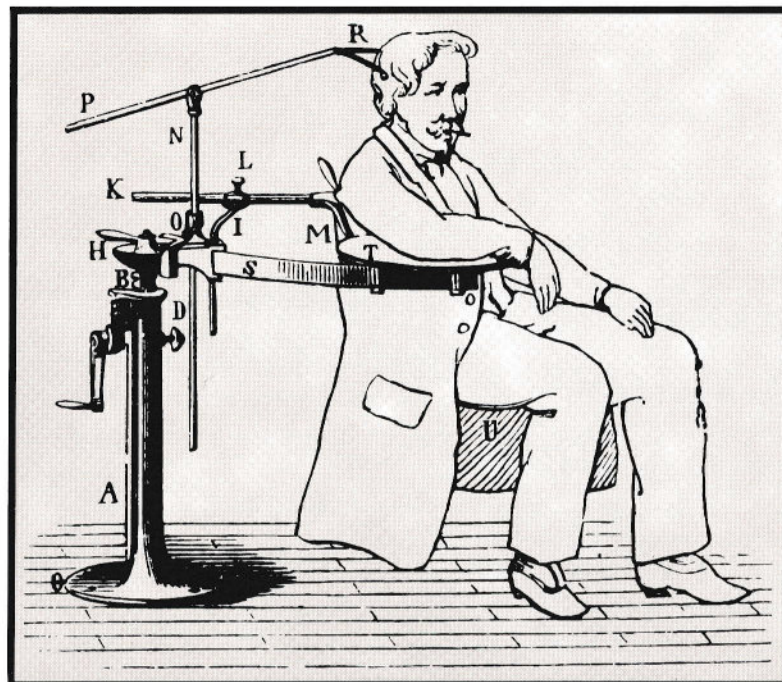
Protocollen førtes af Hr. Fotograf **Strøm**, og undertegnedes af samtlige Tilstedeværende.

Derpaa skredes til Valg af 5 Medlemmer til at revidere det foreløbige Udkast til Lovene.

Valgte bleve:

Dhrr.	Hoffotograf	J. Petersen ,
"	"	Budtz-Müller ,
"	Fotograf	Tillge ,
"	"	Neuhaus ,
"	"	Schrøder ,

da Hr. **Schrøder** imidlertid erklærede ikke at kunde modtage Valg,

af S. Løvstad

Når hundrede års udvikling indenfor det fotografiske fag skal forsøges beskrevet i anledning af den faglige sammenslutnings 100 års dag, vil det nok være rimeligt at begynde lidt længere tilbage end netop de hundrede år. For fotografien – heller ikke – den faglige portrætfotografi – begyndte først i 1879.

Vi skal længere tilbage – ja, portrætfotografien startede allerede samtidig med, at man overhovedet begyndte at kunne fotografere. Vi vil dvæle lidt ved de tekniske muligheder i perioden forud for 1879, et årstal der også indebar en teknisk revolution, idet man netop i årene omkring foreningens start, gik fra de »våde« plader til tørpladen, med alle de nye muligheder dette indebar.

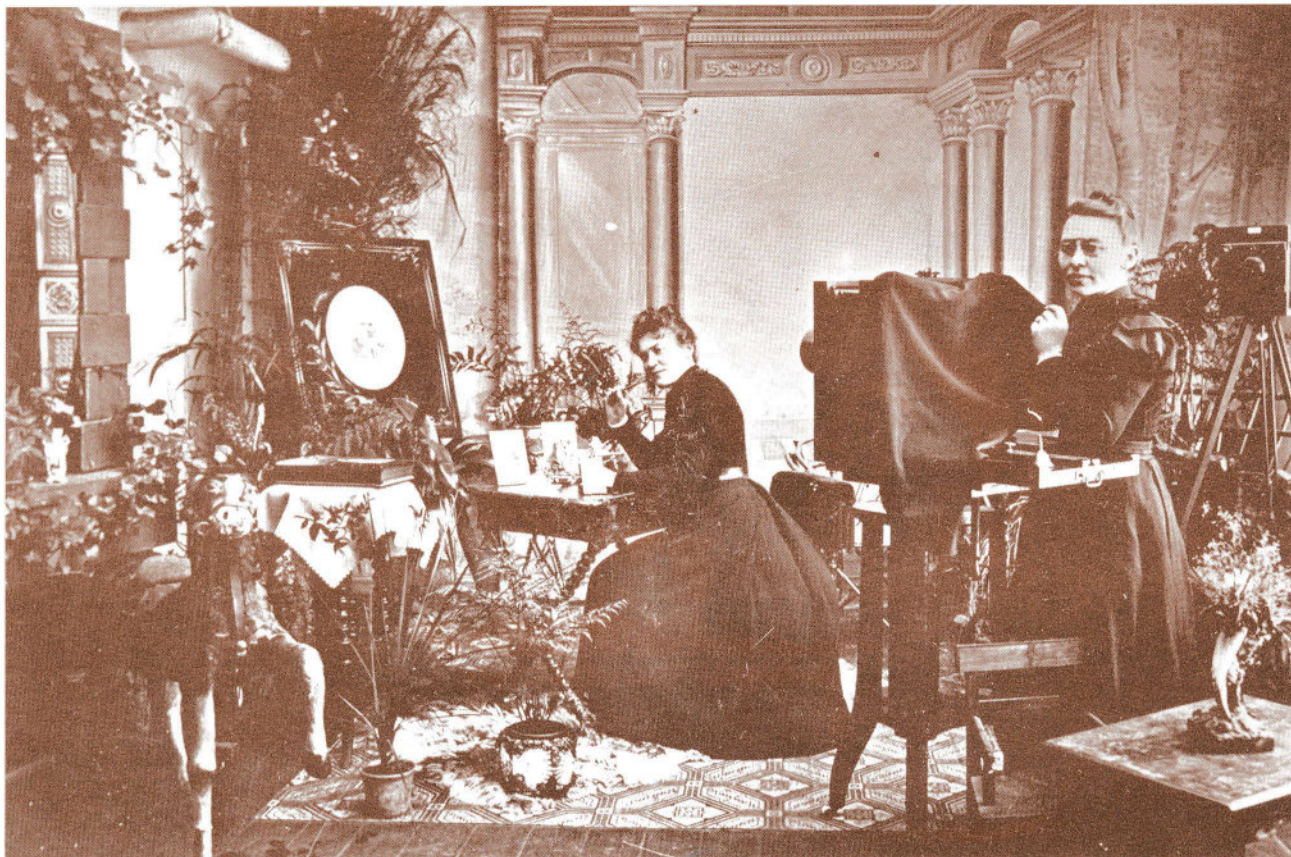
Men i fotografiens allerførste år, og det vil sige i 1840'erne, var man endnu bundet til Daguerretypien, der var en langsom og besværlig proces, der yderligere kun gav et enkelt ikke-kopierbart billede pr. optagelse. Ganske vist havde man i England Fox Talbot, hvis fotografiske system byggede på en negativ/positiv proces. Det var dette princip der til sidst blev det sejrende, men i den tidlige version, som det fremførtes af Fox Talbot, var det på basis af papirnegativer. Opfindelsen blev patenteret, og autorisation tildeltes fotografer i England, og dette virkede hæmmende på udbredelsen, mens Daguerretypien blev købt af den franske stat og frigivet til alles afbenyttelse. En virkelig stor og fremsynet handling.

120 fotografer i 1865

I en lang periode var fotografer – daguerretypisterne – omrejsende, også her i Danmark. Som regel adviserede de deres ankomst til et område gennem opslag eller avertissement i aviserne. Vores første – formentlig første – fastboende fotograf nedsatte sig på fast bopæl i 1842.

De omrejsende fotografer havde god søgning når de viste sig. Fotografiet gav jo en forholdsvis billig mulighed for at blive »afbilledet«. Hidtil havde kun de meget velhavende kunne gå til portrætmaleren, som indtil fotografiets opfindelse var eneste mulighed for at blive portrætteret.

Efterhånden skabtes det naturlige behov for at fotografer nedsatte sig i de større byer ud over landet. Størst var antallet naturligvis i København.

Fotograf Margrethe Mortensen sammen med sin medhjælper fotograferet i sit atelier i Odder omkring 1903.

Her virkede f.eks. i 1865 omkring 120 fotografer, et ganske overvældende antal efter byens daværende størrelse.

Ikke mærkeligt at konkurrencen blev hård. Tekniken var ikke mere unikaet: Daguerretypiet, men de våde kolloidumplader der både var langt mere lysfølsomme og tillod fremstilling af et ubegrænset antal kopier på papir i kraft af at der var tale om et negativt billede på glasunderlag.

Denne teknik kom til at dominere helt frem til den »tørre« plades fremkomst i årene 1878-80.

1862 kom en modestrømning fra Paris – visitkortformatet – til Danmark. Og årene derefter blev det den helt store mode at lade sig fotografere i visitkortformatet. Og der kunne være tale om mangfoldiggørelse til salg, hvis man var offentligt kendt. Visitformatet er særdeles velkendt fra de mange, ofte meget smukke indstiksalbum, der kendes fra forrige århundrede. Det store familiealbum, der lå fremme til gæsternes beundring. Først efter den første verdenskrig, ebbede brugen af visitkortformatet ud. Dermed også indstiks-

bummene tillige med de andre formater monteret på svær karton, der havde været populære i hver sin periode.

Var en fotograf ene på pladsen, kunne han nok have et levebrød ud af det, men var der for mange kunne konkurrencen blive hård.

Fotografisk bibel

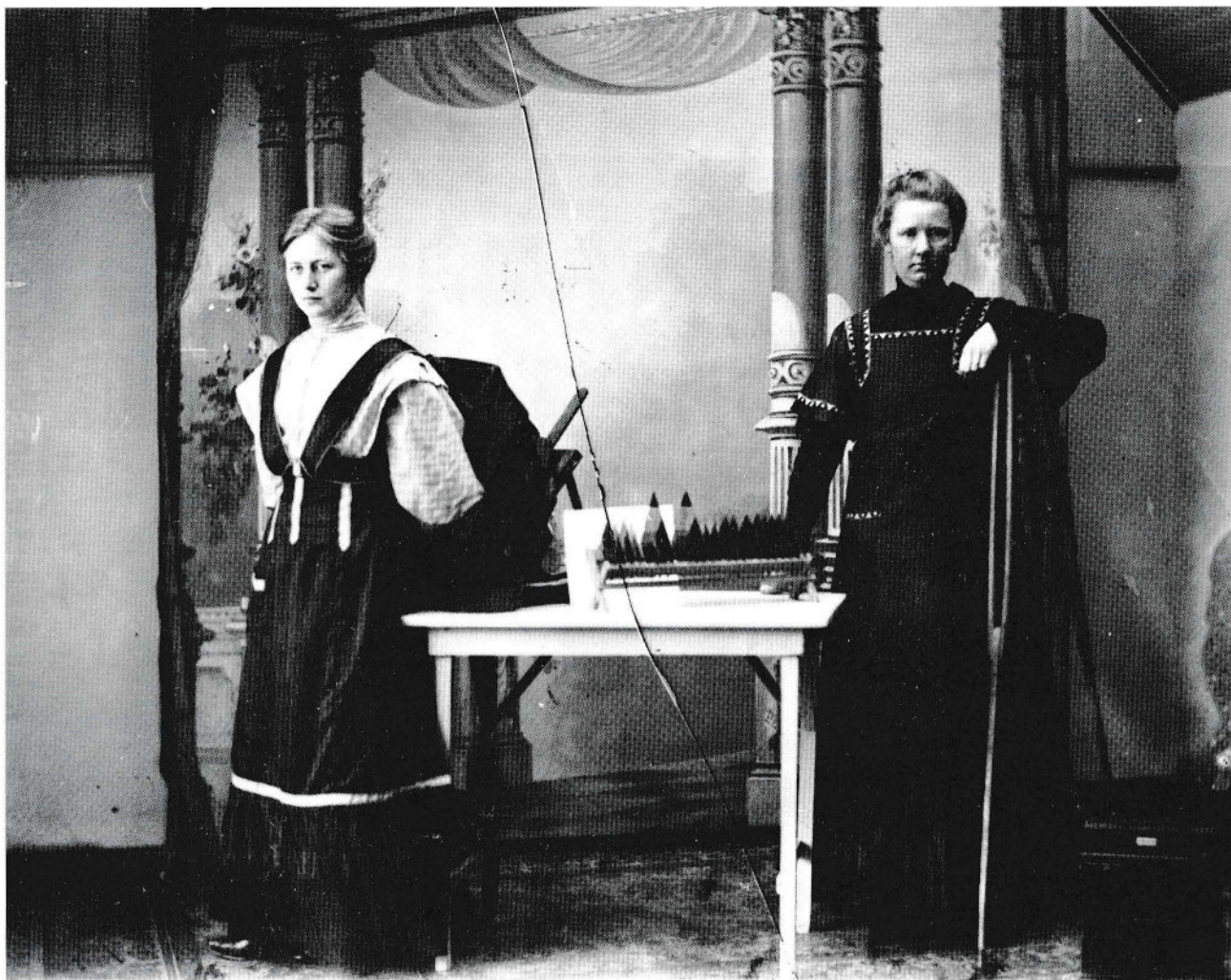
Det fotografiske udstyr var meget enkelt, og tildels fremstillet af fotografen selv. Dette var dog ikke gældende for objektivet, som måtte indkøbes fra – sædvanligvis – tyske fabrikker. Først og mest kendt var her Voigtlander fra Vien (senere Braunschweig). Enhver med lyst og interesse kunne naturligvis ned sætte sig som fotograf. Gennem mange år hentede han sin viden om udstyrets opbygning og brug i Kleffels håndbog, der udsendtes på dansk i 1865. Her fandtes nøje beskrivelse på bygning af kamera, stativ og alt nødvendigt tilbehør, samt gennemgang af hele den fotografiske kemi, som var nødvendig og disponibel på den tid. Ikke mærkeligt at denne bog fik betegnelsen: fotografens bibel. Et navn der også var inspireret af dens inddeling i »første

bog« »anden bog« »tredie bog« o.s.v. i stedet for »kapitler«.

Efterhånden som fotografernes antal steg ud over landet, opstod også behovet for en samlingsmulighed for yderligere dygtiggørelse, og iøvrigt kollegialt samvær. I 1879 stiftedes så »Dansk fotografisk Forening«. Der havde allerede i 1863 været oprettet en fotografisk forening, men tiden havde åbenbart endnu ikke været moden, idet denne tidlige forening kun eksisterede ganske få år.

Det var denne tidlige forenings formand der tog initiativet til at sammenkalde et antal kolleger i 1878, med det formål at søge stiftet en mere levedygtig forening. Den nye fotografiske forenings første medlemsliste kunne opvise 87 medlemmer. De allerfleste kom fra hovedstadsområdet, men der var dog fotografer fra næsten alle dele af landet der indmeldte sig.

Ganske vist kan man sige, at det fotografiske udstyr var ret enkelt, især set med vore øjne i dag. Og det levede meget længe i fotografernes atelier. Men der foregik i disse år en rivende udvikling. Bedre og bedre

Stationsbyens fotograf. Det er tydeligt at pladsen er trang. Interiøret udenfor den malede baggrund er knap så romantisk. Billedet er taget ca. 1909 i Videbæk (Vestjylland) og til højre stor fotografen Anne Lund, medhjælperen hedder Kirsten Andersen. Skulle fotografen arbejde uden for sit atelier, måtte »rejsekameraet« i brug. Det ses her for neden til højre og det tilhørende stativ, Anne Lund støtter sig til.

objektiver fremkom, og erstattede de ældre enklere ikke så godt linsefejl-korrigerede »instrumenter«, som fotografiske objektiver dengang blev betegnet. Den største tekniske revolution i årene omkring 1879-80 var nu imidlertid nok fremkomsten af de allerede nævnte fabriksfremstillede tørre plader. Hidtil – og det vil sige – helt fra at daguerretypen blev afløst af kolloidum-processen omkring midten af 1850'erne – havde den enkle fotograf været henvist til selv at fremstille sine lysfølsomme plader, idet de skulle gydes, eksponeres og fremkaldes i umiddelbar følge, da de ikke tålte at tørre op før hele procesforløbet var færdiggjort. Deraf navnet de »våde« plader. Skulle fotografen udføre fotografiske opgaver uden for sit atelier, måtte han medbringe et mørkekammertelt til pladernes tilberedning og færdiggørelse efter eks-

poneringen. Et forhold det nok er værd at bemærke sig, når man ser på billeder fra den tid.

Med de tørre pladers fremkomst ændredes fotografernes vilkår ganske afgørende. Plader kunne oplagres og medbringes overalt uden brug af det omstændelige mørketelt, og fremkaldelse kunne udskydes til efter hjemkomsten.

Øget konkurrence

Udviklingen tog fart bl.a. med fremstilling af mindre og enkle kameraer, der kunne betjenes af mange andre end netop fotografer, der havde det som levebrød. Begrebet »amatorfotograf« opstod. I første omgang blev disse amatører betragtet af fotograferne som absolut uønskede konkurrenter. I 1899 lykkedes det således en stemningsbølge at hindre en fotografisk handlende i at blive optaget som

medlem i Dansk fotografisk Forening, fordi det oplystes, at han fremkaldte og forstørrede billeder for amatørfotografer.

I det hele taget voksede fotografernes antal ganske betydeligt i disse år op imod århundredskiftet. Selv ret »små steder« fik sin egen fotograf. Man kan allerbedst aflæse dette ved at kikke på medlemslisterne, der jævnligt optrykkes i foreningens tidsskrift. Medens medlemstallet en tid efter foreningens start, som nævnt var på 87, talte medlemsskaren i 1893 ikke mindre end 350 fotografer og andre interesserede.

Og hvordan var så fotografernes vilkår? Ja, de var naturligvis meget forskellige, alt efter om der var tale om fotografen i stationsbyen, eller den »fine« fotograf i den store by. Han kunne også være uheldig at være bosat i et bysamfund, hvor der

var for mange om opgaven.

Gennemgående kan man nok sige, at fotograferne klarede sig pænt.

Et eksempel på hvor galt det kunne gå i en by med stor konkurrence, kan læses i et værk om Skive-fotografer, som fhv. fotograf J. A. C. Laursen, Skive, har udarbejdet (findes endnu kun i 4 håndskrevne eksemplarer). J. A. C. Laursen beretter her om 2 fotografer der havde nedsat sig i Skive lige efter århundredskiftet. Det begyndte med at den ene gratis medleverede en større forstørrelse. Det blev omgående overgået af den anden. Gennem dagbladens annoncer, hvor de »korresponderede« med hinanden, kan man følge de 2 »kolleger«, der i deres forretningsførelse er meget barske ved hinanden.

Men ved at være barske ved modparten, var de også barske mod sig selv. Det hele endte med at de efter ca. et helt års forløb begge måtte forlade Skive med korte mellemrum. Og iøvrigt levede de videre senere med et hæderligt udkomme hver sit sted i landet.

Søndagslukning

Et af de spørgsmål der optog fotograferne en del var søndagslukningen.

Man må lige erindre sig at dengang var arbejdstiden lang. Men dertil kom at fotograferne også holdt åben om søndagen. Det var der nogle, der gerne ville have lavet om på, så de kunne holde søndag som de fleste andre. Men mange mente at så ville en ganske besynderlig del af grundlaget for deres eksistens falde bort, hvis kunderne ikke kunne komme til dem, når disse havde fri. I 1893 blev denne sag, såvel som problemet med den ukollegiale konkurrence kraftigt debatteret. Debatten om søndagslukningen stod på i flere år og der udsendtes bl.a. afstemningssedler – men til enighed kom man ikke. Med mellemrum dukkede spørgsmålet op, og der tilgik regering og rigsdag ønske om lovindgreb. Dette ville man imidlertid ikke, så længe uenigheden om spørgsmålet var så stor blandt fagets udøvere.

Først efter mange og trange debatter svarede i 1920 170 medlemmer ja til søndagslukning, og 43 afleverede nej-stemmer.

Teknisk medførte – som det tidligere har været nævnt – tørpladernes fremkomst en nærmest revolutionsagtig udvikling. Objektiver forbedredes og nye kameratyper kom til – dog

Her er fotograf og fotohandler J.A.C. Laursen, Skive, (83 år) ved skrivemaskinen i sin »blandede landhandel« i Brænderup i 1923 (Fyn).

mest vedrørende de mindre kameraer – altså på amatørernes område. Det professionelle udstyr ændrede sig kun lidt, og det er jo nok også en kendsgerning at portrætfotograferne normalt ikke ofrede særlig meget på deres kameraudstyr. Det indskrænkede sig stort set kun til anskaffelse af nye og bedre objektiver. I ringe omfang udskiftedes selve kameraet, der nemt kunne holde 20-30 eller 40 år. Ja, der er sågar eksempler på at et kamera fra før århundredskiftet først endelig er taget ud af brug i de aller-seneste år.

Man kan ikke andet end beundre fotograferne, at de med det i vore øjne i dag, temmelig primitive udstyr, kunne fremtrylle de smukke billeder, som virkelig var tilfældet. Vi ved selvfølgelig godt at godt værktøj nok er behageligt, men langt fra er hele sagen.

Håndfremstillet papir

Ja, det er jo således, at vi i dag med vore moderne virkemidler, har ganske svært ved at fremstille sort/hvid billeder med samme klarhed og brillians som fotografernes billeder fra forrige århundrede kopieret på albumin og cellodinpapir.

Vi snupper i dag blot nogle ark fotopapir af en æske, og lægger det under forstørrelsesapparatet. Forrige århundredes fotografer havde

det ganske anderledes. Nævnte albuminpapir med den smukke billedflade, fremstilledes tildels af fotografen selv. Det skulle kort før anvendelse sensibiliseres og var da kun holdbar i nogle få dage. Albuminpapiret anvendtes til begyndelsen af 90'erne da cellodinpapiret (aristo) fremkom. Albuminpapiret holdt sig dog i form af mat-albumin til omkring 1913. Cellodinpapiret (aristopapir/dagslyspapir) fremstilledes i begyndelsen i hånden, men senere kom en maskinmæssig fremstilling i gang. I Danmark var der i 1895 tre virksomheder, der beskæftigede sig med papirfremstilling. Det var Ferd. Hahn på Frederiksberg, Emanuel Mohr i det

Det skrev man i 1879

Elektrisk Lys til Portraitering.

Liébert i Paris benytter nu det elektriske Lys i sit Portraitatelier. Omkostningerne ved Indretningen beløb sig til 15000 Francs (10,800 Kroner). Lyset falder ikke direkte paa Personen, men paa en stor, skaaldannet, hvid, bevægelig Reflector-skærm, hvorved grelle Lys og Skygger undgaaes. Expositions-tiden er 1/3 længere end ved Dagslys.

Polaroid introducerer det professionelle instant kamera

- med tre udskiftelige objektiver

Vor nye Model 600 SE er det mest alsidige Polaroid instant kamera til pack-film, som hidtil er blevet produceret. Det er specielt anvendeligt til bl.a. studieoptagelser, industriel og arkitektonisk fotografering m.m.

Kameraet leveres med et 127 mm f4.7 objektiv. Desuden kan fås et 75 mm vidvinkel objektiv og et 150 mm portræt objektiv. Alle objektiverne er skarptegnende, består af flere elementer og er coatede. Lukkerhastighed fra 1 til 1/500 sekund + B.

Kameraet har rammesøger med koblet afstandsmåler. Flash

kan tilsluttes alle objektiver. Kameraet er fremstillet af robust, pressestøbt aluminium og har både håndgreb og rem.

Til dette kamera kan anvendes Polaroid pack-film, 600-serien. Denne serie består af tre filmtyper: (type 667) en hurtig film (3000 ASA/36 DIN) som ikke skal coates. Endvidere (type 668) en farvefilm som giver strålende farvebilleder. (De klare metalbaserede farver hører til de mest lysbestandige indenfor fotografering). Endelig er der (type 665) en positiv/negativ film, som på én gang

giver Dem såvel et positiv som et tilsvarende negativ. Negativet, som har en høj opløsnings-evne, giver Dem mulighed for at lave forstørrelser af enestående god kvalitet.

Ønsker De nærmere oplysninger om dette kamera, er De velkommen til at skrive eller ringe til:

Polaroid

Blokken 75, 3460 Birkerød.

Telf. 02 - 81 75 00.

Polaroid er indreg. varemærke for Polaroid Corporation, Cambridge, Mass., U.S.A.

*Portrætfotografiets vilkår
– fortsat*

indre København, samt Carl Poulsen på Vesterbro i København (fra 1900 i Valby). De 2 førstnævnte opgav, (den sidste af dem i 1911) og derefter var grunden lagt til fabrikken MERKUR's førerstilling og store udvikling i de følgende år. Først i begyndelsen af 60'erne måtte også Merkur give op overfor de udenlandske fabrikanter.

Men det danske Merkur-papir er benyttet af danske fotografer i et umådeligt omfang.

Vi vil vende tilbage til tiden lige efter århundredskiftet. Der var sket en yderligere udvidelse af antallet af atelierer. I 1897 var der 392 fotografiske atelier i landet. De var i 1906 vokset til 575. Så det var måske ikke så mærkeligt at konkurrencen til tider kunne være lidt hård, visse steder, som f.eks. det tidligere nævnte eksempel fra Skive. Det var ikke ualmindeligt i en annonce for afhændelse af et atelier, da i annoncen at anføre f.eks. »Ene på pladsen« eller »Prisen på fotografierne er store på pladsen«.

Elektrisk lys

Helt fra fotografiets første år havde man klaret sig med dagslys til fotografering. Det havde derfor været nødvendigt at anbringe de fotografiske atelier helt oppe i bygningens øverste etage, hvor et stort glastag kunne etableres. I 1902 dukkede det elektriske lys op, som en faktor indenfor den fotografiske teknik. Man havde nok kendt til fotografering ved »kunstigt lys«, men det havde mest været i form af magnium-blandinger. Nu kom i de følgende år det elektriske lys ind i atelierne. Og det var ikke blot til at fotografer ved, men anvendtes også til kopiarbejdet. Det var i disse år meget almindeligt at støde på annoncer, der forkyndte: »Fotografering ved elektrisk lys«. Behageligheden ved ikke mere at være afhængig af det skiftende dagslys, fatter vi næppe fuldt ud i dag. Selv forstørrelsesapparater var i en lang periode alene udstyret for det upålidelige dagslys.

Første verdenskrig vendte op og ned på mange forhold. Prisstigning satte ind og det blev nødvendigt at forhøje priserne på færdige billeder, der ellers havde ligget på uforandret niveau i mange år. Forhøjelser af billedprisen havde mange fotografer været bange for, idet de mente der-

Fotograf Lund, Videbæk, støtter sig til det gode, solide atelierkamera (ca. 1909).

ved at ville miste kunder. Nu var der ingen vej udenom, og det viste sig, at den højere pris ikke påvirkede omsætningen i nedadgående retning – tværtimod. Det havde krigstidens forholdsvise pengerigelighed selvfølgelig noget med at gøre. Et forhold som fotograferne iøvrigt oplevede også under anden verdenskrig.

Fotografer uddannes

Efterhånden som dette at være fotograf – portrætfotograf – havde udviklet sig til virkeligt at være et fag, opstod også behovet for en rigtig uddannelse. Det kan virke overraskende i dag, at vi skulle helt frem til 1916 inden der opsattes regler for lærlingeuddannelse. Indtil da havde der hverken været faste regler for læretidens indhold eller længde, såvel

som der ikke havde været krævet aflæggelse af svendepøver. Det var derfor et stort skridt fremad da foreningen den 20. oktober 1916 kunne åbne Dansk fotografisk Forenings fagskole, hvor fagets udøvere kunne få også en teoretisk undervisning.

1920 var indledningen til nye tider. De mange kunstige balustrader og malede baggrunde med søjler og draperier, der nu siden langt tilbage i det forrige århundrede havde prydet de fleste atelier, forsvandt. De billeder der nu leveredes på bromsølvpapir havde ikke format, der passede i de gamle indstiksalbum, og publikum var ikke så ivrige til at gå til fotografer som førhen. Muligvis havde den omsiggribende mani: amatørfotograferingen med hjemmekopiering af brune billeder i vindueskarmen, noget af skylden.

*Portrætfotografiets vilkår
– fortsat*

Konkurrencen, fotograferne imellem, skærpedes påny, og dette kulminerede i begyndelsen af 30'erne, da Polyfoto lancerede deres 48. ark til kr. 2,50. Under sloganet »Det naturlige fotografi« spredtes polyfoto-ateliers ud over landet. Og fotograferne følte sig rystet. Nogle sprang til og »kom med på vognen« i form af udstationerede polyfotokameraer. Systemets filosofi var, at ud af et stort antal billeder (48 stk.) skulle der nok være enkelte få virkelig gode, egnet til forstørrelse. Polyfotoapparatet af første type indrettet alene til 48 optagelser, er en hel lille »fotomaskine« hvor man ved at dreje på et håndsving med jævn hastighed tager en hel række billeder i hurtig rækkefølge, medens man søger at påvirke modellen til at skifte ansigtsudtryk undervejs.

Systemet fik hurtig konkurrence. For det første var det i disse år, at Kehlet, der allerede var startet i 1906, begyndte en kraftig ekspansion og oprettede den ene afdeling – Stella Nova – efter den anden, til han i 1966 nåede op på 70 afdelinger ud over landet, med tilsammen omkring 100 ateliers, inden det begyndte at gå den anden vej. Reimert Kehlet – hvis navn nu næsten ikke mere kendes – var

engang verdens største fotograf i lille Danmark (dog havde han også afdelingen i i udlandet).

Men det som fik størst betydning for fotograferne i begyndelsen af 30'erne i deres kamp mod billiggillederne, og for så vidt også mod Kehlets monopolstræb, var det fagkamera som opfinderen J. P. Hansen bragte på markedet i 1934: Norka Multifoto.

Flere billeder på et ark

At anbringe et antal mindre billeder sammenhængende på et stykke fotografisk papir, var for så vidt ikke nogen nyhed, det havde man kendt længe. Polyfoto havde valgt antallet 48 optaget på en 13x18 plade. Det gav 8 rækker af 6 billeder. Pladen blev forstørret op til formatet 22x29 cm, med de enkelte optagelser målte jo alligevel kun ca. 20x20 mm på pladen, og det var ikke det allerbedste grundlag for fremstilling af virkelig gode forstørrelser. Men de små billeder satte gang i billedbytteriet, og Polyfotoalbum blev en modesag.

Norka-Multifoto valgte imidlertid et større optagelsesformat, og anbragte normalt kun 12 eller 9 billeder på samme plade/arkstørrelse. Det gav betydelig bedre mulighed for billedkvalitet ved forstørrelse. Og arket kunne bruges i sin helhed, når fotografen ellers da var omhyggelig med at få alle optagelser gode. Selv Polyfoto måtte efterhånden tage ideen op med det mindre antal optagelser pr. plade, ligesom de første Norka apparater var indrettet også til 48 optagelser, hvis fotograferne ønskede at tage denne konkurrence op direkte. Norka-kameraet udvikledes og blev op gennem 30'erne og til et godt stykke efter anden verdenskrig, det mest benyttede kamera og fotograferingssystem overhovedet. Hvis man kan tale om et begreb som »folkefotografering« kan man nok sige at dette var Multifoto og Kehlet Stella Nova udtryk for med deres velkendte år fra denne periode. Den virkelig »seriøse« fotograf, hvis denne betegnelse tør benyttes, uden tanke for derved at genere nogen, gik aldrig over til arkfotografering, men blev ved de større pladeformater, og holdt dermed også fast ved de store solide højpolerede mahogni trækameraer, der stadig med få undtagelser nær, var næsten uforandrede gennem tiden. (Mere om Norka Multifoto og Norka atelier kameraer kan læses i

specialartiklen andet steds i bladet).

Fotograferne havde i mange år kæmpet med de rejsende agenter, der optog ordre på forstørrelser efter billeder som folk havde liggende. I 20'erne var denne trafik meget udbredt. Et af de største af disse virksomheder havde hjemsted i Odense, og udsendte en overgang 10 »rejsende agenter«, der besøgte hjem overalt i landet. Navnlig i landdistrikterne havde de den bedste arbejdsmark. På denne måde blev der fremstillet 10.000 vis af forstørrelser efter billeder som fotograferne havde frembragt. Det var de naturligvis ikke glade for. En betragtelig del af disse forstørrelser, var nu nok aldrig blevet lavet, hvis ikke agenten havde opsøgt kunderne. Fotograferne fik fremstillet skilte til ophængning i venteværelserne som advarede mod de »omløbende agenter«. Efterhånden lykkedes det gennem lovgivningen at få denne udnyttelse begrænset, for til sidst helt at blive forbudt.

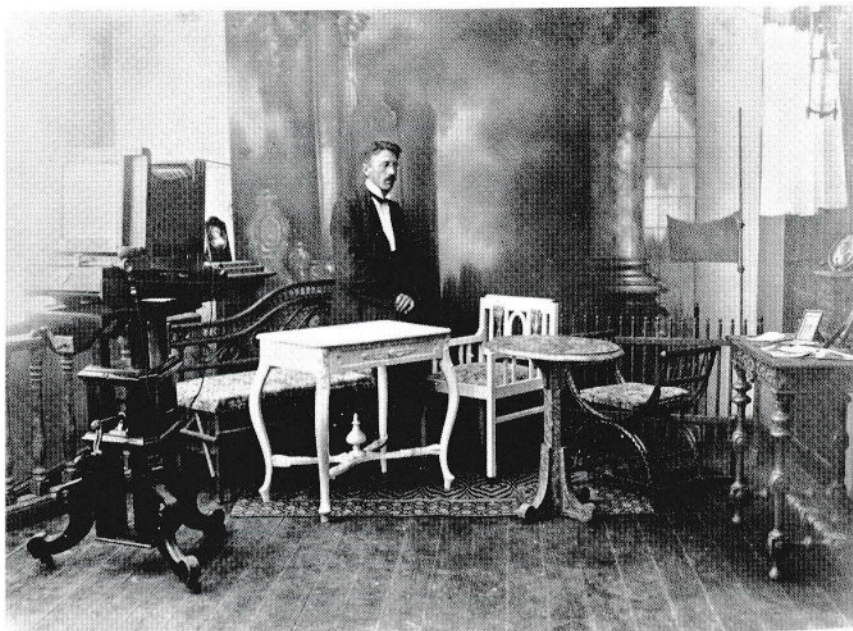
Problemer under krigen

Anden verdenskrig begyndte netop som en udstilling på Charlottenborg var bragt på benene for at markere fotografiens 100 års dag. Af samme grund fik denne markering ikke den tiltænkte effekt. Man havde fået andet at tænke på, og da ikke mindst efter at vore forbindelse med udlandet yderligere indskrænkedes efter den 9. april 1940. Selv om vi ikke var afskåret fra tyske leverancer var der alligevel en begyndende vareknapphed. Den danske film og fotopapirfabrik Merkur fik i disse år stor betydning for materialeleverancerne, selv om de også havde problemer med at fremskaffe råvarer. Og der skulle gå mange år efter krigen inden vi helt overvandt mangelen på fotomateriale. Hvad det tekniske udstyr angik, var det jo heldigvis således, at de store trækameraer og objektiverne dertil havde meget lang levetid. Og det var stadigvæk de færreste fotografer der ofrede så forfærdelig meget på den sag, bortset fra evt. anskaffelse af en Norka. Flere danske produkter fremkom i mangelårene, og priserne på det brugte udstyr kom højt op. Som tidligere nævnt betød krigens år, med den herskende pengeiløshed og vareknapphed, en øget omsætning for fotograferne. Men krigens år fik ende og vi kom også over de følgende mangelår. Noget nyt var i vente.

Det skrev man i 1881

Electrisk Lys.

J. W. Swan i Newcastle har opfundet en særlig Lampe for elektrisk Lys, samt endvidere en Fremgangsmaade, hvorved en hel By og alle dens Huse kunne oplyses ved Electricitet fra et fælles Centraldepot; han kan fordele det elektriske Lys, maale Electricitetsmængden, der forbruges, ligesom ved Gasbelysningen, og han kan fremstille det elektriske Lys langt billigere end hin. Han har holdt Foredrag over sin Methode i Newcastle Literary and Philosophical Institution: Salen var oplyst med flere af hans Lamper, Electriciteten produceredes i hans Fabrik ¼ engl. Mil fra Belysningsstedet. Sir William Armstrong, som var tilstede, udtalte sin Anerkjendelse af Swans Methode.

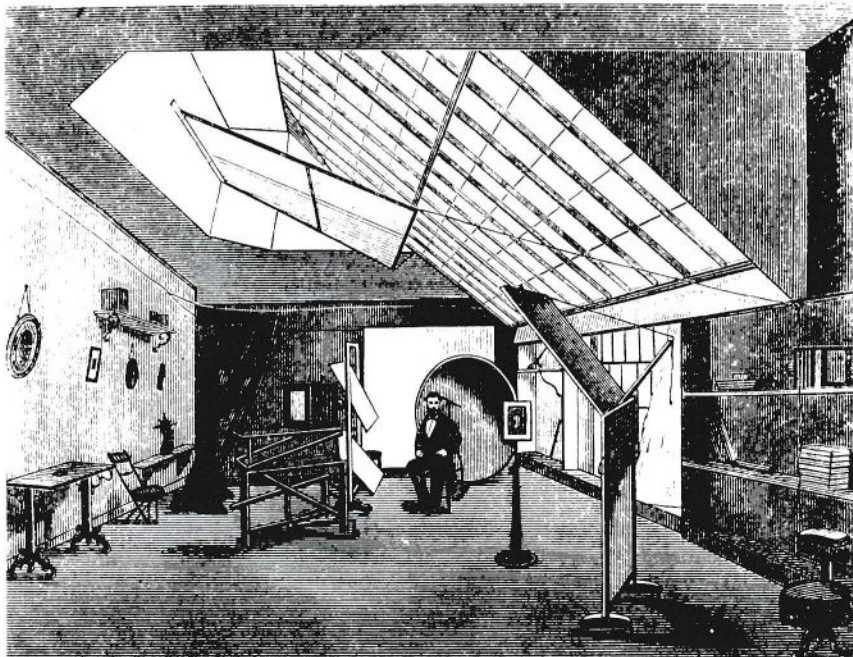
Fotograf J.A.C. Laursen, Skive, (83 år) forsøgte ikke at fotografere sig selv, da han en kort overgang havde et fotografisk atelier i Nørre Åby på Fyn i 1918.

Allerede i 1943 havde Firma Agfa løftet lidt af sløret for fremtiden ved at arrangere en udstilling med farve-fotografier på *papir*. Noget hidtil helt ukendt med den viste teknik farvenegativ/positiv metoden. Det blev et tilbudsstykke på Charlottenborg, selv om det endnu kun var skueretter. Det var klart, at engang i fremtiden ville portrætfotografen kunne komme til at levere sådanne farvefotografier til sine kunder. Og han ville også selv kunne komme til at lave dem ganske, som han var vant til derhjemme i sit eget mørkekammer.

Og op gennem 50'erne begyndte fotografer hist og her så småt at fotografere portrætter på farvenegativ-film, og fremstillede selv billederne. Agfa sendte den ene efter den anden på colorkursus i Tyskland. Kodak havde haft deres Flexichromeprocess fremme en kort overgang, men deri lå ikke fremtiden.

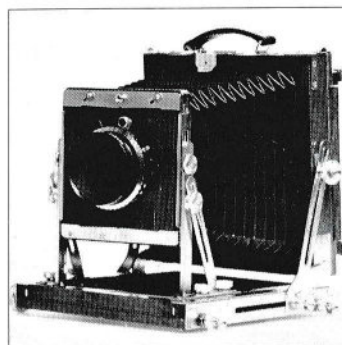
Processen er en slags kemisk kolorering, med manuel påføring af farverne.

Farvefotograferingen vandt kun langsomt frem til brug for portrætfotografering. Man foretrak stadig en ►

PROFESSIONELT FOTOUDSTYR

Nagaoka

Nagaoka letvægts storformatskamera er et førsteklasses traditionelt kamera, håndfremstillet i udsøgt kirsebærtræ og forkromet eller forgyldt messing. Nagaoka er forsynet med international bagstandard til dobbelt-kassetter, Polaroid-magasin og Quick changer. Kameraet fås til følgende formater: 6x9, 4x5", 5x7" og 8x10".

Nagaoka 4x5" Chrome
kr. 2.185,-
Nagaoka 4x5" Guld
kr. 2.364,-

FOTO/C leverer iøvrigt alle anerkendte objektiv-fabrikater til storformatkamas, f.eks. Nikkor, Rodenstock, Schneider, Burleigh Brooks etc. ligesom vi sørger for ommontering af Deres gl. objektiver på andre plader.

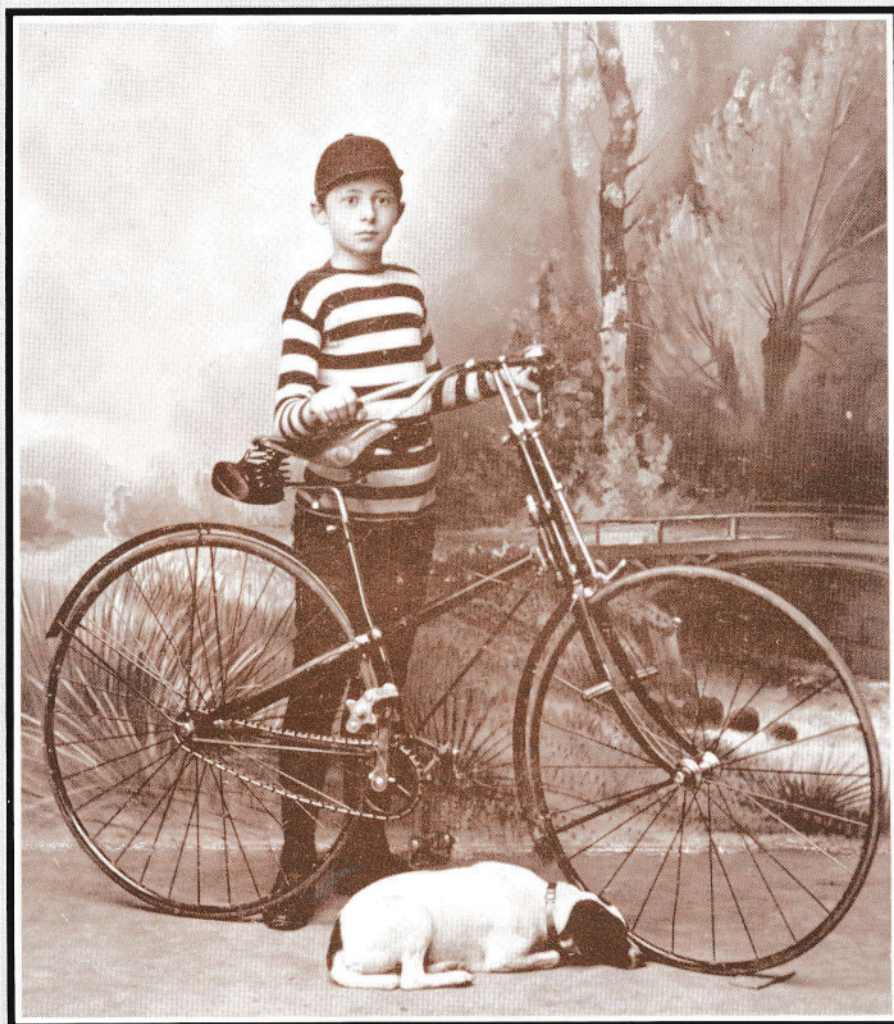
Får nærmere oplysninger og brochurer fra

FOTO/C

Fagvarer

Holbergsgade 5
1057 - København K.
01/14 34 54 - 14 24 14

Foto:
Joh. Fr. Braae
ca. 1900

Portrætfotografiets vilkår
– fortsat

god kolorering, der bl.a. var langt mere holbar overfor lysets påvirkning, hvilket spillede en rolle i denne overgangsperiode.

Det blev derfor også af fotografene betragtet som et virkeligt vovestykke da Kehlet i 1960/61 helt gik over til fotografering alene på negativfarvefilm. Tøvende fulgte øvrige portrætfotografer efter. Mange anskaffede sig udstyr for selv at kunne fremstille farvebillederne, som de alle dage havde været vænnet til med det sort/hvide.

Og det blev nødvendigt totalt at udskifte det gamle kameraudstyr, hvis man ville være med på »farve-bølgen«. Og hvad belysningen angik prøvede man at tilpasse det allerede eksisterende, men fandt meget hurtigt ud af at glødelamper ændrer farvetemperatur efter nogen tids brug. Altså skulle man også holde øje med sit atelierbelysnings kelwingrader.

En ny lyskilde var på vej

Den elektroniske blitz var kommet frem i USA umiddelbart før anden verdenskrig, og var først blevet kendt i Europa i slutningen af 40'erne. Det var begyndelsen store og tunge transportable anlæg, som pressefotografer og avancerede amatører boltrede sig med. Den professionelle portrætfotograf kunne ikke rigtig forestille sig, at det var noget for ham. Et flashglimt brændt lige i hovedet på ofret – nej, det var ikke noget.

Og det var det naturligvis heller ikke – endnu!

Når vi i dag tænker på flashanlæggets selvfølgelighed, er det ganske tankevækkende i hvor få år vi i virkeligheden har haft disse ting til rådighed, og på hvor kort tid flashlyset som atelierbelysning og total (næsten) udefremstilling af billederne, er blevet en helt selvfølge og uundværlig rutine i hverdagen.

Og farvebilledet dominerer – ja, har gjort det længe. Masser af fotografer leverer faktisk ikke sort/hvide billeder, i alle tilfælde har prisen længe været den samme som farvebilleder.

Enkelte af »den gamle skole« kan kun med »blødende hjerte« forlade det gode fine tonerige sort/hvid fotografi. Og det er da også til mange, mange ting stadig særdeles smukt. Men verden er koloreret, og bliver gengivet coloreret. Vi er nok blevet »farvenarkomaner« – eller rettere – kunderne er blevet det.

Men konkurrencen fra billigbillederne er der stadig, men har fundet nye former. Den besynderlige forteelse der kaldes »varehusfotografering« er blevet en alvorlig konkurrent til portrætfotografen. Ja, vel egentlig ikke til fotografen som sådan, hvis vi taler om det svært definerlige begreb: kvalitet. Men konkurrencen består i at kundens behov bliver udfyldt. Man kan så godt falde i forundring

*Dristigt foto
ca. 1900*

*Foto:
Paetz*

over, at det skal gøres på »den« måde for at fungere. Og med »den« mener jeg det bondefangeagtige princip med at tilbyde fotografering til en latterlig lille pris, der hvis det blev ved det, slet ikke kunne dække omkostningerne. Nuvel – kunden kan nøjes med dette ene – ganske billige billede, men når dette ene forudbetalte billede hentes ligger et ikke bestilt sortiment af større og mindre billeder klar. Der er tale om forudbestemt og ikke-foranderlig sammensætning til en enkeltpris, der i forhold til omfang er relativ billig. Men hvis nu kunden havde haft muligheden for selvvalg, havde de samme penge muligvis været givet bedre ud, og sammensætningen bedre passet den enkelte. Men her er tale om et enten/eller tilbud. Og prisen for enkelt individuel bestilling er naturligvis sat tilpas høj. I princippet på en måde »betinget salg«, men sådan opfattes det slet ikke af lovgivningen.

Der er nok flere grunde til at portrætfotografernes antal ikke er så stort som førhen. Mange mennesker får deres billedbehov dækket ved selv at fotografere – i farver – og det i en mængde som fortiden aldrig har kendt.

Men den virkelig seriøse portrætfotograf der kan sit kram, og virkelig benytter og udnytter de gode virkemidler, der er til rådighed i dag, han/hun har også søgning. Og denne fotograf m/k – skal heller ikke være bange for at tage prisen for sit gode arbejde. Der er stadigvæk mange, mange mennesker, der kan se forskellen, og som er parat til at betale den merpris, som kvalitet nu engang koster.

Dette sidste føler jeg i endnu højere grad, jeg kan tillade mig at sige – i kraft af, at jeg ikke er portrætfotograf. Aldrig har været det og aldrig vil blive det.

Om fotografi er kunst – selvfølgelig er det det – eller rettere: kan være det. For det kan naturligvis endnu lettere ikke være det.

*Men det gode fine fotografiske portræt, hvor modellen er gengivet med indfølelse og medleven, og med fuld beherskelse af teknikken – det portræt er simpelthen en **nydelse** at betragte og vidunderligt at eje.*

Om det så er i sort/hvidt eller farve – er ikke så afgørende.

Efterspørgslen efter det virkelig »sigende« portræt vil forhåbentlig aldrig sygne hen.

*Er der et behov, vil der også være udøvere, der formår at give det flade fotopapir **form, liv og personlighed** fra sig!*

S. Løvstad

Portrætfoto anno 1978
Foto: Inge Aasmul.

Cabinets foto fra 1867.
Billede af digteren Erik Bøgh.
Foto: Georg E. Hansen.

Portræt anno 1978.
Snedker i miljø.
Foto: Vinderslev Foto, Hvide Sande.

fem generationer til fotografen

1.
Jacob Bang og frue,
et fotografi fra året 1879.

2.
Ane Bang,
født på Ærø 1825.
Snedkermester
Johan Frederik Andresen,
født 1822

3.
Johanne Frederikke Andresen,
født i Ærøskøbing 1861.
Skomager Victor Jensen,
født i Vejle 1859.

4.
Hansine Jensen, født på Ærø 1896.
Aksel Lund, født i Vejle 1894.

5.
Ebba Lund, født i Vejle 1918.
Børge Erichsen, født i København 1916.

Fem generationer til fotografen

Fra fru Ebba Erichsen har vi modtaget fem billeder, der viser fem generationer i foto fra 1879 til 1979. Et af de mange eksempler på god udnyttelse af fotografiet.

Billede nr. 1

Det er mine tipoldeforældre på deres diamantbryllupsdag.

De er begge født på Ærø før det 18. århundrede. Her havde Jacob Bang et lille snedkeri i Ærøskøbing.

Netop fordi disse to ældre mennesker var gamle ærøboer, og fordi diamantbryllup dengang var den sjældenhed, ville øens befolkning give dem en gave i form af en fest.

Man gav dem også festklæderne.

I den anledning skulle de så fotograferes.

Billede nr. 2

Mine oldeforældre. Andresen kom som »farende svend« fra Als, blev ansat i Bangs snedkeri i Ærøskøbing, som han med tiden gjorde til et større møbelsnedkeri.

Billedet her er fra parrets guldbryllupsdag. En mester med sin frue, hvilket også ses på det statelige par, der her er fotograferet i året 1901.

Billede nr. 3

Mine bedsteforældre. Billedet her, der egentlig var to billeder, er taget i Vejle i 1920.

Ægteparret havde da været medlemmer i en afholdsforening i 10 år, og så kom man i væggalleriet.

Billede nr. 4

Mine forældre. Dette billede er fra 1949, hvor man blev fotograferet for at sende familie og venner en julehilsen.

Billede nr. 5

Dette billede er femte generation i lige linie på spindesiden.

Taget for at videreføre slægtsgalleriet, og fordi næste generation, der også er en pige, gerne ville have et billede af sine forældre, mens de endnu »så godt ud«.

Som hun så kan videreføre til sin datter, 5 år, syvende generation på spindesiden.

»Spinderne«

Det skrev man i 1879

Fyrstelige Amateurer.

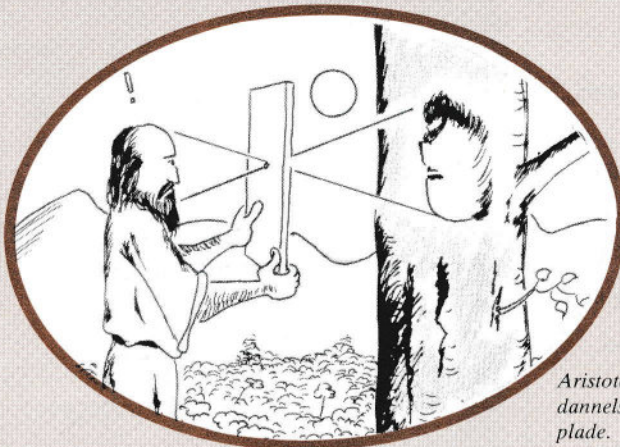
Vi have tidligere berettet om forskellige europæiske fyrstelige Personer, der udøvede Fotografien som Amateurer; ifølge Prof. Vogels Mitth. kunne vi notere et Par asiatiske Høiheder som Amateurer. Den ene er en Broder til Kongen af Siam, som endog læser Vogels Tidsskrift; den anden er en Onkel til den nuværende Shah af Persien, han opholder sig i Berlin, er en meget ivrig Fotograf og tager Undervisning i positiv og negativ Retouche.

Badepige anno 1901. Fotograf Charles Linck, København.

Store begivenheder i fotografiens historie

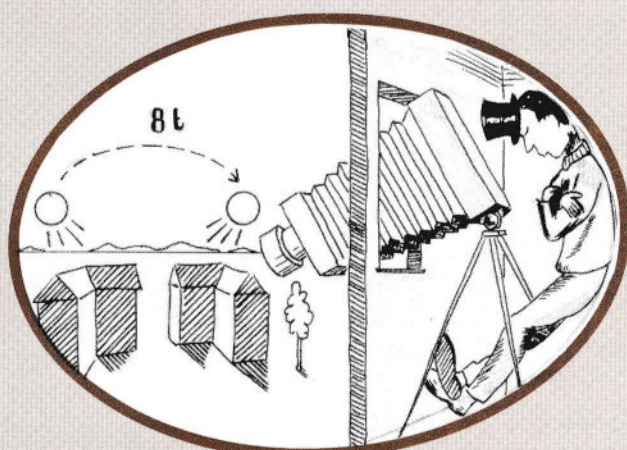
af Michel van Steenwijk

Aristoteles, 350 år f.Kr., melder om billeddannelse i forbindelse med et lille hul i en plade.

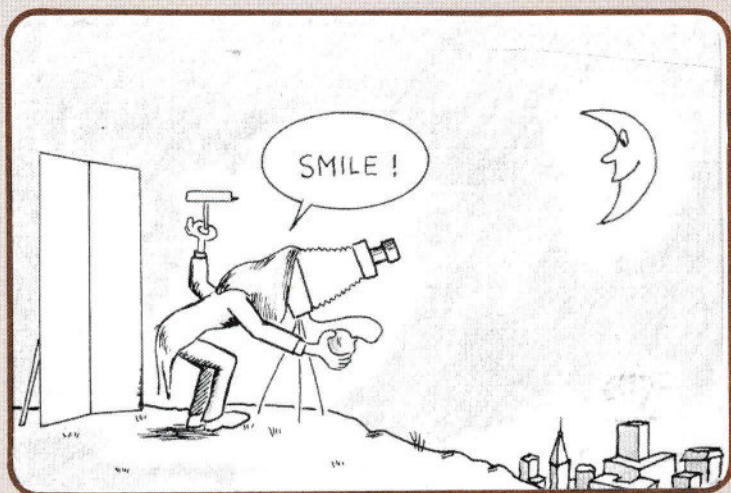
Ca. 1500 – Leonardo da Vinci beskriver Camera Obscura med et hul som objektiv.

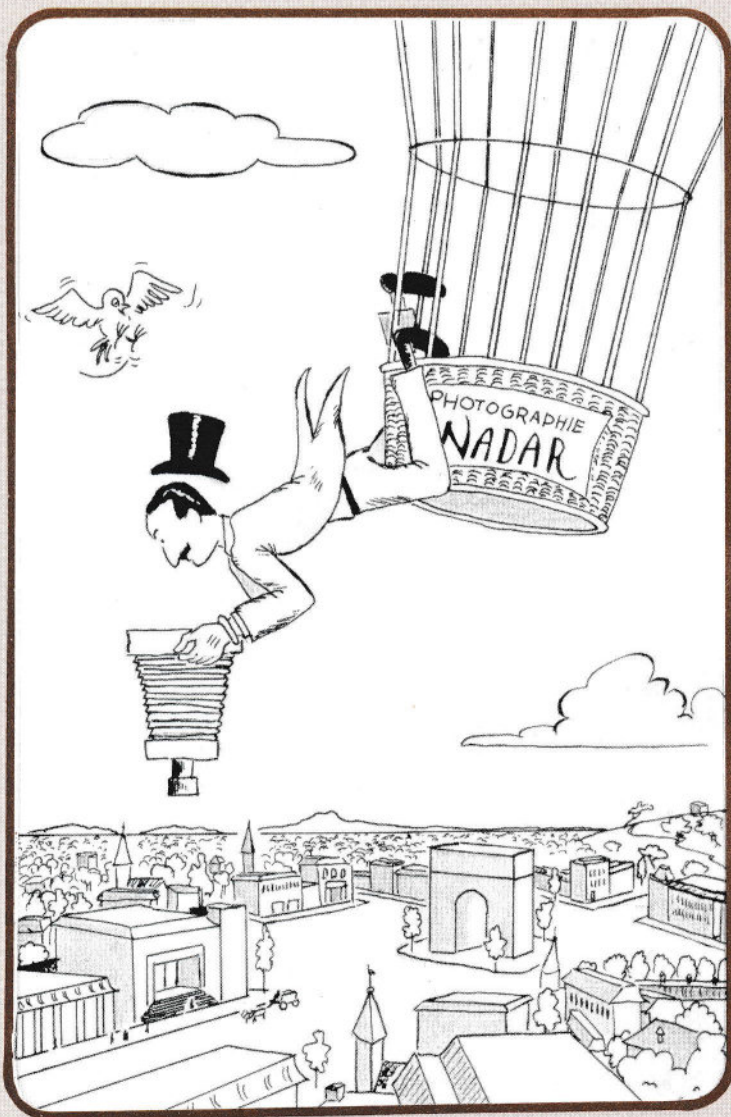
1826 – J.N. Niépce laver verdens første optagelse med lysfølsom asfalt – eksponeringstid 8 timer.

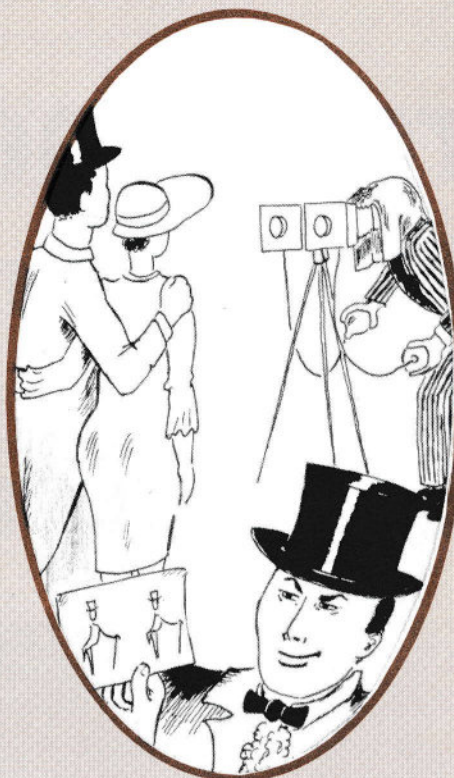
1835 – Ved et tilfælde opdager L.J.M. Daguerre, at en tynd sølvplade bestrøjet med sølvjod og holdt over kviksølvdampe, giver et holdbart billede med kort eksponeringstid.

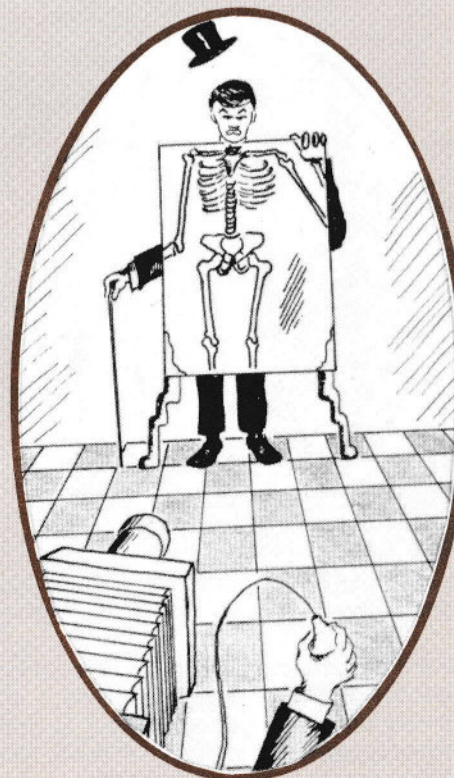
1840 – J.W. Draper åbner i New York verdens første portrætatelier (udendørs) og tager også det første billede af månen.

1858 – Franskmanden Nadar er den første, der tager luftfotos (over Paris).

1848 – de første stereoscopiske optagelser tages.

1895 – W.C. Röntgen opdager røntgenstråler og mulighed for R-fotografi.

reklamefotografi har sine rødder tilbage til trediverne

Beskrevet af
Aage Strüwing – reklamefotograf

Et af de ældste og fornemste ateliers var i Aalborg – det var sådanne steder man lagde grundstenen for reklamefotografi – når familiens hest eller cykel skulle med på billedet. – Billedet er fra fotograf Tønnies, 1880.

Skrive reklamefotografiens historie – næh, det er næppe mig, men måske kan jeg bidrage med nogle erindringsfragmenter fra en tid, da faget så at sige blev født, og hvor der faktisk ikke var noget, der hed reklamefotografi.

Vi skriver 1929

Man er kommet ud af skolen med en hæderlig realeksamen og skal prøve at finde et arbejde. Det er krisetider,

formentlig værre end i dag og svært at finde et job. Jeg har altid interesseret mig for mekanik og elektronik, og håbede på, at kunne blive teknikum-ingeniør. Jeg var blevet skrevet op til en læreplads hos F. L. Schmidt, og mens jeg gik og ventede, læste jeg selvfølgelig annoncer. En dag stod der: Illustrationsfotografelev søges.

Det var et meget langt ord, men hvad dækkede det over? Det fik jeg at vide, da jeg fik en samtale med foto-

graf Sven Türck, der havde indrykket annoncen.

Arbejdet, som han beskrev, lød spændende, og vi blev enige om et læreforhold. Kontrakter havde man ikke, men lønnen blev fastsat til kr. 120,00. – ikke om ugen – ikke om måneden, næ for et helt år. Kr. 10,00 om måneden var selvfølgelig småt, man kunne da komme i »biffen« for kr. 1,05, en øl kostede kr. 0,27 og 10 cigaretter kr. 0,35, så vi klarede os.

Mandskabet bestod af mester og 4 lærlinge, og yngste mand havde jobbet med at hente koks op og tænde op i kakkelovnen, samt lufte chefens hund. Tiltaleformen »De« var ikke velset. Man skulle bruge formen: »vil hr. Türck være venlig at.«

Orthofilm

Hvad lavede vi så dengang – ja, vel omtrent det samme som nu. Vi fotograferede fabrikker – kontorer – maskiner og varer, og ret ofte portrætter. Det mest anvendte kamera var »Comtessa Nettel« 9x12 med slidslukker, sakseudtræk og 2 objektiver. Samme kamera anvendte alle pressefotografer. Negativmaterialet var orthocromatiske glasplader, der dog, hvis der var meget rødt i motivet, blev erstattet af en ditto panchromatisk.

Lamper og flash var ikke opfundet endnu, så vi medførte en flaske med magnumpulver og knaldhætter og en dertil hørende magnumpistol. Pulveret blev drysset ud på en metalbakke i en mængde, der svarede til en anvendt blende. En brugelig belysningsmåler fandtes jo ikke. Ved eksponeringen fjernede man det sorte klæde, der lukkede for objektivet og trak i magnumpampens udløser. En eksplosion med et kraftigt lysskær fulgte – og billedet var – i heldigste tilfælde i kassen. Hvis man fotograferede i et privat hjem, var det herefter om at komme ud af døren i en fart, inden fru'en opdagede, at det sorte flygel var blevet nydeligt lysegråt af det støvlag, som røgen fra magnummen lagde over hele stuen. Mens jeg var i lære, kom der et nyt hjælpemiddel, der hed »Vacublitz«. Her var magnumsblade indesluttet i en glasbolbe, og herligheden kunne tændes med en almindelig lommelampe.

Türck så hurtigt mulighederne i dette nye medie. Han fik lavet et stativ, hvor 8 af disse lamper kunne skrues i og affyres på en gang. Premieren på det nye vidunder skulle være på restaurant Wiwex, fyldt med frokostgæster og lyttende til Teddy Petersens 20 mands orkester. Her havde man ikke tidligere kunnet fotograferer, fordi magnummet med dets knald-støv og røg var forbudt på restauranter. Vi blev uhjælpelig til grin, da det viste sig, at fyrværkeriet overhovedet ikke ville brænde af. De medbragte batterier var for svage, og kondensatortændingen var endnu ikke opfundet. Senere, da man havde lavet en meget større batterikasse,

Magnumlyset var lagt på hylden – nu havde man supermoderne blitzpærer, der udløstes via et batteri. Det hele var synkroniseret. Fotograf fra trediverne. Foto: Svend Türck.

lykkedes operationen, og adskillige restauranter blev herefter fotograferet »in action«.

Skole

Fagskole for fotograflærlinge var på det tidspunkt endnu ikke rigtig etableret. Polyteknisk Lærestalt havde ganske vist et aftenkursus for ingeniører, hvor også fotografer kunne deltage. Her lærte man at fremstille emulsioner til glasplader, sensibilisere, lave filtre m.m. Her blev jeg præsenteret for formentlig ver-

Det skrev man i 1881

Foto-electrisk Atelier i Wien.
D'Hrr. Stigel & Eckel have i Februar d. A. indrettet et electro-fotografisk Atelier i Wien. Gasmaskinen, som driver den Siemens'ske Lysmaskine, har 8 Hestes Kraft. Lyset svarer til 4-500 Stearinlys. Til Optagelse bruges vaade Plader. Exponeeringstid 5-6 Secunder.

– vi har igen
fjernet objektivet,
så du kan se:

portræt af en fotografisk sensation

Fingeren peger på det mønster, som er en væsentlig del af verdens første og eneste automatiske eksponerings-system, hvor lyset måles *på samme tid, som eksponeringen finder sted*. Systemet hedder dynamisk lysmåling.

Olympus OM-2 spejlrefleks-kamera er det eneste i verden, der har dette avancerede system. Lad din fotohandler demonstrere et Olympus OM-2, monteret med flash og motor. Tryk på knappen. Kameraet eksponerer med forskellig hastighed i forhold til de skiftende lysforhold. Ved svagt lys sætter OM-2-computeren flashen i gang og doserer flash-blinkenes varighed i forhold til lyset. Du holder kun knappen nede.

Bliver lyset stærkere, stopper OM-2-computeren *automatisk* flashen. Eksponeringshastigheden varierer nu efter lysets styrke. Du holder stadig kun knappen nede. Alle optagelser er perfekt eksponeret. Fantastisk, – simpelthen fantastisk! Olympus OM-2 er et kompakt, robust og servicevenligt spejlrefleks-kamera.

Pladsen i annoncen tillader ikke omtale af det meget omfattende ekstraudstyr til alle opgaver, som 35 mm formatet kan løse.

Et Olympus OM-2 skal ikke alene ses, det skal *opleves!*

**OLYMPUS
OM-2**

OLYMPUS

Send mig yderligere
oplysninger om
Olympus OM-2

BICO A/S
Rygaards Alle 131 - 2900 Hellerup
Telefon (01) 20 77 75

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./By: _____

DFT 24/04

**Kameraet
med
den høje
betjenings-
komfort**

Reklamefotografi – fortsat

dens første fish-eye objektiv, der faktisk kunne spænde næsten 180%. Det havde form nærmest som en glaskugle, og for at udjævne lystabet fra midten og udefra, havde man i centrum af objektivet anbragt en lille mølle. Under eksponeringen blæste man til møllen, der derefter drejede rundt og dæmpede midterstrålerne. En anden form for aftenundervisning var Teknisk skole. Den var tvungen for alle håndværkslærlinge, men fotografer kunne optages. Efter 1. semester med stereometri var jeg heldig at komme over på kunstmalerens hold. Her tegnede vi med kul efter gipsmodeller, og selv om jeg bestemt ikke er nogen ørn til tegning, så tror jeg, at jeg den dag i dag har glæde af den form- og skyggelære, som jeg lærte den gang for snart 50 år siden.

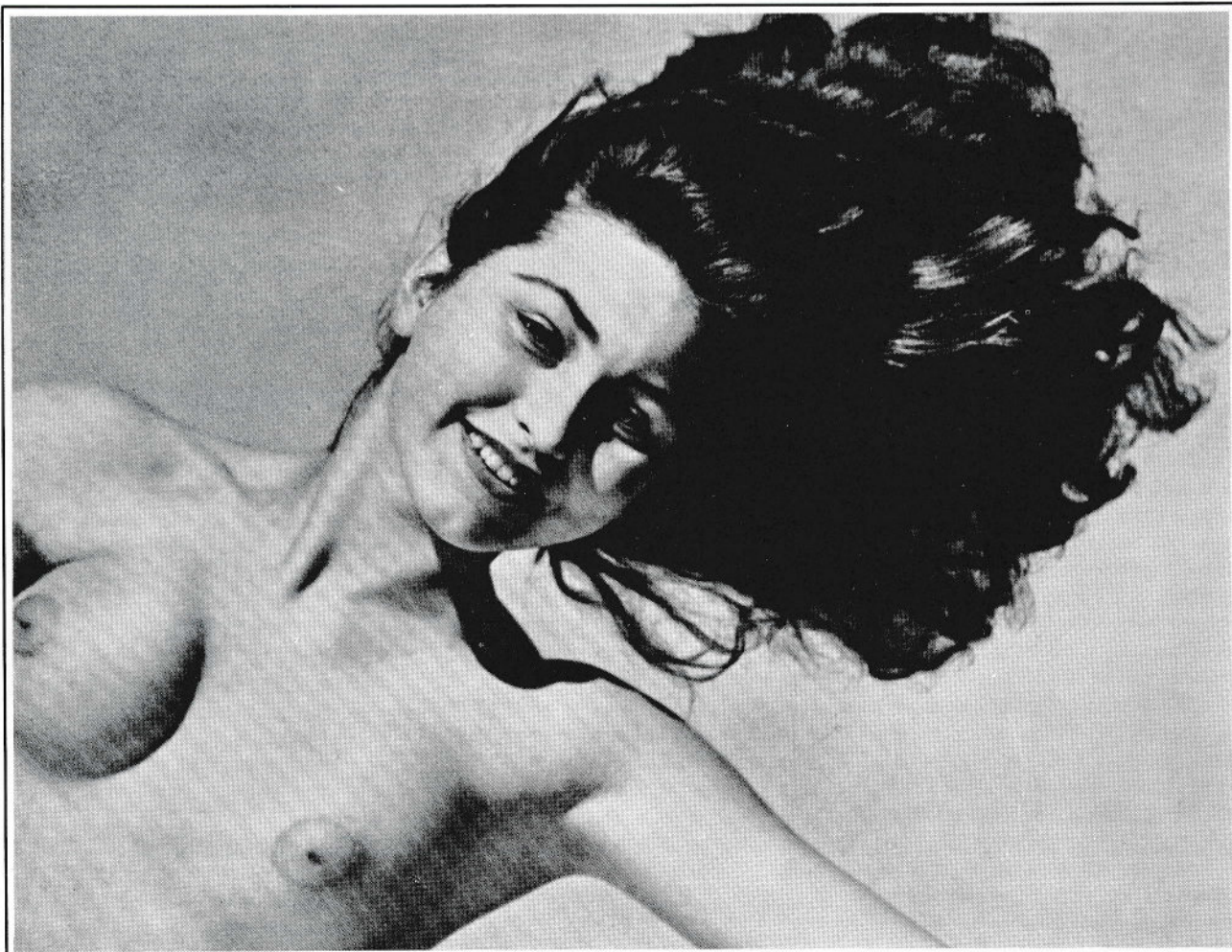
Slangetæmmere

Hvor mange fotografer var der dengang i København, der havde, hvad vi i dag kalder reklamefotografi, som

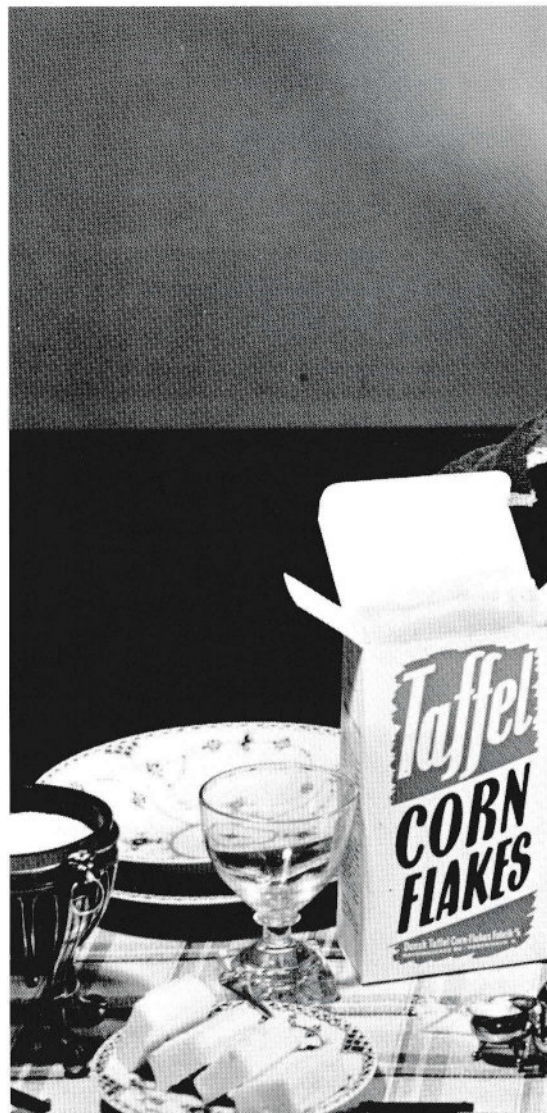
Modelfotografering har haft fotografernes interesse fra opfindelsens start. Men censuren var hård, og derfor måtte billederne indeholde en »kunstnerisk« værdi! Her en optagelse fra begyndelsen af trediverne, der viser, at være model ikke altid har været et nemt job.

*Resultatet af optagelsen – kunstnerisk forsvarligt.
Foto: Türck.*

Fra Türcks »Bibel« i fotografi – et fem-bindts værk, der fortalte om alle fotografiets aspekter.

En reklameoptagelse fra 1935.
Foto: Borch-Jacobsen.

egentlig erhverv? Ja, de kunne vel tælles på én hånd. Jeg var imidlertid så heldig at få job hos én af de unge, hvis billeder man var begyndt at lægge mærke til: Vagn Guldbrandsen. Forretningen var ikke ret stor, kun ham selv, hans kone og jeg. Begyndelsen var måske lidt bohemeagtig – vi begyndte f.eks. ikke før kl. 10 om morgenen, men til gengæld var vi mange gange nødt til at beslutte, at aftenen og natten var vor egen – til at arbejde over i. Forretningen lå dengang på Vesterbrogade lige overfor natklubben »Valencia«. Det havde vi megen glæde af, for Valencia havde hver måned en ny »vægavis« – en montage af fotos af de pågældende artister. De artister, der mødte op uden fotos, blev sendt over til Guldbrandsen, hvor vi havde et rend af

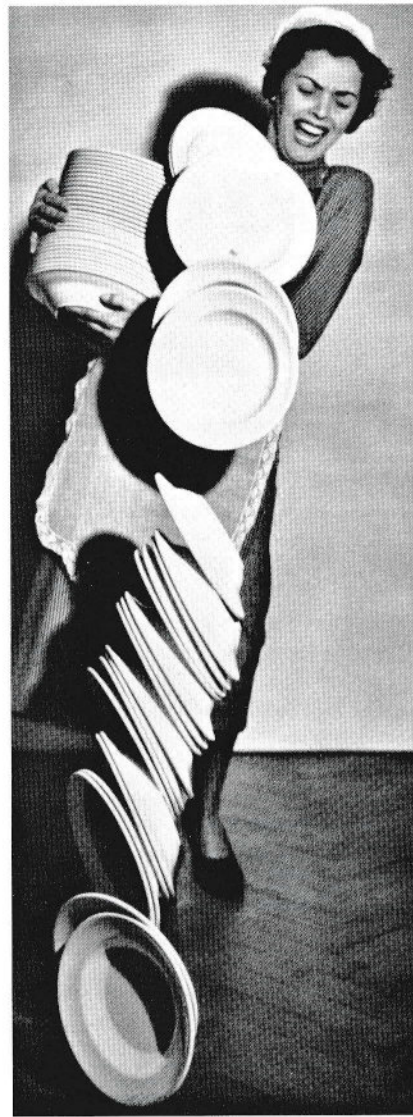
dansepar, slangetæmmere, tryllekunstnere og andet godfolk.

Atelierkameraet, som vi anvendte, var ret specielt. Det var opfundet og bygget af tusindkunstneren Norka-Hansen. Det var nydeligt snedkerarbejde i mahogni, størrelse som et mindre lokomotiv, og ligesom dette på hjul. Midtpå var et lystæt kammer med magasin, der rummede indtil 12 film i størrelse 12x16. Filmen var anbragt på blikplader, der efter tur dumpede ned i filmsplanet, og derefter eksponering videre ned i en skuffe. Lukkeren åbnede og lukkede ved tryk på en gummibold, og forbavsende hurtigt lærte man at trykke $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{1}$ sekund.

Tidlig opfindelse

Kunstlys havde hidtil været kraftige glødelamper, men nu kom der noget nyt: buelampen til atelierbrug. Hovedlyset var et gevaldigt skrummel med tykkesomme kabler og stor knivafbryder til at tænde og slukke med. Selve lysgiveren var en kæmpeparaply, der indirekte blev belyst af et agregat med 2x4 kulstænger, der dannede lysbuen. Den moderne »bouncer« er altså ikke opfundet i 1972, men faktisk 40 år tidligere. Til systemet hørte også en kraftig spotlight, der skulle anvendes med forsigtighed.

Efter længere fotografiering kunne det ske, at modeller vågnede om natten med smerter og »sand« i øjnene. Hjælpen var en tur på skadestuen, hvor øjnene blev dryppet med coca-

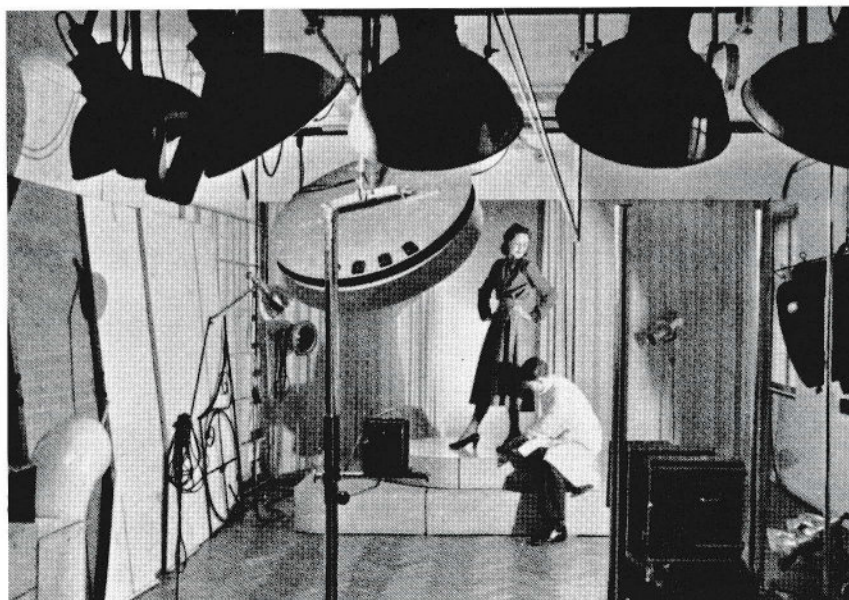

Optagelse fra 1929 – den kunne være fra i dag.

in. Lægerne kendte fænomenet fra uforsigtige svejsere.

På cykel

Ved udefotografering benyttede vi dengang cykel, sporvogn og af og til »lillebil«, men i midten af trediverne blev det økonomisk muligt at købe en bil. »On location« var hovedsageligt mit job, og det var morsomt at se, hvor imponeret kunderne blev, når vi rullede op i egen firmabil. Senere købte jeg selv en brugt 2 personers bil for kr. 2.600,00. Den brugte jeg så i firmaets tjeneste og modtog herfor kørselsbidrag på kr. 100,00 pr. måned. En assistentløn var vel dengang

Reklamefotoatelier som det så ud i trediverne.

Det skrev man i 1865

Lov om Eftergjørelse af Fotografier

af 24. Marts 1865.

Vi Christian den Niende o.s.v., G. v.: Rigsdagen har vedtaget, og Vi ved vort Samtykke stadfæstet følgende Lov:

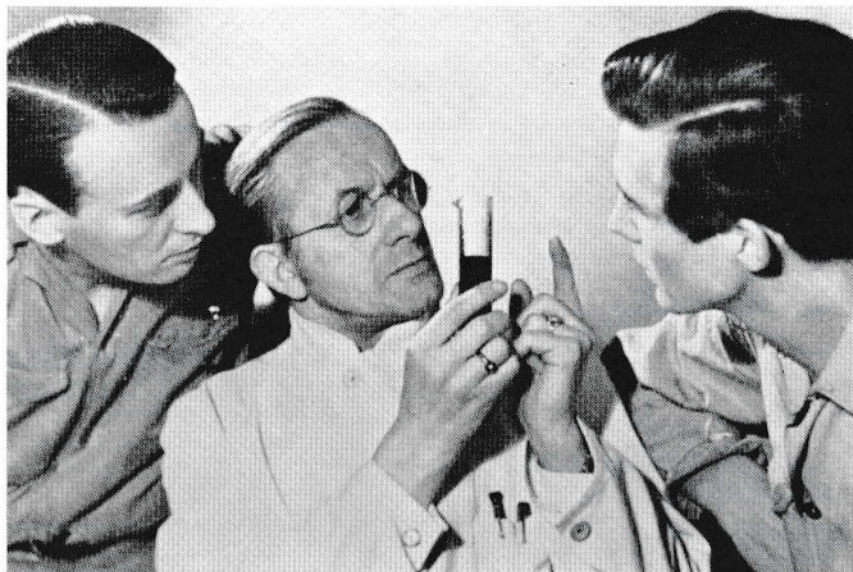
§ 1. Den, som for egen Regning har frembragt et originalt Fotografi efter Naturen eller en fotografisk Gjengivelse af et Kunstarbejde, til hvis Eftergjørelse Ingen har Eneret, kan for et Tidsrum af 5 Aar formene Andre fotografisk at eftergjøre til Salg det af ham forfærdigede Fotografi ved at gjøre Anmeldelse om, at han forbeholder sig Eneret, paa det Sted, og under de Former som Indenrigsministeren nærmere bestemmer*), og det derhos at forsyne ethvert af ham udgivet Exemplar af Fotografiet med sit Navn og Ordet »Eneberettiget.«

Er Fotografiet udført efter Bestilling af en Anden, vil dennes Samtykke være nødvendig ikke blot til at erhverve den nævnte Eneret, men ogsaa til at afhænde Aftryk af Fotografiet.

§ 2. Den, som gjør Indgreb i de i § 1 hjemlede Rettigheder, skal bøde fra 10 til 500 Rdl., og desuden give den forurettede fuldstændig Erstatning. Plader og andet udelukkende til den ulovlige Eftergjørelse brugbart Materiale og samtlige her i Riget forefundne til Salg bestemte Exemplarer af Eftergjørelsen konfiskeres og tilintetgøres, med mindre den Forurettede fordrer sig dem udliveredede, i hvilket Tilfælde Afdrag derfor gjøres i den ham tilkommende Erstatning. Samme Straf og Erstatningspligt paahviler Forhandleren, saavel som den, der her i Riget indfører andetsteds forfærdigede, ifølge nærværende Lov uberettigede efterligninger.

§ 3. Søgemaal for Overtrædelse af denne Lov kan alene iværksættes af den Forurettede, og kan kun antages, naar Paatale finder Sted inden Aar og Dag.

Reklamefotografi – fortsat

Dengang var der dramatik over billederne – som i stumfilmene fortalte fotoet historien uden ord.

Foto: Türck, 1929.

kr. 250,00 pr. måned, men jeg, der havde flere tillæg sluttede med en månedsløn på kr. 400,00.

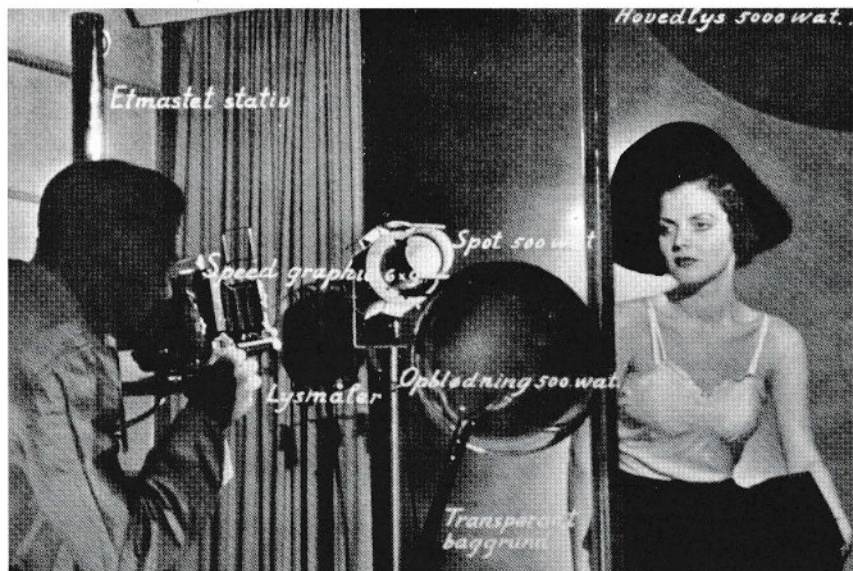
Samarbejdet med Guldbrandsen varede i 10 år og sluttede vel egentlig kun, fordi aktieselskabet, som firmaet efterhånden var omdannet til, måske lidt hastigt blev erklæret konkurs ved krigens begyndelse og Danmarks besættelse i 1940.

At denne episode måske gav stødet til, at jeg begyndte egen virksomhed, og at denne i de forløbne år har klaret op- og nedgangstider, er en anden historie, som ikke skal fortælles her.

4,5 million billeder

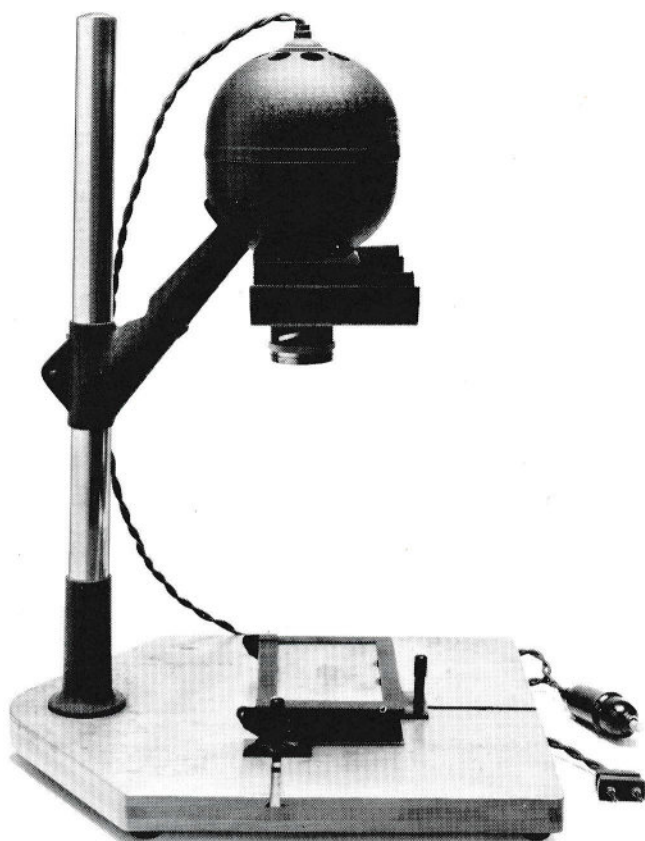
Dog måske et lille tidsbillede fra hin periode. Efter tyskernes besættelse af Danmark og de første sabotager, blev det forlangt, at alle danskere skulle bære identitetskort med foto. Det betød, at en stor del af de 4½ mill. danskere skulle til fotografen. Mange større firmaer organiserede fotografering af deres personale i arbejdstiden. Jeg tror, at vi i den periode lavede mere end 3000 portrætter for bl.a. B&W, Magasin og andre.

Fotograferingen blev organiseret på følgende måde. Vi fik et lokale stil-

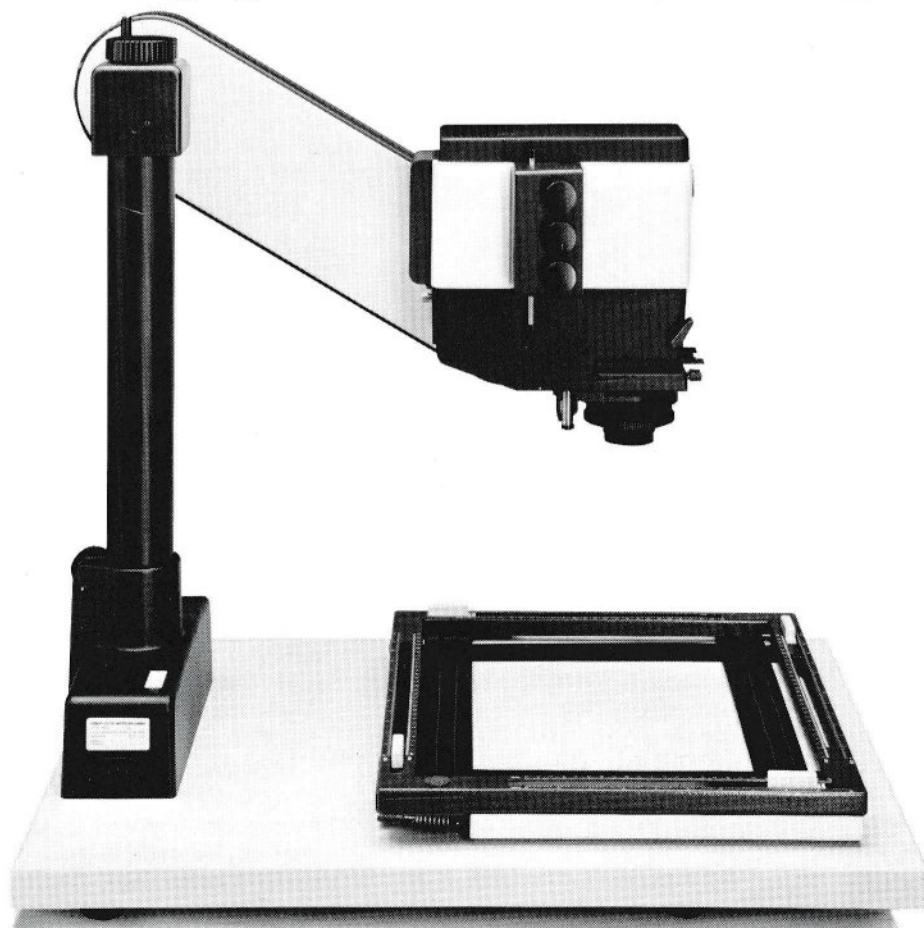
Fra Türck's lærebog. En lektie i lyssætning. Dame i undertøj. For anstændighedens skyld med hat på.

Den var dengang på enhver fotografs ønskeseddel.

Som supplement til Leica udviklede Leitz allerede i 1927 det første "variable" forstørrelsesapparat med en fremragende optisk ydelse. Fra 1933 eksisterede det som den første FOCOMAT med automatisk skarphedsindstilling. Leitz FOCOMAT's præcision, optimale ydelse og holdbarhed er i dag legendarisk.

Den opfylder alle ønsker af i dag.

Leitz FOTOMAT V 35 - AUTOFOCUS kan næppe overgås i optik, mekanik og holdbarhed. I forbindelse med det nye vidvinkelobjektiv Leitz WA-FOCOTAR 40 mm er man for første gang nået frem til et forstørrelsesområde fra 3x til 16x for den automatiske skarphedsindstilling, hvilket betyder en stor tidsbesparelse i mørkekammeret.

Og da belysningshovedet er konstrueret efter modul-princippet, er det ved hjælp af farve-modulet muligt at ændre enhver sort/hvid udgave til et color-apparat i en håndvending.

Hertil kommer den specielt konstruerede svingarm, hvormed De på sekunder og legende let kan indstille det helt rigtige billedudsnit. Og den korrekte belysningstid sørger en computer for: Leitz FOCOMETER. Overbevis Dem om den funktionelle design, som giver Leitz FOCOMAT V 35-AUTOFOCUS den enestående betjeningskomfort.

Deres Leitz-forhandler har Leitz-testnegativer til sammenligning.

JEG VIL GERNE VIDE MERE OM
LEITZ FOCOMAT V 35.
SEND VENLIGST MATERIALE.

NAVN: _____

GADE/VEJ: _____

POSTNR./BY: _____

Alle spørgsmål om forstørrelsesteknikken i farve og s/h besvares i en speciel 100-sidet farvebrochure. Ønsker De denne brochure beder vi Dem indsende kr 30,- i check eller i frimærker.

Sendes til:

NOCO

Nordisk Optisk Compagni A/S,
Industriholmen 17-19,
2650 Hvidovre, København.

**Leitz betyder præcision.
Verdensomspændende.**

Reklamefotografi – fortsat

let til rådighed og mødte op med Leika, stativ og 2 lamper. Hvert kvarter mødte 15 personer, og efter at de i snit havde haft 60 sekunder foran cameraet, hvor der blev taget 2 fotos, var de igen ude af døren, og de næste 15 ventede. Jeg har præsteret at fotografere 240 mennesker i løbet af 4 timer. En sekretær noterede navne og rækkefølge. Billederne blev leveret som kontaktaftryk og betalt med kr. 2,00 pr. optagelse.

Udenlandsk respekt

Når man kigger tilbage, kan man godt få fornemmelsen af, at det var i perioden 1930-1940, at grundlaget for det moderne reklamefotografi blev skabt. Jeg tror, at vi i de år først satte hårdt på at beherske mediet og forbedre kvaliteten, men dernæst opdagede de uendelige muligheder som kameraet bød på. Vi begyndte at opdage hvad kreativitet stod for.

De arbejder, som vi dengang var lidt stolte af, vil man formentlig smile af i dag, hvor dansk reklamefotografi har nået et stade, som også i udlandet vækker respekt.

Aage Strüwing

Reklamefotografi fra halvtredserne – pigerne var en selvfølge i annoncering af produkter.

Foto: Guldbrandsen.

Det skrev man i 1882

Om Søndagslukningen

Det lader jo nu til, at Søndagsluknings-Spørgsmaalet atter skal bringes paa Bane, idet et overvejende Flertal af Københavns Fotografer ønsker deres Forretninger lukkede, ikke fra hverken Kl. 12 eller 1 Søndag Eftermiddag, men hele Dagen. Som en Følge deraf vil Foreningens Bestyrelse undersøge, om Fotograferne i Provinsen ogsaa har Raad til at renoncere paa en Dag, som en Mængde mindre

Forretninger, saavel i By som paa Land, ser hen til som den bedste i Ugen. Jeg anser det som værende absolut sikkert og kan ogsaa nævne mange Tilfælde derpaa, at vi vil udelukke Kun-der fra i det hele taget at komme til os.

Jeg kan heller ikke forstaa, at Fotografer kan kaste saa stor en Rettighed over Bord, som Selv-

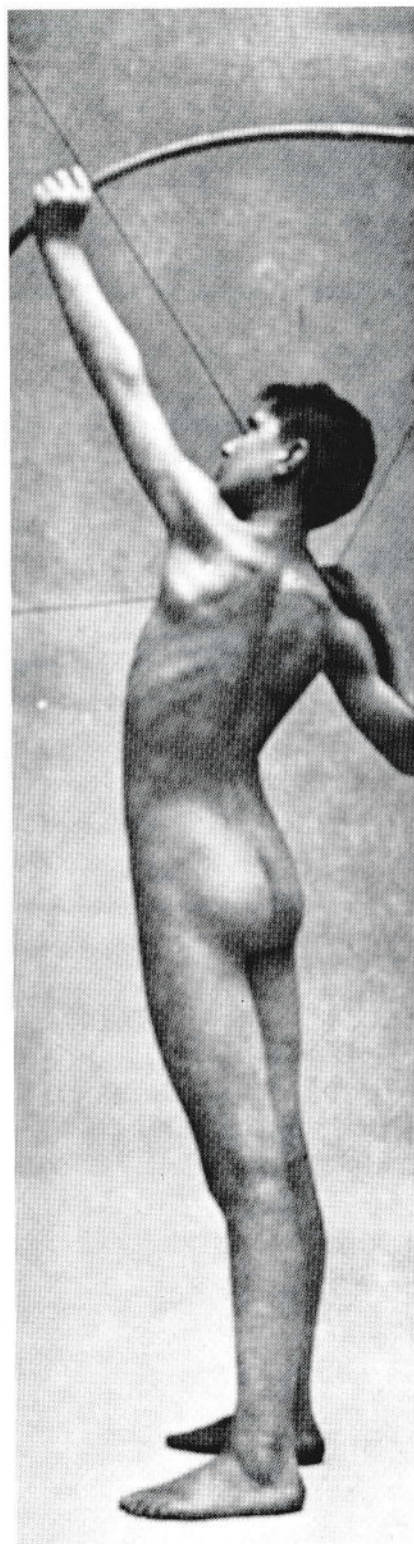
bestemmelsen om Søndagslukningen er, og er der virkelig i København nogen, som har Raad til det, nu ja! saa lad dem lukke og renoncere paa en Bagatel af Indtægt om Søndagen, men at det derfor skal gaa ud over en Mængde mindre Fotografer Landet over, finder jeg dog for inhumant og ukollegialt, og jeg haaber ogsaa, at særlig fra

Reklamefoto fra 1978. Det nøgne look var et yndet motiv og kunne bruges selv til ure. I 1979 er der kræfter i gang til at forbyde al personfoto i reklame – det bliver dog trist!
Foto: Jan van Steenwijk.

Provinserne saa godt som ingen vil indsende deres Underskrift, men at der derimod, hvis i det hele taget et andragende skal indgives til Regeringen, vil komme med modadresse i Gang, saa Folketinget – ligesom sidst da Lukkespørgsmaalet var for – indstiller, at Lovforslaget ikke kan nyde Fremme.

En Provinsfotograf.

Da skønhed endnu eksisterede uden at der blev lagt diverse bagtanker i billedet.
Foto: Türck, ca. 1928.

nogle tidligere reklameoptagelser

Foto: Guldbrandsen – 1955

Foto: W. Schmölke – 1956.

Foto: Thomas Pedersen – 1938.

Foto: Underwood, 1924

Foto: Tonny Vangebo, København, 1979

før og nu

Foto: Underwood, 1939

Foto: Torkil Gudnason, København, 1978

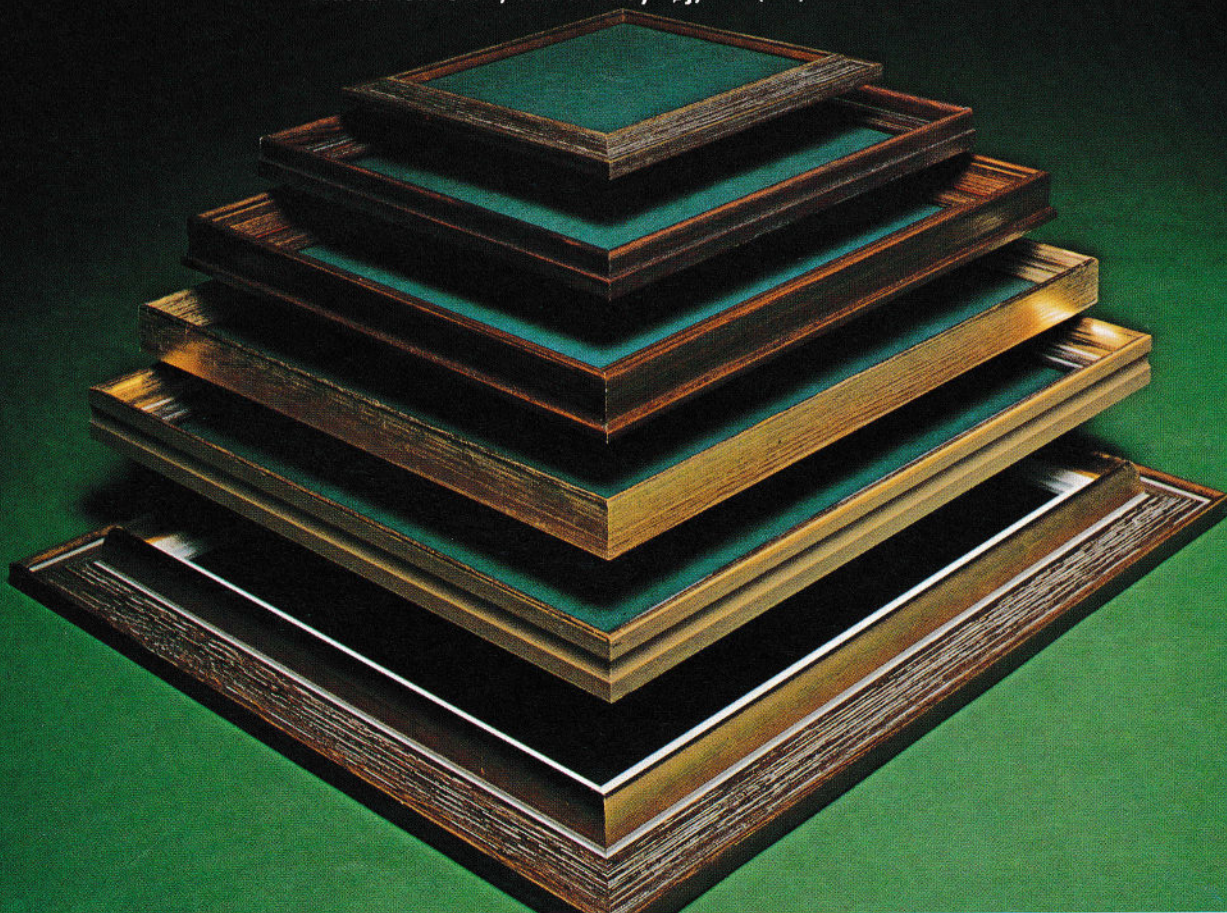
FOTOGRAFISK FORENING MÅTTE VENTE I 40 ÅR PÅ JYDEN RAMMER.

Vi beklager at JYDEN kun
har eksisteret i 60 år, men siden vi
startede, har vi til gengæld altid
været leveringsdygtige i
kvalitetsrammer.

Tillykke, fotografer
med de 100 år.

JYDEN INTERNATIONAL TRADING A/S
Kastaniealle 11, 8230 Aabyhøj, tlf. (06) 15 81 00

Reklamefotografi:

nostalgien er over os i 1978

Foto: Finn Rosted – 1978

Paa en international Kongres i Paris – 1888 – var der bl.a. mange Forslag om ensartede Normer indenfor Fotografi.

Spørgsmaal 2

Fremgangsmaade til Maaling af Objektivers Brændvidde.

Kongressen har besluttet, at Objektivernes Brændvidde skal maales fra Emissionscentret for forlanger, at dette og den absolute Brændvidde skal angives paa Objektivrøret.

Kongressen har angivet tre Metoder til Bestemmelsen af disse Punkter, alt efter den Grad af Nøjagtighed man tilsigter at opnaa.

Spørgsmaal 3.

Angivelse af Objektivblænderes fotometriske Virkning.

Som Normalblænder, svarende til en Exponerings-Enhed, har Kongressen antaget en Blænder, der giver Lyset Adgang gennem en Aabning, der svarer til 1/10 af den absolute Brændvidde.

Kongressen forlanger, at Blænderne vælges saaledes, at Exponeringstiden kan varieres efter be-

stemte simple Forhold med denne Enhed som Udgangspunktet, samt at Blænderne nummereres i Overensstemmelse hermed.

Spørgsmaal 4.

Maaling af Lysets Virkningstid ved fotografiske Lukkere.

Kongressen har truffet den Afgjørelse, at de fotografiske Objektivlukkere bør bære en Angivelse af Varigheden af deres totale Virkning udtrykt i Sekunder og Brøkdele af Sekunder, samt af deres Ydelse. Forhold til denne Varighed sammenlignet med den Virkningsvarighed, som man maatte give en ideel Lukker med Momentbevægelser for at indlade den samme Lysmængde.

Disse Angivelser ville være at give for de største Blændere, som Lukkeren tillader at anvende, samt for de væsentligste af dens Hastighedsgrader, i alle Tilfælde for Ydergrænderne for Reguleringen.

Spørgsmaal 5.

Maaden at befæste Kamera obscura paa Stativet og Objektivet paa dette.

Kongressen har vedtaget, at man bør anvende Skrue Nr. 1 i Whitworths System til Befæstelse af Kamera obscura paa Stativet, hvilken allerede er antaget af det engelske fotografiske Selskab ved Konstruktionen af fotografiske Arbejder (c: Skrue af 9,5 Milimeter Diameter).

Til at befæste Objektiverne paa Kamera'et er antaget en Række gennemsigtede Bøsninger med en tilsvarende Række bevægelige Skiver.

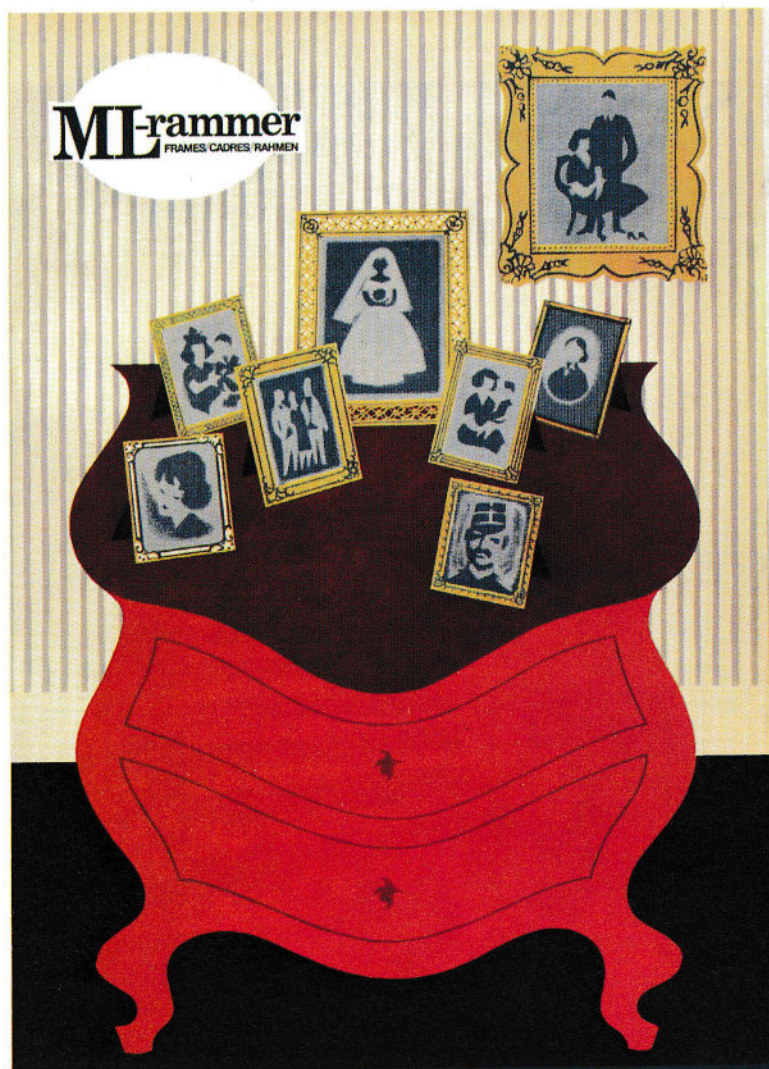
Spørgsmaal 6.

Fotografiske Pladers Formater.

Kongressen har antaget som international Normalplade en saadan, som har 18 Centimeters Bredde og 24 Centimeters Længde. De øvrige brugelige Formater fremkomme ved enten at multiplicere eller dividere det nævnte Format med 2.

Kongressen fordrer, at Kassetterne indrettes til nøjagtig at modtage disse Størrelser.

Som Pladestørrelse for Projektionsobjekter er bibeholdt 8,5x10 Centimeter.

Vi ønsker

**Dansk
Fotografisk
Forening**

*til lykke med
100 års Jubilæet*

ML-rammer
FRAMES CADRES RAHMEN

UFFESGADE 14
2200 KØBENHAVN N

**Metal- og
Træfotorammer**

der passer til DERES billeder.

DET SETE AFHÆNGER AF ØJNENE, DER SER

DFT - 1923.

Hvad en Herre ser.

Hvad en Dame ser.

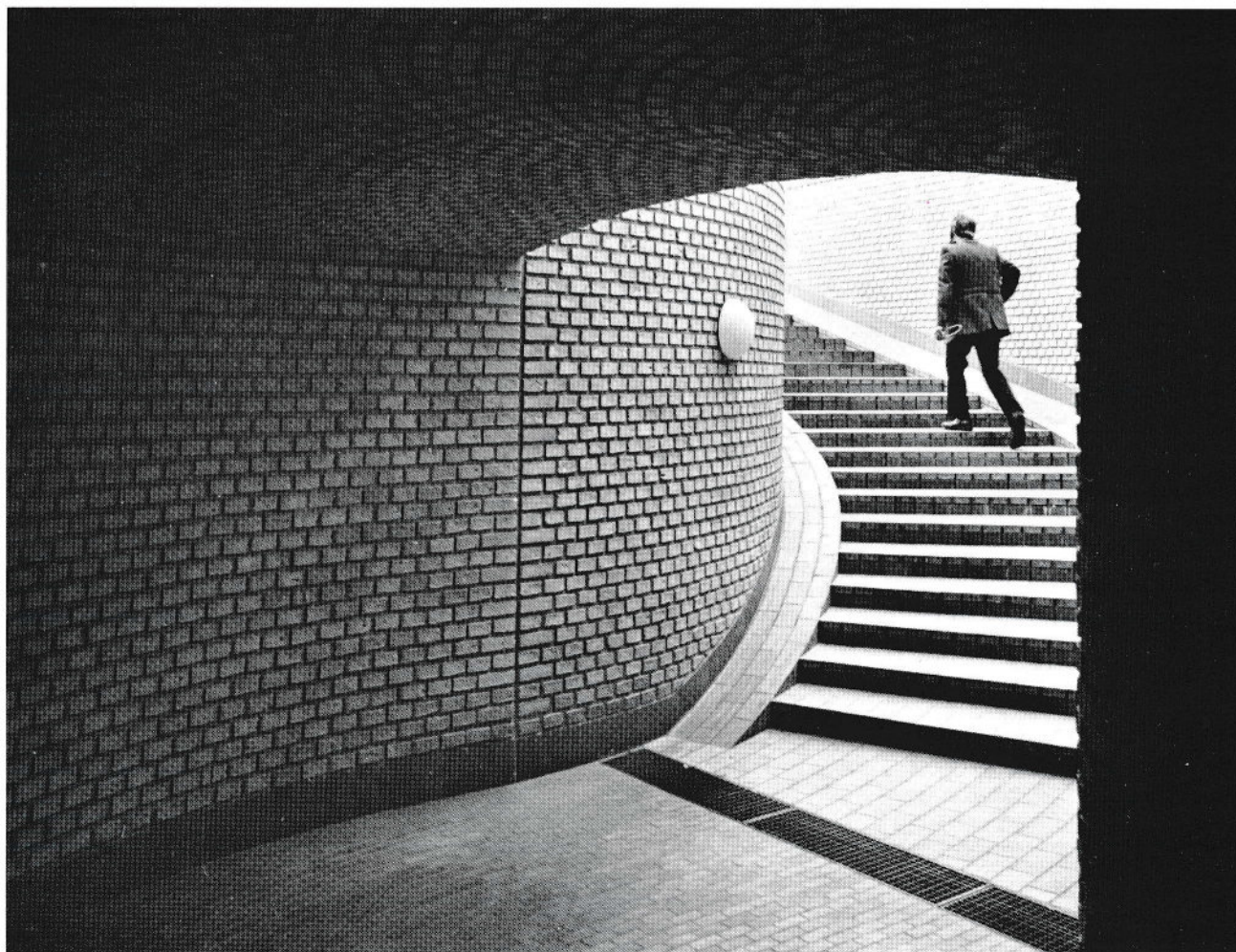

Hvad en Lommetyv ser.

Hvad en Fotograf ser.

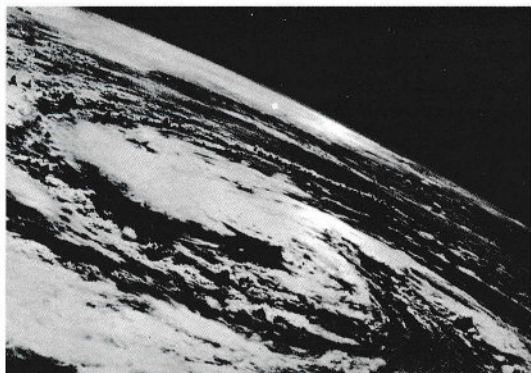
Moderne arkitektur-optagelse. Foto: Poul Pedersen, Århus, 1976.

Vareoptagelse anno 1977. Foto: PH-Reklamefotografi, Kolding.

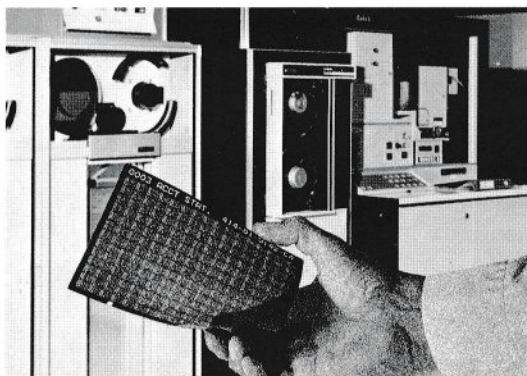
Kodak - en professionel

Din viden -der er Kodak også med.

Fotografien er end vi i almindelighed ser på TV - de forhold, som vi dag kan vi få f.eks. andre landskaber - mange tusind. Fotos lader os mændene mi.

Spørg
OS

Databehandling -der er Kodak også med.

I dag er informationsstrømmen fra dataanlæggene enorm - udskrifterne af informationerne fylder kolossal og er u håndterlige.

Disse kendsgerninger har stillet krav om en nemmere og mere handy måde at videregive datainformationer på.

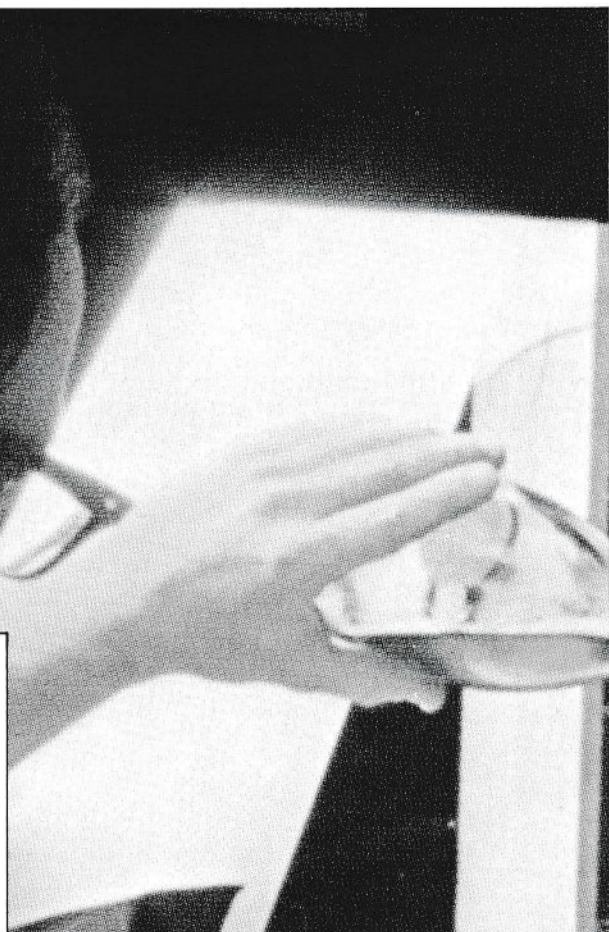
Derfor kombinerer man nu dataanlæggene med et COM-anlæg (Computer-Output-Microfilm), så man kan få oplysningerne distribueret på en meget mindre omkostnings- og ressourcekrævende måde på Kodak mikrofilm.

På en mikrofilm (10,5 x 14,8 cm) kan lagres op til 464 sider EDB-udskrift - produktions- og kopiomkostningerne er væsentlig mindre end hvad blot en enkelt side EDB-udskrift koster. Her til kommer så alle de andre fordele - let forsendelse - minimal lagerplads - hurtig genfindning - o.s.v.

Kodak er pioner inden for anvendelsen af fotografi til administrative, tekniske og videnskabelige formål. Vi har eksperter, der er parate til at løse problemerne.

Spørg OS når det gælder professionel anvendelse af foto og film. Vi har alle muligheder for at hjælpe.

Kodak a.s.
Roskildevej 16
2620 Albertslund
Tlf. (02) 64 71 11

God underholdning -der er Kodak også med.

«Far - mor, se, nej hvor er det sjovt.»

Der er mange dejlige udsendelser at more sig over og hygge sig med. - »Huset på Christianshavn«, fodbold, spillefilm o.s.v.

De fleste TV-udsendelser bliver optaget på film, fordi filmudstyret er lettere at håndtere og indstille, så man altid kan tage billederne i den bedste vinkel og i den rigtige afstand.

Kodak fremstiller film til udendørs og indendørs optagelser, til optagelser under alle lysforhold - hurtige film, langsomme film, infrarøde film - film til spillefilm i biografte, film til fjernsyn, småfilm til professionelle og til amatører o.s.v.

Kodak er pioner inden for anvendelsen af fotografi til administrative, tekniske og videnskabelige formål. Vi har eksperter, der er parate til at løse problemerne.

Spørg
OS

når det gælder professionel anvendelse af foto og film. Vi har alle muligheder for at hjælpe.

Kodak a.s.
Roskildevej 16
2620 Albertslund
Tlf. (02) 64 71 11

partner... gennem 99 år

Uddannelse -der er Kodak også med.

Moderne undervisning skal være effektiv.

Det er meget kostbart for et firma at sende sit personale på kurser – som regel med fuld løn og alle omkostninger betalt – og derfor skal undervisnings-tiden udnyttes fuldt ud.

Men også vore børn i folkeskolen, de unge på gymnasier, handelsskoler, tekniske skoler og højere læreanstalter har krav på at blive undervist så godt som overhovedet muligt.

Det er en længe kendt sandhed, at det, der kommer ind gennem øjet, læres hurtigere og huskes bedre,

end det, der kommer ind gennem øret. Og kombinationen af høre og se er den mest effektive form for kommunikation af information, man overhovedet kender.

Lysbilleder, film og video er nogle af de audio-visuelle hjælpemidler, der gør indlæringen lettere og mere interessant.

Kodak er pioner inden for anvendelsen af fotografi til administrative, tekniske og videnskabelige formål. Vi har eksperter, der er parate til at løse problemerne.

Spørg OS når det gælder professionel anvendelse af foto og film. Vi har alle muligheder for at hjælpe.

Kodak a.s.
Roskildevej 16
2620 Albertslund
Tlf. (02) 64 71 11

Din daglige avis -der er Kodak også med.

Det moderne samfund er på mange områder fuldstændig afhængigt af det trykte ord og billede.

Den daglige avis er en nødvendig del af kommunikationen, og fotografier er en vigtig del af den daglige avis – de 'fortæller' ofte en situation bedre end mange ord.

I fremstillingen af aviser, ugeblade og de fleste andre former for tryksager anvendes fotografier på mange måder. Billeder (både tegninger og fotos)

I dag fremstilles de fleste tryksager i offset eller dybtryk, og ved disse teknikker er fotografiske processer altdagende. Kodak fremstiller film, papir, kemikalier, fremkaldemaskiner, trykplader o.s.v. til den grafiske industri i de kvaliteter, der kan give den perfekte tryksag – hver gang.

Kodak er pioner inden for anvendelsen af fotografi til administrative, tekniske og videnskabelige formål. Vi har eksperter, der er parate til at løse pro-

Kodak a.s.
Idevej 16
Bjertsund
64 71 11

Det gode helbred -der er Kodak også med.

Et godt helbred er en gave, som man selv må gøre en indsats for at bevare. Men en sund levevis er i de fleste tilfælde ikke nok.

Det er udviklingen indenfor lægevidenskaben, der har skaffet os den gode sundhedstilstand og den høje gennemsnitslevealder i det danske samfund.

Anvendelsen af foto indenfor forskning og diagnostik baner vejen for nye opdagelser og bedre behandlingsmetoder.

Også på mange andre områder anvendes foto og film, f.eks. indenfor patologien og til undervisningen i kirurgi.

Vi behøver blot at nævne røntgenfilm – den gør det muligt at diagnosticere tusinder af menneskelige skavanker og redde utallige menneskers liv.

Kodak er pioner inden for anvendelsen af fotografi til administrative, tekniske og videnskabelige formål. Vi har eksperter, der er parate til at løse problemerne.

Spørg OS når det gælder professionel anvendelse af foto og film. Vi har alle muligheder for at hjælpe.

Kodak a.s.
Roskildevej 16
2620 Albertslund
Tlf. (02) 64 71 11

...på alle fotografiens områder

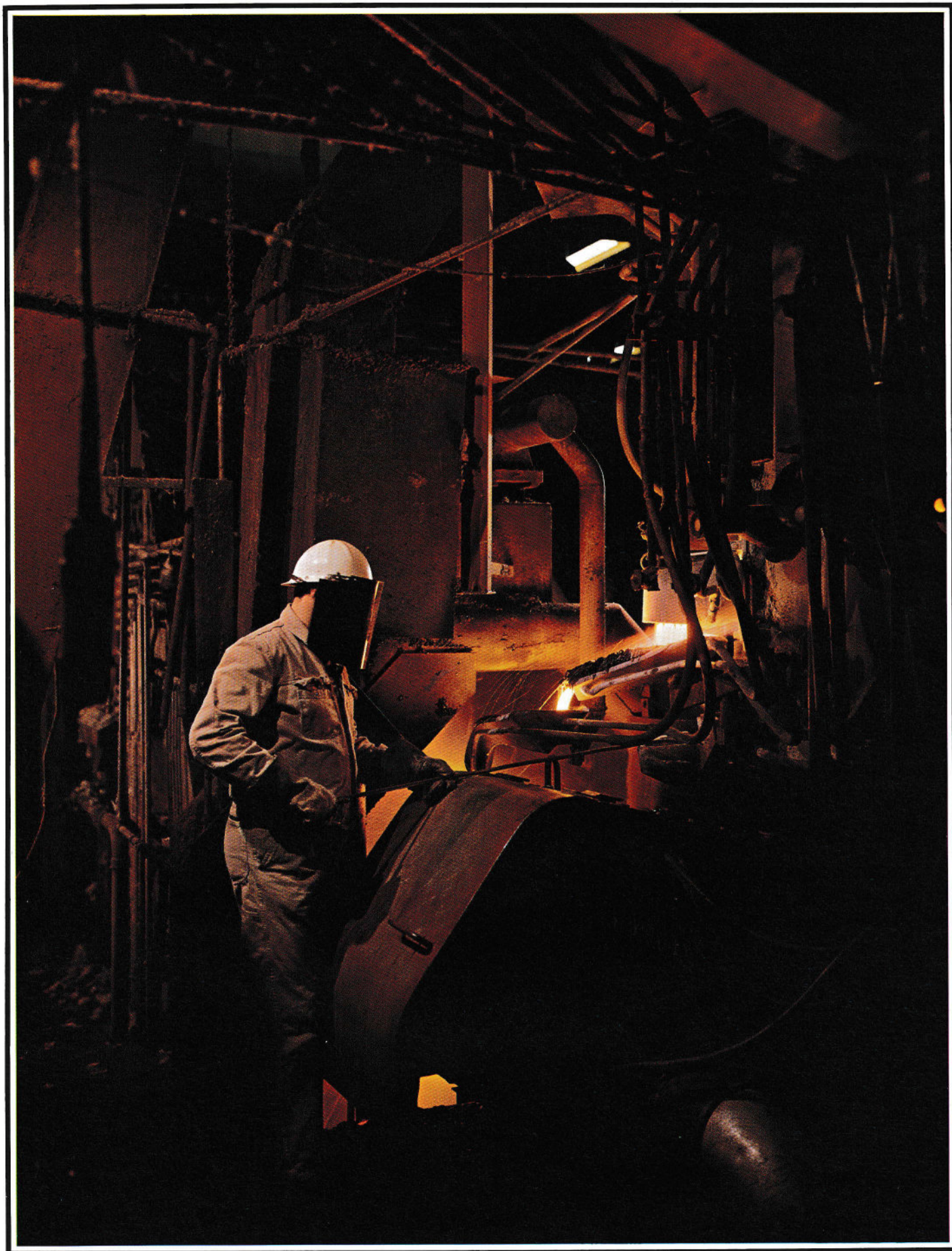

Foto: Jan van Steenwijk.

Foto: Tom Borch-Jacobsen.

Foto: Finn Rosted.

Foto: Jan van Steenwijk.

Foto: Jan van Steenwijk.

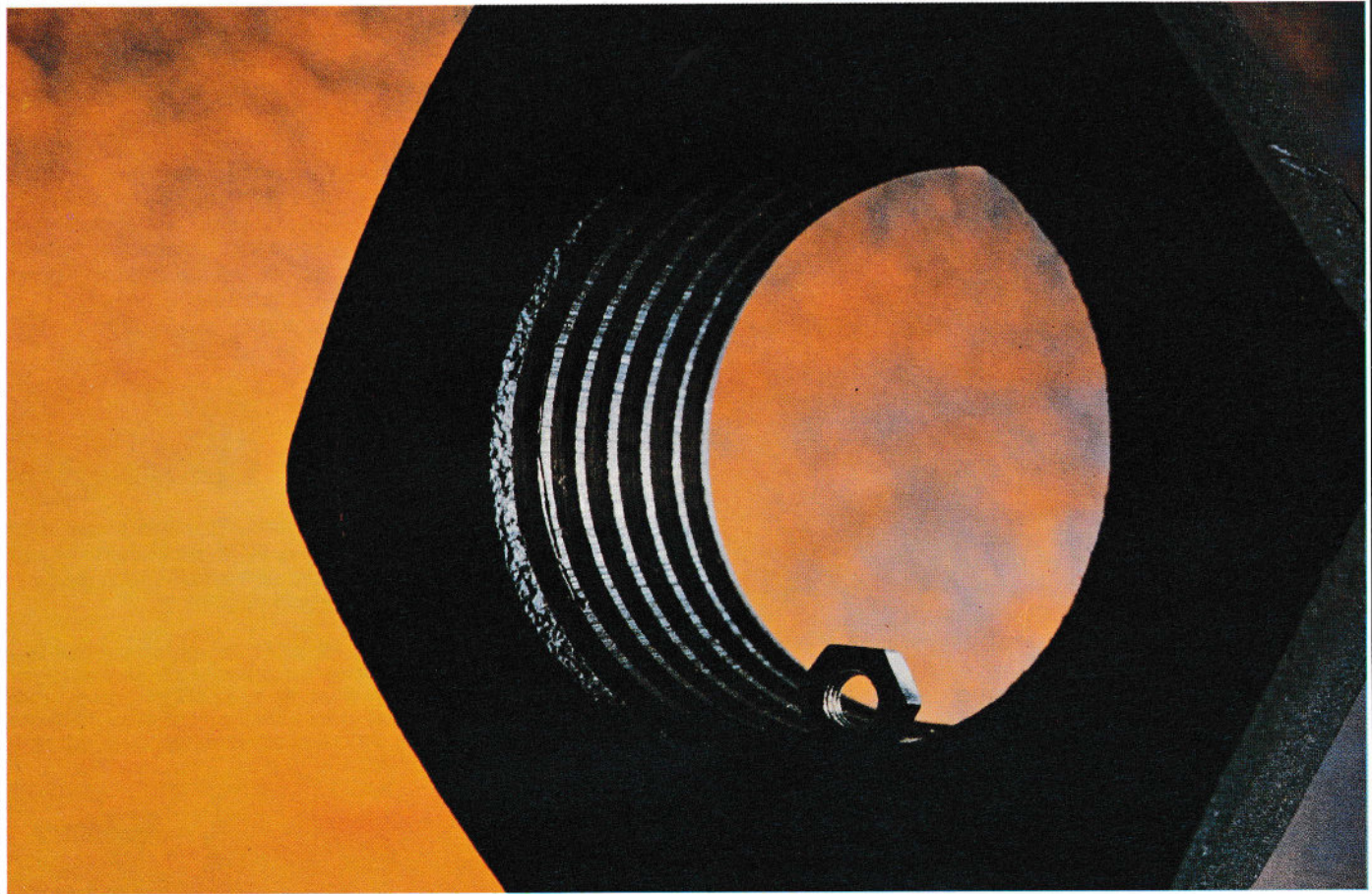
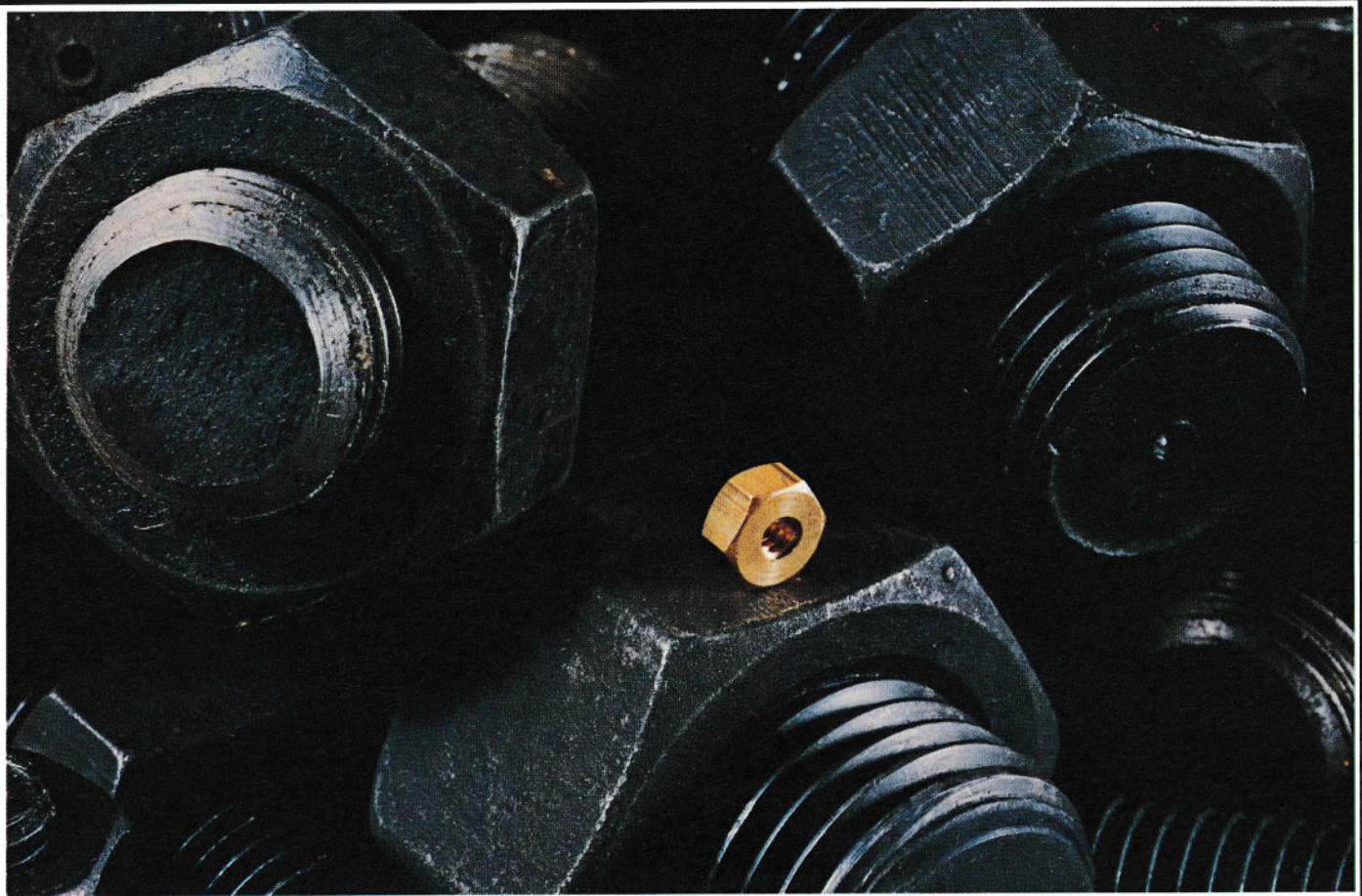

Foto: Tom Borch-Jacobsen.

Verdens største pressefotografer bruger Nikon

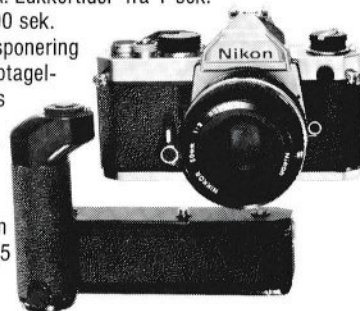
Pressefotograf Casper Thorsøe
medl. af Pressefotograf forbundet.

Nikon tilfredsstiller de stadig stigende krav om nemmere og hurtigere betjening. De kompakte skarptegnende objektiver er blevet et forbillede for andre. Det avancerede tilbehørsprogram er det største i verden. Nikon koster lidt mere, men det gør kvalitet nu engang.

Nikon FM

Kompakt spejlrefleks. Nok lille, men ikke mindre end det stadig ligger godt i hånden. Stort usædvanligt klart søgerbillede, med aflæsning af tid, blænde samt lysdioder, der viser korrekt belysning. Kan indstilles fra 12 til 3200 ASA. Lukkertider fra 1 sek. til 1/1000 sek.

Multieksponering til trickoptagelser. Fælles for Nikon FM og FE er den kompakte el-motor MD-11, der kan skyde op til 3,5 bill. pr. sek. og enkelt bill.

Nikon FE

Det kompakte automatiske spejlrefleks. De behøver ikke kende noget til fotografering for at få perfekte billeder. Den elektroniske hjerne indstiller selv den rigtige lukkertid efter lysforholdene, fra 1/1000 sek. i sol til 30 sek. ved natoptagelser. Kan også bruges manuelt. "Huske knap" til korrekte modlysoptagelser. Stor klar søger med oplysning om blænde og lukkertid. Udskiftelig matskive med snitbillede og mikroraster. Multieksponering til trickoptagelser. Tilbehørssko med midterkontakt for Nikons SB-10 elektronflash, der arbejder sammen med elektronikken i kameraet. Motor-kobling for Nikon el-motor MD-11.

Nikon F2A

Det spejlreflekskamera på markedet med det største tilbehørsprogram og de fleste muligheder. Seks forskellige søgere og tyve forskellige matskiver. Motorkobling til motor med frit valg af hastigheder op til 5 bill. sek., samt motoriseret tilbagespoling. Lukkerhastigheder fra 10 sek. til 1/2000 sek. Aflæsning i søgeren af tid, blænde samt korrekt lysmålerindstilling. Multieksponering til trickfotografering. ASA indstilling fra 6-6400. Kan fås med høj-

følsom Photonic F2AS silicium lysmåler, der kan tilsluttes servomotor for automatisk blænderindstilling. Nikon F2A er de professionelle, og mange fotoamatørers foretrukne værktøj.

Nikon,
for dem der
gerne vil
betale ekstra
for kvalitet.

Nikon

Dansk Fotoagentur A/S. Rygårds Allé 131 C, 2900 Hellerup. Tlf.: (01) 29 23 13.

Det er ved
bedømmelsen
af resultatet, at
det rigtige film-
valg viser sig.

Billederne bliver ikke
bedre end den film
de er optaget på.

Derfor fortjener de
gode optagelser de
bedste materialer.

ILFORD

Det skrev man i 1964

Fra et delegeretmøde

Fotografmester.

Kaare Rasmussen: – Reklamefotograferne . . . hvor har de lært at blive reklamefotografer? Den eneste reklamefotograf jeg kender er Kehlet – han forstår at lave reklame. I de store byer kan man måske specialisere sig – men på de små pladser kan man ikke. Og hvad portrætfotografer angår, så er Kehlet vist den eneste portrætfotograf vi har!

Næh – vi skal skrive: Fotografmester – og så specialet bagefter. Skal der ordnes noget selvstændigt, så kunne det måske være industrifotografer.

De unge mennesker vi uddanner skal lære begge dele – kan de ikke lære det ét sted, må de i lære to steder. De skal først og fremmest være fotografer!

Lykke: – Vi ønsker skærpede krav til fotograffaget.

Werner Andreassen: – For at tage forslag II, så synes jeg, der skal tages

hensyn til den store udstrækning, Jylland har. Hvis vi skal tage mødet i Aabenraa eller Aalborg, så får vi bandsat langt til det mange af os.

Poul Pedersen: – Jeg kan tilslutte mig Lykke. Anstødsstenen er, at reklamefotograferne har for stor indflydelse, men hvis det skal være i forhold til omsætningen, er det måske meget passende. Man kunne jo kombinere de to forslag og give dem 25 pct.s indflydelse.

Stegger: – Hvis det er indflydelsen det gælder, kan man vel finde en neutral vurdering af indflydelsen.

Frøde Andersen: – Kan vi enes om noget, når vore medlemmer derhjemme ikke kender kreds I's forslag? Rent personligt vil jeg give tilslutning til det.

Wermund Bendtsen: – Jeg vil lige pointere, at hvis vi vedtager noget her, er det ikke endeligt og lovmæssigt vedtaget.

Buus Jensen: – Angående de store afstande i de store kredse, da er vi klar over, at den eneste kreds, der har været noget rigtigt kredsarbejde

i, er sydjdysk kreds (stemmer fra salen: Hov-hov!), og der har tilslutningen været stor. Større og bedre arrangementer skal nok trække, selvom der er længere afstande.

Det mest positive indlæg, der er fremkommet i dag var fra Dall Schmidt. Elswing, Ina Lind og Wermund Bendtsen, som satte deres stillinger ind på at arbejde videre med reklamefotograferne. Jeg synes, det vil være bedst at arbejde videre med de medlemmer, der er trofaste. 14 dage efter mødet i Svendborg kom udmeldelsen fra reklamefotograf-fraktionen, hvis man ikke kunne få en ændring af kontingentet. Jeg tror ikke, vi kan koordinere reklamefotograf-fraktionens interesser. At vi skal forsøge at indkorporere reklamefotograferne én gang til, tror jeg ikke på noget godt resultat af. Vi skal ikke endnu engang have en tværpolitisk organisation.

Dette er ikke nogen populær tale – men det skal siges!

Vi ønsker tillykke med de 100 år

Vort fag er i stadig udvikling. I banede vejen de første mange år.

I uddannelsestilrettelægning, nu som fremover, ser vi os i et vigtigt samspil.

Som repræsentanter for lønmodtagerne og de uddannelsessøgende i fotograffaget følger vor lykønskning med et ønske om et fortsat samarbejde til glæde for vort fælles fag – Fotograffaget.

**FOTOGRAFISK
LANDSFORBUND**

GRAFISK FORBUNDSHUS . LYGTEN 16 . 2400 KØBENHAVN NV
(01) 81 42 22, DAGLIG KL. 9-16.

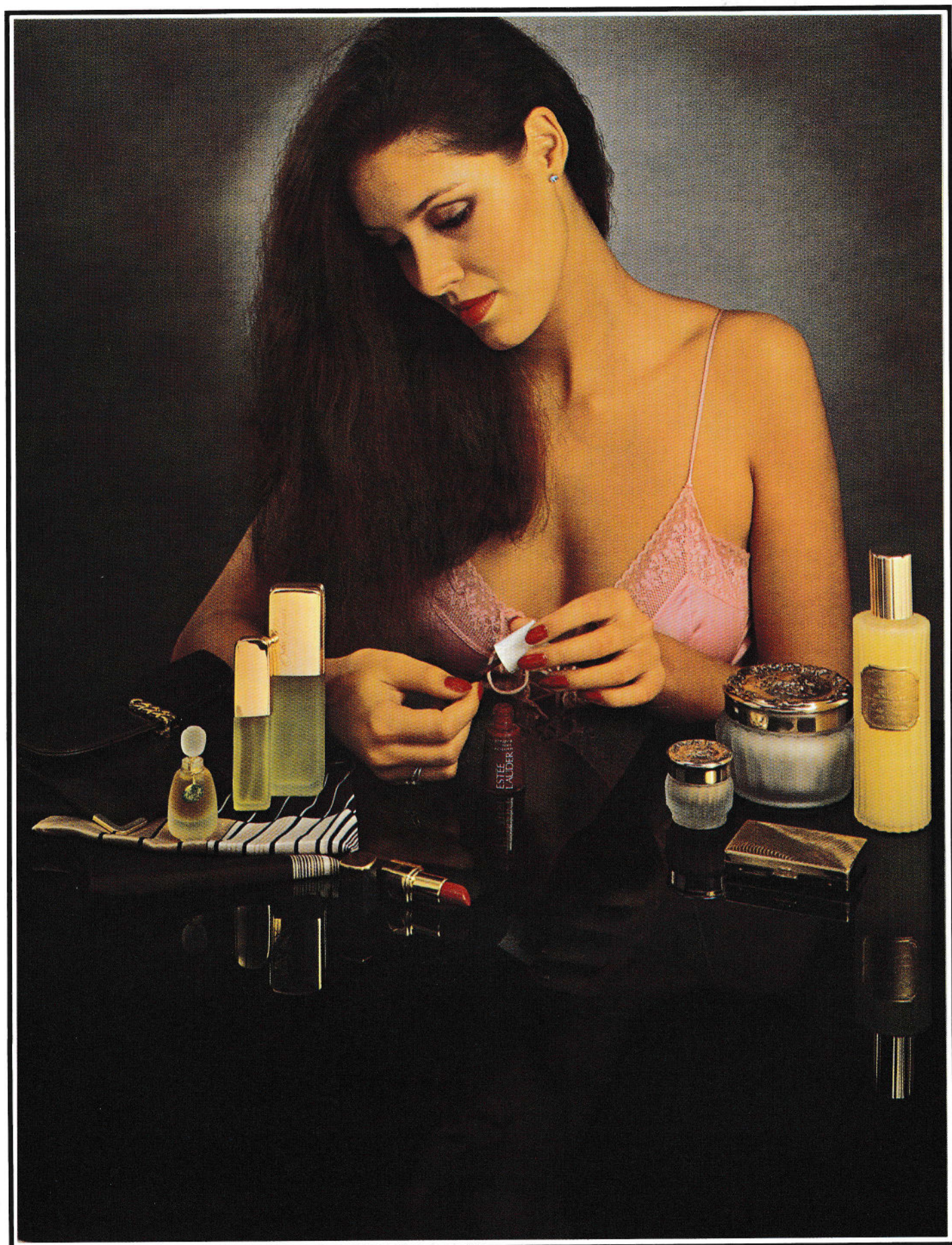

Foto: Jan van Steenwijk. Reproduceret efter Polaroid 8x10".

S-FOTO laver alt fotoarbejde -også Cibachrome RC

S-FOTO a.s.
Fotolaboratorium

Postboks 13
8541 Skødstrup
Telefon 06-99 14 22

fotografiets funktion i vores kultur

af Jan van Steenwijk –
reklamefotograf

Fotografi og fotografi er mange ting. Hvor vi i dag betragter muligheden for at tage et billede som noget helt naturligt – det hører decideret med til hverdagen – har det ikke alle dage været sådan. Fra at være kaldt »djævlens øjne« til noget der ødelagde kunstbegrebet, har fotografiet bidt sig fast i vores tilværelse som et uundgåeligt medie.

Faktisk kom fotografiet meget sent, selvom der sådan set ikke var noget til hinder for, at kameraet blev opfundet allerede 380 år før vor tidsregning. Det var nemlig på dette tidspunkt, at Aristoteles omtalte »en bilddannelse, når lyset faldt gennem et lille hul«.

I det følgende vil jeg gøre nogle betragtninger over fotografiet set:

- naturvidenskabeligt
- teknologisk
- æstetisk
- kulturhistorisk
- kunstnerisk/
- håndværksmæssigt?

Naturvidenskabeligt:

At fotografiet repræsenterer et mægtigt stykke naturvidenskab er for et moderne menneske en så stor selvfølgelighed, at det tilsyneladende ikke er umagen værd at tænke nærmere over. Dog kan det imidlertid være af stor betydning – nu 100 års dagen for Dansk fotografi – at spørge sig selv, om strengt taget dette tekniske aspekt skal betragtes som det væsentlige, eller om det ikke nærmere må ses som en stor enhed med en række faktorer af lige så stor betydning.

I denne retning peger allerede det besynderlige faktum, at fotografiet først så sent (1839 – Daguerre) har fundet tilpasning. Mange mener, at først den tekniske udvikling fra de sidste 150 år (damp-elektricitet)

skabte betingelserne for de talrige opfindelser, hvorigennem vores moderne tidsalder adskiller sig fra alle foregående perioder. Denne opfattelse stemmer kun delvist overens med virkeligheden.

Teknologisk:

Som man har bemærket, er der ikke nogen teknisk forklaring på, hvorfor Ludvig den 14.'s stemme ikke allerede dengang blev fastholdt på en fjederdreven voksrulle. Sagt på en anden måde, det faktum, at gramfonen ikke allerede var opfundet dengang, kan næppe tilskrives manglende tilstedeværelse af tekniske hjælpemidler, men skal udelukkende henvises til den for en opfindelse nødvendige tilstedeværende mentalitet eller behov.

Udviklingen af fotografiet har i den henseende en træffende parallel. Netop Camera Obscura var i 1839 på ingenmåde en nyhed (apparatet var på dette tidspunkt allerede i flere århundreder et kendt hjælpemiddel ved tegning og havde så tidligt som i 1685 fået den form som Niépce og Daguerre senere skulle komme til at betjene sig af).

Hvad den kemiske side af problemet angår, så havde tyskeren Schulze allerede i 1725 opdaget sølvnitratets lysfølsomhed. Ligesom tilfældet med gramfonen er der altså ingen påviselig teknisk grund for, at ikke også opfindelsen af fotografiet skulle kunne have fundet sted meget før. Det manglende led var i begge tilfælde den mentale indstilling, ikke at have behov for sådan en »banal og uvæsentlig teknik«.

Specielt i slutningen af det 18. århundrede ændredes indstillingen m.h.t. realiteten. Forandringen viste sig ved det faktum, at der stort set på samme tid opstod forskellige kræfter

diverse steder i Vesteuropa, der alle gik ud på denne ene tanke: at kunne fastholde det så flygtige, fra den ydre verden projekterede billede i Camera Obscura.

Kunsthistorisk:

Dog var det tegnede fundament for opfindelsen allerede lagt i det 15. århundrede, Leonardo da Vinci havde lært, at tegnefladen burde betragtes som en glasvæg, hvorpå den ydre verden spejlede sig. Lignende tanker – og det kan ikke understreges kraftigt nok – var af fuldstændig afvigende opfattelse sammenlignet med den måde hvorpå et billede og en tegning eller maleri hidtil var blevet fremvist på. Ingen andre – mig bekendt – tegnetoder fra andre kulturer end den Vest-europæiske og i det 15. århundredes italienske renaissance, har dette matematisk-optiske grundlag. Og selv om Leonardo da Vinci byggede sit camera obscura i stuestørrelse, varede det ikke mange år før der »opfindes« mindre, transportable »camera obscuras« forsynet med linse og nedblændingsmuligheder.

Sådan set er fotoet ikke andet end en mekanisering af det gennem kunsthistorien accepterede verdensbillede.

Æstetisk:

Når man ser på modsætningsforholdet i ovenstående udtalelse, mekanisering contra kunstteori, bliver det tydeligt, fra hvilke to sider man hented argumenter i stridsspørgsmålet, om fotografi kunne accepteres som kunstart.

Man forstår egentlig ikke rigtig, hvorfor stemmerne på disse forkert stillede spørgsmål ikke fra starten forstummede. Kunsthistorien har lært os, at mennesket gennem årtusinder har fremstillet kunst ved hjælp af de meget varierende materialer og værktøj, hvilket i sig selv ikke skulle garantere et æstetisk produkt: hammer, mejsel, pensel, træ, ler, stof, ja endog hviden fra et hønseæg er blevet brugt i højt berømmede malerier.

Set ud fra dette synspunkt er det usandsynligt at tro, at den menneskelige formåen, som åbenbart kan hæve et hvilket som helst materiale til en æstetisk tilpasning, nu skulle sige stop, bare fordi produktet nu er et fixeret billede fra et camera obscura.

Hvem, der så til slut mener, at den mekanisering, der utvivlsomt i høj

Fotografiets funktion – fortsat

grad kendetegner processen, på forhånd udelukker en æstetisk tilpasning, må huske på at fx. vævemaskinen, klaveret og trykpressen indeholder mekanisering af enkle basis-produkter som fletning, trommer eller skrivning. Ingen vil vel i dag drage tvivl om, at disse instrumenter kan producere væsentlige kunstprodukter. Til understregning af den aprioriske mening, at fotoet umuligt kan være kunst, henviser man sommetider til følgende andet argument: det faktum, at slutresultatet af denne proces (fotoet) kun er et aftryk, hvoraf man ovenikøbet kan fremstille flere identiske eksemplarer. Denne redegørelse er total blind for de store forskelle i den almene kunstproduktion. Der findes fra alle tidsaldre et stort antal former for teknik, hvorved man ved hjælp af forme eller lignende kunne fremstille et stort antal næsten ens produkter gennem støbning, drejning eller tryk, og vel aldrig har man underkendt værdien som kunst i disse »kopier«. At kvaliteten af slutproduktet i disse tilfælde kan dale betænkeligt er et helt andet spørgsmål. Det faktum, at der af en kunstgenstand eksisterer flere identiske eksemplarer, har muligvis en handelsmæssig værdi: de har dog intet at gøre med den etiske betydning af de ovenfor nævnte omstændigheder!

Derimod vil vi se, at netop gennem denne mulighed for reproduktion, kan fotoet i den kulturelle udvikling spille en vigtig rolle som fx. mønten eller bogen.

Kulturhistorisk:

Vigtigere end dette etiske spørgsmål er også følgende: den, der har fremstillet et billede, har ikke alene betjent sig af en gennemprøvet og i princippet også meget komplicerede naturvidenskabelige proces, men han har også på eget initiativ deltaget i den del af vores kulturproduktion, som man kunne kalde billedformning.

Mennesket adskiller sig fra selv de højest udviklede dyr i mange henseender: gennem dets sprog, dets sans for humor (selv aber kan ikke grine!) men også gennem dets formåen til at skabe et billede af den verden, der omgiver det.

Dyr producerer mange ting, ofte gennem meget komplicerede processer (bier, myrer, bævere), men de

Der er sådan set ikke nogen teknologisk forklaring på, at allerede Ludvig den 14. kunne have været fotograf – hvis han ellers havde tænkt i de baner.

producerer aldrig afbildninger. Aldrig nogensinde har noget dyr med en stok kradset konturerne af en arts-fælle i sandet!

Diverse epoker af kulturhistorien – som helhed – studerer de forskellige

menneskeskabte kulturformer (arkitektur, stats-, rets-, digtform osv.). Ligeså studerer billedlæren de af menneskehånd skabte visuelle billeder. Denne videnskab grænser til kunsthistorie, men terrænerne går på

ingen måde i harmoni. Et eksempel fra sprogområdet kan anskueliggøre dette: »alle mennesker taler, men kun få formår at hæve sprogbrug til digterniveau«.

Nutildags kan alle – takket være fotografiet – fremstille visuelle billeder, men i de fleste tilfælde vil det blive på det stadie, som vi her kan sidestille med det ovennævnte dagligdags sprogbrug. Kunsthistorie kommer ikke på tale... men derimod billedlæren. Vi er nutildags så psykologisk opdraget, at alle forstår (bør forstå), at alt hvad vi fremstiller mere eller mindre tyder på vores personlige måde at gøre det på. Mennesket genkendes mere eller mindre i alt hvad det foretager sig som en personlighed, om det går i cowboybukser, bager brød, skriver et brev... eller tager et billede. Det er vigtigt at bemærke, at i hvert af disse eksempler udover diverse objektive, saglige elementer, er der stadig indeholdt et subjektivt eller personligt element, der ofte genkendes ved første øjekast.

Jeg genkender, hvem der har skrevet brevet, og ofte hvem der har taget billedet. Vi forstår, at 2 stile lavet af 2 mennesker over samme emne, nødvendigvis må medføre forskelle. Med 2 billeder af samme objekt er det ikke anderledes. Med fremstillingen af kunst har denne projektion af personlighed intet at gøre. Heri ligger en mængde af megen nutildags overvurdering af fotografiet, hvilket er mindst lige så uretfærdig som den tidligere nedvurdering.

Blev tidligere med urette antaget at fotografi ikke kunne være kunst, begår man i dag den elementære fejl at betragte ethvert markant billede som et kunstprodukt.

Spejl med hukommelse:

Daguerre beskrev i 1837 selv sin proces (hvortil han forsøgte ved en offentlig indsamling at skaffe penge) som en kemisk og fysisk proces: »hvorigenennem naturen kan afbilde sig« og i 1859 definerede bladet Atlantic Monthly fotografiet som »et spejl med hukommelse«. Det så ud til, at mennesket med fotografiapparatet havde fået et instrument, hvorved man nu en gang for alle eksakt og objektivt kunne registrere, hvordan verden præsenterede sig for os. Dette var i øvrigt et ideal, som passede strålende til den materialistiske

tankeretning fra det forrige århundrede.

Imidlertid ved vi nu bedre og har forlængst bevist, at fotografiet efterligner alt, men intet udtrykker. Perspektivmaskinen har vist sig at have lavet større ændringer i løbet af 150 år i videnskabelig objektivitet end den europæiske malerkunst havde undergået siden det 14. århundrede.

Til sidst vil jeg vende tilbage til spørgsmålet, om fotografi også kan være kunst.

Der findes mange definitioner på begrebet kunst. En af disse (og nok ikke den værste) lyder: »kunst er det, som en kunstner fremstiller«. Det kunne lyde som en intetsigende vittighed, men betænk, at der i hvert fald udtrykkes et vigtigt punkt: »at det essentielle i kunsten ikke ligger i kunstværkets materie, men i kunstnerens formåen«.

Naturligvis følger efter dette svar så spørgsmålet, hvem er så kunstneren? Herpå vil jeg svare med Henry Millers almene definition af en kunstner: »den, som på samme tid er mester og slave af sit stof«.

Det skrev man i 1880

Tørring af Emulsionsplader.

Tørring af Emulsionsplader tager i Reglen 24 til 36 Timer, og i den kolde Aarstid varer det hyppig endnu længere inden Pladerne ere tørre. Dr. H. W. Vogel i Berlin har gjort Forsøg med at tørre Pladerne med absolut Alkohol og faaet meget gunstige Resultater. Absolut Alkohol har en stor Tiltrækning til Vand og Gelatinelaget er aldeles uopløseligt deri. Man anbringer Pladerne i lodret Stilling i et Kar med absolut Alkohol og lader dem forblive i 5 minutter deri. Derpaa bringes de i en lystæt Tørre i et varmt Værelse, efter 4 Timers Forløb ere de fuldstændig tørre. Alkoholbadet maa naturligvis anvendes i et mørkt Rum og holdes tildækket for at undgaa Fordampning. Naar Alkoholen bliver for svag til Tørring, kan den bruges som stærk Spiritus til andre Øjemed i Atelieret.

24 x 36 dia- monte- ring

01-12 28 18

Bruger du mange dias så kender du problemet med, at få dem monteret.

En dygtig person kan nå 100 pr. time i håndmontering.

Vi klarer mange tusinde pr. time på vores fuldautomatiske Gepe maskine

Montering i GEPE glasrammer mens du venter!

Ring i forvejen og kig forbi når du har hentet dine film på laboratoriet.

OBS
Kun hele film!
24 x 36

multi
vision aps

Bredgade 25 c
1260 - København K

01-12 28 18

pressefotografer altid på pletten

Sådan blev pressefotografforbundet til – og sådan er vi nu

Af Pressefotografforbundets for-
mand Ib Rahbæk-Clausen.

Det opbud af pressefotografer, vi normalt ser i avis-, radio- og TV-reportager, og som ofte anvendes som værdimålere for større begivenheders betydning, savnedes i nogen grad, da pressefotograferne i Danmark stiftede deres første forening: Journalistfotografforbundet, som blev stiftet den 17. februar 1912 under førstesals-vinduerne på Bülowsvej 3 i København. De fremmødte seks pressefotografer var på det tidspunkt ene om at repræsentere standen, og havde alle ladet deres

kilotunge Nettel-kameraer ligge hjemme. Ved denne lejlighed forsømtes – eller oversås ganske, at det for eftertiden havde været af ret så stor interesse, om en begivenhed af denne art var blevet foreviget for eftertiden. Jeg er i dag stort set overbevist om, at ingen af vore seks første medlemmer den dag har forestillet sig, hvad pressefotografer egentlig er kommet – og kommer til at betyde i samfundsmæssig sammenhæng!
Altså . . . intet billede!

Ka' du komme ned! Aalborg Zoo, 1971, Grete Dahl.

Bag politiets afspærringer

Det første danske pressefoto blev taget af Holger Damgaard i 1908 og bragt i Politiken – og altså kun fire år efter dannedes det, der senere er blevet til en af landets mange fagforeninger – i perioder en af de stærkeste!

Formålet var – som i dag – »at organisere de ved dag- og ugebladene ansatte fotografer«, siden er også TV-fotograferne kommet til! Det andet væsentlige spørgsmål var naturligvis at søge skabt et fælles grundlag for en pris- og lønpolitik, samt at skaffe medlemmerne så mange begunstigelser som muligt, for at lette dem adgangen til deres arbejde. Til dette formål fik medlemmerne udleveret et legitimationskort, som man straks forsøgte at få gjort officiel, så det fik myndighedernes bevågenhed. Man skrev derfor til politiet for at få et officielt stempel for at kunne komme bagom politiets afspærringer – hvad de dog ikke umiddelbart gik med til.

Men sandheden omkring starten viste sig nu også i en hektisk aktivitet omkring frikort til Idrætspark – Travbanen – samt andre foretagender, der kunne have offentlighedens interesse.

Da foreningen jo bestod af seks medlemmer, kan man fastslå, at der var eet medlem til hvert bestyrelsesmedlem, at de tre opkrævede kontingent på 8 kr. og indskudsgebyr på kr. 2 og herefter fastslog, at fremtidige

medlemmer skulle betale 10 kr. i indskud. Tillige skulle der betales kr. 1 i multkt for udeblivelse fra møder – hvilket indbragte den nette sum af 17 kr. det første år.

Fem kroner pr. billede

Den første prisliste viser, at man forlangte 5 kr. for et offentliggjort foto, og 4 kr. ekstra, såfremt det blev vist i flere blade – mange blade havde nemlig den praksis, at de solgte kli-cheerne uden at afregne til fotografen – hvilket blev stærkt modarbejdet af den nye forening.

Den første egentlige faglige sag førtes dog mellem 7 pressefotografer (den ene var endnu ikke medlem) og hoffotograf Elfeld. Efter Kong Frederik den 8.s bisættelse i 1912 førtes en politik i dagbladene om Elfeldts påståede monopol til at fotografere kongelige begivenheder. Dette gik over i en injuriersag, hvor Elfeld anklagedes for løgnagtige påstande mod pressefotograferne. I sommeren 1913 er sagen endnu ikke afsluttet, men på det tidspunkt beder pressefotograferne om økonomisk hjælp på dagbladene – og herefter fortaber sagen sig i luften. Umiddelbart efter, den 11/4 1913 beslutter man sig til boykot mod bladet »Verden og vi«, hvis chef nægter at betale for et billede. Elleve dage efter tilbyder bladet et forlig, hvorefter der atter optages levering til bladet. Samme år skabes konflikt med »Illustrerede Tidende« og på baggrund af disse sager dannes

grundlag for det første oplæg til gennemførelsen af en »fotografisk op-havsret«.

1918 bliver på nogen måder et vendepunkt i foreningens historie – dels begynder man at ekskludere enkelte

Det skrev man i 1904

Fotografering i Kina.

Det er ikke nogen udsøgt Fornøjelse at nedsætte sig som Fotograf i Kina. Der er nemlig den Tro udbredt, at Fotograferne dræber Børnene med Kameraerne for at benytte Børnenes Øjne til Fremstilling af deres mærkværdige Billeder. En Amatør, C. Berthel, som opholdt sig der i 1902, fortalte, at denne Tro maatte være meget udbredt hos Landbefolkningen. Hver Gang han rettede sit lille Haandapparat mod disse Mennesker, flygtede de rædselsslagne ind i deres Huse. De dannede Klasser deler naturligvis ikke denne Overtro, men lader sig dog ikke gerne fotografere. Priserne er paa Grund af Konkurrencen med den uhyre billige kinesiske arbejdskraft utilbørlig lave.

(Photographisches Centralblatt).

Pressefotografer – fortsat

medlemmer for ikke at overholde prislisen, eller for ukollegial optræden – og samtidig starter man kravet om den første prisforhøjelse, med baggrund i de stadigt stigende priser på materialer – alle aktioner lykkes, og der bliver lidt stærkere baggrund i den faglige holdning, som i de første år mere gik på selskabelige sammenkomster, kegleaftener m.v. – men foreningen er fortsat forbeholdt pressefotografer i København. Provinsen er endnu ikke accepteret i denne »fornemme forening«.

Stauning åbner dørene

At arbejdet ikke altid var lige let for pressefotograferne fremgår tydeligt

af de mange klager, der tilgår foreningen fra medlemmerne over »uhøflig behandling fra Traverbanen« eller de mange tilskuere der flokkes omkring målet på Idrætsparken, hvorved det er ganske umuligt at få anbragt stativ og kamera i de fornødne rette vinkler. På Christiansborg har man det heller ikke let, og først Stauning åbner dørene for pressefotograferne. Han forstod til fulde betydningen af kontakten med menigmand, hvilket bl.a. kom til udtryk da en kollega skulle portrættere ham i de sædvanlige skjorteærmer ved skrivebordet og han skyndte sig at tage jakken på, idet han brummede: »En dame har skrevet til mig og beklaget sig over, at jeg lader mig fotografere uden«.

Fint besøg. Bent Andersen.

Ikke mere levertran, København Zoo, 1965.

De første 10 år var der eenstemmighed i forsamlingen; hvert år blev den første formand Juluis Aagaard, – oprindelig kunstmaler og lærer ved Akademiet for de skønne kunster, Holger Damgaard (manden bag det første avisbillede) viceformand og kasserer Thorvald Larsen, genvalgt. Men den 10'ende generalforsamling gjorde en ende herpå. Der valgtes ny bestyrelse, som herefter holdt sig helt frem til 1925. Den sidste periode af disse år var præget af modstand fra Journalistforbundet, dels på grund af navneligheden – medlemskortmisbrug og »ikke standsmæssig opførsel«. I 1924 ændres navnet til, Pressefotografforbundet, – et navn der har holdt sig siden. Der skabes enighed mellem de to stridende foreninger –

rbst.

1925 vælges pressefotograf Vittus Nielsen som afløser for Damgaard på næstformandsposten, og Asker Michelsen vælges som ny sekretær. I dette – det sidste år med Aagaard som formand – øges aktiviteten. Man vedtager at udgive en årbog på Steen Hasselbalchs forlag og anvende overskudet til rejselegater – der er flere sager, og een optager alle: Det Kongelige Teater kræver pligtaflevering af billeder, og man vil fratage pressefotograferne deres privilegier, hvis man ikke går ind herpå. Sagen ender til Pressefotografernes fordel. Københavns brandvæsen foreslår nyordninger vedr. fotograferinger på teatrene – på grund af brandfaren ved de dengang anvendte »blitzlys« – og den nye ordning vedtages i så for-

nemt et selskab som Københavns magistrat.

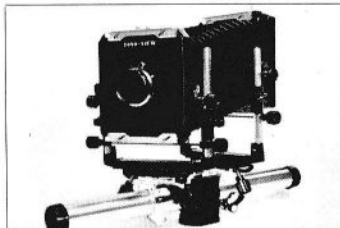
Aagaards »regeringsperiode« slutter således yderst aktivt. Der er nu 14 medlemmer som herefter overtages af den nye formand Vittus Nielsen.

Pressekort udstedes

Vittus startede aktivt med forhandlinger med politiet og fik i 1928 gennemført det første pressekort underskrevet af politiet – så pressefotograferne nu kunne forbedre deres arbejdsvilkår ved ulykkessteder. I 1931 foreslås indført en arbejdsløsheds-kasse, hvilket dog blev udskudt – men man vedtager, at arbejdsløse kolleger må sælge billeder til blade med fastansatte fotografer »såfremt vedkommende ikke har været til ste-

PROFESSIONELT FOTOUDSTYR

TOYO

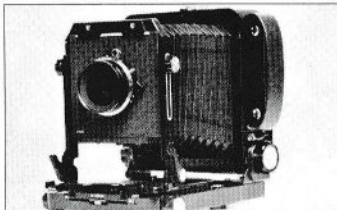
Toyo er en ny serie storformat-kameras på det danske marked – men internationalt anerkendt!

FOTO/C lagerfører foreløbig 3 modeller i Toyo-View fra 4x5" til 8x10", men flere er undervejs – og Toyo udvikler hele tiden nye dele til systemet i samarbejde med fotografer over hele verden.

TOYO-VIEW 45E
4x5" bænkkamera-hus
Kr. 2.364,-

TOYO-VIEW 45G
4x5" bænkkamera-hus
kr. 4.600,-

TOYO-VIEW 810G
8x10" bænkkamera-hus
kr. 9.764,-

TOYO-FIELD 45A
4x5"/9x12 klap-kamera med gode indstillingsmuligheder og internationalt bagstykke. Objektiver fra 65 mm til 300 mm kan anvendes på dette kamera, der kun vejer 2,4 kg. – Et godt kamera til en fornuftig pris!
Kr. 3.830,-
Priserne er excl. moms.

Få nærmere oplysninger og brochurer fra

FOTO/C

Fagvarer

Holbergsgade 5
1057 - København K.
01/14 34 54 - 14 24 14

Det skrev man i 1920

Fotografering i den Mørke Aarstid

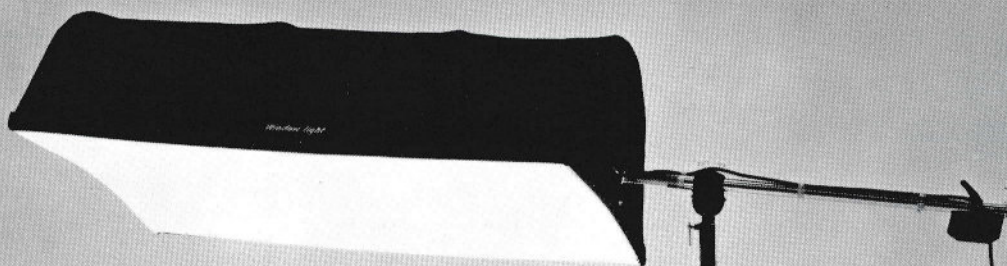
Nu, da den mørkeste Aarstid er inde, gælder det om paa bedste Maade at udnytte alle de til Raadighed staaende Midler, til at saa lidt som muligt af det knappe Lys gaar tabt.

Først og fremmest maa man da sørge for, at den Smule Lys, som der i Virkeligheden er, kommer en til Gode, d.v.s. kommer ind i Ateliet, og man maa derfor pudse Vinduerne i Ateliet godt saavel indvendigt som udvendigt, det første i Særdeleshed, naar Lokalerne opvarmes med Kakkellovne, hvorfra man snart faar et forsvarligt Lag Sod paa Glasset. Ligger Ateliet i et Industri- eller Kvarter, er det nødvendigt ofte at foretage en saadan Rensning paa Grund af alt Skorstensrøgen. Raaglas eller rillet Glas, som anvendes i en Del Ateliet, fastholder

Snavset betydeligt lettere end andet Glas og fordrer derfor tiere Rengøring.

Lige saa uheldigt det er at have meget lyse Vægge i Ateliet, der hindrer, at man er rigtig Herre over Belysningen, lige saa uheldigt er det at have dem for mørke, da disse indsuger Lyset, frembringer tunge Skygger og forlænger Eksponeeringstiden. Belysningsskærme kan gøre god Tjeneste men maa anvendes med stor Varsomhed; dersom de anbringes for nær Modellen, frembringer de gal Belysning. Man kan trække saa godt som alle Gardiner fra, navnlig i den Ende af Ateliet, hvor Modellen ikke er anbragt; hele Ateliet bliver derved bedre oplyst, og man regulerer Belysningen ved Hjælp af en Belysningsskærm. Foruden at have gjort alt, hvad gøres kan for at stille saa meget Lys som muligt til Disposition, bør man arbejde med saa lys-

stærkt Objektiv, som Omstændighederne tillader og ikke blænde unødigt meget af. Afblænding er noget, som iøvrigt aldrig bør misbruges, da alt for stærk Afblænding indvirker skadeligt paa Billedets Plastik. At man skal vogte Objektivet vel og beskytte det mod Støv og Fugtighed er en Sag, der falder naturligt, men som man dog bør gøre opmærksom paa, thi det forekommer ikke saa sjældent, at man faar uklare Billeder ene og alene af den Grund, at Objektivet er urent, aldeles paa samme Maade som man ikke kan se klart gennem en snavset Kikkert eller et Par upudsede Lorgnetter.

WINDOW LIGHT

BOUNCER TIL FOM + FOTO
INDIREKTE DIFFUST LYS
LYSFLADE 110x160 CM
SAMMENFOLDELIG
KUNSTLYS OP TIL 3000 WATT
BLITZLYS OP TIL 8000 WATTSEK.
TILPASSES ALLE GENERATORER
VÆGT 6 KG.

KJELD POULSEN

HOVEDGADEN 58 · NORDBY · 6720 FANØ
TELEFON 05 16 21 25

Stangspring. Helmer Lund Hansen.

Pressefotografer – fortsat

de«. Journalistforbundet rumler i samme periode med at ville uddanne arbejdsløse journalister til pressefotografer. Man protesterer kraftigt, og modtager som svar »at det nærmest er at betragte som en aftenskole, og at man naturligvis ikke vil blande sig i et andet fagforbunds område«.

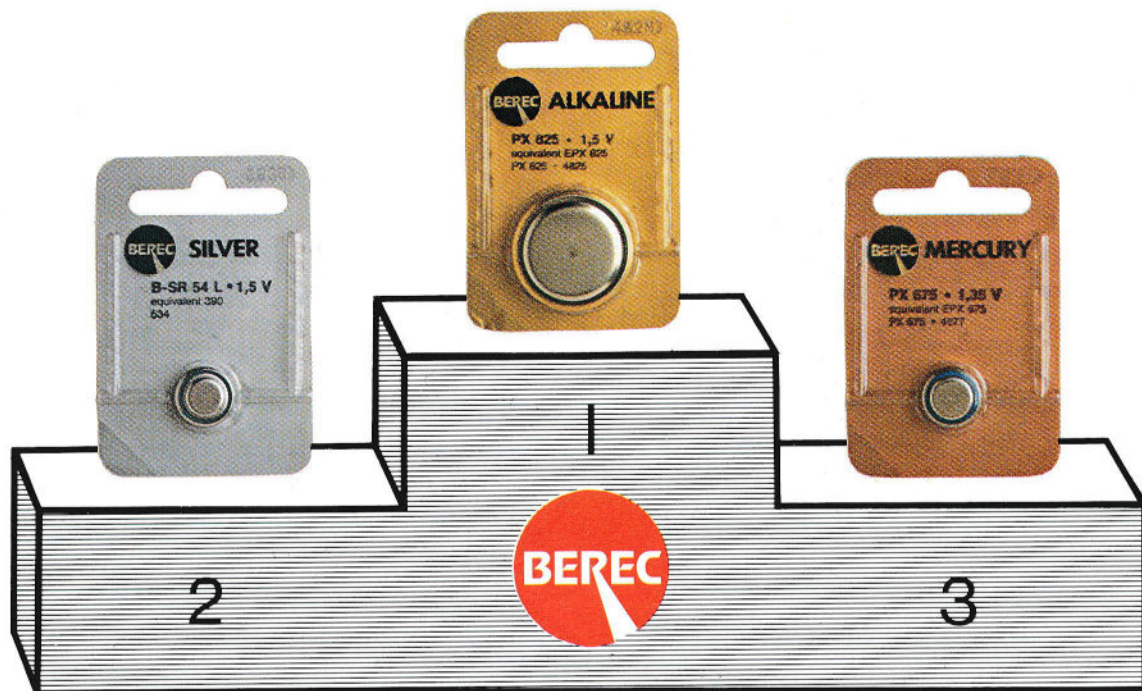
Den 27. april 1939 opstår der betydelig splittelse i foreningen på grund af et forslag fra syv medlemmer, der på en ekstraordinær generalforsamling foreslår, at foreningen indmelder sig i Journalistforbundet. Striden fører til at den daværende formand Tage Christensen nedlægger sit mandat i foreningen i protest mod forslaget – som iøvrigt ikke viser sig gennemførligt på dette tidspunkt.

I 1941 støder man for første gang på problemet »filmfotograf« idet et medlem var overgået til dette arbejde. Foreningen mener ikke dette er foreneligt med medlemsskab af PF – hvilket følges af medlemmerne, og

samme år går man for alvor i gang med at etablere et egentlig »arbejds-emblem« det senere så kendte PF-emblem, der den dag i dag anerkendes af politiet som arbejdskort. Baggrunden herfor er, at altfor mange har fået adgang til et »pressekort«, hvorved arbejdsvilkårene er vanskeliggjort. Det kongelige teater opfordrer i et brev foreningen til at indføre et emblem – som herefter skal være eneste adgangstegn. Emblemet mønsterbeskyttes den 1. januar 1943.

1942 var ellers stærkt præget af foreningens jubilæum, der manifesteredes i en stor udstilling af »pressefotos gennem tiderne« afholdt på Kunstindustrimuseet i København. I maj måned 1943 fik man den første anmodning om at optage filmfotografer i forbundet, denne kom mærkværdigvis fra Journalistforbundet – og svaret var atter nej. Iøvrigt var 1942 også præget af verdenskrigen, idet man bl.a. diskuterede et lovfor-slag, hvis hovedsynspunkt var det, at

man kun kunne være medlem af forbundet, såfremt man var ansat ved et dansk dagblad eller ugeblad. Efter 1945 var den store diskussion hvert år på generalforsamlingerne forslag om at skabe en sammenslutning med Dansk Journalistforbund – og hvert år blev det nedstemt. Tværtimod som et selvstændighedsbevis begyndte man 1948 at udsende eget medlemsblad – det var et lille duplikeret blad. 1950 blev det kraftigt udvidet, idet man da var gået i samarbejde med amatørfotograferne – hvilket ikke viste sig at være nogen lykke. Bladet blev kraftigt kritiseret, økonomien var dårlig og bladet gik ind. Samme år modtager man en anmodning fra politiet om at optage filmfotografer i foreningen, og en ekstraordinær generalforsamling den 8. september 1950 beslutter man at optage filmfotografer som medlemmer af forbundet, hvilket betyder, at foreningen udvides med seks medlemmer, der danner deres egen specialforening under forbundets regi.

BEREC FÅR ALTID EN GOD PLACERING

Berec's grundsortiment er blevet kendt over hele landet.

Og nu introducerer vi Berec's fotobatterier. Alkaline, kviksølv oxid, sølv oxid og nikkel kadmium batterier til fotografiske og elektroniske formål.

Berec bakker butikken op!

Vor service garanterer, at hylder og kurve aldrig står tomme. Og Berec's displaymateriale er specielt designet til at fange kundens øjne allerede i Deres vindue.

Berec betaler sig for butikken!

De kan roligt glæde Dem til den gode avance Berec tilbyder Dem. Og til Berec fordelene hører også: Hurtig service, fri levering, regelmæssige besøg og derfor mindre lager-investering. Og det er det samme som ekstra fortjeneste til Dem.

Berec-bilen kommer regelmæssigt!

Vore 7 batteri biler kommer og besøger Dem regelmæssigt. Helt automatisk. De skal ikke tænke på at bestille varen hjem. Alt det ordner vi for Dem. **Selv de brugte kviksølv-batterier tager vi med os.**

Vi nøjes nemlig ikke med at levere varen. Vi aflaster Dem i Deres arbejde og sørger for hyldedisponering, salgsoptillinger, skiltning osv.

Og husk: Fri levering, hurtig service og mindre lager er det samme som ekstra fortjeneste til Dem.

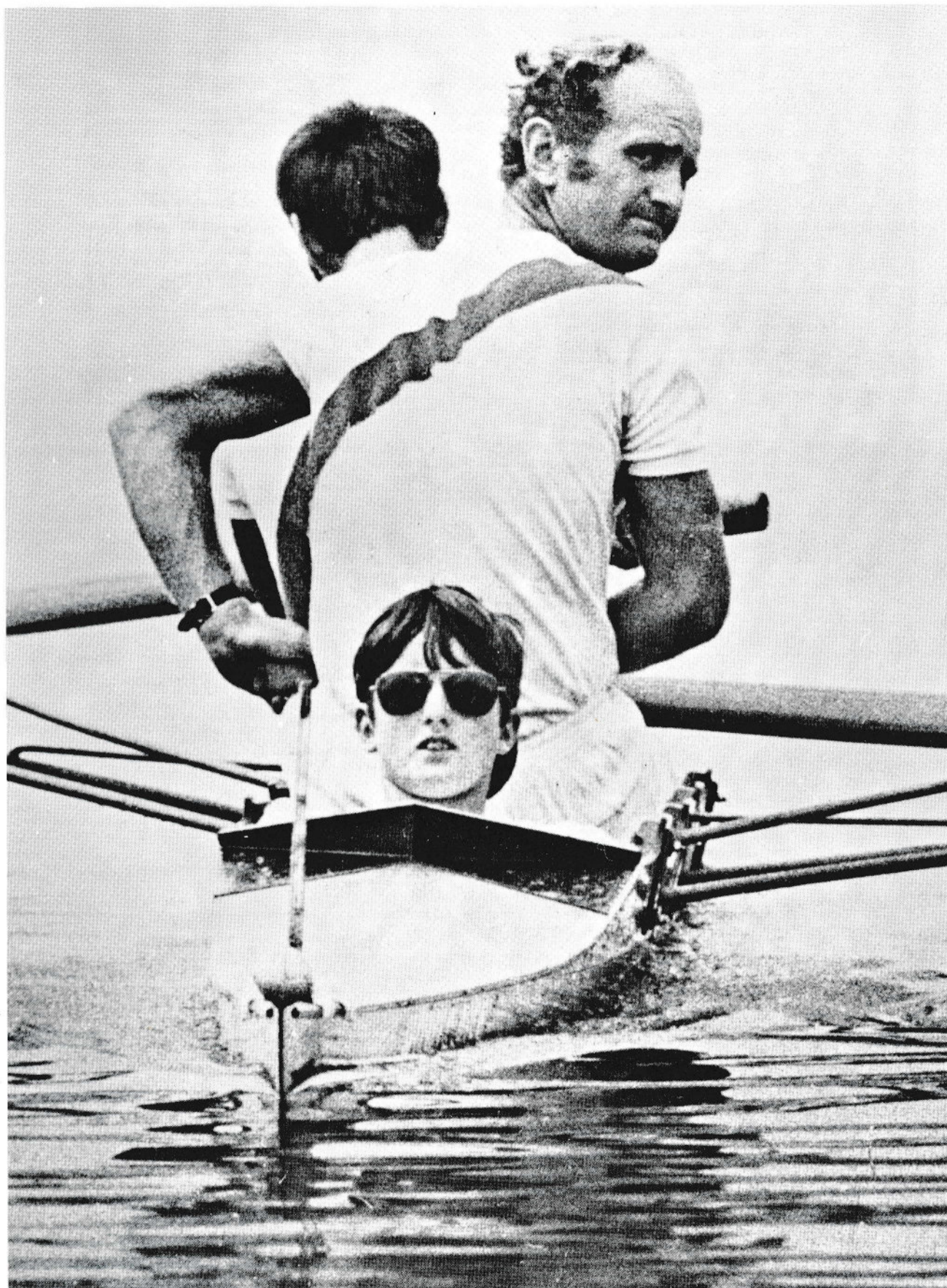

BEREC DANMARK A/S

Naverland 23, DK 2600 Glostrup.

Tlf.: (02) 45 95 55

N.M. 1971. Mogens Berger.

Pressefotografer på pletten.

Biluheld. P.A. Honore.

Biluheld.
Knud Tücksen.

Biluheld. Ole Bjørndal Bagger.

TILLYKKE MED DE 100 ÅR

*Vi siger tak for et
godt samarbejde
med fotograferne
igennem mere end
100 år.*

GOECKER

SOLBJERGVEJ 3
2000 KØBENHAVN F.
TELF. (01) 10 06 66

ETABL. 1862

Pressefotografer – fortsat

Fire formænd på ét år

1951 blev et skelsættende år i forbundets historie, idet fire formænd på skift afløste hinanden – diskussionen gik på forbundets politik: Skulle det fortrinsvis være en selskabelig forening, eller skulle det være en faglig kamporganisation – den sidste fløj sejrede og fra dette tidspunkt har pressefotografforbundet søgt at være en kamporganisation. Dette blev den navnlig efter man i 1954 havde valgt Jacob Mårbjerg til formand. I hans »regeringsperiode« blev skabt grundlaget for en lang række faglige resultater, herunder blev provinsen også organiseret, og et utal af faglige overenskomster blev skabt. En aktiv blokade mod »Se og Hør« bragte i løbet af få dage det resultat, at der blev skabt en overens-

komst atten år før det langt større journalistforbund fik sin overenskomst igennem.

Et naturligt formål for forbundet var at søge gennemført et fælles forbund for alle Presseforbund. I 1961 sluttede journalisterne sig sammen, og seks år senere lykkedes det Pressefotografforbundet at komme med i Dansk Journalistforbund, under hvilken Pressefotografforbundet nu optræder som en specialforening. I mellemtiden – 1962 – fejrede Pressefotografforbundet sit 50 års jubilæum ved en storstilet fest, en udstilling og udgivelsen af bogen »50 år i øjet«.

Vi når frem til den 24. april 1967 – hvor som omtalt Pressefotografforbundet går helt ind i Dansk Journalistforbund. Den hidtidige formand ønsker herefter ikke genvalg, og foreringen vælger Mogens Holmberg som formand.

Fotografer med mange interesser

Siden sammenslutningen er Pressefotografforbundet ikke standset med sine faglige aktiviteter. Det er nu opgaven at sikre de fotografiske synspunkter indenfor det store forbund Dansk Journalistforbund, men på lige fod med de skrivende kolleger. I dag er det naturligt, at man på mange bladredaktioner og ved faglige generalforsamlinger vælger fotografer ind i det faglige arbejde. Således er der gennem tiderne også vandret pressefotografer gennem Journalistforbundets hovedbestyrelse, som er det store forbunds egentlige styrelse. Pressefotografforbundet er således ikke – som andre fotografiske organisationer i landet – alene interesseret i det fotografiske fag, men adskiller sig på det ene punkt, at de er dybt engageret i interessen for den jour-

Hvad dommeren ikke så, Danmark-Finland 1967. Asger Sessingø.

nalistiske udnyttelse af den fotografiske gengivelse af døgnets begivenheder.

Ane Marie Johansen, 107 år i 1971. Kaj Grosen.

Dansk Fotografisk Forening

ønskes hjerteligt til lykke med

100 års jubilæet

STRANDVEJEN 6 · 5240 ODENSE NØ · TLF. (09)10 9145

Eneagent for:

PLAUBEL

Rodenstock

HORSEMAN

AHEL

**Deville
Nice**

OURTENAY
SOLA BLITZ

reslem

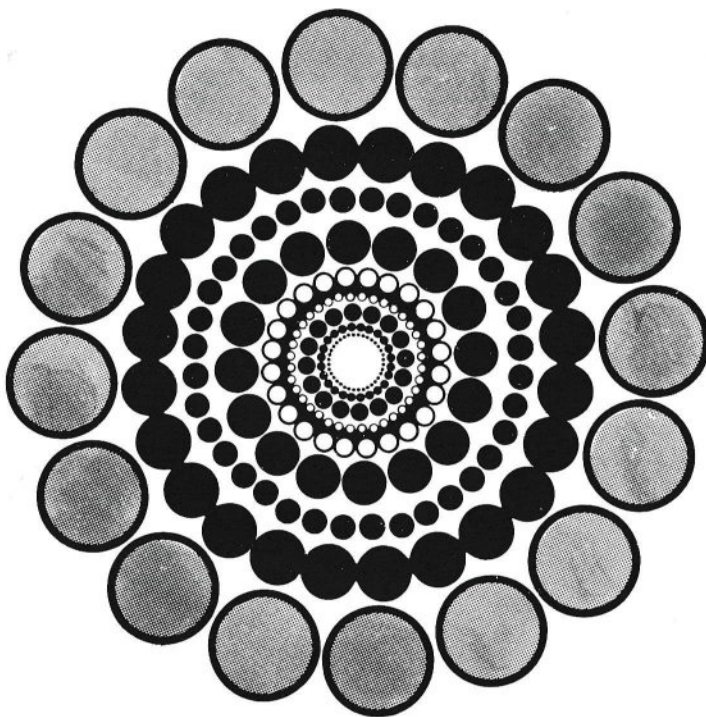

PRIMOS

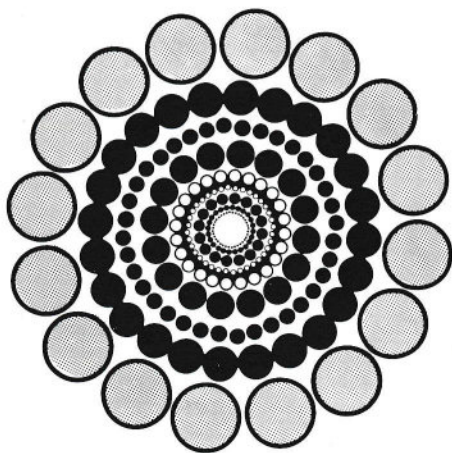
- vi er til tjeneste
også i det næste "århundrede"

Til alle fotografer i Syddjylland og på Fyn

E6 proces

nu hos Gabs = hurtigere levering

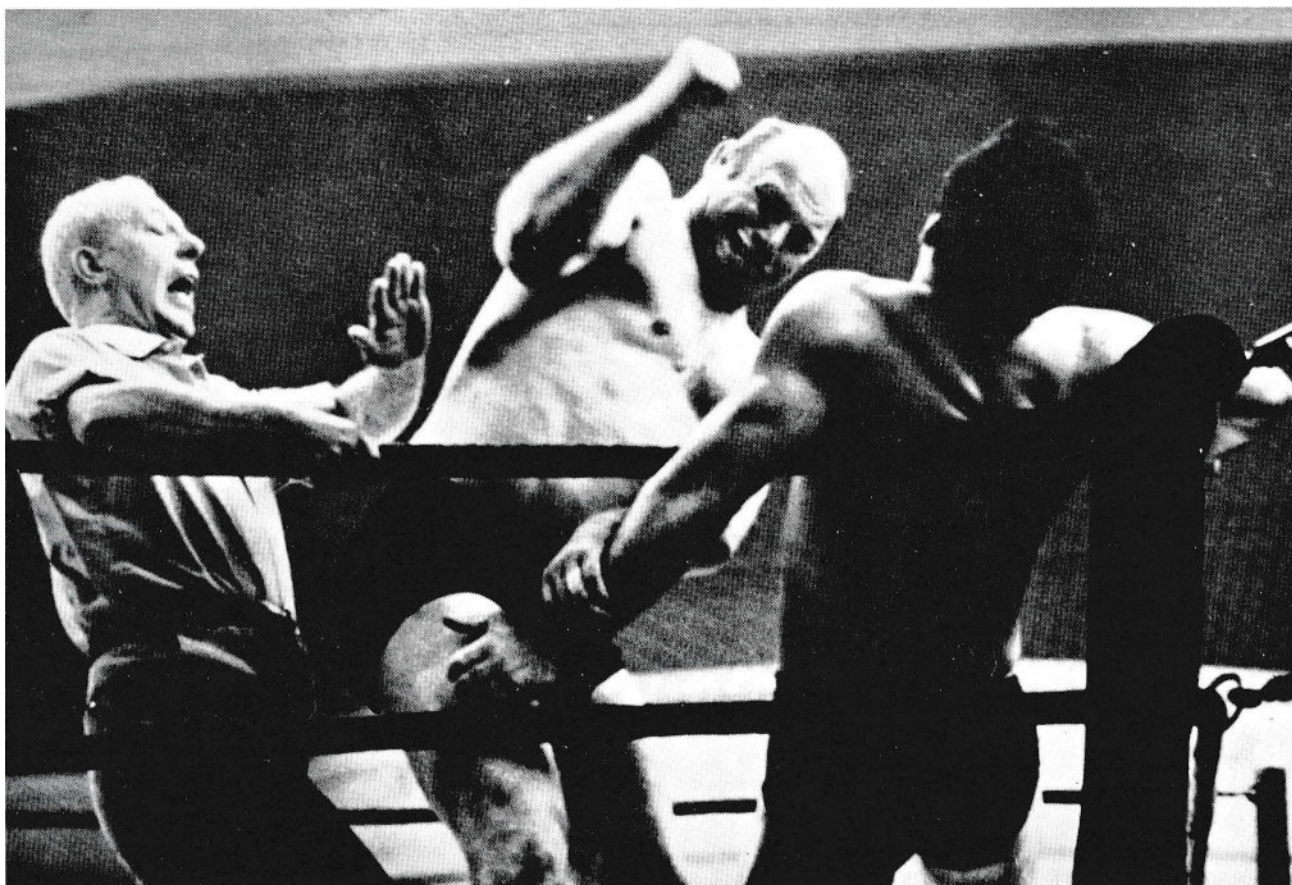
Det er en kærdkommen
nyhed, at Gabs Foto
introducerer E6-proces og
dermed tilbyder dig frem-
kaldelse på alle tider
af døgnet.

Hvis du kommer uden
for normal fremkaldertid,
kl. 9-11, bør du kontakte
os først. Special-
fremkaldelse klarer vi
også nemt for dig.

gabs foto
professionel farvelaboratorium

Fabriksvej 7
6270 Tønder
Tlf. (04) 72 32 11

Pressefotografer på pletten.

Legal vold. Erik Betting.

Illegal vold. Knud Jacobsen.

Det skrev man i 1881

Mindre Meddelelser.

Ballonfotografier.

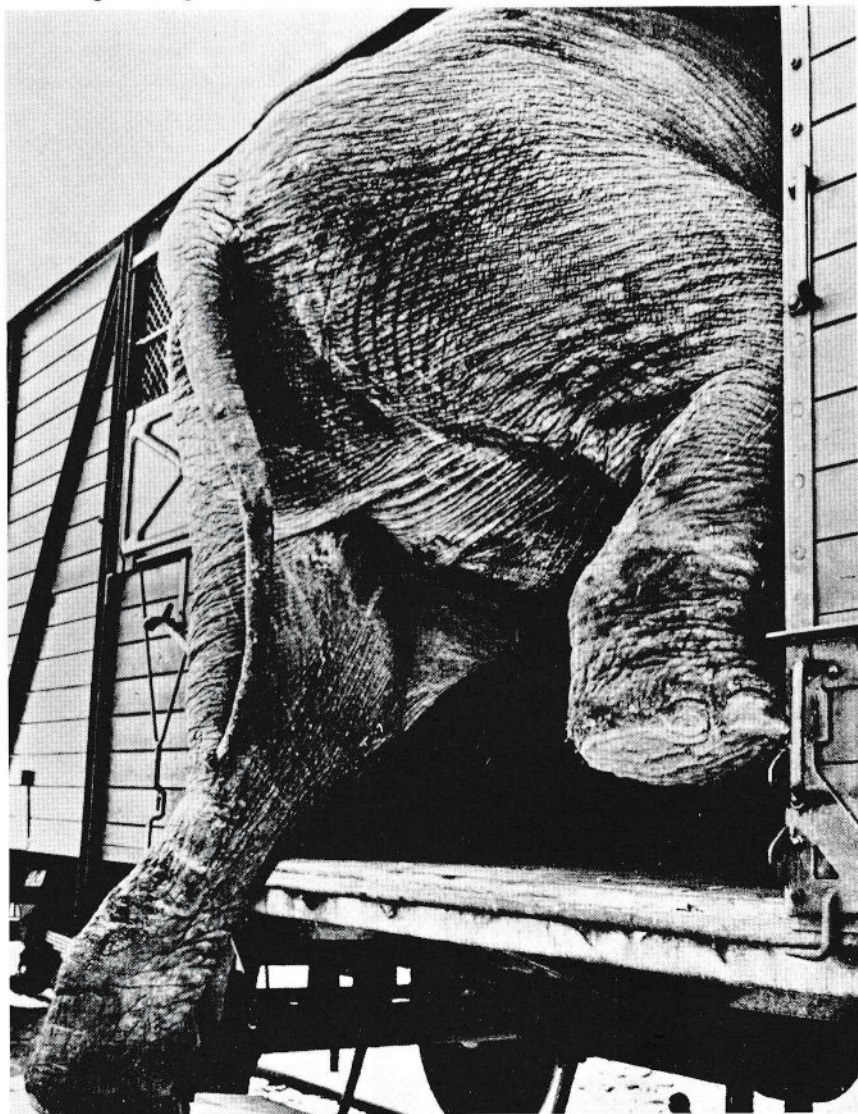
Vi have allerede oftere omtalt de Bestræbelser, som ere gjorte for at tage Billeder i store Høider ved Luftballoner, Hr. Paul Desmarests har forevist for det franske fotografiske Selskab to Øiebliksbilleder, som han har taget under en Opstigning i Ballon fra Byen Rouen. Billederne ere meget skarpe; han benyttede sig naturligvis af Emulsionsplader endvidere af et almindeligt Camera med aplanatisk Objectiv, som var forsynet med elektrisk Lukker, hvilken han havde

construeret sammen med Hr. de Combettes. Expositionstiden anslaaes til omtrent 1/20 af et Secund.

Man lover sig i Frankrig for Fremtiden megen Nytte af Ballonfotografien, i topografiske, meteorologiske og militaire Øjemed. Allerede for 20 Aar siden optog den bekendte Aero-naut og Fotograf Nader Billeder fra sin Ballon.

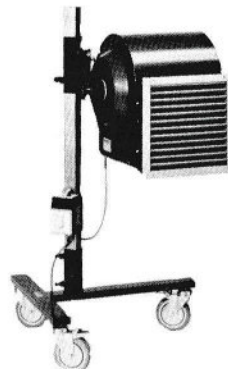
Her i Kjøbenhavn foretages jo hvert Aar i Sommertiden Ballonopstigninger, det kunde være interessant, om man ved en af disse kunde faa et Prospekt af Staden set fra oven i en ikke altfor stor Høide. Det vilde vist finde en god Afsætning.

Foto: Mogens Berger.

PROFESSIONELT FOTOUDSTYR

BEE
BLÅSING ELEKTRONIK ESSEN

Salg og udlejning af BEE foto-vindmaskine, med radialblæser – trinløs indstillelig fra 60 m³/t til 12.000 m³/t.

BEE, der iøvrigt er et ca. 20 år gammelt firma, fremstiller studio-udstyr i høj kvalitet. Udover vindmaskinen er BEE's speciale studio-blitzanlæg fra 400 ws til 20.000 ws på programmet – opbygget efter en hidtil ukendt kvalitets-norm, både i generatorer og lyskilder.

Bestil special-prospekter, hvis De vil revolutionere Deres lysanlæg i studiet.

BOWENS

FOTO/C har naturligvis Bowens Monolite-programmet på lager.

Vi demonstrerer gerne for Dem!

Få nærmere oplysninger og brochurer tilsendt fra

FOTO/C
Fagvarer

Holbergsgade 5
1057 - København K.
01/14 34 54 - 14 24 14

Pressefotografer på pletten.

Snefnug på næsen, 1966. Sigvard Holmer.

Det skrev man i 1921

Hr. Redaktør!

Kan der blive Plads i vort Tidsskrift for en Røst fra et menigt Medlem? En enlig Røst er det, men den kan vist godt blive et Kor.

Danske Fotografers Kaar er haarde for Tiden, saa haarde, at vi tvinges til at se os om efter Aarsagerne, og de maa findes, før der kan raades Bod paa Skaderne.

Indenfor vore egne Rammer er der illoyale Folk. Hvorlænge skal vi finde os i dem? Udadtil er vi trængt af Kanon- og Pressefotografer og »halvstuderede Vilde«, der har let Spil med et ukyndigt Publikum, som i en Nedgangstid raaber paa billigt Arbejde.

De af Fotograferne, som giver sig af med Udførelse af Arbejde for de overhaandtagende Amatørfotografer bliver paaført en skarp Konkurrence af vore egne fotografiske Leverandører. De Herrer giver Bidrag til vor Fagskole og vore Fond, som vi ydmygt og taknemligt tager imod, imens vi strider og stræber for at dygtiggøre os af al Evne, og ser ikke, at Forretningsmændene drejer os en Knap og løber med Profitten.

Er det ikke Tid for os at skaffe os vor egen Indkøbscentral?

Naar vi har Generalforsamlinger i Landets Hovedkreds, kæmper vore Ledere en ørkesløs Kamp om Uvæsentligheder, som Enkeltheder i vor Forenings Navn, alt imens vi

lader ydre som indre Kræfter ødelægge vor Næringsvej.

Hvornaar bliver det Tid for os at gøre noget positivt for at hindre faget i at dø med sine Udøvere?

Kan vi ikke snart vaagne op og staa sammen om en Forbedring af noget af dette, inden det bliver for sent.

Vi har jo heldigvis gode og retlinede Mænd iblandt os, hvis Karakter og Kvalitet som Fotografer ikke kan drages i Tvivl.

Lad os staa sammen om dem og finde en Vej ud af Uføret og Idéer til Fremgang for Standen som Helhed.

Lad os høre fra nogle af dem. Der er ingen Tid at spilde.

Q.

På næsen, 1971. Klaus Gottfredsen.

DURST

farveprinter

GUDY

opklæbningsmaterialer

ARGENTA

fotopapir og -lærred

MAFI

rotormaskiner

ADEFO

fotokemi

HOPE

fremkaldermaskiner

KENTMERE

fotostatpapir

FRIBO

mørkekammermøbler

F.J.V.

infrarøde betragtere

MELICO

farveanalysator og densitometre

PHOTO ENGINEERING

klippe- og sortermaskiner

FIRMAET FOR MØRKEKAMMERUDSTYR

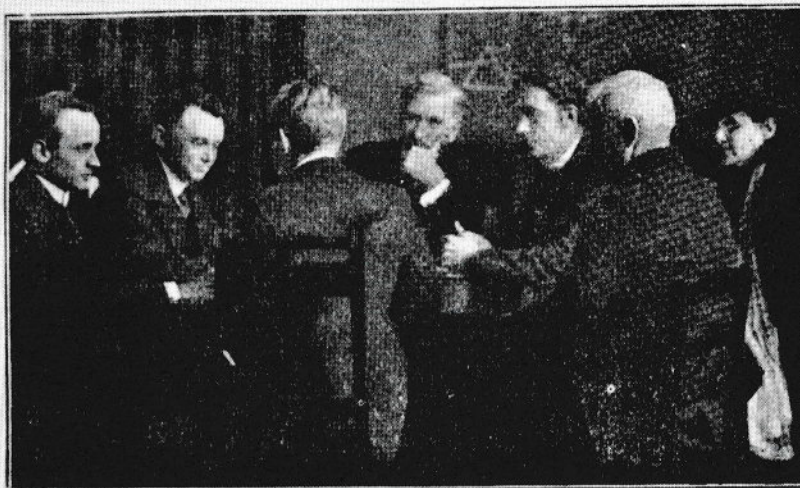
JENS GRUM A/S

BAKKEN 1 . 7100 VEJLE . TLF. (05) 81 55 55

**ØNSKER
TILLYKKE!**

Det skrev man i 1919

DEN FØRSTE EKSAMEN PAA FAGSKOLEN

Som Medlem af Skoleudvalget indtog jeg min Plads ved Eksamensbordet, dog ikke med store Forventninger, da jeg jo vidste, at Eleverne kun havde gaaet paa Skolen i 2 Maanedskursus, nemlig i Januar og September, og i det korte Spand af Tid skulde gennemgaa og lære Kul, Gummi og Bromolieprocessen, Atelierlære med Belysninger og Optagelser, Forretningslære, Kunsthistorie, Optik og Kemi. Stor blev min Glæde, da jeg gennem hver enkelts Overhøring forstod, at Eleverne var naaet forbavsende vidt, til Ære for Lærerne, der maa have udfoldet en kolossal Energi for at bibringe deres Elever saa rodfæstet et Kendskab til de ovennævnte Fag, som Tilfældet var, Kundskaber, som Eleverne senere i Livet sikkert vil være Skolen meget taknemlige for.

Jeg vil i Forbindelse hermed fremføre min bedste Tak til Fru Metz Parsberg, Hr. Bang, Hr. Rasmus Nielsen og Herrerne Albert og Lindstrøm for deres store Offer ved hver Dag i en hel Maaned ad Gangen at yde deres kostbare Tid, endda for et meget ringe Honorar, som langt fra kan holde dem skadesløse for deres Fraværelse fra deres Forretninger. Deres uegennyttige Arbejde for Faget fortjener alle deres Kollegers Taknemlighed.

Men Takken gælder lige saa meget d'Herrer Ingeniører Grove og Madsen, Hr. Grove som den ny Lærer i Optik, Hr. Madsen som den prøvede Lærer i Kemi. Som Censor i disse sidste Fag beredte Hr. Professor Winther os den Ære at fungere, og hans Udtalelser lød ogsaa paa megen Anerkendelse overfor Lærernes Dygtighed.

Fortsat fra forrige side

Eksamenen formede sig saaledes som en stor Glæde for os alle, og vi er Skolens Ledelse stor Tak skyldig saavel for det store forberedende Arbejde som for selve Kursustiden og Tilrettelæggelse med Fremskaffelse bl.a. af de nødvendige Midler til at drive Skolen med.

Folkmann er paa Skolen hver Dag, han sørger for, at der er den tilbørlige Orden, sørger for, at de mange Materialier og Uensilier er til Stede, forhandler med Lærerne, fører Korrespondance og alt – udelukkende af Kærlighed til Sagen.

Frk. Laurbergs Arbejde er at ordne Regnskabet og Pengesagerne, ligesom hun med sin Intelligens altid er rede til at tage sin Tørn og Del i Arbejdet.

Efter den veloverstaaede Eksamen samledes Eleverne med lettede Aasyn om Kaffebordet sammen med Censor, Lærere, Skolens Bestyrelse og enkelte af Foreningens Medlemmer, og her fik eleverne deres Certifikat af Hr. Folkmann, der forinden i hjertelige Ord havde talt til de unge om, at hvad Nutiden saaede, skulde Fremtiden høste, idet han manede dem til fortsat Arbejde paa deres egen Fremtid.

En af Eleverne fik den højeste Karakter, der kunde tildeles: særdeles duelig, de øvrige fik paa en enkelt Undtagelse nær meget duelig. Efter Eksamensbevisernes Uddeeling rejste en af Eleverne sig og bragte paa sine og paa de andres Vegne Folkmann og Skolen deres bedste Tak for alt, hvad de førte med sig ud derfra.

Dernæst talte jeg som Formand for Foreningen og rettede min velmente Tak til Hr. Professor Winther for det fine Stempel han havde sat paa Fagskolen ved sin Nærværelse; ligeledes rettede jeg min bedste Tak til alle Lærerne for deres Opofrelse og gode Arbejde.

Juncker Jensen bragte en særlig tak til Folkmann for hans store Interesse for Sagen.

Professor Winther kvitterede med at sige, at han var glad ved at have overbevist sig om, at han med god Samvittighed vedblivende kunde anbefale Fotografernes Fagskole til

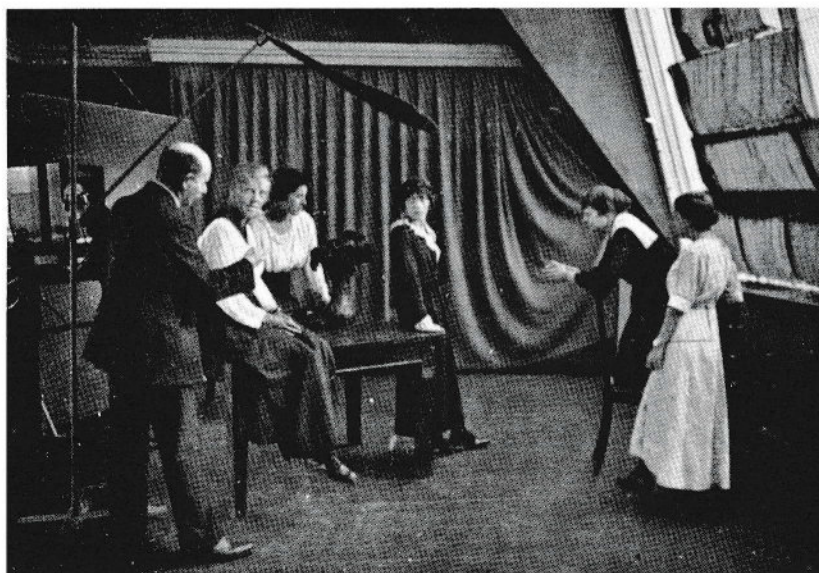
Legatunderstøttelse, og tillige glædede sig til at træffe nogle af de flinke Elever paa sin egen Højskole med Tiden.

Dagen efter skulde alle Eleverne til Frederiksborg med læreren i Kunsthistorie, Hr. Kontorchef Berg, der vilde give dem en Lektion paa Slottet over de mange historiske Billeder, der findes der.

Til Slut kun dette: Send Deres Elever og Medhjælpere og kom selv til Skolen, og jeg lover Dem et rigeligt Udbytte deraf, som De mange Fold kan udnytte i Deres Gerning.

København, den 1. Oktober 1919.

Johannes Hauerlev.

Colour Art Photo ønsker D.F.F. tillykke med de 100år

vi ville arbejde gratis - så sagde han ja!

for skulle pengene komme fra?
I næste problem var at skaffe
ge til materialer osv. Derfor
atte vi endnu et udvalg
udvalget.

arrangerede sport-kon-
kter, banko-spil og et kar-
ved optræden af elever.
Kaffe, øl og sodavand.
De amerikanske lotteri-
hjemmelavede pla-
hangt op hos de
der var fantastisk
kunne ikke alle hver gang,
Plakaterne blev
og de gav
samarbejde!

Alt i alt samlede vi, sammen
med børnene, ca. 4000 kr. ind
og samtidig morede vi os natu-
rligtvis strålende.

Da legeplads-udvalget nu
havde vist et så godt initiativ,
gav kommunen sig og bevilgede
de sidste 18.000 kr. Det egentli-
ge arbejde kunne begynde.

Mødtes hver weekend
Vi havde det fantastisk dejligt,
mens det stod på. Efterhånden
var vi en tåle-fortjen stykker,
der mødtes hver lørdag eller
søndag og tog fat. Selvfølgelig
de fleste mødte trofast op, for vi
blev grebet af arbejdet - og
samarbejdet!

◀ Børnene er henn... for den
legeplads, forældrene har g...
lege fanger, siger de. Her...
ekstra sjovt af fange...
når man ikke må røre...
len er også glad for...
fordi børnene virkelig...
ret og får brugt musk...
kvartererne.

Legepladsen blev bygget af
m høje telefonpæle og tryk-
præget træ. Den er k...
to lag sveller. Den er k...
strandsand sikret, og...
ikke slår sig, hvis de...
Gyngerne er lavet af...
billedk - de var...
klatre-nettene blev...
indkøb, fordi de...
efter mål. De er...
fornyet af nogle...
elever, som en...
instruerede i, hvord...
ter og knytter.

Alt det praktiske arbejde se
nu overstået, men...
har givet os et...
meratskab, som vi...
for - så det dyrker vi...

-få dem på lærred.
nu og for altid...
Det er helt specielt... smukt og klassisk, portræt på lærred
næsten som et fint guldaldermaleri, men med al den levende varme en
dygtig fotograf kan lægge i et godt billede.
Et lærredsmaleri er et smukt, levende indslag i hjemmets
atmosfære. Man har glæde af det resten af livet.
- Rigt ind og få en brochure og se samtidig et par eksemplarer.
Lærredsportrætter - smukke, særpregede, mindevækkende.

Facts om lærredsportrætter
Vælbare lærredsmalerier
fotografier, der er lydbeslyttede
og har en smuk dybdevirkning,
udmynkning.
Ligesom malerier har lærredsfoto
ingen daskglas.

Colour Art Photo står for farveportrætter af høj kvalitet og stor
kunstnerisk værdi. Følgende fotografer i Danmark er medlem af Colour Art Photo gruppen:

Løllands-Centret, 03-88 16 17. Middelfart: Studio 64, Allgåde 64, 09-41 22 44. Næskov:
Fotograf Berge Christensen, Rosenvej 5, 03-52 08 57. Nibe: Andersens Foto, Mellem-
gade 2, 05-35 10 50. Nyborg: Fotograf Leif Sørensen, Adalgade 1, 09-31 28 29. Nykøbing F:
Erik Krøyer, Jernbanegade 11, 03-52 22 46. Nykøbing Mors: Nedergaard Foto, Vindem-
07-72 04 08. Nykøbing Sj.: Tårnvej 10, 04-41 11 31. Randbøl: Bents Foto, 06-52 07 41.
Hafslunde: Fotograf Erik Krøyer, Borgegade 5, 03-41 03 47. Odense: Fotograf P. J.
Schiering Foto, Mindel 1, 06-52 07 41. Skive: Løvstads Foto, Vesterlandsvej 17, 03-22 41 41.
Slagelse: Foto Foto, Løvevej 2, 03-32 08 86. Sønderborg: Fotograf Ole Thomsen, 06-26 11 41.
03-63 14 39. Stenløse: Fotograf Erik Krøyer, Borgegade 5, 03-41 03 47. Tårnvej 10, 04-41 11 31.

- portræt af en Colour Art Photo succes

Colour Art Photo har eksisteret i Danmark i 5 år.
Udviklingen i gruppen har været baseret på kursusaktiviteter, såvel internationalt som nationalt, -
fælles kampagneaktiviteter, emballage, annoncemateriale, udstillingsarrangementer m.m.
samt konstant informationsudveksling.
et samarbejde om kvalitet.

Colour Art Photo er et kvalitetsmærke og et symbol for
en sammenslutning af førende danske portrætfotografer,
der i samarbejde med H-FAGCOLOR markedsfører
kvalitetsportrætter.

H-COLOR
FOTOLABORATORIER

Jolly-Colour er et varemærke for systemportrætter,
skolefoto m.m., der anvendes af danske
portrætfotografer i samarbejde med H-FAGCOLOR

Hammerschmidt Foto, Lystrupvej 62, Risskov

klinisk foto

Den kliniske fotograferings udvikling med eksempler fra Rigshospitalet

Af Jørgen Kampp, læge

Billedmaterialet er stillet til rådighed af Rigshospitalets AV-afdeling (chef: AV-leder Birthe Schnakenburg), som hermed takkes.

Ved klinisk foto forstår man fotografisk arbejde til brug på sundhedsområdet. Formålet med klinisk foto kan være **patientrettet** (f.eks. dokumentarisk, behandlingsmæssigt eller til patientinformation), **videnskabeligt** (f.eks. dokumentarisk eller til analyseformål), **personalerettet** (f.eks. til uddannelse, information, administration eller betjening) og **andet** (portrætter, interiør, eksteriør, hospitalsudstyr og meget andet til brug for information i sundhedsverdenen). Klinisk foto har en række beslægtede medieområder, f.eks. klinisk tegning, klinisk film og klinisk tv. Sammen har disse medieområder forbindelse til andre store områder, som uddannelse, dataregistrering og information.

Her fortælles – i anledning af Dansk Fotografisk Forenings 100 års jubilæum i 1979 – om klinisk foto, overvejende med udgangspunkt i materiale fra Rigshospitalet. Der synes ikke i forvejen at findes nogen oversigt over dette arbejdsområde i Danmark. Det vil være værdifuldt at sikre sig en række oplysninger om den kliniske fotograferings oprindelse i Danmark, inden nogle af kilderne forsvinder.

Klinisk foto i gamle dage

Eksempler på klinisk foto findes fra ca. 75 år tilbage i stort antal, men fra før århundredeskiftet findes kun lidt. Almindeligst var dokumentariske patientoptagelser, billeder fra undersøgelse og behandling, præparatoptagelser, samt røntgenoptagelser.

Gamle dokumentariske patientoptagelser findes i stort omfang, idet de bl.a. benyttes i studenterundervis-

Den kliniske fotograf på operationsstuen (Birthe Schnakenburg). 1976.

ningen til demonstration af sjældne og almindelige sygdomstilstande, først og fremmest usædvanligt udseende tilstande i menneskers overflade, deres holdning og andet synligt (billede 1 og 2).

En del optagelser viser, hvorledes undersøgelse og behandling af patienter med forskellige sygdomstilstande foregår, med brug af særlige redskaber – ofte af sindrig teknisk art (billede 3).

Præparatoptagelser blev et nærliggende supplement til de i ældre tid almindelige samlinger af sjældne og ofte bizart udseende organer udtaget fra patienter efter døden. Efterhånden blev der til undervisningsbrug i stigende grad lagt vægt på også de mere almindelige sygelige tilstande, som de studerende har størst brug for at kende. Allerede fra begyndelsen af århundredet findes fotografiske optagelser af medfødte misdannelser hos dødfødte børn, såvel som

billeder fra undersøgelsen af patienter, der er døde af sygdommen, som giver tydeligt misdannede organer.

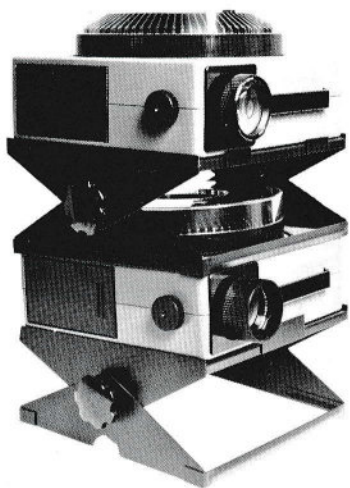
Med fremkomsten af røntgenteknikken som diagnostisk hjælpemiddel udvikledes det særlige røntgenfotografiske specialområde. Mens man i dag især ser på selve de store røntgenfilm eller på dias heraf, var det tidligere mere almindeligt at gemme iagttagelserne på papirkopier af røntgenoptagelserne, især til undervisningsbrug (billede 4).

Endelig skal det nævnes, at der findes mange »almindelige« billeder fra sygehuse, uden speciel tilknytning til det kliniske, f.eks. optagelser fra festforelæsninger og jubilæer, portrætter samt interiør- og eksteriør-billeder (billede 5 og 6).

Udviklingen på Rigshospitalet

Den første kliniske fotograf i Danmark var måske frk. Christensen på Det Kgl. Frederiks Hospital (billede ►

PROFESSIONELT AV-UDSTYR

Gennem de senere år har FOTO/C opbygget en stor erfaring i løsning af AV-problemer.

Blandt andet indretter vi nøglefærdige mødelokaler og firmabiografer, men vi tager os også af andre ting – for eksempel udlejning af båndoptagere, projektionsudstyr, skærme etc.

Derudover kan nævnes, at FOTO/C importerer specialudstyr: Edric Tvillingbord som ill. kr. 326,- excl. moms, samt Draper Cinefold skærme – 2x3 meter i projektiønsmaal – kan foldes sammen og transporteres i praktisk hândkuffert o.s.v.

Forlang vore udelejningslister, samt information om AV-hjælpemidler.

FOTO/C

Fagvarer

Holbergsgade 5
1057 - København K.
01/14 34 54 - 14 24 14

Klinisk foto – fortsat

Frk. Christensen, den første kliniske fotograf på Det Kgl. Frederiks Hospital og Rigshospitalet, ca. 1900-1950.

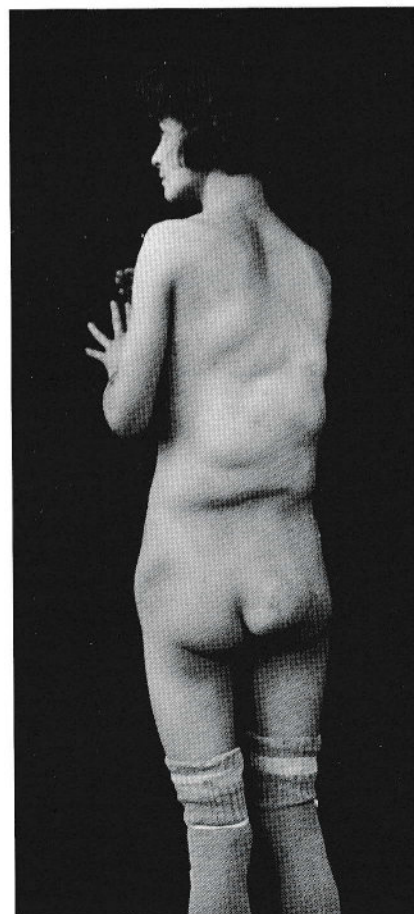

Fra en 32-sengs stue i en af Rigshospitalets tidligere pavilloner. Ca. 1925.

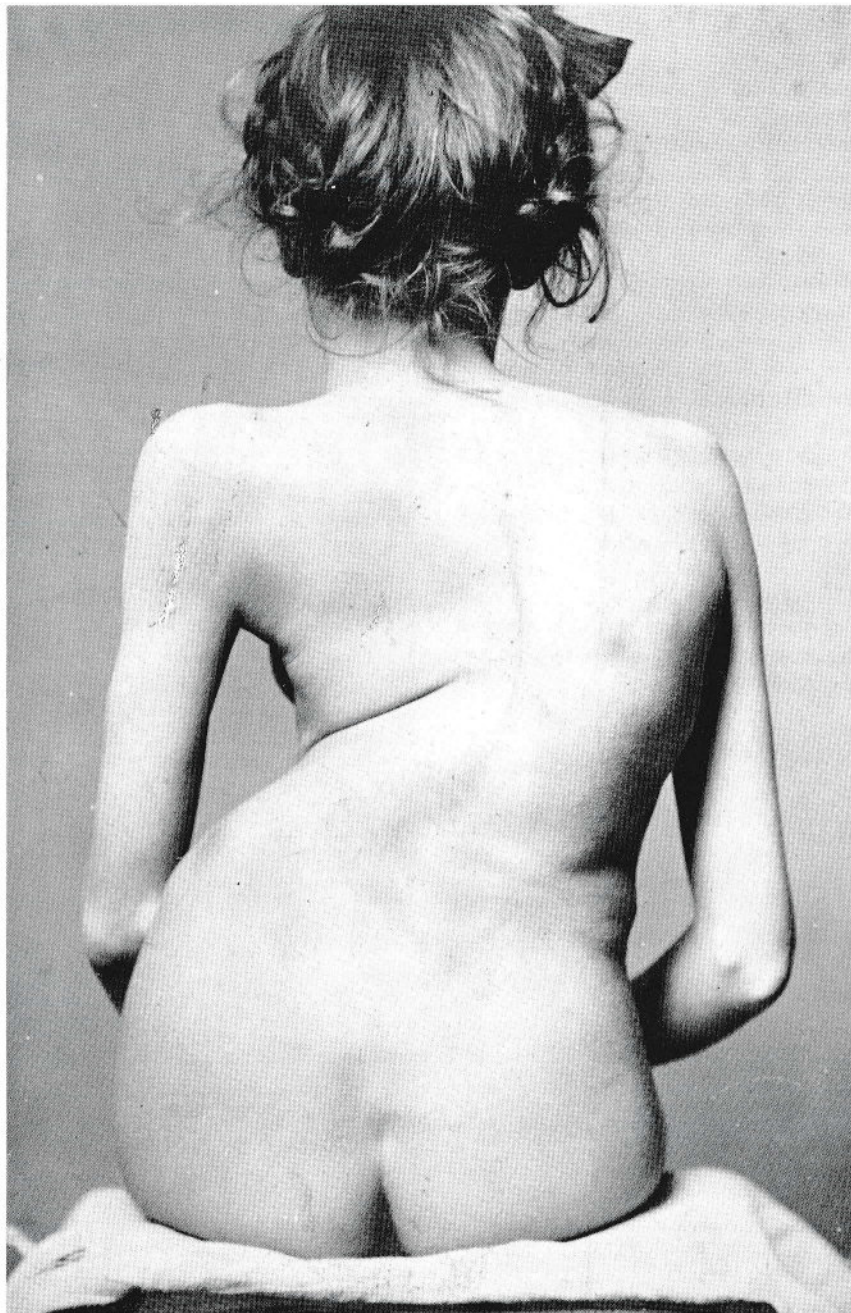
7). Hun var født i 1880, og er antagelig begyndt som hospitalsfotograf omkring århundredeskiftet. Ved flytningen til Rigshospitalet på Blegdamsvej fra 1910 fik hun atelier og mørkekammer i tagetagen i den gamle røde administrationsbygning, over hovedporten ind mod terrænet (denne bygning rives snart ned efter færdiggørelsen af det nye Rigshospital).

Senere flyttede frk. Christensen sit fotografiske atelier til den nu forsvundne røntgenbygning. I 1950, da hun gik af, var der 3 kliniske fotografere. Stillingen som ledende fotograf overgik til Aagot Aarsøe. Ved hendes død blev Birthe Schnakenburg leder af fotografisk atelier, som havde til huse i den tidligere pavillon 12 nogle år, indtil indflytningen i den nye mellembygning sammen med tegnestue og kontor for undervisningsmidler, med tv-studie. Nu er de tre sektioner slået sammen til én fælles AV-afdeling med Birthe Schakenburg som chef og med 21 medarbejdere, heraf 11 kliniske fotografere.

Fra århundredets første halvdel findes en stor samling kopier af kliniske fotooptagelser gemt, fortrinsvis taget af frk. Christensen (billede 1, 2 og 4). Billederne er en del af afdøde professor i kirurgi Thorkild Rovsings undervisningsmaterialer. De blev ta-

Fedtknuder i huden (lipomer) på ryggen. 1925.

Misdannet rygsøjle (kyfoscoliose). 1911.

ført, at nye hjælpemidler er udnyttet, og nye muligheder er udforsket og taget i brug sammen med nye lægevidenskabelige landevindinger. Mange specielle arbejdsområder er opstået inden for klinisk foto (jfr. fig. 1).

Fotografering med særlige lyskilder, som infrarødt, ultraviolet og monokromatisk lys, benyttes i diagnostikken. Fotografering med særlig optik benyttes til registrering af vævs- og celledetaljer, som kan fremstilles med tidligere uhørt nøjagtighed og skarphed, f.eks. i opera-

tionsmikroskop, fasekontrastmikroskop og elektronmikroskop. Særligt udstyr tages i brug og særlige arbejdsteknikker udvikles for at sikre gode operationsbilleder uden risiko for patienten (sterilitet, gnistfrit), med passende belysning i smalle dybder (ringflash), optaget fra den rigtige synsvinkel (stiger, spejlanordninger) og hurtigt og nøjagtigt (motordrev, forudindstilling) (billede 8).

Inden for de forskellige lægeloge specialer, der hver har deres typiske motiver, patientkrav og tekniske

get på glasplader, idet hun brugte et 12x16 cm Norka kamera og formentlig et 18x24 cm sammenklappeligt »rejsekamera«. Der er kun få af glaspladerne bevaret.

Klinisk fotografering i vor tid

Klinisk foto er vokset som arbejdsområde. Mens der i begyndelsen af århundredet var få, måske kun én, der ernærede sig som klinisk fotograf, er der i dag nok omkring 100 kliniske fotografer i Danmark. Hertil kommer røntgenfotograferne, som er udskilt i et særligt arbejdsmæssigt specialområde. Kliniske fotografer findes på alle større sygehuse, vel nok op mod en snes steder i landet.

Klinisk foto som hovedområde er især udviklet i Tyskland og USA, hvorfra den største påvirkning formentlig er kommet, gennem studiebesøg, gennem fotoleverandører af udstyr og materialer, og gennem erfaringsudveksling med kolleger. Mange teknikker er udviklet i samarbejdet med brugerne (lægerne). I de seneste år har Selskabet for Medicinsk og Biologisk Illustration været et betydende forum for de kliniske fotografers faglige ajourføring i Danmark.

Inden for hovedområdet klinisk foto har de tekniske fremskridt med-

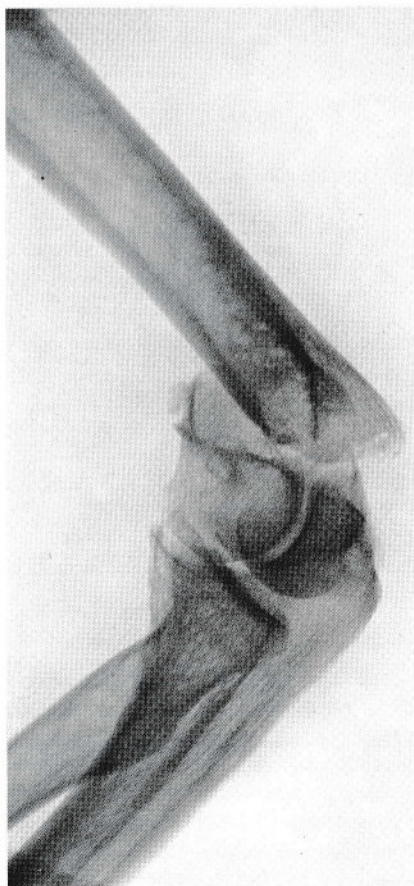
Klinisk foto – fortsat

hjælpemidler, er udviklet særlige underspecialer af klinisk foto. Eksempler herpå er øjenfotografering, hudoptagelser, endoskopisk fotografering (optagelser fra legemets indre hulheder) og tandfotografering.

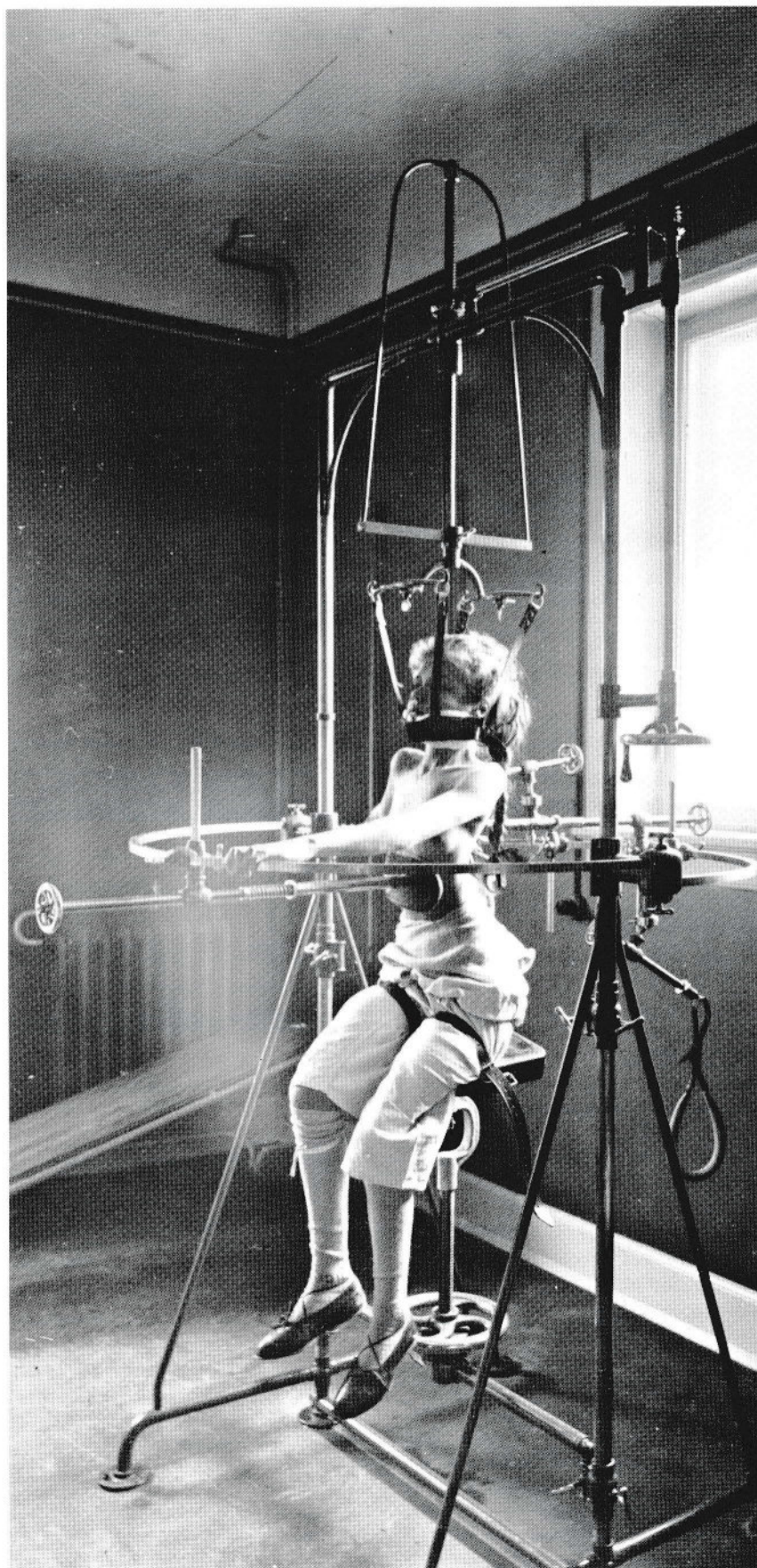
Fremtiden

Mens vore forfædre kunne klare sig hele livet med det, de lærte i deres ungdom, må vi i fremtiden regne med, at udviklingens trin tager kortere og kortere tid.

Samtidig med fremkomsten af datateknikken, elektronikken og nye billedteknikker stiger kravene om effektivitet i patientbehandling, patientinformation og personaleuddannelse. Udstyr og arbejdsprocesser af i dag vil komme til vemodigt at føles som »gamle dages hyggelige minder«.

Røntgenbillede af et knoglebrud i albuen (fract. supracondyloidea humeri et colli humeri). 1911.

Et gammel fysiurgisk behandlingsinstrument, optaget på Rigshospitalets tidligere fysiurgiske afdeling.

Derfor handler så mange fotografer med Polack!

Arca

Systemkameraer på optisk bænk i format 6 x 9 cm til 8 x 10". Professionelle kuglehoveder, dobbelt-kassetter og polaroidkassette til RB.67.

Hasselblad

Fuldt udbygget kamerasystem med udskiftelige objektiver, magasiner og stort fælles tilbehør.

IFF

Manuelle og automatiske forstørrelsesapparater fra 24 x 36 mm til 13 x 18 cm. Atelierstativer og repro-søjler.

Kindermann:

Projektionsapparater og diabetragtere til 24 x 36 mm og 6 x 6 cm. Overblændingsudstyr.

Metz

Mecablitz elektronblitz, computer-styrede med ledetal fra 18 til 60.

Pentax

SLR-kameraer med og uden motor-drive til 35 mm og 6 x 7 cm. Stort tilbehørsprogram og objektiver fra 15-2000 mm.

ProFoto

Studieblitzanlæg fra 300 til 10.000 W/S. Spotlight, bouncere, paraplyer og andet tilbehør.

Schneider

Fagoptik i topkvalitet til forstørrelse, optagelse og reproduktion. Matskivelupper, 4 - 8 x forstørrelse. Mekaniske og elektroniske lukkere.

Pico

Skifterammer med antirefleksglas i format fra 13 x 18 cm til 50 x 70 cm.

Sekonic

Flashmeter og belysningsmålere til indfaldende og reflekterende lys.

Staticmaster

Antistatiske børster til kamera, kassetter, negativholdere, objektiver og diarammer. 1" og 3" bredde.

Klinisk foto – fortsat

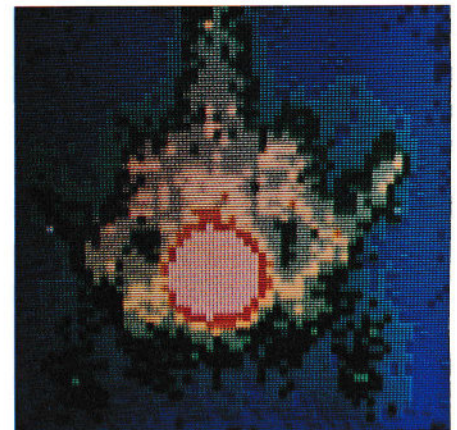
Fig. 1. Specialområder i klinisk foto.

Her nævnes nogle specialområder inden for klinisk foto, hvor der kræves forskellig teknik, arbejdsmåde, udstyr og baggrundsviden.

klinisk fotografisk specialområde	eksempel på anvendelse
eksteriør-foto	personalevejledning
endoskopifoto	mavesækkens inderside
fotomikrografi	bakterier
hudfoto	eczemer
infrarød foto	hudens blodforsyning
interiør-foto	sygehusindretning
journalfoto	patientidentifikation
laboratoriefoto	elektroforeser
makrofoto	nyresten
operationsfoto	syge organer
ortopædisk foto	protesetilpasning
patientfoto	synlige misdannelser
plastikkirurgisk foto	sårheling
portrætfoto	personaleblad
præparatfoto	fjernede syge organer
reprofoto	optagelse af tegninger
røntgenfoto	vurdering af indre organer
scanning-foto	scanner-skærbilleder
stereofotogrammetri	vurdering af ansigtsformer
tandfoto	mundslimhinde
teknisk foto	operationsinstrumenter
ultraviolet foto	fluorescerende vævsprøver
undervisningsfoto	av-serier
øjefoto	øjets indre baggrund
ørefoto	optagelser fra mellemøret

a. Modersmærke ved øret.

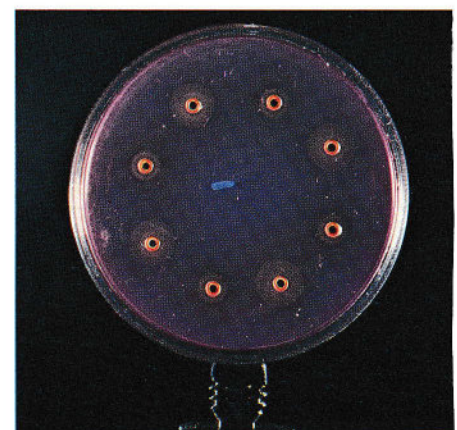
e. Scanning af svulst i underlivet.

i. Operation inden i knæled.

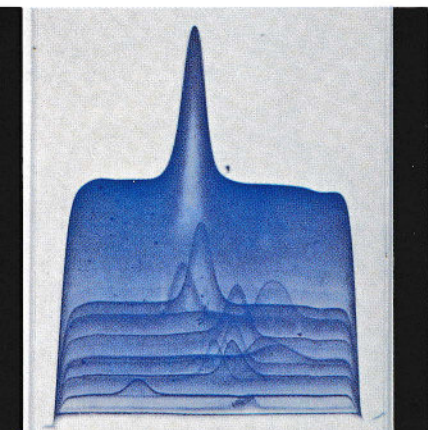

Fra Det Kgl. Frederiks Hospital, Rigshospitalets forløber. Patienter i det nord-østre hjørne af Grønnegaarden. Ca. 1900.

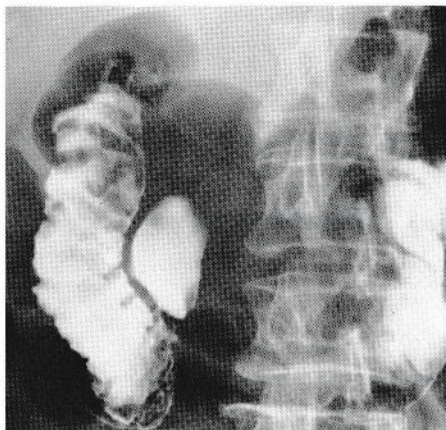

m. Antibiotikas virkning på bakterier.

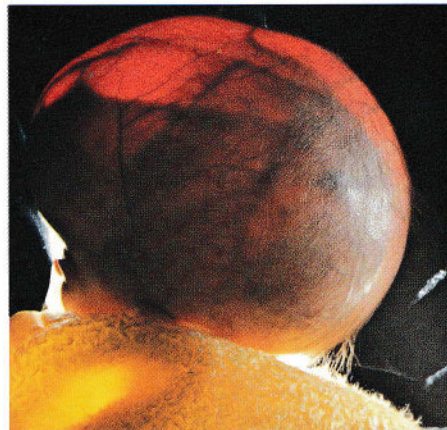
På kliniske fotografers arbejde i dag

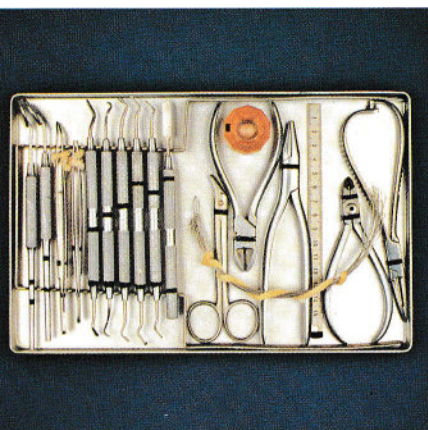
f. Elektroforese.

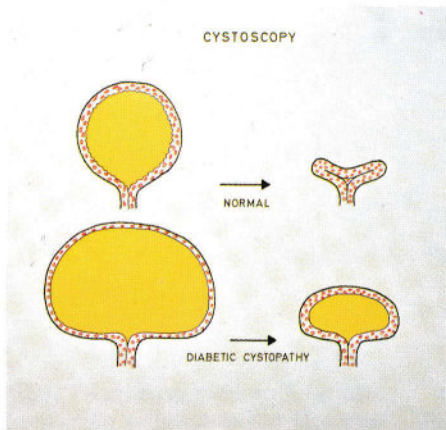
c. Røntgenoptagelse af tyktarm.

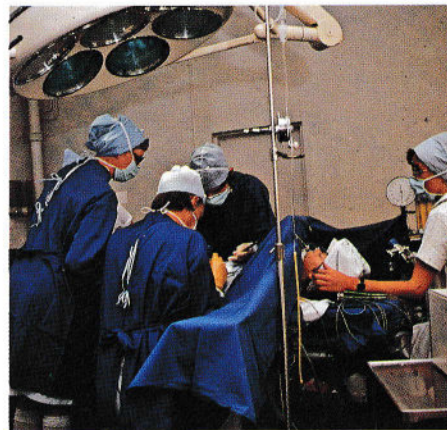
d. Specialoptagelse af misdannet barnehoved.

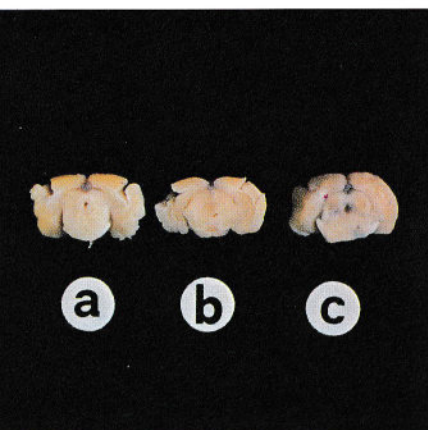
Instrumenter til kæbekirurgi.

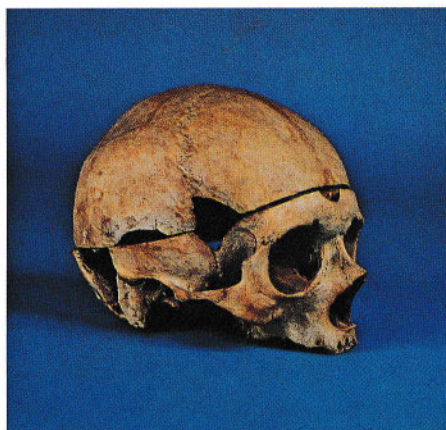
g. Reprooptagelse af skitse over blæreforhold.

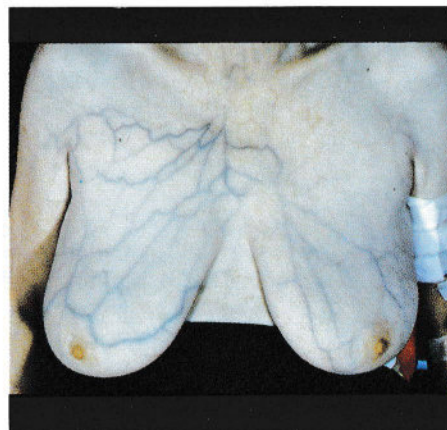
h. Reportage fra operationsstue.

Tværsnit af musehjerne.

k. Arkæologisk kranieoptagelse.

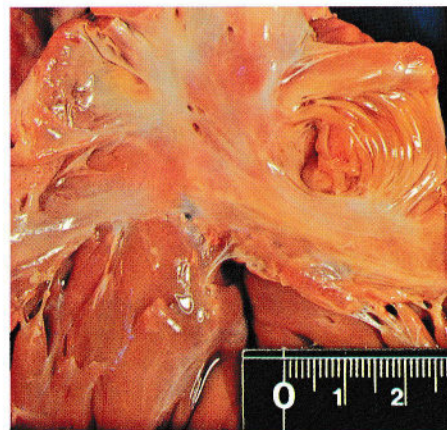
l. Infrarød fotografering af blodkar i huden.

i. Optagelse af scanning oversigt.

o. Protese.

p. Hjertereparat med sygelige forandringer.

danmarks fotomuseum hvorfor ...? hvordan ...? hvornår ...?

Af S. Løvstad

Fra S. Løvstad har vi modtaget følgende artikel. Om nogen i Danmark har været forkæmper for et museum, er det ham.

Jeg vil gerne indlede med et citat: »Nutildags gives der fra nordpol til sydpol og fra øst til vest næppe noget sted på jorden, hvorhen fotografien ikke er trængt med sit nye lys, og der findes vistnok kun få byer af en smule betydning, hvor den ikke har taget fast sæde, udøves praktisk og er blevet til en rig erhvervskilde«.

Citatet er hentet fra en bog skrevet i 1859 – ca. 25 år efter at Daguerre i Paris fik offentliggjort sin store opfindelse.

Der er tale om: »Fuldstændig vejledning i praktisk fotografi, grundet på de nyeste erfaringer og forbedringer, for fotografer og til selvundervisning letfattelig fremstillet« af L.G.

Det skrev man i 1882

Hvid Grundering til Vinduer i Atelieret og Copierrummet.

I Liesegangs Archiv anbefaler W. Otto Følgende Blanding: Til Mælk sætter man lidt Gelatine og noget Chromalunopløsning, med denne Blanding udrører man hvid Vandfarve, og stryger den med en Pensel paa Glasrunderne. Den tørrer ind til en hvid Flade, som fordeler Lyset Godt. Chromalunopløsningen maa sættes i smaa Portioner og under stærk Omrøring til Blandingen af Mælk og Gelatineopløsning. Denne Maling holder sig et Aar og maa da fornyes.

Kleffel. Den kom på dansk i 1865 og der står eet eksemplar på hylden i Dansk Fotografisk Forenings sekretariat. Tilsyneladende næsten den eneste rest af den meget fine bogsamling, som foreningen i sin tid ejede, og som gik tabt den dag i marts 1945, da bomberne faldt. Eksemplaret har tilhørt: Vadum. Dette er så overstreget, og næste ejer har prentet sit navn: Elfelt.

Og indledningen i denne »Fotografernes bibel« fortsætter: »Sporene af generationer, der for længe siden ere forsvundne fra jordoverfladen, blive ved den (fotografien) fremstillede for vort øje i deres hele storhed og herlighed og i de mindste og nøiagtigste details, og for en yderst ringe udgift ere vi i stand til at fremskaffe os i hjemmet et tro billede af alle jordens kunstsatte og naturskønheder. I den nyeste tid ere endogså måners og planeters billeder bragte på pladen, med den største skarphed ved hjælp af teleskopet. Det letter arbejdet for oldgranskeren, arkitekten, mekanikeren og landmåleren, og de tegninger af komplicerede maskiner, gamle kirker og paladser med ornamenter og zirater, der tidligere bleve udførte med megen møie, overlades nu til lysets virkninger.

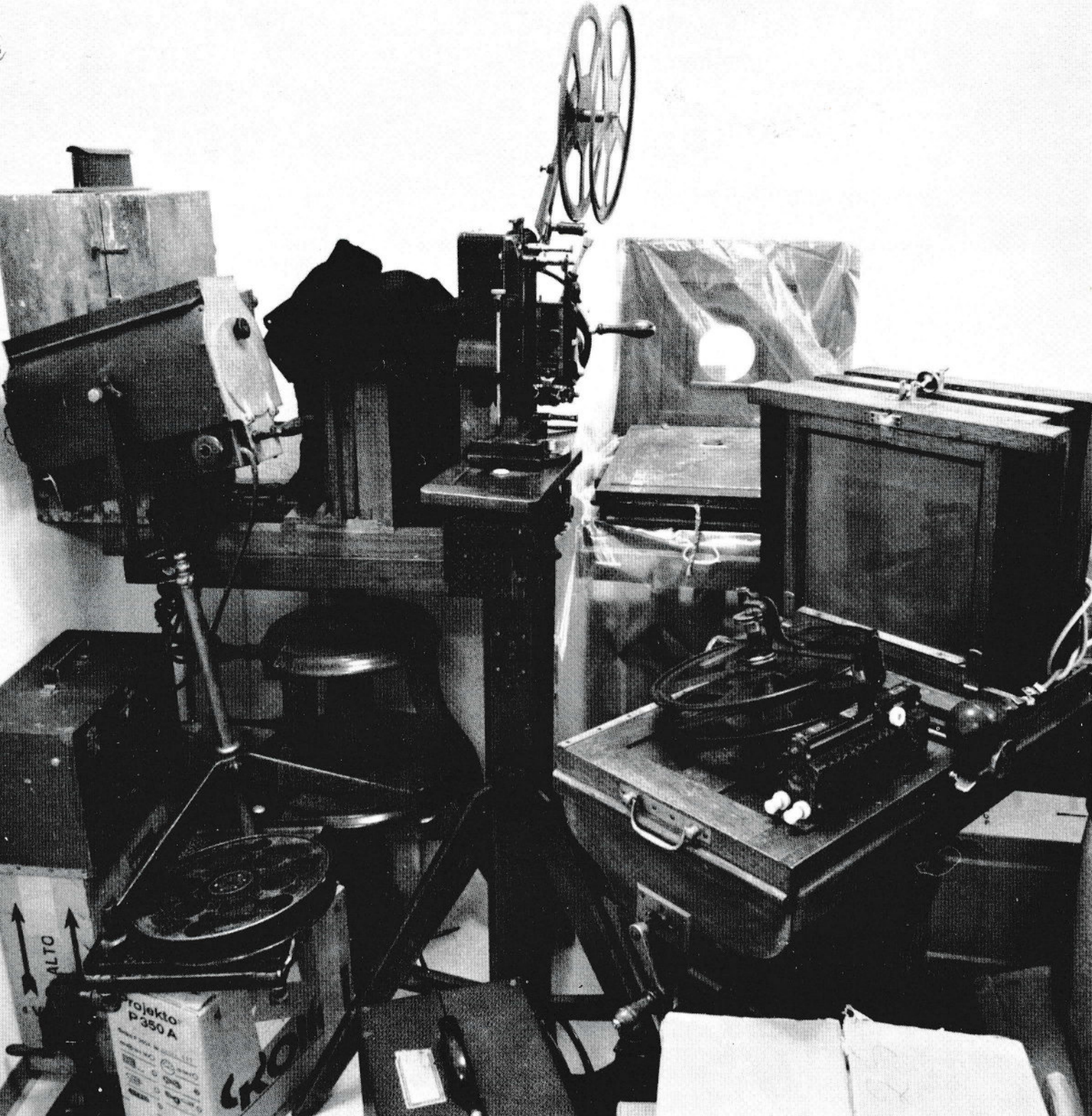
For maleren og tegneren er fotografien af uberegnelig værdi, da den, ved stedse at give det pålideligste billede af originalen, rækker dem en hjælpsom hånd ved at udkaste deres skitser, og ved at lænke deres modeller til papiret«.

Vi må fortsætte citatet lidt endnu: »Ved d e n s hjælp bliver den eller for øjet usynlige mikroskopiske verden indpræget på papiret og dennes vidundere gjøres tilgængelige for enhver der ikke har råd til at anskaffe de sig i modsat fald nødvendige dyre instrumenter. Ved d e n s hjælp blive tropernes trylleverden og urskoven med dens gigantiske træer og male-riske slyngplanter åbnede for os. Vi de den plumpe elefant, kongetigeren forberede sig til springet og den af-skyelige krokodil, det ildsprudlende bjerg og det brusende vandfald, det vildtlarmende hav med sine brændinger, de af stormen drevne skibe og dybets vidundere. – Alt med sin naturlighed, som kun kan opnåes med f o t o g r a f i e n«.

Og lidt endnu i den vældige opsumeringen:

»Ved d e n s hjælp bliver det let for os at gjengive og mangfoldiggjøre gamle håndskrifter, dokumenter, pennetegninger og kort med den største skarphed og nøiagtighed, så at man ikke er i stand til at skjelne kopien fra originalen. Ved dens hjælp kommer efterverdenen til at besidde et tro billede af vore tider og dage. Historikeren vil, medens han nedskriver historien om fortidens slægter og forlængst hensmuldrede individer, være i stand til at se individerne for sig og benytte deres tro ansigtstræk, deres dragter, bohaver m.m. til sin beskrivelse.«

Og endelig slutter den forunderlige opsummering af fotografiens lyksalig-

Samlingen som den ser ud i øjeblikket hos Løvstad. Den har fortjent bedre vilkår – lad os få et fotomuseum.

heder med dette håb for fremtiden:

»Alt dette er fordele og nydelser, som vi have denne prægtige viden-skab at takke for, men vi tør håbe, da vi i den korte tid, som er herunden siden den opdagelse, have gjort så store fremskridt, at der må kunne gøres endnu meget mere. Lysets, varmens og elektresitetens virknin-ger ere langt fra så tilstrækkelig ud-forskede og bekendte, at vi nok tør gjøre regning på nye opdagelser, om hvilke ingen vistnok nu har nogen anelse.«

Og så L.G. Keffel's slutreplik: »Lad os derfor ufortrøden skride frem på

den anviste vej og ikke overse det allermindeste af havd der forekommer eller afviger i vor praksis fra det sæd-vanlige, thi ofte bliver netop dette kil-den til store resultater«.

Citat slut!

Og er man så ikke lige ved at tilføje: Hvad har vi egentlig udrettet i de 119 år, der er forløbet siden dette blev skrevet. Man kunne jo tilsyneladende det hele allerede dengang.

Jo, man fulgte tilskyndelsen til »ikke at overse det allermindste, der afveg fra den sædvanligd praksis« – og man nåede s t o r e resultater. og er, naturligvis, stadig på vej!

Jeg bringer dette vægtige indlæg fra den ældgamle lærebog i fotografi, fordi den så malende og talentfuldt tegner billedet af fotografiets mulig-heder. Tegner det så godt, at jeg næ-sten ikke synes, at det kan gøres bedre – heller ikke i dag et hundrede og nitten år senere.

Hvorfor så et fotomuseum?

For at illustrere den udvikling, der har ført os frem gennem alle disse år. Frem til det eventyrlige stade fotogra-fien og dens mange udløbere deraf manifesterer sig med i vores alle-sammens hverdag.

Fotomuseum – fortsat

Vi bruger billeder – faste eller levende – i utallige sammenhænge, hver eneste dag.

Denne kendsgerning er så selvfølgelig, at det føles uden mening, at gøre opmærksom derpå. Og er det så alligevel ikke forbavsende, at fotografiet eller rettere fotografien endnu ikke har fået sit museum. Nå, ja museum – lyder det lidt gammelt og støvet, så find et andet navn, der siger det samme. Men altså: et sted, hvor denne fantastiske udvikling kan anskueliggøres, konstant udbygges i takt med nye frembringelser, og i det hele taget fremføres på en moderne og til alle den facon, så både fagmanden som den mindre kyndige på området

kan orientere sig. vi har lavet museum for så mange ting – det er måske ikke et argument – ja, hvorfor skal foto ikke også have sit museum – NU!

Og hvorfor så netop NU?

Fordi meget taler for, at tiden er ved at være moden. Der har været tilløb til dette mange gange i tidens løb. Hist og her henligger samlinger, som naturligt vil finde sin plads i et kommende fotomuseum. Mange private har givet tilsagn om ting og sager, ja, meget er allerede givet til formålet.

Og i de fotografiske organisationer er der stor sympati og velvillighed overfor museumstankerne.

Og så hvordan og hvornår?

Ja, hvor i landet skulle denne opgave løses? Vi har ikke særlige geo-

grafiske lokaliteter, hvor man kunne sige, at det var et særlig naturligt at lægge et fotomuseum. Det kunne blive et hvilket som helst sted i landet. Som jeg tidligere har skrevet om dette: det bliver nok der, hvor lokale-spørgsmålet kan løses, og der iøvrigt er lokal interesse for at gøre tanker til handling.

I november 1977 købte Herning kommune en større ejendom (tidl. fabrik), der er beliggende tæt ved det eksisterende Herning museums bygninger. Borgmesteren turde ved overtagelsen sige til aviserne, at et af formålene med købet var med tiden at indrette et fotomuseum.

Jeg kan ikke her afsløre, at alt er klappet og klart til starten af dette museum for foto. Men der arbejdes til stadighed intenst på sagen. Og personligt bliver jeg meget forbavset om ikke det skulle blive en realitet indenfor overskuelig tid.

Men der bliver en slags »generalprøve«. Museumsdirektør Ulla Thyning besluttede midt i januar at benytte udstillingsfaciliteter til FOTO i en længere periode fra begyndelsen af maj i år. At dette falder sammen med festligholdelsen af Dansk Fotografisk Forenings 100 års jubilæum gør jo ikke det hele endnu festligere.

Dele af min samling udstilles, og det er tanken at koncentrere udstillingen om bestemte temaer i fotografiets udviklingshistorie.

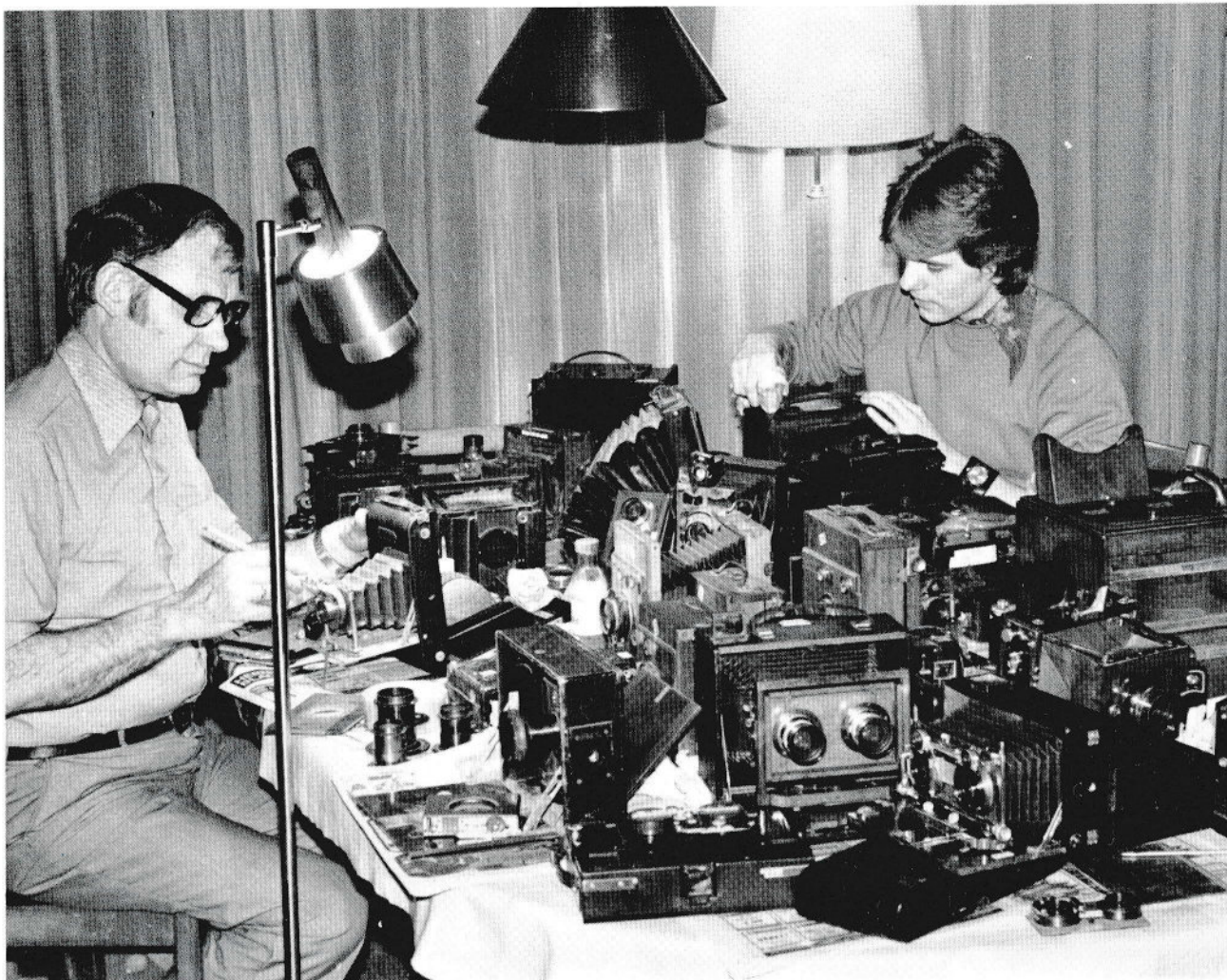
Det kommende fotomuseum får brug for støtte og god vilje fra mange sider. Uden samarbejde mellem alle der kan se det rigtige i denne idé kan det slet ikke realiseres. I disse dage, da dette skrives, har jeg igen kunnet føre en betydelig privat samling til Herning. Det skete, fordi lokale fotofolk var vågne, og denne gang med økonomisk bistand fra Danmarks Fotohandlerforening. Virkelig betydelige ting blev sikret for det kommende fotomuseum.

Fotomuseet skal naturligvis ikke blot være et teknisk museum. Der vil foruden talrige eksempler på fotografiske frembringelser gennem hele fotografiens udviklingsforløb, blive tale om skiftende billedudstillinger, der gerne skulle omfatte så mange sider af fotografien som muligt.

Det skulle gerne blive til et levende fotomuseum, med en opdeling i en ret stationær afdeling (dog med jævnlig fornyelse, og moderne anskueliggjort) og en afdeling, der hele tiden vil søge at forny sig,

Flere tusinde effekter i system, men uoverskuelig og ikke tilgængelig for andre.

S. Løvstad og medhjælper reparerer og katalogiserer alle indkomne emner.

Fra Norka til Sinar, alt er der, men pladsen er trang.

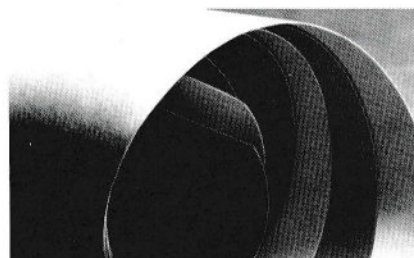
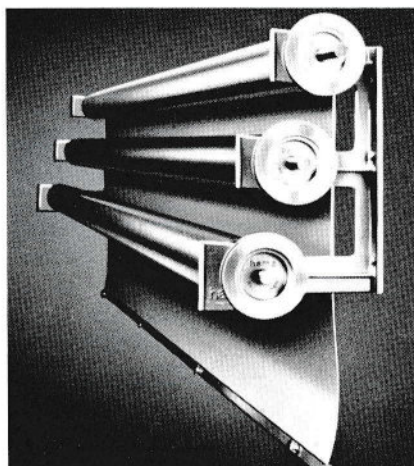
ved at vise skiftende udstillinger og evt. fremvisning af særlig egnede film o.s.v. o.s.v. – mulighederne er mange, kun fantasien sætter her grænsen.

Den fotografiske verden har i sig en næsten ubegrænset mængde af muligheder.

Enhver af dette blads læsere er velkommen til – hvis vejen fører i nærheden af Jyllands hjerte, i løbet af sommeren og efteråret 1979 at kikke indenfor i Herning museums særudstilling om FOTO, der lanceres under overskriften »Smil til fotografen«.

hama

BAGGRUNDSOPHÆNG BAGGRUNDSKARTON SUPER

2,75x11 MT. på papkærne
Kan leveres i 50 farver

3,60x10 eller 30 MT.
i hvid

Til mindre emner:
1 sæt kartonblade af alle
50 farver
Størrelse 90x110 cm.

E. BEHNKE

FOTO EN GROS OG IMPORT

NØRREBROGADE 148 B - 2200 KBHVN. N -

TLF. (01) 85 45 00*

prof a/s
Colorservice

Ravnsborggade 8B, 3. sal
2200 København N.
Tlf.: 01-377300

Netto prislister nov. 1978 (excl. moms)

Farvebilleder efter Diapositiv Kodak Proces R 14 Normal levering: 24 timer.
Expres (min. 8x10") + 100%

FORMAT INCH	4x5	5x7	8x10	10x12	12x16	16x20	20x25
FORMAT CM	10x12	12x18	20x25	24x30	30x40	40x50	50x60
STK.	1	25	32	48	65	97	145
2 - 4	20	26	38	51	78	115	166
5 - 10	16	20	31	40	60	92	132
11 - 25	12	16	24	32	48	73	105
26 - 50	10	13	19	26	38	58	85
OVER ÷10%	Priser opgives i kr.						

Ansvar og erstatning:

Kunden er ansvarlig og erstatningspligtig for Copyright på alt indleveret materiale.

Forsendelse:

Med mindre andet aftalt, sker forsendelse for købers regning og risiko.

Betalingsbetingelser:

Netto kontant 30 dage fra faktura dato.
Herefter tillader vi os at debitere 2% pr. påbegyndte måned.
Ved betaling inden 8 dage gives 2% kontantabat.

Det skrev man i 1881

Fotografier tagne i en stor Højde.

Woodbury har konstrueret et fotografisk Apparat, som arbejder ved Hjælp af Elektricitet, og som føres op i Luften ved en forholdsvis lille Ballon, saa Operatøren ikke behøver at følge med til Veirs, men nede ved Jorden, ombord paa Skibet, osv., ved Hjælp af Ledningstraadene kan aabne og lukke for Linserne. Apparatet kan hver Gang tage fire Billeder, idet Pladerne ere anbragt paa de fire Sider af en tærningformet Kasse, som kan bevæge sig rundt efter Operatørens Villie. - Vi maa anse dette Ballonapparat for en betydelig Opfindelse, thi det er klart, at de dermed erholdte Billeder ville have den største Betydning for forskellige Fag, for Topografer, Geografer, Militære, osv. En arktisk Expedition, som udrustes i England, medtager et saadant Apparat.

Det skrev man i 1890

Fotograf og Fonograf.

Efter »New York Presse«, ved Fru M. Petersen. I vor Tid gaar det som Regel ikke an i Forretningenslivet at lade sine Kunder vente, og er man, saaledes som Fotografen, undertiden nødt dertil, da maa man sørge for at gjøre Ventetiden saa behagelig som mulig – derfor de elegante Venteværelser. En af New Yorks største Fotografer, Mr. Falk, er endog saa flot at have en Fonograf i sit Venteværelse. Da han blandt sine Kunder tæller mange bekjendte Sangere og Skuespillere, er han ikke i Forlegenhed for Repertoire til Fonografen. Patti og Tamagno havde f.Ex. sunget i den, Edwin Booth har fremsagt en Monolog af Hamlet, som den gjentager med alvorlig og dyb Stemme, og endelig har Oberst Bob Ingersoll sagt den en hel Del om fordringsfulde og forfængelige Damer, hvilket Sladrehanen atter fortæller. Vi maa beundre den snilde Maade, hvorpaa Mr. Falk siger sine Kunder Sandheden.

For 100 år siden

Tro ikke at disse markante fornyelser (fotografiet) slap for den almene kulturløve, som yder modstand mod alt nyt.

Ved siden af den enorme begejstring fra mange, stod den kølige reservation fra andre, som syntes fotografiet var meget ordinær... ligesom da bogtrykkunsten blev opfundet i det 16. århundrede.

»Man skal da ogsaa i denne, på Bunden temmelig uskyldige Beskæftigelse ikke se andet end en forbigeende Interesse – en Grille uden Følger. Naar Mætheden engang vil være naaet, naar man have indset, at der trods alt findes andre Værdier af større Betydning, vil man lade Mørkekammeret, Collodium og Hyperulfiden være for hvad det er, og glemme alt om det«.

Sådan skrev Henri Delaborde i bladet Reveu des Deux Mondes for hundrede år siden en artikel, hvori han ikke alene forsvarer, at fotografiet aldrig vil erstatte kunsten, men også at dette »vulgære« middel var fuldstændig værdiløst til reproduktion af malerier (m.h.t. malerireproduktioner kan man tildels give ham ret, da det ville være helt op til 1903 før det første panchromatiske materiel fremkom).

J.v.S.

J. N. Niépce (1765-1833)

Fransk videnskabsmand, var den første der fotograferede med et kamera (1822). Han anvendte den såkaldte asfaltproces. – Asfaltprocessen beror på lysfølsomheden af svovlholdige forbindelser.

J. N. Niépce er også opfinderen af irisblænden og brugte som den første en bælg i sit kamera.

I 1829 indgik han et samarbejde med Daguerre.

Louis Jaques Mandé Daguerre (1787-1851) betragtes som den egentlige opfinder af fotografiet. Oprindelig bogholder, gik han dog hurtigt ind i malerkunsten og fremstillede i Paris et stort diorama, som åbnedes i 1822. Han lavede mange, men mislykkede forsøg med at fastholde et fotografisk billede. I 1831 – efter hans kompagniskab med Niépce – droppede han ideen med asfaltprocessen, og fortsatte eksperimenterne med sølvjod, dog også med ringe succes. Efter Niépces' død i 1833 indtrådte hans søn Isodore i compagniskabet. I 1837 opdagede de ved et tilfælde muligheden for at fremkalde det latente billede. På en kort belyst joderet sølvplade viste sig et positivt billede efter at være holdt over kviksølvdampe. To år senere (1839) købte den franske regering opfindelsen, som fik navnet »Daguerriotypi«.

Det skrev man i 1901

Et Objektiv med en Lysstyrke f/1.

Ifølge Meddelelse fra London til forskellige tyske Tidsskrifter, skal en Dr. E. Grün der have konstrueret et mærkeligt Objektiv med en virksom Aabning,

der er lig Brændvidden. Endskønt det er meget omfangsrigt, skal det dog ikke være ret tungt, da dets Linser ikke helt igennem er af Glas, men bestaar af Glasceller der er fyldte med lysbrydende Vædske. Det skal være lykkedes at optage Øjebliksbilleder af Scenen paa Theatre ved

alm. Belysning og alle Slags Aftenfester, Baller o.s.v. med dette Objektiv. – De fleste Blade tilføjer dog, at man maa optage Meddelelserne med nogen Varsomhed, hvilket vist kan være ganske passende.

Gælder det ...

– så er det ...

FOTOMAPPER
PASFOTOMAPPER
LEPORALLOMAPPER
BRUDEMAPPER
TAKKEKORT

POUL JØRGENSEN

SPECIALFABRIK FOR FOTOMAPPER

JERNBANEGADE 19 . 5000 ODENSE
TELEFON (09) 12 37 87

»år 2079«

Fotografiet om 100 år

en fremtidsvision
af Jan van Steenwijk

Med det enorme skridt teknikken tager i dag, må vi forudse kolosale forandringer for vores kolleger om 100 år. Til den tid vil fotografiet, som vi kender det i dag, være ligeså »glemt« som det, der eksisterede for nu 100 år siden. Film, papir, kameraer, bade, mørkekamre etc. vil være ting, der kun findes på museer, og ingen vil sandsynligvis kunne betjene et forstørrelsesapparat eller kunne fremkalde en film, hvis de da ikke har terpet sig igennem de historiske bøger.

Starten på fotografiet – 1840, vil for dem stå som hiroglyffer står for os, noget fjernt og ubegribeligt. Som et kuriosum vil man fortælle om dengang, man brugte stativ til sit kamera, og helt ubegribeligt vil det være at høre om »et såkaldt teknisk kamera med opretningsmuligheder«.

At det kunne tage en pressefotograf over een time at få et færdigt billede, fra skudsøjeblikket på sportspladsen til det lå på redaktørens bord, vil sikkert lyde som fantasi i deres øren. »Tænk! vil man sige, dengang var der endog mange mennesker, som sagde, at sort/hvidt fotografi var uundværdigt. Tro det eller ej, men man havde mindst 30 slags film at vælge imellem – der var flere slags sort/hvid film med forskellige lysfølsomheder, og det samme gjaldt farvefilmene. Samtidig eksisterede alle disse film i et uoverskueligt antal formater, så det var meget svært at være »fotograf«.

I »skrifter« fra 1979 vil man kunne læse om nogle gevaldige uddannelsesproblemer, med en skolegang og praktiktid på 4 år, hvorefter man kunne kalde sig »fotografsvend«, men stadig ikke vidste andet end forskellen mellem de forskellige film.

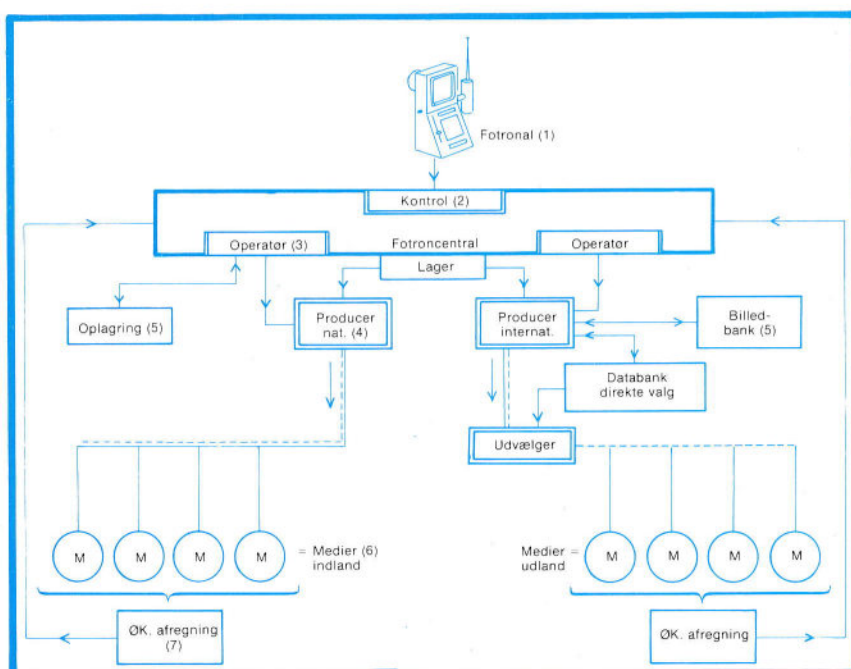
Input-output

Næ, så ser det helt anderledes ud for »fotografen« i 2079. Hans bekymringer går ikke så meget ud på, om han skal bruge blænde 16 eller eksponere 1/30 sekund. Han/hun har mere brug for at kende sinusformlen, og vide at

den tredje divigerende potentielle forskydningsprocent også kan gå op med hans medierettede silitone-skærm. Terminalen, som han har kaldt i mindst 1 minut, kan ikke give ham det ønskede svar, før han har kodet det maximale input fra hans varierende projekt ind. Efter at have belastet 7 B.Ok.11 V og trukket sit magnetobånd gennem tonelyshovedet får han endelig sit billede.

Forud for dette har han været på pletten med sin specialbyggede fotronal. Dette apparat (i gamle dage kaldet kamera) har han rettet mod sit motiv, en magnetojet, toget, der svæver på en magnetisk pude, lydløst og forureningsfrit gennem landskabet. Han aktiverer sin mediesamler mod magnetojetten, indtil han over dens indbyggede modtager får besked om, at nu er den hjemme.

På fotocentralen har operatøren fulgt hele forløbet på dataskærmen. Elektronisk styrer han den flydende billedmængde, indtil han mener at have nok. Efter at have givet besked til manden »i marken«, fotronøren, om at stoppe og fortsætte til næste opgave, kører han endnu engang hele handlingsforløbet forfra. Ved det ønskede motiv standser han kredsløbene. Han overfører nu det elektroniske billede til en stor skærmterminal på 100x100 cm, der er placeret på væggen overfor ham. Denne skærm er opdelt i flere tusinde små felter. Hvert enkelt felt kan styres individuelt. Ved at lasere hvert enkelt felt kan han opbygge billedet helt harmonisk – tone hjørner ned – eller også hente nogle skyer fra databanken og indkode dem på rette sted. Derefter kobler han billedkoderen

Kommer fremtidens kamera til at se sådan ud? Vi ved det ikke, men denne fantasi-prototype ligger dog indenfor mulighedernes grænser. Billedskærm, der afløser matskive, indbygget sender + modtager – ingen glasobjektiv, men en strålesender, tastatur, der er koblet med modtageren på centralen – valg af beskæring, opretning, farvemætning eller evt. fritlægning af motivet, styres via det indbyggede dataanlæg.

Bygning af prototype og foto: © Jan van Steenwijk.

ind til producerrummet, hvor en lampe angiver, at endnu et billede er kommet ind. På sin store master-skærm foran sig kan en af de mange producere se op til 16 billeder ad gangen. De billeder, der synes at have en interesse for de forskellige medier, sender han øjeblikkelig videre via billedlinjen.

Ikke helt fantasi:

Ja, alt dette lyder måske som det rene fantasi – og må også betragtes som sådan, da vi på nuværende tidspunkt jo ikke kan overskue de næste 100 år. Men noget om det, er der nok.

Allerede i dag (1979) har man eksperimenteret med en form for magnetbånd (som vi kender det fra TV) i et elektron-kamera. Da magnetbånd har den egenskab:

- 1) slet ikke at indeholde korn,
- 1) at være lysfølsom efter hvor meget man fodrer den med spænding,
- 2) at farvemodtagelse kan reguleres elektronisk,
- 4) at den ikke er temperaturafhængig,
- 5) at den kan »fremkalde« tråd-

løst over en hvilken som helst afstand,

- 6) at den kan slettes og bruges igen og igen,
- 7) at den har en meget stor opløsningsevne,
- 8) at den teknisk kan »vride« billedet og derved oprette linier m.v.,

har man her uanede muligheder.

Man kan forestille sig et elektron-kamera, der samtidig sender billederne til en opsamlingscentral. Her ville man via datamater kunne projicere billedet på en rasterskærm, hvor man kan styre hver enkelt raster lysere eller mørkere efter behov. Eventuelt kan man så, som i vores science-fiction historie, have lager af databånd med alle mulige »tilbehør«, som fx. skyer. Det ville så være en let sag at indkopiere ad elektronisk vej. På samme måde kan man rette styrtende linier op, eller »retouchere«, hvor det er nødvendigt. Ved udbrænding af bestemte farvekoder kan man fritlægge et motiv eller give det en anden baggrund.

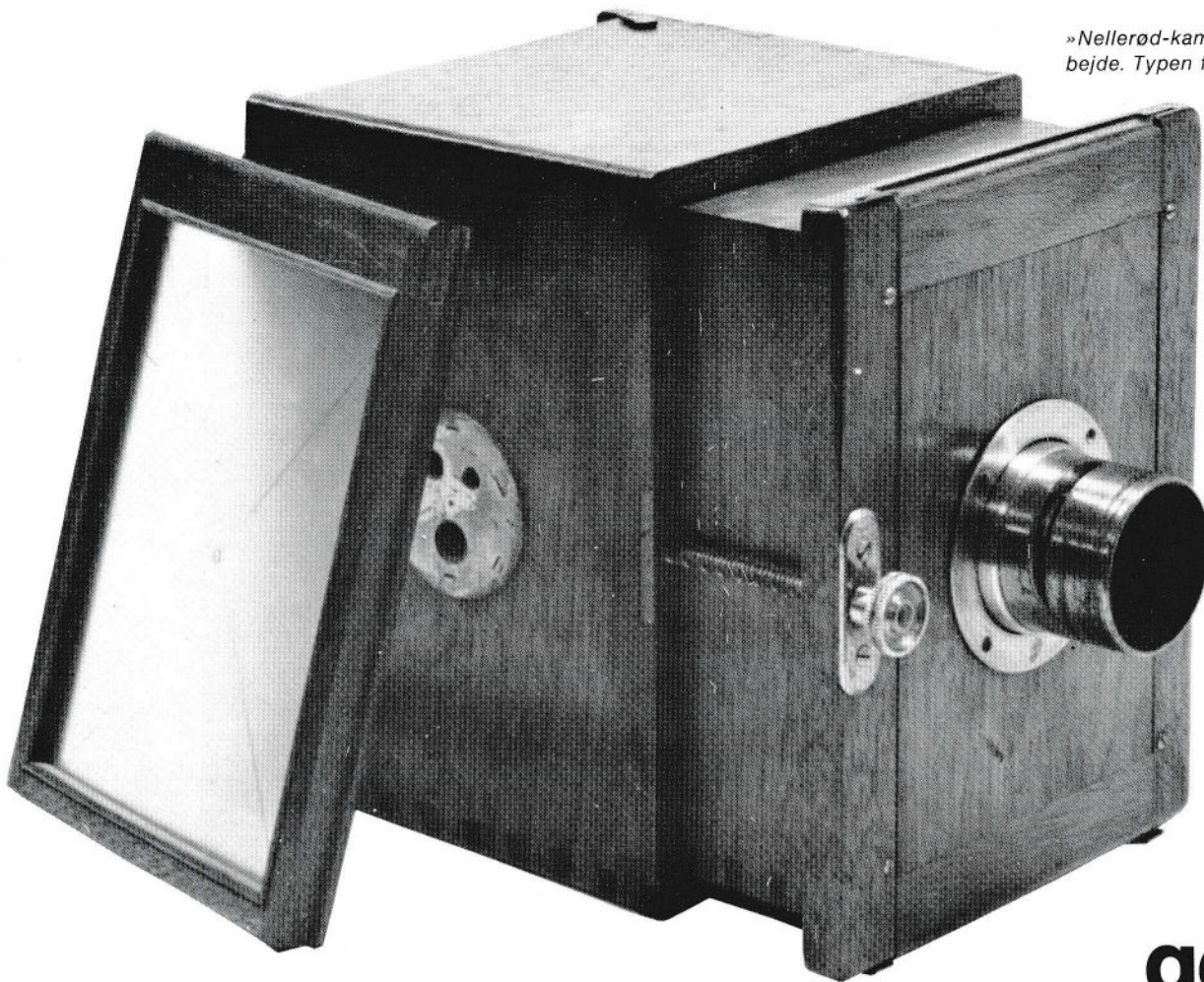
Når så billedet er som »produceren« ønsker det, er det kun et

spørgsmål om at trykke på en knap og det hele sidder på et bånd. Billedet kan så sendes til modtagerne, fx. blade, magasiner, TV-stationer o.s.v. Skulle man have behov for et rigtigt reflexmateriale (»papirsbillede«), ja, så behøver man bare at bombardere et følsomt ark med elektroner, og det ønskede billede er der.

Hvis de overlever:

Der er nok ingen tvivl om, at med den teknologiske udvikling vi har og vores overforbrug af ressourcer, vil det om ganske få år være tvingende nødvendigt at tænke i helt andre baner. Om 100 år vil verdens beholdning af vand sikkert være så knap, at det ikke længere vil være muligt at skylle sine egne billeder, og andre naturprodukter, såsom olie (der er grundstoffet i acetatbasen) og sølv vil forlængst være opbrugt. Hvis de overlever, vores fremtidige børn, så har de nok brug for en god portion humor for at tilgive os vores ressourcefrås, men samtidig kan de også takke os for, at vi og vores fædre og mødre har skabt mulighed for, at de kan more sig over vores »primitivitet«.

»Nellerød-kamera« i boxform. Format 9x12
bejde. Typen findes ikke i de annoncer, de

geniet fra

af S. Løvstad

I de allerseneste år er et nyt samlerområde ved at vinde stærkt frem. Jeg tænker på det område, der under eet betegnes som: fotografica. Hermed menes det udstyr, hvormed fotografier og film frembringes, samt selve det frembragte produkt. Da denne interesse så småt vågnede i mig for knapt 20 år siden, var antallet af samlere hurtigt talt.

Man kan vel egentlig undres over det, i betragtning af den enorme brug vi dagligt gør af faste og levende billeder i utallige sammenhænge.

Men i de aller seneste år er der sket en nærmest eksplosiv interesseudvidelse på dette område. I udlandet kendes f.eks. auktioner og forretninger, der udelukkende beskæftiger sig med fotografisk udstyr og billeder samt masser af samlerorganisationer.

For de fleste produkters vedkommende, er der tale om absolut international interesse, idet der normalt er tale om mærkevarer fra internationalt kendte fabrikker.

Her i landet har vi ikke nogen større tradition for fabrikker af fotografisk udstyr. Vi har ikke som f.eks. Sverige markeret os med et verdensprodukt som Hasselblad.

Alligevel har vi i årenes løb fremstillet mange, mange ting til anven-

delse i den fotografiske branche. I mangelårene under den anden verdenskrig klarede vi den manglende import udefra, ved egen produktion på en lang række områder.

Det er imidlertid ikke netop på dette led, vi vil bevæge os i denne artikel. Vi vil gå længere tilbage i tiden, ja, helt tilbage til forrige århundrede. Og her træffer vi en meget interessant personlighed: Jens Poul Andersen fra Nellerød.

»Nellerød-Andersen« er i et vist omfang kendt her i landet, men internationalt er han ukendt. Og det er egentlig beklageligt, for han har i høj grad gjort sig fortjent til at blive kendt i større kredse.

»Geniet fra Nellerød« – dette prædikat er givet af en, der kendte ham godt fra den »fotografiske side«, og den eneste, der har bidraget med en førstehåndsskildring. 6 år efter Rens Poul Andersens død, skrev globetrotteren Holger Rosenberg i Frederiksborg Amts årbog en artikel om den usædvanlige tusindkunstner fra Nellerød.

Jens Poul Andersen huskes endnu af folk på egnen, og jeg har haft lejlighed til for ikke så længe siden at tale med et par mennesker, der har kendt ham personligt. Den ene havde været dreng på nabogården og

kunne fortælle mange træk fra den usædvanlige mands hverdag. Men om hans fotografiske frembringelser havde den lokale befolkning ikke megen kendskab.

Født håndværker

Jens Poul fødtes i 1844. Hans far var gårdejer i Huseby, der ligger kønt på Arresøens nordbred. Faderen var nok landmand, men beskæftigede sig med meget andet derudover. Han havde stor interesse for maskiner og snedkeri og tilbragte mange timer i sit huggehus.

Det gjorde drengen Jens Poul også, når han ikke var i skole. Jens Poul var meget fingernem, og allerede som 8-årig kunne han hjælpe sin far i værkstedet, og som 12-årig lavede han sin første kommode. Han tegnede godt og viste usædvanlige evner til at udføre fint snedkerarbejde, og også metalarbejde tog han fat på.

At der må have været noget ved drengen, der vakte kloge folks opmærksomhed er tydeligt nok, for bl.a. P.C. Skovgaard foranledigede, at han anbragtes i malerlære i Frederiksværk. Den store maler må have ment, at der gemte sig en kunstner i Jens Poul. Han blev dog selv klar over, at det ikke var maleriet, der passede for

...å være tale om et bestillingsar-
»Andersens kameraer«.

Nellerød

Jens Poul Andersen i sit værksted i det lille hus i Nellerød. Billedet er den ene halvdel af en stereooptagelse fra omkring århundredskiftet.

ham, men hans lyst for håndværk og teknik, samt for hans spekulative og konstruktive ånd. Skønt 22 år satte han sig igen på skolebænken, og det i den Classenske skole. Her vakte han bl.a. lærernes opmærksomhed ved sin evne til at håndtere skolens fysiske apparater.

Mange år senere betegnede Jens Poul Andersen selv dette skoleophold, som helt uvurderligt. I 1866 var en solid skolegang for en landmandssøn meget langt fra at være en selvfølge.

Efter skolens afslutning fortsatte han med snedkeriet, og arbejdede bl.a. en tid hos et stort snedkerfirma i København. Faderen havde solgt sin gård i Huseby, og var flyttet til Nellerød. Det endte med, at Jens Poul flyttede hertil, indrettede sig et værksted i faderens gård og nedsatte sig som snedker.

Men det var ikke nogen almindelig snedker. Snart rygtedes det, at han kunne få såvel symaskiner som ure til at løbe igen, når de var gået i stå. Han kunne reparere violiner og konstruere de alarmapparater, der hjalp med til at redde kreaturer ud af brændende stalde m.m.

Hans forskertrang førte ham en dag i besiddelse af Kleffels »Håndbog i fotografi«, ikke så længe efter at

denne tyske bog var blevet udsendt i dansk oversættelse 1865.

Det var det første virkelig omfattende værk på dansk, der beskrev hele den fotografiske proces incl. anvisninger på selv at fremstille de nødvendige apparater.

Denne bog kom til at betyde umådeligt for Jens Pouls livsværk. Han byggede et apparat til sig selv, og begyndte at fotografere. Det må her huskes, at vi befinder os i de »våde« pladers tid. Fotografen måtte selv præparere sine plader med den lysfølsomme hinde umiddelbart før brug. Skulle fotografering foregå uden dørs, måtte man derfor medføre en større oppakning, der bl.a. indeholdt et mørkekammertelt, samt alle de nødvendige remedier og præparater.

Dette følte Jens Poul selvfølgelig var besværligt, som så mange andre fotografiske udøvere på den tid må have følt. Men Jens Poul gjorde noget ved det.

Transportabelt kamera

I 1876 – året efter at han var flyttet ind i eget hus ved siden af faderens gård, forfærdigede han en ansøgning om eneret på et af ham opfundet »let transportabelt kamera, som kan benyttes hvor som helst uden anvendelse af mørkekammer«.

Pr. 1. juni 1877 bevilges han af Kong Christian d. niende eneret på dette apparat i 5 år. Givet som det hedder »under vort kongelige hånd og segl« på Bernstorff slot.

Vi kender i dag desværre ikke denne konstruktion. I den samling, som hoffotograf Peter Elfelt havde oparbejdet i »Dansk fotografisk Forenings« regi, fandtes såvel dette kamera som en senere tilsvarende konstruktion for stereoskopfotografi til lige med hans allerførste kamera fra 1866. Det er omtalt i en fortegnelse over foreningens ejendele i »Dansk fotografisk Tidsskrift« januar 1912. Men som det nok efterhånden er bekendt, rammes denne fine historiske samling af en katastrofe i forbindelse med vildfarne bomber, da Shellhuset blev angrebet den 21. marts 1945. Så godt som hele den omfattende samling blev ved den lejlighed tilintetgjort.

Men opfindelsen var kommet for sent. Trods de 5 års eneret, fik Jens Poul Andersen ikke noget ud af det. De nye tør-plader var på vej, og i årene umiddelbart efter eneretsbevilningens udstedelse trængte den tørre fabriksfremstillede plade sig frem, og blev hurtig enerådende.

Men der skete andre ting for geniet i Nellerød.

De fire, der fik en flyvende start, takker for
den fede opdrift og jubler et tillykke ...!

COLORGRUPPEN^{AS}
Professionel farvefoto-laboratorium
Ny Kongensgade 15A
1005 København K., TLF. 01-11 40 06

Den 37-årige hoffotograf Peter Elfelt ses her på et privat billede fra 1903, med et af J.P. Andersens kameraer.

I 1883 kom han i forbindelse med fotograf Peter L. Petersen (fra nov. 1901: Peter Elfelt). Og dette har helt afgjort været en lykkelig hændelse for dem begge. Jens Poul Andersen fik forbindelse med et menneske, der kunne værdsætte og formidle hans frembringelser, og Peter L. havde fundet en mester, der kunne fremstille lige, hvad han kunne ønske sig af fotografisk udstyr.

Allerede før Peter L. etablerede sig som fotograf på Kultorget i København i 1890 averterer han i »Dansk fotografisk Tidsskridt« om forhandling af Andersens kameraer.

Udstilling

Jens Poul Andersen foretog i 1887 en rejse til England, for at besøge en udstilling af fotografiapparater i Manchester. Året efter udstillede han selv på »Den store nordiske Industri- og Landbrugsudstilling« i København 1888. Han anføres i udstillingsbetegnelsen som: »Andersen J.P., mekanikus, Nellerød pr. Helsingør«.

Det fortælles i et udstillingsreferat, at han udstiller »en del veludførte Cameraer, ved hvilke man dog savner de nyeste forbedringer på dette område«. Denne meget beherskede omtale, tjener ikke referenten til ære, og J.P.A. blev da også meget bitter der-

over, og udtrykker formodning om, at kamera-importører har påvirket omtalen af hans produkter. Det var også en absolut uretfærdighed der her blev begået. Det er i dag tydeligt for historieforskeren, at Jens Poul Andersens kameraer på mange punkter var ikke blot lige så gode, men også bedre og forsynet med gennemtænkte detaljer i forhold til de store samtidige udenlandske fabrikkers apparater.

Den samvittighedsfulde og meget omhyggelige håndværker træder tydeligt frem, når hans ting sammenholdes nu med samtidens produkter.

Samarbejdet med Elfelt varede hele livet. Og noget af dette samarbejdes betydeligste resultater er skabelsen af mulighed for meget tidlig optagelse af levende billeder i Danmark.

Peter Elfelt var levende interesseret i alt, hvad der foregik i hans samtid, og indenfor hans fagområde. Meget hurtigt oparbejdede han en betydelig fotografisk virksomhed i København.

Levende billeder

Da det i 1895 rygtedes, at brdr. Lumière i Paris havde konstrueret en maskine til optagelse og gengivelse af levende billeder, vakttes interessen

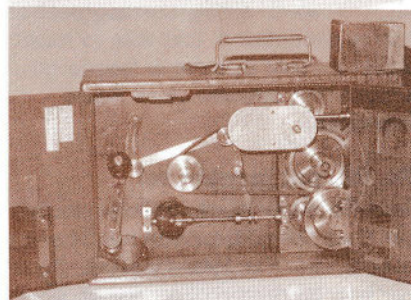
hos Elfelt. Han havde forretningsmæssig forbindelse med Lumière og søgte at købe en af de nye apparater. Han rejste endda til Paris for at forhandle om det. Men Lumière brødre ville ikke sælge. Opfindelsen var endnu så ny, og fabrikken uddannede selv fotografer og ønskede at beholde sit monopol.

Og så er det, at det fantastiske sker, at Elfelt efter hjemkomsten tager op til Nellerød, og her beskriver Lumières apparat for Jens Poul, så denne sættes i stand til at opbygge et lignende apparat.

Ja, lignende er nu ikke helt rigtigt. Den kan det samme, d.v.s. optage levende billeder på en filmstrimmel, men den håndsnilde mand lavede sin egen konstruktion. Med dette apparat optog Elfelt levende billeder i Danmark meget tidligt. Der er uklarhed om de første optagelser er fra 1896 eller 97. Men en kendsgerning er det, at dette samspil mellem en initiativfuld fotograf og en meget fingernem opfinder-snedker i landsbyen Nellerød bevirkede, at vi i Danmark har det største antal tidlige film næst efter Frankrig.

Nogle år senere byggede Jens Poul Andersen en forbedret optager til Elfelt. Den overgår i sin konstruktion samtidige fabriksfremstillede kinooptagere på flere punkter.

Man kan så spørge, hvorfor dette ikke fik betydning længere ud. Hvor- ►

Kinooptager nr. 2. Fremstillet af J.P. Andersen i 1904 eller 05 til hoffotograf Peter Elfelt. Apparatet er simpelthen et mesterværk. Forbavsende at det er fremstillet af en landsbysnedker.

S. Løvstad med nogle af hans klenodier. Til venstre står et kamera til format 26x31 cm. Det er mærket: J.P. Andersen No. 120 og forsynet med et Voigtlander Euryscop serie III. I hånden holder han et »Nellerød – 12x16½ kamera«. Den er mærket J.P.A. 273. Til dette kamera hører 2 mono-objektiver og et stereo-objektivsæt, samt 6 dobb. aluminiumskassetter. På bordet til højre et rejsekamera for 13x18 og 18x24 cm, med stativ samt 2 stk. dobb. 18x24 cm aluminium kassetter. Dette kamera er monteret med optisk bænke – noget ellers næsten ukendt i 1892-93, da dette kamera blev fremstillet. 26x31 kameraet med nr. 120 må være fra slutningen af 80'erne, og nr. 273 er fra 1904. Foto: Tornøe reklamefoto.

Geniet fra Nellerød – fortsat

for startedes der ikke en produktion. Vi kender ikke svaret. Men ligger det ikke deri, for jagttageren i de da gældende omstændigheder? Værkstedet tillod ikke en større produktion på den håndværksmæssige basis. Og Elfelt fik det udstyr han skulle bruge fremstillet helt efter eget ønske og kan ikke have følt sig tilskyndet til at tage initiativer som grundlæggelse af større produktion. Det ville jo have været en stor opgave at lægge en produktion udenfor Jens Pouls værksted.

Nr. 97, det laveste tal

Jens Poul selv havde oplevet skuffelser med opfindelser han havde solgt til udlandet. Han følte sig snydt. Og så var han på dette tidspunkt, da optager nr. 2 blev konstrueret omkring de 60 år og i færd med at slække på produktionen. Det kan vi bl.a. se på numre, han forsynede sine apparater med.

Jeg har søgt at registrere det, der findes i privat og offentlig eje af disse ting. Jeg har mødt enkelte tidlige konstruktioner, der er uden nummer. Det laveste tal er indtil nu: 97. Det er et atelierkamera. Selv har jeg et rejsekamera til format 26x31 cm. Det har nr. 120. Et mindre hånd- og stativkamera i format 12x16½ bærer nr. 273. Den første kinooptager har nr. 252 og den anden udgave nr. 280. Kun på eet kamera har jeg sammen med nummerbetegnelsen også fundet et årstal. Og det er på det atelierkamera, som stadig står på det nuværende Firma Elfelts atelier, Østergade 25 i København. Det har nr. 275 sammen med årstallet: 1904.

Det højeste tal er 320, og dette apparat hævdes at være det sidste J.P. Andersen har fremstillet (1920). Det var tilgået fotosamlingen på Danmarks tekniske Museum i Helsingør, men gik tabt ved branden på museet i juni 1978, tillige med flere andre »Nellerød-kameraer«. Bl.a. brændte her også det småbilledkamera, som glo-

betrotteren Holger Rosenberg benyttede på sine mange rejser for III. Familie Journal. Dette apparat havde nr. 313 og er bygget i 1916.

Der var meget mere at skrive om Jens Poul Andersen. Jeg håber, at det en dag bliver muligt for mig at skrive en bog om denne specielle mand og hans meget gedigne frembringelser.

Skulle læsere af dette sidde inde med oplysninger, uanset hvor sparsomme de måske end måtte være, så vil jeg være taknemmelig at høre fra Dem.

Der må også findes flere kameraer m.m. Jeg hører også meget gerne fra læsere, der har kendskab til det.

Jens Poul Andersen døde i 1935 – 91 år gammel. Hans 80 års dag omtales i tidsskriftet i 1924 – af Peter Elfelt. Men efter hans død i 1935 er der ingen nekrolog at finde i »Dansk fotografisk Tidsskrift«. Den eneste, der kunne have skrevet det – Peter Elfelt – var død 3 år i forvejen.

Daylight is good,
Flash is *better...*

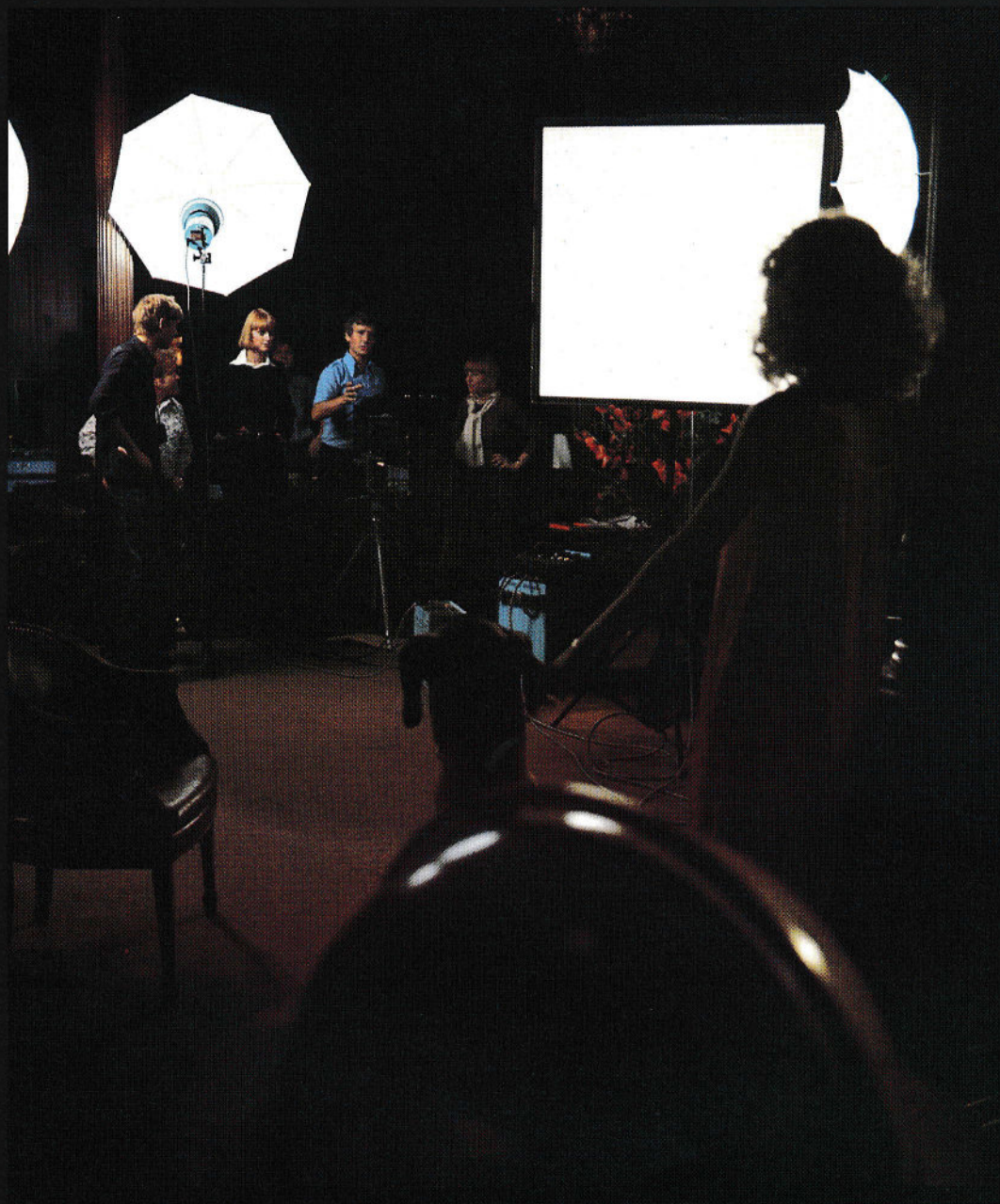

Photo: Jan van Steenwijk

broncolor[®]
is best!

HOTHER

01-1313 97

fotograflærlinge og svendeorganisationen, **Fotografisk Landsforbund**

Af Pia Funder

Fotograftegnet har siden 1879 haft en mesterorganisation, men skønt selve fotograftegnet nærmer sig 150-året for sin opståen, (det har været udøvet i Danmark i hvert fald siden 1841) lykkedes det først for 13 år siden at få skabt en faglig organisation til at varetage lønmodtagernes interesser i faget.

Forud var gået et par energiske – men desværre forgæves forsøg på at samle fotografsvendene i en faglig organisation. Det første forsøg blev gjort i 1897, hvor fotografmedhjælperne stiftede foreningen »Fotografmedhjælperforeningen af 1897«, forsøget lykkedes ikke og først efter flere tilløb, bl.a. var der i 1955 en aktiv lærlingeforening, kom der en svendeorganisation i 1962. På det tidspunkt kørte fotografmesterne faget helt enerådigt, og forholdene var langt fra ideelle for svendene og i

endnu mindre grad for lærlingene, der tilmed måtte betale mesteren for at komme i lære. Svendene havde adgang til at melde sig ind i mesterorganisationen DANSK FOTOGRAFISK FORENING og altså betale kontingent, de måtte komme til møder og generalforsamlinger, men de havde ikke taleret og slet ikke stemmeret. Faktisk havde svendene, ufaglærte og lærlingene ikke nogen praktisk indflydelse på deres fag.

Samtidig prøvede nogle fotografer som var organiseret i Dansk Funktionærforbund at få organiseret flere fotografer i Funktionærforbundet sammen med ufaglærte og andre, som var beskæftiget inden for det fotografiske fag. Begge disse forsøg led skibbrud og først da Fotograferne dannedes under Dansk Funktionærforbund i 1965, fik man vind i sejlene. **FOTOGRAFERNES første formand**

blev **Svend Bessing**, men allerede et halvt år efter forlod han posten, idet han startede sin egen forretning. Fra august 1965 til april 1966 var **Mogens Skov** formand, han havde før været formand for den klub af fotografer, som var medlemmer af Dansk Funktionærforbund før 1965.

Arbejdet som formand for Fotograferne var på daværende tidspunkt ulønnet og hver aften og weekend gik med dette arbejde, så da perioden var slut måtte Mogens Skov trække sig tilbage af helbredshensyn.

Fra april 1966 til april 1967 var **Mogens Høyer** formand for Fotograferne. Han sad i det faglige fællesudvalg og blev dybt engageret i etableringen af den nye skole i Randers, da fotograftegnet måtte forlade Teknologisk institut i København.

Da skolen var etableret blev **Mogens Høyer** udpeget som ledende

Generalforsamling april 1971. Fra venstre ses Karen Bjergager, Knud Christensen, Mogens Høyer, Børge Jul Larsen og Hans Jørgen Jensen – fred hvilede over land og by ...

Love for Fotografmedhjælper-Foreningen af 1897.

§ 1.

Foreningens Navn er: „Fotografmedhjælper-Foreningen af 1897“.

§ 2.

- a. Foreningens Formaal er: Ved kollegialt Sammenhold og ved alle lovlige Midler, som staa til dens Raadighed, at forbedre de fotografiske Medhjælperes Kaar, særlig at hindre nye Elevers eller Lærlinges Tilgang til Faget, ved at formaa Principalerne til ikke at antage Elever paa kortere Tid end 3 Aar.
- b. Afholdelse af Møder en Gang om Maaneden, hvor Diskussion af faglig Interesse kan finde Sted.
- c. Oprettelse af et Understøttelsesfond. Understøttelse af Medlemmer, der paa Grund af Foreningens Vedtægter maatte blive opsagt af deres Plac.
- d. Understøttelse i Sygdomstilfælde.
- e. Nedsættelse af en Voldgiftsret til Afgørelse af Stridsspørgsmaal, som maatte opstaa imellem Principal og Medhjælper.
- f. En som Alle og Alle som En at holde sammen, hvor det gælder den Enkeltes Ret.
- g. Afholdelse af selskabelige Sammenkomster til Sammenholdets Fremme blandt Medlemmerne.

§ 3.

Medlem kan enhver Medhjælper (Dame eller Herre) blive, som lovlig arbejder eller har arbejdet som saadan.

§ 4.

Nye Medlemmer kan optages hver Mødeaften efterat være foreslaaet af et Medlem paa et foregaande Møde.

Paa det Møde, hvor Optagelse sker, maa Vedkommende ikke være til Stede.

For Optagelse fordrer almindelig Stemmeafstemning.

Exclusion kan finde Sted, naar et Medlem har gjort sig skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling, eller naar et Medlem gentagne Gange har vist usømmelig Opførsel i eller udenfor Foreningen. Bestyrelsen kan udelukke Vedkommende, men Exclusion kan kun foretages af Generalforsamlingen med almindelig Stemmeafstemning.

§ 5.

Kontingentet er 8 Kr. aarlig, som indbetales maanedes- eller kvartalsvis til Kassereren paa Mødeaftenerne. Desuden betaler hvert nyt indtræ-

tograften fik 2000 kr. Disse lønninger lå højt over hvad øvrige fotograf-svende fik på daværende tidspunkt.

Hvorfor der absolut skulle være 200 kr.'s forskel på lønnen hvorvidt man var uddannet som portræt- eller som reklamefotograf, viste lidt om mestrenes holdning til de to grene i uddannelsen. Selvom man i praksis lærte det samme, blev det betragtet som finere at have stået i lære som reklamefotograf. En fototeknikers løn lå på 1600 kr. om måneden.

Mange faglærte fotografer var arbejdsløse og mange søgte arbejde i andre erhverv, der blev oplært for mange lærlinge i forhold til behovet for arbejdskraft.

De mange års smøleri med en uddannelsesreform havde medvirket til, at for mange havde fået for lidt ud af deres læretid. Mestrene havde i mange år brugt at tage lærlinge, når det egentlig var en bydreng, der var brug for. Lærlingene havde i de første læreår tørret hylder, taget telefon, fejlet gulv eller lavet kopieringsarbejde fra amatørfilm.

En af Fotografernes store arbejdsbyrder blev fagets uddannelsesforhold, som i mange år kun havde været et mesteranliggende. Tiderne gjorde, at der stadig blev færre og færre læresteder som var istand til at give lærlingene en alsidig uddannelse. Der skete og sker stadig en voldsom udvikling indenfor faget. Det umiddelbare middel herimod var at øge skoleundervisningen. Fotografernes første undervisningsforslag gik derfor ud på at give lærlingene en alsidig grunduddannelse, der ikke på forhånd placerede dem i nogen bås.

Samtidig ville man opnå ved en effektiv og alsidig uddannelse, at gøre det rentabelt at betale en god gage for arbejdskraften. Den 24. januar 1967 holdes FÆLLESUDVALGS-MØDE med uddannelse som hovedpunkt på dagsordenen. De tre organisationer Dansk Fotografisk Forening, Reklamefotografernes Forening og Fotograferne fremlagde deres mere eller mindre gennemarbejdede forslag til en ny undervisningsplan og uddannelsesregler, og det viste sig hurtigt, at parterne var langt fra hinanden i synspunkter, men det blev Fotografernes stærkt gennemarbejdede forslag, der kom til at danne grundlaget i de kommende forhandlinger.

4 måneder efter forhandlingernes start lå en plan færdig, og Fotogra-

faglærer og måtte derfor overlade sin formandspost til *Henning Camre*.

Henning Camre sad som formand for Fotograferne fra april 1967 til april 1969. Hovedindsatsen i denne periode blev lagt i forbedringen af lærlingeuddannelsen i forbindelse med de muligheder den nye skole gav.

Siden april 1969 har *Knud Christensen* siddet som forbundsformand for Fotografisk Landsforbund. Fotografernes målsætning var bl.a. at få samlet alle lønmodtagere indenfor faget i en organisation for at man sammen kunne arbejde for en bedre løn og bedre arbejdsvilkår.

Mestrene havde altid holdt på, at fotograffaget skulle være et »Frit fag« forstået på den måde, at mester

og svend altid frit kunne aftale løn og arbejdsforhold. »Frit« i mestrenes opfattelse har på dette punkt altid været fortolket som mestrenes frihed til at diktere en løn. Svendene har herefter haft valget mellem den lille løn eller at forlade faget. Lønnen havde altid, traditionen tro været lille, den ansatte fik jo lov til at arbejde indenfor et kunstnerisk fag, og det måtte man være taknemlig for.

I 1967 begyndte der at komme gang i overenskomstforhandlingerne, og man begyndte at lave aftaler med enkelte firmaer, bl.a. fik man en aftale med et stort firma i Århus, minimallønnen for en ledende fotograf om måneden lå på 2300 kr., reklamefotografen fik 2200 kr. og portrætfoto-

ferne havde stort set fået alle væsentlige krav tilgodeset i acceptabelt omfang.

Følgende var bl.a. blevet ændret: Udvidelse af skoleuddannelse, indførelse af forskole, ophævelse af branchedeling, nedsættelse af læretiden og faste terminer for indgåelse af læreforhold.

Skoleuddannelsen, som hidtil havde været på 2x4 uger med en læretid på 4 år, blev udvidet til 28 uger, fordelt med 12 ugers forskole og 2x8 ugers kursus i midten og afslutningen af læretiden.

Første april 1967 blev den første svendeprøve afholdt på den nye skole i Randers, de 47 lærlinge bestod alle og både svendeprøvekommissionen og skuemesterne udtalte, at de var lykkelige over, at man nu endelig havde fået en skole som kunne imødekomme alle forventninger.

Der gik halvandet år før organisationen fik sit eget blad »Fotograferne«, det udkom første gang i februar måned 1967. Hermed fik fotograferne en stemme, der kunne anvendes i kampen for at skaffe nye medlemmer og som kunne kommunikere fotografernes meninger ud til en bred skare.

I marts måned 1968 holdt Fotograferne et møde for offentlig ansatte fotografer indenfor hospitalsvæsenet og institutioner i Århus. På dette møde fik de offentlig ansatte fotografer for første gang en chance for at diskutere samlet, deres specielle ansættelsesvilkår og uddannelsesmuligheder indenfor faget. Flere af mødedeltagerne tilsluttede sig efter mødet til Fotograferne, idet man indså at alle fotografer har fælles interesse i samlet at forbedre sine lønforhold og efteruddannelsesmuligheder.

Det skrev man i 1964

Lærlingelønninger

På given foranledning har hovedbestyrelsen drøftet fagets lærlingelønninger og foreslår for fotograffaget følgende sats:

1. læreår 30 kr. pr. uge
2. læreår 40 kr. pr. uge
3. læreår 50 kr. pr. uge
4. læreår 65 kr. pr. uge

Mange faglige arrangementer blev holdt i dette år rundt omkring i landet.

Fotografernes kontor havde hidtil ligget på Vesterbrogade, igennem en port og over gården i et baghus, men den 1. september 1969 flyttede fagforeningskontoret til større og bedre lokaler i Frederik den VII's gade på Nørrebro.

I september måned 1969 afholdt Fotograferne deres første weekendkursus med emnet organisationskundskab og fagbevægelsens struktur.

I november måned samme år manifesterede fotograflærlingene sig for første gang offentligt idet de foran domhuset på Blegdamsvej overrakte DFF's formand Niels Elswing en »Pondus« for, som det blev sagt ved overrækkelsen, vi kan godt forstå på mestrene, at det er svært at skaffe lærlingelønnen til veje (kr. 83,00 pr. uge). Så vi vil gerne have lov til at overrække jer denne sparegris og tilhørende bankbog. Formålet er at oprette en fond, som alle kan spytte lidt i, – og hvis overskud skal bruges til at støtte mestrene, hvis aflønningen af fagets lærlinge skulle blive en for stor byrde.

I februar 1970 blev lærlingenes løn forhøjet til 142,05 kr. på fjerde læreår.

Fotografernes første efteruddannelseskursus løb af stabelen i januar måned 1970. Det bestod af et A-hold, som beskæftigede sig med portrætfotografering med Rigmor Mydskov som kursusleder og et B-hold som beskæftigede sig med reklamefotografering med Steen Rønne som kursusleder. Hermed kunne Fotograferne nu slå hul på den påstand, som mesterne altid kom med, når deres svende forlangte mere i løn, nemlig at fotografsvendene havde en så ringe teknisk kunnen, at de ikke var bedre værd end den løn de fik. Efter sigende var de så ringe, at en nyuddannet fotografsvend kun kunne indtjene en løn, der lå under den løn, en ufaglært arbejdsmand kunne indtjene ved tilfældigt arbejde.

Efter dette første efteruddannelseskursus fulgte i de følgende år mange flere kurser med vidt forskellige emner inden for faget bl.a. filmfotografi, AV-midlernes brug, røntgenfotografering, klinisk fotografering, mikroskopifotografering osv. I løbet af 1970 blev lærlingeuddannelsen lagt i faste rammer og lærestedernes antal kraftigt reduceret. Man be-

Overenskomstforhandlinger i september 1974.

gyndte nu at drøfte principperne for en ny fælles grafisk grunduddannelse med efterfølgende specialer.

Den 20.-21. marts samlede sig over 40 offentlig ansatte fotografer til en weekendkonference for at drøfte mulighederne for at få en kollektiv overenskomst for alle fotografer ansat inden for stat og kommune. Man drøftede også her de mange piratfotografer som fotograferede inden for det offentlige område. På dette møde blev det endnu engang slået fast, at alle fotografer måtte stå samlet, hvis man ville have nogle af sine krav igennem.

Den første landsdækkende overenskomst for fotografer var nok den største begivenhed for vort lille fag, den blev indgået med Amtsforeningen i slutningen af 1971. Det var et bevis på, hvad vi kunne opnå ved at stå sammen organiseret i samme forening.

I 1971 startede de første forhandlinger med Dansk Litografisk forbund, Dansk typografisk Forbund og Dansk bogbinder- og kartonagearbejder forbund om at da sk Kartel med henblik på senere at danne et fælles Grafisk Forbund.

I august 1972 startede de første elever på den nye faglige grunduddannelse indenfor de grafiske fag.

I april 1973 vedtog generalforsamlingen at Fotograferne skulle tilslutte sig Det Grafiske Kartel enstemmigt.

Efter i flere år på en pæn måde at have bedt mesterorganisationerne om forhandlinger med henblik på at få en kollektiv overenskomst for alle fotografer ansat hos mestrene, afgav Fotograferne i september 1973 det første blokadevarsel mod mesterforeningen. Dette skridt fik mesterne til at tilbyde forhandling og truslen fra Fotografernes side blev trukket tilbage. 5. september vedtog Fællesudvalget at oprette en uddannelsesfond, som på længere sigt skulle løse

nogle af de økonomiske problemer, fotograffagets organisationer altid havde hver gang talen havde været om uddannelse. Samtidig besluttede Fællesudvalget midlertidigt at standse tilgangen til faget gennem mesterlæren fra og med august 1974, idet Fællesudvalget var enige om at vurdere resultaterne fra den nye erhvervsfaglige grunduddannelse og så evt. åbne for adgang til oprettelse af læreforhold, såfremt dette ville være ønskelig f.eks. i februar 1975. Mesterlæren har siden da været stoppet.

I slutningen af november 1973 begyndte medlemmerne i Fotograferne at føle at deres fagforening nu var stærk nok til at løsrive sig fra Dansk Funktionærforbund og der blev nedsat et udvalg som bl.a. skulle undersøge mulighederne for at forlade Funktionær-forbundet, idet man fandt, at man ikke havde det helt store fællesskab med Forbundets øvrige brancher og at man bl.a. som den eneste gruppe, der havde med lærlingeuddannelsen at gøre, ikke kunne hente megen hjælp eller inspiration andre steder i forbundet.

Udvalget kom frem til 2 forslag, det ene var et forslag om at rykke hele landssammenslutningen over under Dansk Litografisk Forbund, som vi havde en del fælles interesser med eller det andet forslag om at etablere Fotograferne som et selvstændigt forbund med tilslutning til en allerede eksisterende arbejdsløshedskasse. Diskussioner og udvalgsarbejde fortsatte igennem hele 1974.

I 1974 kom de første EFG-lærlinge ud i produktionen som praktikanter. Fotograffaget afholdte en uddannelseskonsference på Randers Tekniske skole. 25 deltagere gennemgik uddannelsen og lavede jobanalyser, målbeskrivelser og emnebeskrivelser til brug til det videre arbejde for at forbedre uddannelsen.

Fotografernes organisation var på daværende tidspunkt 540 medlemmer.

Fotograferne fik den 13. marts sit eget kontor i Århus, en gammel tobaksforretning blev lavet om til et aktivt samlingssted for medlemmerne.

På generalforsamlingen i maj måned gav størsteparten af medlemmerne deres tilslutning til at fagforeningen flyttede ind i det nye Grafiske Forbundshus, og den 14. december holdt Fotograferne indvielse i de nye lokaler. Samarbejdet med de andre

grafiske forbund blev nu en virkelig realitet, og Fotograferne blev 1. januar 1975 medlem af det Grafiske Kartel.

Fotografernes fagforening begyndte i 1975 også at organisere andre grupper nemlig rentegnere, reklametegnere, serigrafer og reprografer, idet man indså at det var vigtigt at få alle grafiske arbejdere organiseret i Grafisk Kartel, bl.a. på grund af den tekniske udvikling, som gjorde det sværere at definere faggrænserne.

I marts 1975 deltog Fotograferne med en stand på fotomessen i Odense, hvor man gjorde opmærksom på fagforeningens arbejde og bl.a. viste en udstilling af medlemmernes egne billeder.

Den 20. juni fyldte organisationen 10 år og dette blev fejret på behørig vis med en reception.

Omkring samme tidspunkt besluttede medlemmerne ved en urafstemning at lade deres eget blad »FOTOGRAFERNE« gå ind af økonomiske grunde, og fordi man siden januar 1975 havde været medudgiver af ugebladet »Grafia«, et fælles grafisk tidsskrift, der udkommer hver uge og som har større muligheder for at ori-

entere medlemmerne hurtigt om aktuelle ting på grund af en kortere produktionstid.

Den 19.-20.-21. september 1975 holdt Fotograferne en konference på kursusstedet Klarskovgård, der kom til at stå som et af de historiske højdepunkter i Fotografernes historie. Over 100 af Fotografernes 740 medlemmer fra hele landet deltog i konferencen. Konferencen startede med et indlæg af formanden Knud Christensen, som opridsede de forskellige problemer og muligheder i fremtiden med en ny organisationsstruktur. Derefter gik medlemmer i små grupper og diskuterede de forskellige problemer Knud Christensen havde opridset.

Rapporterne fra grupperne viste tydeligt, at medlemmerne ubetinget gik ind for, at fagforeningen skulle melde sig ud af Dansk Funktionærforbund hurtigst muligt, og man opfordrede bestyrelsen til at foranledige igangsættelse af et udvalgsarbejde med henblik på at stifte et selvstændigt forbund.

Man fastsatte en dato for en ekstraordinær generalforsamling, hvor man ville nedsætte de nødvendige udvalg, som skulle behandle opbyg-

Lærlingeaktion årstal 1970 i forbindelse med voldgift om lærlingelønnen.

Landsforbund – fortsat

ningen af et selvstændigt forbund, hvis medlemmerne stemte for dets dannelse.

Fotografernes fagforening havde altid været en lille forening, som selv fagbevægelsen ikke vidste ret meget om, men i oktober 1975 kom denne lille fagforening på forsiderne af alle landets aviser med overskriften »Blokade mod firmaet INFO«.

Efter i mere end halvandet år at have forsøgt at få en overenskomst med fotolaboratoriet Info indledte Fotografernes Landssammenslutning en lovligt varslet blokade mod firmaet. En gang underskrevet overenskomst var da trukket tilbage,

og de fire organiserede ansatte der var i firmaet fyret. Uorganiserede blev antaget i deres sted.

Ved blokadens ikrafttræden var en af politiets uropatruljer tilstede, og da de ansatte afvistes ved indgangen til firmaet, kom en halv snes betjente til og fjernede med magt blokadevakterne hver gang, nogen ønskede adgang.

Efter en protest udsendt af Grafisk Kartels sekretariat mod utidig indgreb i en faglig blokade, holdt politiet sig i ro. Der blev holdt demonstrationer og solidaritetsmøder foran firmaet, og fagforeningen fik tilsagn fra LO om støtte til etablering af sympatiblokade. Info-sagen var ikke kun et spørgsmål om at få et par uorganise-

rede i fagforeningen, men selve grundlaget for fagbevægelsen stod på spil. Resultatet på hele denne sag blev, at arbejdsretten i sin dom erklærede den såkaldte fysiske blokade for »ulovlig«, men retten havde ikke noget at indvende mod selve hovedkonflikten, d.v.s. Fotografernes krav om at få oprettet en overenskomst med Info.

Da det var værd at have elever

Nedenstående er et uddrag af en meget lang historie om en dansk provinsby, hvor der efterhånden er flere fotografer, end der er behov. Konkurrencen bliver hårdere og hårdere, priserne rasler ned. Vi kommer ind i historien, hvor der drages paralleller mellem flere fotografers økonomiske udspil.

Tidspunktet er 1908

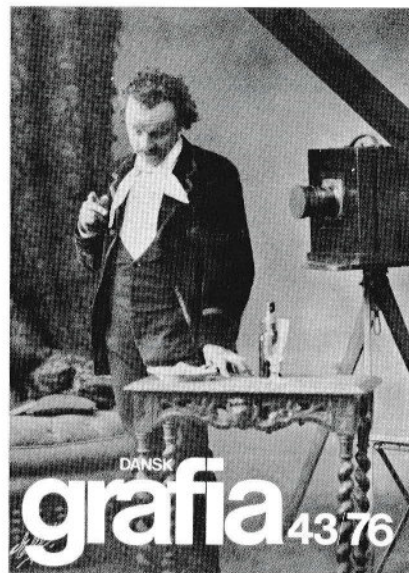
B. mente at have slaaet an og tænkte saa smaat paa Anskaffelsen af en mandlig Medhjælper, og han var endnu ikke mere fordærvet, end at han syntes, hans Reklame om de dygtigste Medhjælpere saa fik lige som lidt mere Berettigelse; men da B. ved Maanedens Slutning gjorde lidt Overslag over, hvad der var kommet ind, blev han klar over, at der nok foreløbig maatte gaaes noget forsigtigere til Værks; den megen Annoncering havde slugt adskillige af de gode Kroner, der var kommet ind, og da en stor Del af det Publikum, der kom, enten ikke havde Penge med til Forudbetaling eller ogsaa kun vilde erlægge et halvhundrede Øre, stod der allerede adskillige Dussin Kort og ventede paa Afhentning.

Imidlertid vil vi prøve at give en Oversigt over B.s »Kæmpeforretning«. Der havde været 3000 Optagelser, og da B. til at begynde med ogsaa havde ventet sig en Del andet end Brevkort, havde hans Vareforbrug gennemgaaende været af en god Kvalitet; derfor stod hver Op-

tagelse ham i ca. 65 Øre, der blev jo tidt taget to Plader, da der ikke var Tid til at fremkalde med det samme, og adskillige Kort gik jo ogsaa i Løbet. Huslejen var 800 Kr., Vareforbruget blev ca. 1950 Kr. En Dame til 60 Kr. = 720 Kr., og da de øvrige Udgifter til Lys, Varme, Renholdelse, Forretning og Af-skrivning o.s.v., androg ca. 800 Kr., blev den samlede Udgift ca. 4270 Kr.; da B. dertil havde reklameret betydeligt, kommer her en Post, som det ikke er værd at tage med, da B. end ikke selv havde Rede derpaa; man vil let heraf se, at B.s 3000 Plader, hvis Gennemsnitsværdi højt regnet var 2 Kr., og der blev foreløbig ikke noget til at holde mandlig Medhjælper paa, end ikke Damen til de 60 Kr. om Maanedes, og den nærmeste Udvej til at redde den Historie paa var da at antage en Dame i Lære. Der meldte sig straks en »ældre, ung« Dame, der havde tænkt at danne sig en Eksistens, og da hun ikke var uden Midler, vilde hun naturligvis betale noget, mod at nøjes med en kortere Læretid; det var jo netop lige noget for B. Damen blev antaget til at lære alt til Faget henhørende i Løbet af ½ Aar mod at betale 300 Kr. straks og 200 Kr., naar Læretiden var endt.

Imidlertid kunde B. jo ikke forlange, at Damen, der skulde betale for sin Læretid, skulde staa Dag ud og Dag ind i Mørkekammeret og fremkalde Postkort, og der blev derfor yderligere antaget en Elev.

■

Fotografisk Landsforbund hører med under det Grafiske Kartel og kan derfor meddele sig gennem Grafia.

I august måned underskrev Info en overenskomst med Dansk Funktionærforbund, som Fotograferne endnu var tilknyttet.

På generalforsamlingen den 18. oktober 1975 blev det vedtaget med stort flertal, at organisationen skulle udtræde af Dansk Funktionærforbund og danne et selvstændigt forbund. Ved den efterfølgende urafstemning gik 2/3 af medlemmerne ind for udmeldelse af Funktionærforbundet og bestyrelsen fremsendte en officiel anmodning til Dansk Funktionærforbund om at udtræde senest 1. december 1976.

Den 22.-24. oktober 1976 holdt Fotograferne et landsmøde på Klarskovgård, og her blev Fotografisk Landsforbund stiftet. På dette landsmøde vedtog man love og vedtægter for det nye fagforbund. Man vedtog et økonomisk budget for forbundets virksomhed, og man valgte en hovedbestyrelse samt en forbundsformand, Knud Christensen, formanden for fagforeningen.

Landsmødet sluttede med at forbundsformanden bl.a. udtalte: »Vi

skal skabe en faglig organisation, der kan blive et godt arbejdsredskab i vore bestræbelser på at styrke og gavne vore medlemmer».

I september 1977 var Fotografisk Landsforbund igen på siderne i aviserne, dog ikke så voldsomt som under Info-sagen. Forbundet havde anmodet firmaet Kehlet-Stella Nova om forhandlinger med henblik på at indgå en overenskomst. Ledelsen afviste i første omgang at indgå overenskomst med forbundet, men senere gik forhandlingerne igang ganske tilfredsstillende, indtil firmaet på et senere møde havde fejlet alle tidligere tilbud af bordet og istedet præsenterede et overenskomstforslag, der lå betydeligt under det første oplæg. Derefter nedlagde de 38 fototeknikere arbejdet i protest mod arbejdsgivernes holdning. Virksomheden, der ejes af en amerikansk koncern underbetalte sine medarbejdere i den grad, at det kunne tilbyde fotografering til priser, som anstændige fotografer ikke kunne konkurrere med.

Arbejdsnedlæggelsen blev langvarig, men de strejkende arbejdere fik megen støtte fra alle kanter, solidaritetsarbejde blev sat igang overalt i landet og der blev demonstreret foran Kehlet-forretninger og foran supermarkeder, hvor de såkaldte Stjerne-studio kom med deres små transportable fotostudier. Den kampagne, de strejkende havde iværksat begyndte at virke, firmaet måtte trække sine fotografer hjem og mange af firmaets kunder boycottede Kehlet-forretningerne. I september måned bøjede firmaet sig og overenskomsten blev skrevet under.

I de 13 år fotografsvendenes lønmodtagerorganisation har eksisteret har deres løn- og arbejdsvilkår forbedret sig, og fotograffagets lærlingeuddannelse har nået et niveau, som ligger langt over den gamle mesterlære. Lønmodtagerorganisationen vil stadig fremover arbejde for fotografsvendene, fototeknikerne og lærlingens krav samt være med i arbejdet på at gøre fagets uddannelse endnu bedre. Men for at kunne fort-

sætte på denne måde må alle lønmodtagere indenfor det fotografiske fag stå sammen organiseret i samme forening for at få gennemført kravene. Sammen kan vi stå stærkt.

— — —
Fotografisk Landsforbund benytter lejligheden til at ønske Dansk Fotografisk Forening til lykke med de 100 år. Men det skal understreges, at det at blive gammel forpligter!!

Det forpligter overfor fremtiden, hvor den »gamle« skal øse ud af sine erfaringer og specielt hvad angår uddannelses- og arbejdsvilkår har DFF et stort ansvar. Kun gennem et forbilledligt samarbejde med lønmodtagerorganisationen kan resultaterne skabes. De resultater, der skal gavne det fag, vi alle lever af.

Tillykke
Fotografisk Landsforbund
Pia Funder

Blokade mod Info – oktober 1975.

Det skrev man i 1879

En lille Strid om Fotografien som Kunst

Af Johannes Petersen

Det var engang i forrige Sommer paa en Graaveirs-Eftermiddag at to Venner, en Maler og en Fotograf sad hist ude ved Skodsborgstrand for at nyde den friske Luft og den herlige Udsigt over Sundet med dens Dampere og Sejlere – og med den svenske Kyst lige foran sig.

Ligesom paa engang brød Solen frem gennem de tætte Skymasser, det saa ud, som om Himlen skiltes ad ved en Rift – hvorigennem Ilden vilde bane sig Vej; men lidt efter lidt antog Lystriben Form og dannede sig til pragtfulde Skyer, belyste i Randen af Solens langtrækkende Sølv- og Guldstraaler. – Tilhøjre lagrede sig en tung, graaviolet Skymasse, som afgav en ypperlig Baggrund for de stærkt belyste Sejlere, hvis Takkelage varierede i mangfoldige Farvenuancer. Og ligesom for at lægge sidste Haand paa Værket afspejlede alle Luftens Former og Farver.

Nu kunde min Ven Maleren ikke holde sig længere, idet han begejstret udbrød: Herligt-Guddommeligt!

»See – det kan I dog ikke gengive,« henvendte han sig til mig – pegende paa det store naturelle Maleri.

»Nej, vor Kunst,« sagde jeg forklarende, – men lidt fornærmet, halv haanlig afbrød Maleren mig: »Kunst? Kalder Du Fotografien – en Kunst? – Eller maaske Fotografierne for Kunstnere?«

»Ikke saa hidsig, kære Kollega.«

»Kollega?«

»Ja, naar du først beroliger dig lidt, og vi har talt lidt om Sagen, da tror jeg, du for Fremtiden ikke vil kunne have alt for meget imod, at vi kalder os for Kolleger.«

»Nu ja! – Jeg beundrer jo Fotografien og glæder mig over dens Opfindelse og dens Fremskridt og nægter heller ikke, at den har bragt os Malere stor Nytte, men en Kunst kan I dog saadan uden videre ikke kalde den.«

»Nej, det har du Ret i – saadan

uden videre ikke – men vi kunde jo forsøge i en Samtale at motivere, hvorfor vi ønske og haabe, at Samfundet, og Kunstnerne med, engang med Tiden vil anerkende Fotografien som Kunst.«

»Tak min Ven – det vil falde dig vanskelig at rokke min Anskuelse. – I opfatte jo ikke selv. – Eders Apparater og Maskiner gjøre jo Arbejdet, som hos os Talentet og Geniet maa udføre.«

»Bah! – Jeg tror, du vil. – Du mener dog vel ikke, at en Fotograf uden Talentet kan frembringe noget dygtigt og godt? I arbejde virkelig heller ikke alene med Aanden, hvormange Kunstgreb og Kunstknæb behøve I ikke. – Anatomien, Farve- og Skyggelæren, samt Perspektiven, ere Ting, som ret vel lade sig lære ogsaa af andre end af Kunstnere. Dette, og alt andet Studium, og hvad I vide af Andre – see, det er Eders Maskiner og Apparater!«

»Saa ganske Uret har du ikke, men en Fotograf bør ogsaa helst have Kendskab til alle disse Hjælpemidler, det vilde være af stor Betydning for baade Portræt- som Landskabsfotografen.«

»Nu, – men I kunne ikke tegne, Retoucheringen paa Eders Portrætter er for ukorrekt og mangelfuld. I forstaa ikke at bevare Ligheden totalt, ihvert Fald ikke den fine karakteristiske Lighed, den er i Reglen forsvunden, uden at den ufortrødne Negativretoucheur ved af det.«

Jeg maatte give min Kunstner ret, og imedens vi nød en Forfriskning, forlangte Maleren et Par Fotografialbums ned til os. – »Her skal du se,« sagde han bladende i Albumet, »hvormet uskønt, hvormange extravagante Kunstnerfantasier, der findes i disse Stillinger,« tilføjede han lidt ironisk, som nærmere betragtet ikke havde noget med Kunsten at gjøre, fordi de alle ere usande og ikke passende for Individet, Stillinger, som for et sædvanligt Menneske næsten ere utænkelige. For Ex. den unge Dames ligegyldige, anstændige Stilling med nedhængende Arme, eller den aandrige, diplomatiske med kneisende Pande og den højre Haand dybt gjemt i Brylløget, eller den dybsindig-geniale med mørkt Blik og korslagte Arme, og her den gemytligelégere

med begge Hænder dybt i Bukse-lommerne;

»Jeg maa le over din komiske Opfattelse og jeg bøjer mig for din Kritik – men hvem i Alverden tænker paa alt det, i den Fart det gaar.«

»Det glæder mig, du kan indse, hvor lidet I Fotografer betænker, hvad der er passende og smukt.«

»Aa, det gjør vi os netop megen Umage for at iagttage, men vi maa arbejde for hurtigt der, hvor I Malere i timevis kan tænke, arrangere og ordne en Stilling og Belysning, der er ofte kun levnet os nogle Minutter, en Fotograf maa kunne opfatte og hurtig vælge den heldigste Stilling – dog uden Talent, som du anførte, gaar det kun daarlig for ham.«

»Godt, lad os saa blade videre; – atter intet kunstværdigt!«

»Saa ser du vel ikke overordentlig godt udførte Billede af Frøken N.?«

Jo, jeg gjør, – men det har en grov Fejl, som ikke lader sig forene med Kunsten, ser du ikke at Lyset kommer fra to Sider, Baggrundens fra den venstre og Atelierlyset fra højre?«

»Om Forladelse, – unægtelig en slem Fejl.«

»Og saa det Sætstykke eller Møbel, et af dem som denne Verden i kun findes et fotogr. Atelier, kan I ikke snart faa det Kram afskaffet?« Se for Ex. ham der, som angrende med støttet Hoved og Haanden halvsjult i det lange, mørke Haar, læsig til en antik, afbrudt Søjle – noget tragisk-komisk, noget brudt er der over hele Personen, virkelig et sørgeligt Resultat – da han dog vistnok kun har forlangt sit naturlige Portræt.«

»Ganske vist, – men disse Billeder skrive sig ogsaa næsten alle fra en tidligere Periode, nu derimod findes mange fornuftige Forbedringer, og Fotografernes Kunstsands udvikles ogsaa stedse mere og mere, – det ser du allerede her paa foreliggende Kabinetbillede, det er udført med overordentlig Teknik, og Stillingen er let og bevægelig.«

»Jo, Fremskridtet er tydelig, – men Tekniken er ikke Hovedsagen, om et Portrait eller et Landskab er mere eller mindre skarpt, eller i teknisk Henseende ufuldkommen er fra det kunstneriske Standpunkt ligegyldigt, den kunstneriske Værdi i

et Billede er den, som staar øverst – den tekniske Fuldkommenhed staar først i anden Række – og du maa indrømme, at den for mange Fotografer endnu er Hovedsagen.»

»Ja desværre!«

»Det kunstnerisk anordnede og opfattede Billede, bliver altid foretrukket for det smagløse, selv om det er teknisk godt udført, derfor ere ogsaa de kompetente Dommere ved en Fotografi-Udstilling altid enige om først at give de geniale og mest kunstfærdig opfattede Arbejder Forrangen.«

»Ja saamæn, – og det glæder mig, at du dog ikke er saa ganske tilbøjelig til at indrømme, at Fotografien, naar den skal hæves til Kunst, ogsaa maa have en Kunstner som Udøver?« –

»Jo, det har jeg netop ment – men endnu ikke faaet noget Bevis for.«

»Jeg havde tilfældig et allerede 1865 af den berømte Kunstfotograf Robinson udført Kombinationsbillede hos mig – det er det eneste, jeg har seet af denne Kunstner og er et ægte fotografisk Kunstværk, saa jeg ikke kunde andet, end præsentere det for min endnu altid tvivlende Ven.«

»See dette Billede – som maa være afgørende for dig; – det er et Billede, som er sammenkopieret af flere Negativer, – forskellige Kunstgreb have gjort det mulig at ophæve Manglerne, som ligge i Apparaternes Konstruktion.«

»Hvad siger du saa?« spurgte jeg i et lidt triumferende Tonefald, og efterat han havde betragtet det en Stund; det varede lidt inden jeg fik Svar, men endelig indrømmede han, idet han gav mig Billedet tilbage:

»Ja, – jeg erkender, at det er et Kunstværk, jeg havde ikke troet det muligt at Fotografien alene kunde frembringe et saa smukt afstemt og et saa kunstnerisk sammenstillet Hele, hvor For-, Mellem- og Baggrund og Figurernes Gruppering ere i saa skøn Harmoni med hverandre, Ja, Fotografien kan dog naa til Kunst!«

Dampskibsklokken mindede os til Afreise, og Arm i Arm vandrede vi, imedens Solen sendte os sine sidste Straaler, over Broen ombord.

Dagen efter toge vi atter fat, hver paa sin – Kunst!

Stifterne af DFF i 1879. Budtz-Müller, Hansen, Hartmann, Tillge, Neuhaus, Ravn, Rye, F. Petersen, Schrøder, Grundtvig, Weller, Peter Most. Johs. Petersen, Rørvig, Hohlenberg, Roikjer, Albert Schou.

én jubilæumstanke af mange

I ovenstående række af navne så jeg navnet NEUHAUS, og det vækker minder fra min læretid i Slagelse i årene 1941-44.

Hvert år i juletravlheden (fra ca. 20/11-23/12 incl.) kom Chr. Neuhaus's søn, EVEN NEUHAUS, som var min lærermesters lærermester til Slagelse for at hjælpe til med retouche.

Og der sad vi så: Han omkring 80 år, jeg omkring 18, vi retoucherede portrætter hver eneste dag til langt over midnat.

Han havde en enestående evne til at lære fra sig, samtidig med at han fortalte levende om et langt liv som fotograf og mange andre ting, bl.a. fortalte han, at han var den første der var CYKLET op i Rundetaarn, det var da »skægt« at det var en fotograf.

Hans motto var:

Faglig Ærekærhed kommer før Materialisme!

og han så vitterlig glad ud, når vi begav os hjem til jul med vores samlede løn – 25 kr. til hver (for ham + kost og logi). Han var rent faktisk lykkelig for at have været til gavn, samt at genopleve sit fag som jo var i en vældig udvikling.

Og jeg: Jeg glædede mig faktisk til næste jul.

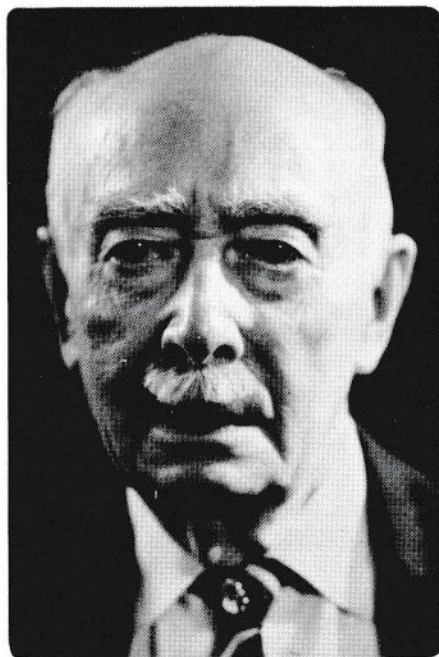
TANKEN: VI LÆRTE MÅSKE IKKE SÅ MEGET DENGANG SOM NU, MEN VI LÆRTE MÅSKE SÅ MEGET MERE OM SÅ MEGET ANDET!

PS: Hvis nogen af fagets udøvere eller ledere skulle misforstå, er dette ikke personligt, men nok så meget et »suk« over samfundets udvikling.

Billedet af Even Neuhaus (6/2 1863 – 20/4 1946) som cyklist, er venligst udlånt af Det Kongelige Bibliotek.

■ Jens Langkjær

rikanten af udstyr til fagfotograferne, selv sjælden gæst for an fotografer-kameraer. Det var ikke muligt at le 9 »rigtige« portrætbilleder til dette k«, der faktisk strækker sig over alle s Peter Hansens 95 leveår.

»Norka-Hansen«

dansk kamerabygger

Af S. Løvstad

Hvis jeg nævner navnet »Norka-Hansen« til en fotograf, der blot er en smule oppe i årene, så svarer han prompte »Å, jo – ham husker jeg da så godt«, eller lignende.

For Jens Peter Hansen og hans »Norka« multifotokameraer er simpelthen gået over i historien, som 30'ernes og 40'ernes portræt-kamera. Der var næsten ikke et atelier, der ikke havde een eller flere multifotokameraer. Og dette gælder såvel Danmark som Norge og Sverige med. Også i Finland var de populære og iøvrigt eksporteredes de til 14 forskellige lande på et tidspunkt. De fjerneste markeder, hvor disse kameraer blev afsat var, i Brasilien, Indien, New Zealand og U.S.A.

J.P. Hansen fik lov til at bevæge sig i fotobranchen i mangfoldige år. Ja, det blev faktisk til det, man vil kalde et par »menneskealdre«.

Jens Peter fødtes i 1876 og døde i februar 1971 – nåede netop at fejre sin 95 års dag. Allerede i 1890'erne arbejdede han i branchen. Blandt de mange af hans arkivalier jeg har i min fotografica-samling, er også kopi af et brev, som han har sendt til en stor-fabrikant for optagelse af forretningsmæssig kontakt. Brevet er på over 8 maskinskrevne sider og særdeles velformuleret. Man mærker slet ikke, at brevskriveren har passeret de 90 år.

Stof til en bog

Og hvordan er disse arkivalier havnet i min besiddelse? Ja, hvordan går det til, at det ene efter det andet har kunnet indskrives i samlingen. Tilfældigheder – eller hvad man nu vil foretrække at kalde slige hændelser.

Kort før nytår i 1972 fik jeg gennem en kunde kontakt med Norka-Hansens eneste barn – en datter – der nu bor på Randers kanten.

Og denne kontakt blev udbygget i de følgende år. Hendes far havde væ-

ret god til at gemme. Og selv om nogle flytninger havde skabt ganske stor uorden i papirerne, og noget givet må mangle, så har det kunnet lykkes mig så nogenlunde at kortlægge Jens Peter Hansens liv. Et usædvanligt aktivt livsforløb er blevet oprullet for mig. Der er helt givet stof til en bog om denne mand. Jeg lider imidlertid under manglen af ikke at have kendt ham personlig. Og selv om jeg har et stort skriftligt og billedmæssigt materiale, må jeg have hjælp fra personer, der kendte ham, og som har handlet med Hansen eller på anden måde kan fortælle og supplere om opfinderen, fabrikanten, arbejdsgiveren og fortælleren Jens Peter Hansen, i daglig tale kun kaldet »Norka-Hansen« blandt fotografer.

Som nævnt var han i sving allerede i 90'erne. I en tryksag indbyder han til subscription på et »Fotografisk værk«, der vil bringe interessante ting herhjemme på Arkitekturens område. Månedlige hefter vil udkomme indeholdende 5 stk. originale fotografier i format 26x31 cm. Og hvis tilstrækkelig tilslutning opnåes, vil der udkomme i alt 30 til 40 hefter til en pris af kr. 8,00 pr. hefte. En hel del plader i nævnte format fortæller at værket blev startet. Men flere ting tyder på, at det ikke fik det håbede omfang. Men en række fine gadepartier og bygninger fra 90'ernes København blev da resultatet.

Kærlighed i mørkekammeret

Omkring århundredskiftet finder vi ham hos fotograf Tønnies i Ålborg. Og her – i mørkekammeret – finder han sin Anna.

De blev gift i 1906 – og levede i et usædvanligt rigt ægteskab. Han elskede sin Anna – derom vidner utallige ting. F.eks. kan blot nævnes et brev på over 20 sider med en fantastisk beskrivelse af Niagare faldene i U.S.A./Canada. J.P. Hansen var i

1920 på forretningsrejse i staterne. Han opholdt sig derovre i næsten 6 måneder. Beskrivelsen af besøget ved det storladne vandfald er simpelthen overstrømmende. Læseren lades ikke uvidende om noget som helst af betydning. Hende derhjemme kunne virkelig leve med, selv om forretningerne i det store, fjerne land krævede den lange adskillelse.

Vi vil prøve – uden den store fordybelse – at se lidt på J.P. Hansens livsforløb og virke.

Vi har allerede været inde på hans optagelse af arkitektur i 90'erne. Men det var ikke hans første fotografiske virke. Allerede som 18-19 årig, var han i gang med at fremstille fremkalder, som blev eksporteret til Østrig. Gloria developer var produktets navn, og på etiketten var det japanske flags solopgang i strålende farver. Hansen havde arbejdet som portrættegner, bogholder og fotograf. I 1906 fik han ansættelse hos en gammel klassekammerat, Siegfried Cohen – et firma, der handlede med fotografiske artikler. Her var han i 6 år og har bl.a. udarbejdet 2 store kataloger. Begge manuskripter til disse findes i min samling. Der er tale om digre værker, der ganske omfatter alt, hvad der var at få i branchen på den tid. Kun 1912-kataloget har jeg i færdig trykt udgave.

Genial idé

Det er en tryksag på 184 sider. I disse år hos Siegfried Cohen, udviklede J.P. Hansen et sindrigt kamera. Det tænkte fremstillet såvel som hånd-kamera som i atelier udgave. Håndmodellen kom aldrig i handelen, men atelierkameraet blev en succes. Han besluttede at starte en produktion af kameraer, og august 1914 omtales hans start i Dansk fotografisk tidsskrift. Uheldigvis for den nye virksomhed startede næsten samtidig den første verdenskrig. Det kom na-

Det skrev man i 1911

Uddrag fra en Artikel om »Kunderne og deres Behandling«.

Saa umulig kan naturligvis en Kunde være, at man helst ønsker at blive ham kvit paa en »pæn Maade«, men sørg da for at gøre det saa hensynsfuldt som muligt. Det er nemlig de »umulige« Kunder, der er de værste til at nedsætte Dem i andre Folks Omdømme. Jeg kan fortælle et Par Historier om drastiske Fremgangsmaader for at komme til sin Ret ligeoverfor saadanne Folk.

Der var en Dame fra Byen A., som havde bestilt et Dusin Fotografier hos en Fotograf i B. Disse blev hende tilsendt med Regning, men begge Dele blev retourneret med den Bemærkning, at Fotografierne ikke »lignede«. Han skrev et Brev til hende om Sagen, men dette kom tilbage. Saa sendte han et Brev endnu en Gang, men uden paa Konvolutten klæbde han et af Fotografierne og skrev: »Til Fru (her satte han Fotografiet). Navn ukendt i A.« Brevet kom Adressaten rigtigt i Hænde, og hermed var Beviset ført for, at Fotografiet lignede vedkommende Frue, og hun maatte betale. – En anden Historie lyder saadan: En Mand nægter at modtage og betale et Dusin Fotografier, som han paastod »ikke var af ham«. »Nej, nej«, sagde Fotografen, »naar det ikke er af Dem, saa maa det være af en anden«. Saa satte han alle 12 Fotografier ud i sit Udhængskab og skrev nedenunder: »Her sælges Fotografier af Morderen X. for 50 Øre Stk«. Det fortælles, at Fotografierne blev afhentede og betalt faa Timer efter. Men det var vel de sidste Fotografier, den Fotograf kom til at udføre for den Mand.

Men alvorlig talt, det er naturligvis en vis Tilfredsstillelse at faa sin fulde Ret, men tror De ikke, at de faa Kroner, som disse to Kolleger ved deres haardhændede Fremgangsmaade fik tiltvunget sig, alligvel blev dyre Penge? Tænk paa, hvad der ovenfor er sagt om det daarlige Rygtes Udbredelse, og det er Deres gode Navn og Rygte som Fagmand og Forretningsmand, der drejer sig om ved hvert eneste Fotografi, der gaar ud fra Deres Forretning.

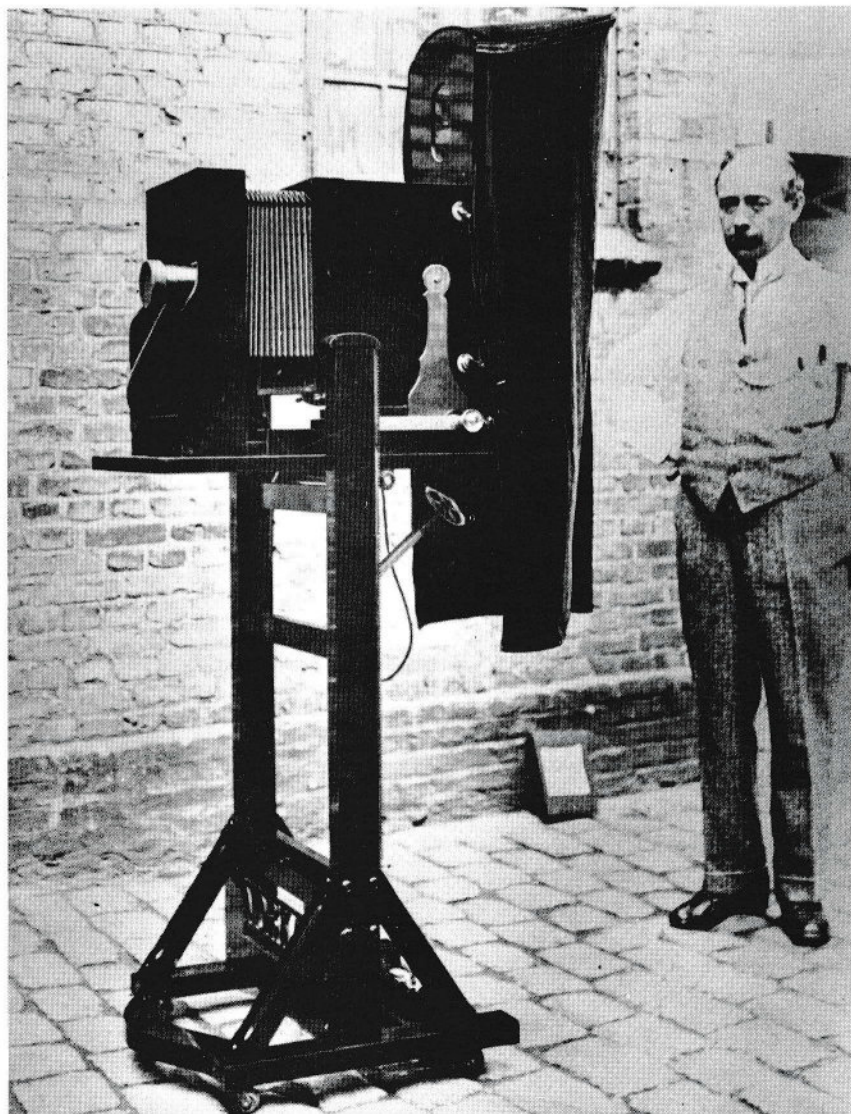
Norka-Hansen – fortsat

turligvis til at hæmme ham ganske meget. Produktet var »Norka« atelierkamera. Navnet var et sammentræk af fabrikkens navn: Nordisk Kamerafabrik. Norka atelierkamera er i dag ikke kendt af ret mange. Dets geniale idé ligger i det kvikke pladeskifte. Ser vi på de samtidige store atelierkamera fremstillet i træ, så er der tale om langsomt arbejdende værktøj. Pladevekslingen var ret omstændelig, idet en stor trækasse skydes ind, og låget trækkes fra, forinden må lukkeren lukkes, og forud er naturligvis indstillet skarpt på matskiven. Hos »Norka« lægger man indtil 12 optagelser ind oven i kameraet. Der indstilles på matskiven, og idet et håndtag betjenes, træder matskiven

en kassettetykkelse, tilbage og en kassette med plade vipper på plads. Umiddelbart før er lukkeren blevet lukket, og der er nu klar til optagelse. En ny kort betjening af håndtaget og den eksponerede plade falder ned i et magasin i kameraets bund, og viserskiven er igen fremme i focus, lukkeren åben klar til ny matskiveindstilling, hvis dette måtte ønskes. I meget hurtig rækkefølge er det muligt at skifte plader, og eksponere dem. De ligger simpelthen i lystætte kassetter og efter eksponering er de påny i samme orden. Magasinskuffen trækkes ud, og bæres i mørkekammeret til fremkaldelse eller til udskiftning med ueksponerede plader.

Patent i mange lande

Det er ikke så mærkeligt, at en stribe

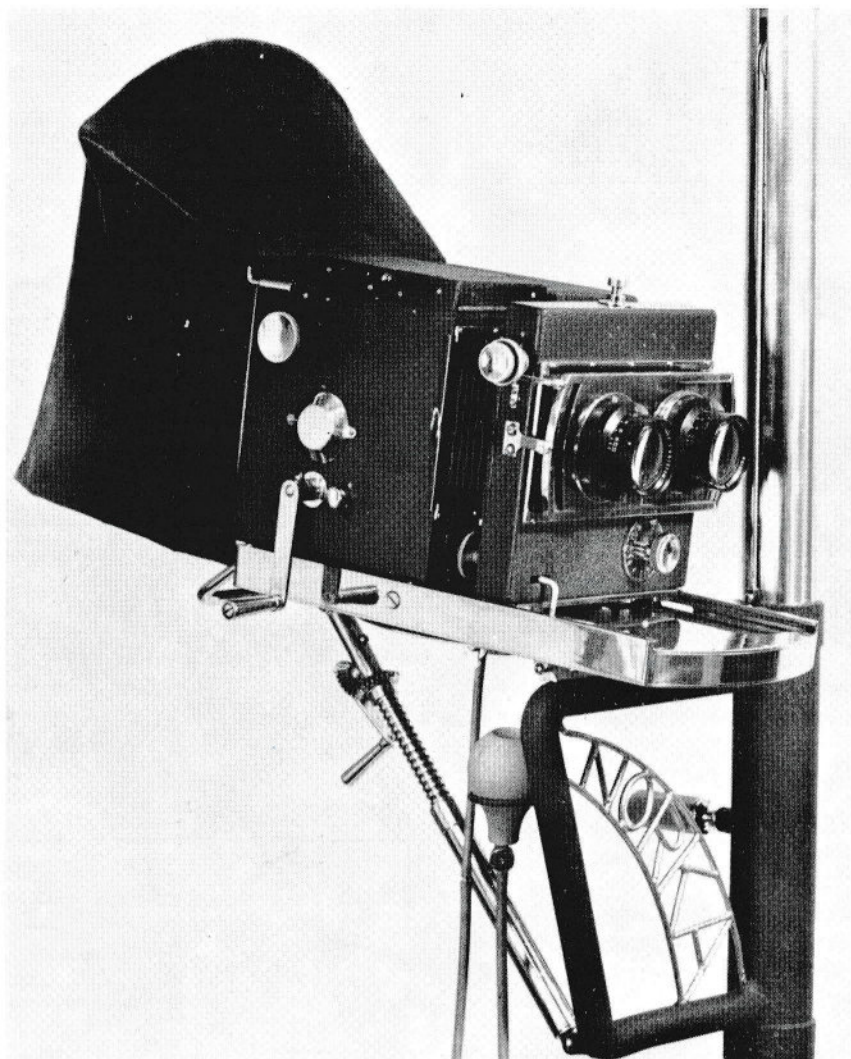
J.P. Hansen står her ved siden af »Norka« atelierkameraet. Billedet er taget umiddelbart før Englandsrejsen i 1919. Det var på denne rejse Hansen solgte licensrettighederne til fa. Marion og Co. Ltd. London.

at tidens store fotografer varmt anbefaler dette apparat i anbefalingsskrivelser, der bliver genoptrykt gang efter gang i J.P. Hansens reklametryksager.

Princippet er det samme som i ældre magasinapparater, men i »Norka«-apparatet videreført. Der blev bevilget patent i en lang række lande. Nordisk Kamerafabrik var et aktieselskab, og det var lykkedes J.P. Hansen at få en række pengestærke folk interesseret i sin fabrikation. Efter krigen kom der rigtig gang i foretagendet. En rejse til England i 1919 havde til følge, at Marion og Co. optog fabrikation derovre på licens. Det lykkedes også at slutte en lignende aftale med Ernemann i Tyskland. Og så i juni 1920 startede Hansen på den store rejse til USA. Umiddelbart før jul vendte han hjem. Samtlige bilag samt en del brevkopier fra denne rejse findes i samlingen. Hansen havde taget et udvalg af sine produkter med til staterne. Foruden det store kamera var der tale om kopi-kasser, mørkekammerlamper m.m. Gennem korrespondancekopier er det muligt at følge ham i salgsbe- stræbelserne. Pladsen her tillader ikke, at der gøres nærmere ind herpå. Men noget fik J.P. Hansen dog ud af det. Det lykkedes ham at sælge et patent til Kodak i Rochester for 1.000 dollar. Det var dengang over 7.000 kroner. Det drejede sig om en speciel mørkekammerlampe. Det store atelierkamera fandt han ikke købere til. I 1920 omdannedes aktieselskabet, og der fulgte nogle ret stille år. Hansen havde en tid bestyret Bierne Mølle ved Odense (pladefabrik) og havde store planer om at oprette en plade- og en papirfabrik i tilknytning til Nordisk Kamerafabrik. Disse planer blev dog aldrig ført ud i livet. En rejse til Frankrig i begyndelsen af 20'erne førte til, at han fik det danske agentur for brdr. Lumière's plader og papir. Fra denne periode er opbevaret en række meget fine farveplader taget på Lumieres Autochromeplader.

J.P. Hansen beskæftigede sig med mange, mange ting. Det var ikke blot på det fotografiske område, han gjorde sig gældende. Han udviklede f.eks. en pudderblæser for frugtavle- re. »Norka Patent Pudderblæser« var en tid meget solgt og naturligvis levede han også giftpulveret dertil.

Hele perioden 20'erne igennem fremstillede han det geniale Norka atelierkamera. En af de store kunder

»Norka« lyn-portrætkamera blev præsenteret i 1951. Den nåede af forskellige grunde ikke den store udbredelse.

var Kehlet, der på et tidspunkt havde 15 stk. i brug på sine ateliers, og Kehlet udtrykte sig meget anerkendende om dette kamera i anbefalingsskrivelser.

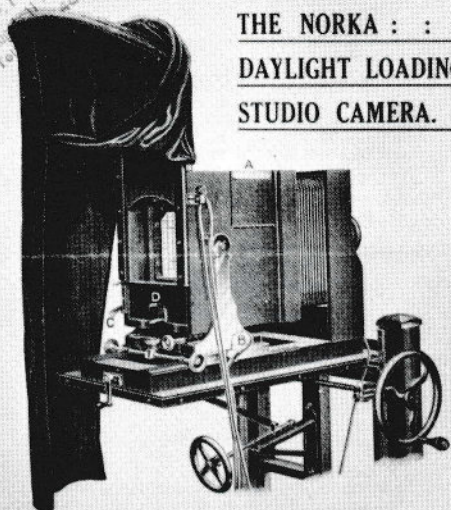
Blandt de opfindelser, som Hansen tumlede med, var et fremkaldetur. Et såkaldt Faktor-ur. Det byggede på Watkins princip, d.v.s. det faktum, at fremkaldertiden for en plade er den dobbelte tid fra det øjeblik, da det første billedspor viser sig. Uret blev startet, når pladen kom i fremkalderskålen. Når første billedspor viste sig, trykkede man igen på uret, og den var da i stand til at multiplicere tiden, så den lærmede, når det nødvendige tidsrum var forløbet. Hansen arbejdede meget med denne sag, og fik også en række hædersbevisninger for det, men i handelen kom opfindelsen aldrig. Tilbage står nogle fine håndmodeller. Tiden var løbet fra denne form for fremkaldelse, da op-

findelsen endelig i 1930/31 var ved at være klar til produktion og salg.

48 billeder til kr. 2,50

Men J.P. Hansens virkelig store tid nærmede sig. Da Polyfoto i 1933 startede med 48-arket til kr. 2,50, fik fotografer landet over et chock. De følte ganske enkelt deres eksistens truet. Og så var det, at J.P. Hansen kom med svaret på Polyfoto udfordringen, kom med det våben, som fotograferne tog imod med kyshånd. Han udviklede seriekameraet Norka Multifoto. Kameraet i sin »Ur-type« fremkom i oktober 1933.

I starten var dette kamera indrettet for optagelse af 48 billeder på en 13x18 plade, ganske ligesom »Polyfoto«. Den kunne imidlertid også omstilles til andre formater. 9 eller 12 billeder på een plade, blev det foretrukne, men også andre antal og kombinationer af disse var meget

**THE NORKA : : :
DAYLIGHT LOADING
STUDIO CAMERA. :**

The Norka Daylight Loading Studio Camera is a new departure in studio apparatus, and revolutionizes the methods of working now in use.

It is extremely simple to work.

The great advantages of using the Norka Daylight Loading Studio Camera will be readily seen by the following description of the working of the Camera.

A supply of plates can be loaded up in the special plate holders and stacked ready for use in the studio in daylight. The loaded plate holders are placed in Camera through receptacle marked A. One plate or more up to a dozen plates can be put in at once. The Camera thus loaded is ready for use.

By pressing bulb marked B, the shutter is opened, and automatically remains open. The ground glass always being in position, the focussing and composition of the picture can be carried on at will. As soon as the operator is satisfied with what he sees on the focussing screen, he pushes up lever C. This movement of the lever automatically closes the shutter, moves the focussing screen back, and allows

MARION & Co., Ltd.
3 SOHO SQUARE, LONDON, W. 1.

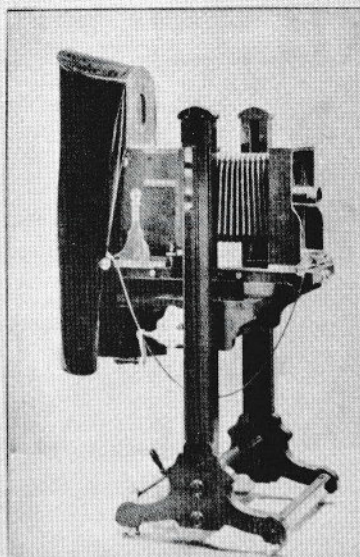
TELEPHONE: ARK 7571
CABLE: MARION LONDON
WIRTELE: MARION LONDON

5030-1-3 G. 1. 7. 1. 21

„Норка“ Камера

Владѣлец патента:

Нордискъ Камера-Фабрика
Копенгагенъ

Главный представитель для России и Финляндии

Е. П. Л. Фригасть

Гельсингфорсъ - Копенгагенъ - Петроградъ

Gebräu

**Ernemann & Co.
Ateliercamer**

Bildgröße 12x16 1/2 cm oder

**1. Einlegen der
Kasse.**
Das Einlegen der Platte
kammer.
Die beschickten Kasse
die Stifte übereinander zu
durch einen weißen Strich

© 1920 1.432 K. & H.

Eksempler på international annoncering for »Norka« kameraer.

Norka-Hansen – fortsat

populære. Flere fotografer specialiserede sig i optagelse af kombinationer.

Hele optagelser blev kopieret op på papir formatet ca. 24x30 cm.

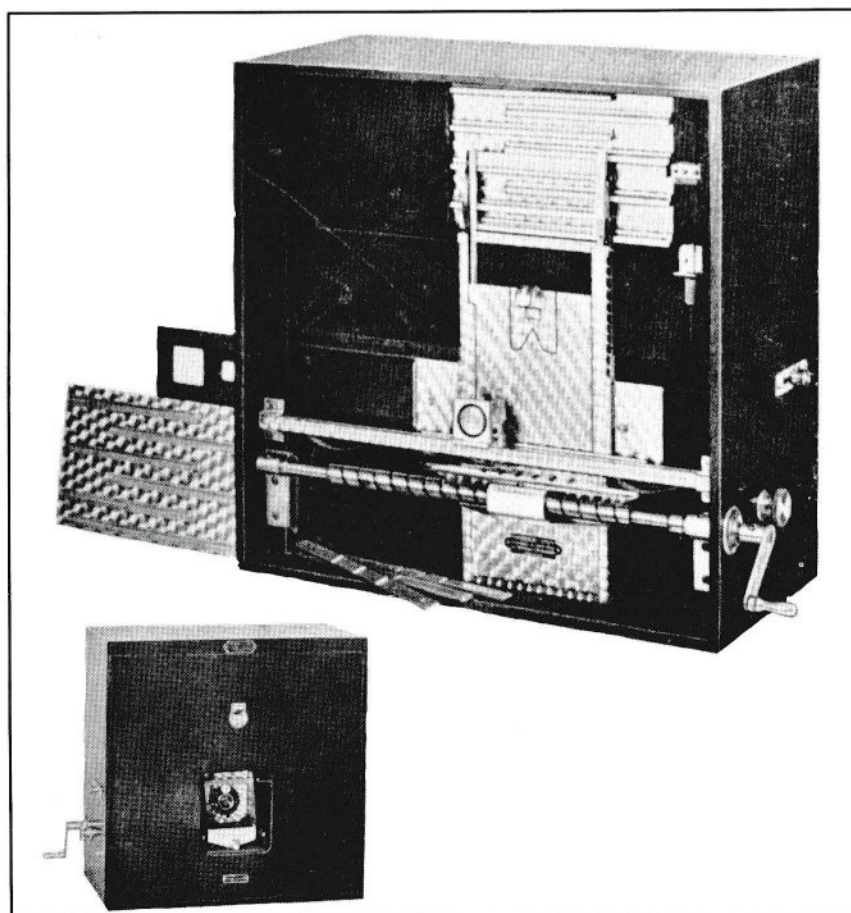
Disse »Ark« kom til at pryde de allerfleste hjem i Danmark. Men også i Norge og Sverige samt Finland fandt J.P. Hansen stor afsætning af disse Multifotoapparater.

Der var også eksport til en række andre lande.

Der kom hurtigt forbedringer på Multifotoapparaterne. Ja, J.P. Hansen arbejdede faktisk altid med at udtænke nye forbedringer. Produktet kunne ikke blive godt nok.

Tab under krigen

Det fremgår tydeligt af arkivpapirerne, at de »gyldne år« var perioden 1935 til anden verdenskrig udbrød i 1939. Efter en kraftig omsætningsnedgang i 1940, begyndte det igen at gå bedre og bedre. Men det hele fik en foreløbig brat afslutning, da fabrikken brændte den 30. juni 1944. Uheldigvis var fabrikken anbragt i en bygning, hvor der var et uniformsskræderi. Og en nat blev dette ødelagt af frihedskæmpere, og helt uundgåeligt lagde det også J.P. Hansens virksomhed øde.

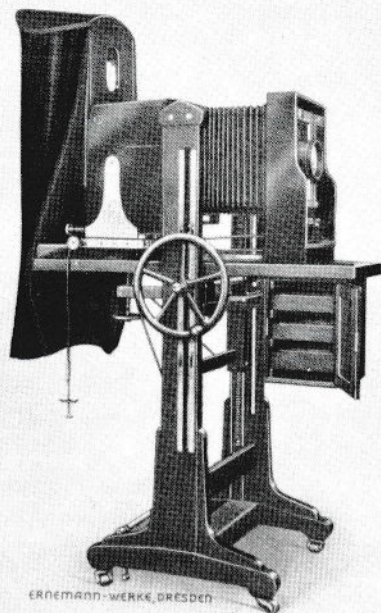
Den første udgave af »Norka« multifotoapparatet kom i 1933. Men den blev hurtigt forbedret. Først kom der spindel og håndsving, og derefter kunne den store plade med skinner afløses af »haksinnen«.

elmagazin- NORKA“ Hoch- und Queraufnahmen

n die Kassetten
wie üblich in der Dunkel-
übereinanderzulegen, das
innen und außerdem die
anderen Seiten.

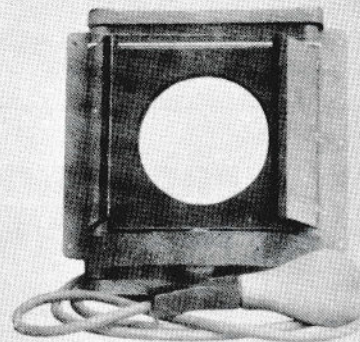

Ernemann- Wechselmagazin-Atelierkamera „NORKA“

Bildgröße 12-16 1/2 cm oder kleiner für Hoch-
und Queraufnahmen

ЗАТВОРЪ-„НОРКА“,

Патентъ заявленъ въ большинствѣ странъ.
Фабричная марка зарегистрирована.

Лучшій затворъ для ателье въ мирѣ.

Фабрикатъ

Акц. Общ. Нордискъ Камера-фабрика
Копенгагенъ.

Главный Представитель

Е. П. Л. ФРИГАСТЪ

Гельсингфорсъ · Копенгагенъ · Петроградъ

Адресъ для телеграммъ: Епельфригъ.

Kostbart værktøj og hel- og halvfabrikata var gået tabt. Fabrikationen blev genoptaget ved at lægge produktionen ud til underleverandører. Hansen afstod også selv den daglige ledelse for at hellige sig udenlandske markeder og iøvrigt arbejde videre på det han kaldte »Lyn-portræt-kameraet«.

En forsåvidt gammel idé i ny ikklædning. Dette kamera havde to objektiver. Eet til indstilling og eet til optagelse. Der var således ikke noget vippende spejl. Apparatet anbragtes på et eensojlet stativ og var af nydelig moderne udseende.

Salget af det startede i 1951. Det lykkedes bl.a. J.P. Hansen at interessere den engelske fotograf Baron for apparatet. Baron skulle bl.a. tage nogle billeder på Amalienborg af kongefamilien. Da Hansen havde vist ham det nye apparat, købte Baron det øjeblikkeligt og ville benytte det til optagelserne af kongefamilien. Han ønskede at opfinderen kom med, og i en lille pause under fotograferingen drejede han kameraet rundt og »skød« et billede af Kong Frederik, der underholdt sig med J.P. Hansen om enkeltheder ved Lyn-portræt-kameraet.

Salget af disse fine atelierapparater stoppede imidlertid. En uheldig samarbeidspartner havde meget af

skylden, og også afsætningen af multifotokameraer ebbede ud.

Fotografer i hele Skandinavien havde været glade for Norka kameraerne. Kraftigst kom dette til udtryk i forbindelse med en hilsen fra norske fotografer til J.P. Hansens 70 års dag i januar 1946. Oldermænden for Oslos fotograflaug, hr. Wardenær, udtalte da, at »J.P. Hansen var den udlænding, der havde gjort mest for de norske fotografer«. Utallige breve i arkivet fortæller om begejstrede brugere.

F.eks. fortæller fotograf Einar Nielsen, Skien, Norge, i september 1946, at han nu har taget over 1 million optagelser med sit Norka multifoto uden at der nogensinde har været det ringeste i vejen med hverken lukker eller vekselmekanisme. Det var jo nu nok een af undtagelserne, men siger alligevel noget om kameraets stabilitet.

J.P. Hansens virke var meget bredt favnende. I denne artikel har jeg fundet det rimeligt stort set kun at omtale det, der har med foto at gøre.

Det store materiale jeg har liggende, håber jeg en dag at kunne få arbejdet med udgivelse af en bog om Norka-Hansen som resultat.

Materialet giver et glimrende indblik i vilkårene for en dansk virksomhed fra dens opståen umiddelbart før første verdenskrig til dens afslutning

nogle år efter anden verdenskrigs afslutning.

Jeg ved at adskillige læsere af dette har haft personlig tilknytning eller handelssamkvem med J.P. Han- ►

Det skrev man i 1940

Politiets IV afd.

har bedt os henlede Opmærksomheden paa den i Dagspressen offentliggjorte Bekendtgørelse, hvis § 1 siger:

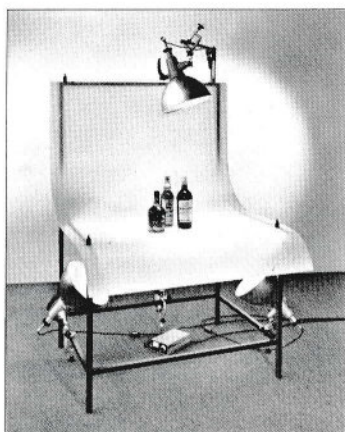
Fotografier eller fotografiske Reproduktioner, der angaar Krigsbegivenheder her i Landet, derunder f.Eks. Billeder af Bombenedslag, sænkede eller beskadigede Skibe, Miner og nedskudte Flyvemaskiner, maa ikke forhandles, uddeles eller udstilles eller offentliggøres i Dagblade, Ugeblade, Tidsskrifter, Bøger, Pjecer eller lignende, medmindre de enkelte Billeder er godkendt af Udenrigsministeriets Pressebureau.

Forbudet omfatter ogsaa Fotografier, der allerede er bragt i Handelen.

Overtrædelse vil medføre Strafi Form af Bøde, Hæfte eller Fængsel indtil 2 Aar.

PROFESSIONELT FOTOUDSTYR

FOBA

DIMIL

Dimil lysbord fra Schweiz – med den formede plade, der er specialbehandlet, så den udlyser jævnt. Uden tværrør, så man kan fotografere med uendelig forgrund uden skygger. Desuden forsynet med Combirør's-tappe til let opbygning af lysfelt og reflex-vægge – samt fastholdelse af vanskelige emner.

DIMIL kr. 3.132,-
excl. moms.

Det verdensberømte FOBA-system omfatter:

Professionelle stativer/
Søjlestativer/Glødelamper/
Halogenlamper/Lampe-
stativer/Lampetilbehør/Loft-
skinner/Vindmaskiner/
Lysborde/Baggrundshejs/
Tørreskabe/Tørrepresse/
Mørkekammer/Combi
rør-system.

Få nærmere oplysninger om
FOBA professionelt udstyr
eller få tilsendt brochurer
samt prisliste fra

FOTO/C

Fagvarer

Holbergsgade 5
1057 - København K.
01/14 34 54 - 14 24 14

Norka-Hansen – fortsat

Den engelske fotograf **Baron** købte et Lyn-portrætkamera straks han blev præsenteret for det af J.P. Hansen. Og han tog opfinderens med på Amalienborg, da han skulle fotografere kongefamilien. Pludselig drejede han kameraet rundt og tog billedet af Kong Frederik i hyggelig snak med Norka-Hansen.

sen, og jeg ville meget gerne høre fra nogle af disse, da mit kendskab jo er ret ensidigt »indefra«. Til gengæld kender de fleste ikke til denne »indre« side, som arkivmaterialerne kan give fra sig.

J.P. Hansen var i fuld aktivitet helt op til hans høje alder. Som nævnt i indledningen henvendte han sig i en alder af 90 år til en herværende stor-fabrikant med en række nye ideer. Der blev dog ikke noget ud af dette initiativ – og de fremstillede håndprøver ligger nu hen på loftet som et

tavst minde om en myreflittig mand.

Men det var også en mand, der alle dage havde svært ved at klare finanserne. Han forsøgte jo ikke blot at opfinde, men også lede produktion og selv sælge produkterne. Det er nok de færreste, der formår at dække hele dette spekter – J.P. Hansen gjorde det heller ikke.

Men hans indsats fortjener at blive husket. Hans tankers frembringelser satte sit præg på udviklingen over en meget lang periode.

■

Det skrev man i 1910

Iser's Spejlatelier.

»D.f.T.« har fra Hr. Kunstmaler og Fotograf Adalbert Iser, Reichenberg i. B., modtaget en lille Piece med Titlen »Aus der Praxis einige Worte über die Einrichtung und Beschaffenheit eines Porträt-Ateliers vom technisch-kaufmännischen Gesichtspunkte«.

Forfatteren begynder med at undersøge, hvilken Grundpris en Fotograf bør tage for sine Fotografier, naar han f.Eks. har Forretning i en By paa 50,000 Indbyggere, og der i denne By i alt er 13 Fotografer. Han finder da, at der til hver Fotograf bliver ca. 3800 Indbyggere, hvoraf dog kun de 2600 kan antages at ville blive hans Kunder. Som Normalpris for et Dusin gode Kabinetsbilleder sætter han 20 Mark, altsaa 18 Kr. Forfatteren gaar dernæst over til Anlægs- og Driftsregnskabet og kommer saa ind paa Kærnepunktet

i Piecen: Anbefaling af Iser's Spejlatelier. De forskellige Værelser: Venteværelse, Omlædningsværelse o.s.v. beskrives, og saa kommer man til Atelieret, der er forsynet med denne Spejlindretning, som Hr. Iser har Patent paa, men som han for 2500 Mark gerne vil overlade Brugsretten af til enhver.

Indretningen er følgende: Ved Siden af Atelieret ligger Mørkekammeret, der er meget rummeligt, hvad der jo er yderst behageligt for den, der skal arbejde i det. I Væggen mellem disse to Rum er der en stor Aabning, der næsten naar fra Gulv til Loft, og i denne Aabning er indsat en absolut spejlfri Spejlglasrude. Den, der skal fotograferes, opholder sig i Atelieret, der kan faa sit Lys dels fra Vinduer, dels fra en elektrisk Lyskilde. Fotografiapparatet befinder sig derimod i Mørkekammeret, hvorfra der fotograferes igennem Spejlglasruden. Da Mørkekammeret under Indstillingen og

Fotograferingen ikke faar Lys fra andre Steder end gennem Spejlglasruden, vil denne set fra Atelieret virke som et Spejl med sort Bagbeklædning, og den, der skal fotograferes, vil kun se Billedet af sig selv og Omgivelserne i Atelieret i Spejlet, men derimod ikke den i Mørkekammeret arbejdende Fotograf. Naturligvis maa Fotografen have en Medhjælper, saaledes at den ene betjener Kameraet, den anden Kunderen i Atelieret. Ved passende Skærme forhindrer man, at der falder Refleks ind i Kameraet.

Naar Optagelsen er sket, lukkes der lystætte Skodder af Filt eller lignende for Spejlglasvinduet, og Mørkekammeret kan da benyttes som et almindeligt Mørkekammer.

I øvrigt giver Piecen, der koster 2 Mark, Anvisning paa alt muligt andet, Fotografen har Brug for, lige fra Valg af Kamera og Opskrifter paa Fremkaldere, til Behandling af Kunderne.

TIL LYKKE MED JUBILÆET!

H. BONDE-HANSEN
FOTOLABORATORIUM

fotograf hos tandlægen

af Annette Thøgersen – tandlæge
Fotos: Jette Seaton

I Danmark stammer interessen for børns tandpleje helt tilbage til slutningen af forrige århundrede.

Det var tandlæger, der tog initiativ til en diskussion om emnet, og det var på en tandlæges initiativ, at Svendborg kommune i 1886 indrettede den første skoletandklinik i Danmark. Den havde åbnet een dag om ugen – og tandlægen arbejdede gratis!

Den første egentlige, kommunale skoletandpleje – kommunalt finansieret og med systematisk tandpleje for skolebørn – oprettedes af Frederiksberg kommune i 1910, og i århundredets første halvdel førte den voksende interesse for børns tandsundhed til, at en række kommuner – fortrinsvis de større købstadskommuner – fulgte det gode eksempel og ligeledes oprettede tandklinikker og tilbød børnene vederlagsfri tandpleje.

Men som følge af, at dette skete på kommunernes eget initiativ, var landets børn højest forskelligt stillet, både med hensyn til, om de overhovedet havde et kommunalt tandplejetilbud, og med hensyn til dette eventuelle tilbuds omfang.

Lov om børnetandpleje

Først i 1971 vedtog folketinget – med tilslutning af samtlige politiske partier – »Lov om børnetandpleje« som efter en udbygningsperiode sikrer alle landets børn et ensartet, vederlagsfrit tandplejetilbud, uafhængigt af sociale eller geografiske forhold.

Takket være vedtagelsen af denne lov er der i de seneste år sket en betydelig udbygning – både geografisk og aldersmæssig – af den kommunale børnetandpleje.

I de seneste 10 år er der således sket en lige så stor udvikling som i alle de foregående år tilsammen, og nu har godt 200 af landets 275 kommuner indrettet egne klinikker, hvor over 600.000 børn behandles af 1200 tandlæger.

Det er dog desværre sådan, at byområderne har en mere udbygget børnetandplejeordning end landområderne, hvilket specielt er uheldigt, fordi tandsygdommene er mest udbredte i de sidstnævnte områder.

Imidlertid vil udviklingen fortsætte, og ulighederne i tandplejetilbudet vil derfor udjævnes: børnetandplejeloventilsiger, at alle landets børn fra fødslen indtil undervisningspligtens ophør, skal være omfattet af den kommunale børnetandpleje senest i 1987.

Tandpleje til alle

Den kommunale børnetandpleje bygger på en række principper, hvoraf de vigtigste er:

Alle børn skal have mulighed for at deltage.

Børnetandplejen skal være vederlagsfri og omfatte al relevant tandpleje.

Børnetandplejen skal i videst muligt omfang forebygge tandsygdommenes opståen.

Disse principper har foreløbig givet som resultat, at 98 % af de berettigede børn deltager i ordningen, at disse børns tandsundhed forbedres år for år samt at den socialt betingede forskel i tandsundhed, som kendes fra tidligere tider, er blevet kraftigt nedsat.

Arbejdet med at hindre tandsygdomme i at opstå føres på to fronter: man søger at bibringe børnene en adfærd, der mindsker risikoen for, at tandsygdomme opstår, og man søger at gøre tænderne mere modstanddygtige over for eventuelle sygdomsangreb.

I løsningen af den sidste opgave spiller grundstoffet fluor en stor rolle. Ved korrekt anvendelse af fluor kan tændernes emalje gøres mindre modtagelig for »huller«, og regelmæssige mundskylninger med en svag fluoropløsning anvendes derfor af de fleste børnetandplejer idag, li- ►

Det skrev man i 1881

Examen for Fotografere.

I Frankrig har man indført en Examen for fotografiske Medhjælpere, den er naturligvis endnu ikke obligatorisk, men hvem, der ønsker det, kan frivilligt indstille sig. Bedømmelsen sker ved en Jury valgt blandt fotografiske Praktikere, efter bestaaet Prøve meddeles Examinenden et Bevis herfor. Der er allerede examineret to. De franske Tidsskrifter hilser dette som et glædeligt Fremskridt, idet de mene, at en slig Examen vil yde Cheferne for de fotografiske Etablissementer en større Garanti med Hensyn til Medhjælpernes Færdigheder, og for de examinerede Medhjælpere medføre gunstigere Engagementsbetingelser.

NU MED
KONTRAST-
KONTROL

BOWEN ILLUMITRAN

Med BOWEN ILLUMITRAN har fotografen styr på alle de faktorer, der er af betydning ved fremstillingen af duplikatdias o.l.: Flashlyset garanterer konstant farvetemperatur, hvorefter der kan finkorrigeres med CC-filtre. Fotocellen sikrer den korrekte eksponering, med mulighed for særbehandling. Nyt er kontrastkontroludstyret, der gør det muligt at undgå den kontrastforøgelse, der hidtil har voldt kvaler ved diaduplikering. Reguleringen er trinløs over et stort område.

I sin grundudrustning kan ILLUMITRAN benyttes til affotografering af monterede dias og umonterede film op til format 6x7 cm, og med tilbehør op til 4"x5". Småbilledkamera kan monteres på ILLUMITRAN's bælgudstyr, idet der findes tilslutningsringe for mange fabrikater, medens 6x6 cm og større kameraer

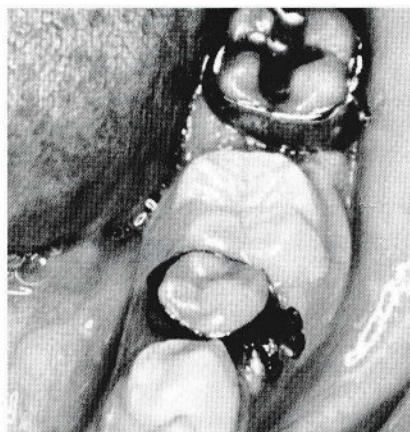
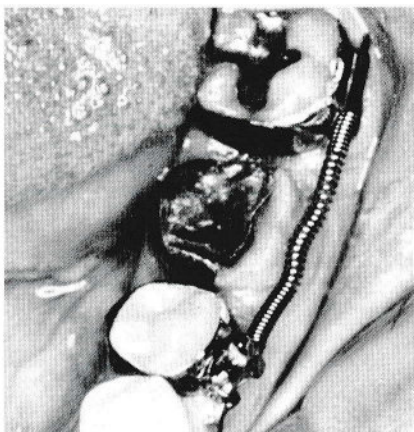
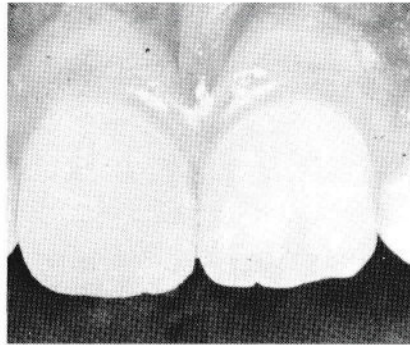
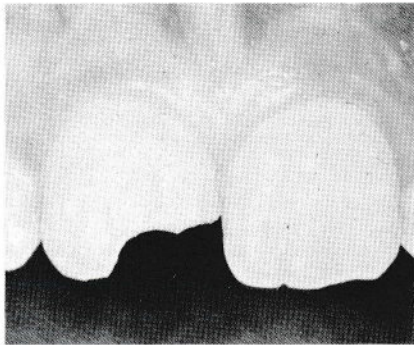
anbringes på en reprosøjle. Da ILLUMITRAN'en nu kan flyttes uafhængigt af kameraet, opnås mulighed for ikke-centreret beskæring.

ILLUMITRAN bruges til mange andre opgaver end diaduplikering, f.eks. fremstilling af mellemnegativer, s/h diapositiver efter negativer ved fotografering på positivfilm, indfotografering af tekst.

Tidligere leverede ILLUMITRAN'er model D og III kan modificeres til kontrast-kontrol-udstyret.

Vi sender Dem gerne den store specialbrochure samt prisliste på ILLUMITRAN.

Demonstration efter aftale.

At børnene selv skal inddrages aktivt i arbejdet, så snart det kan lade sig gøre, er indlysende. Det er jo deres tænder, det drejer sig om! Også børnene skal derfor have den fornødne viden om, hvordan de kan bevare tænderne sunde, og de skal bringes i stand til at løse den praktiske opgave, det er, at holde tænderne rene.

Og mest væsentligt: de skal motiveres til at opføre sig i overensstemmelse med deres viden og kunnen.

Tandsygdomme kan forebygges

Som nævnt er effekten af børnetandplejens arbejde foreløbig en forbedring af børnenes tandsundhed år for år.

Da tandsygdomme jo faktisk *kan* forebygges, er der begrundet håb om at denne forbedring kan fortsætte, og selv om den totale udrydelse af tandsygdommene måske er for højt et mål at sætte, så er den situation, at alle mennesker bevarer et funktionsdygtigt tandsæt livet igennem, rykket inden for det muliges grænse.

Fotograf hos tandlægen
– fortsat

gesom også fluorpensling af tænderne og indtagelse af fluortabletter i opvækstperioden anbefales.

Mere oplysning

At opnå den ønskede adfærdss ændring hos børnene stiller store krav: børnenes mundhygiejne skal perfektioneres og deres kostvaner skal forbedres.

Skal dette arbejde lykkes, må man naturligvis involvere mange personer, der spiller en rolle i barnets hverdag, og arbejdet skal startes så tidligt i barnets liv som muligt.

Kan der skabes kontakt til forældre allerede før barnets fødsel er det allerbedst: forældrene skal oplyses om deres muligheder for at sikre barnet et sundt og funktionsdygtigt tandsæt.

Denne oplysningsvirksomhed skal følges op gennem barnets opvækst, og den skal udstrækkes til også at omfatte personale på daginstitutioner, lærere, sundhedspersonale m.fl.

Film-arkivering: Positiv som Negativ

Dansk TOTAL-LØSNING i 15 år

® falco skjulhøj allé 47 · 2720 københavn/vanløse · (01) 74 7766

Metal og trærammer
med reflexfrit glas

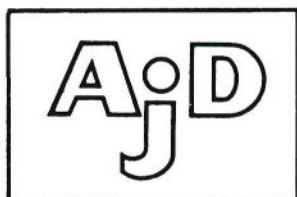
Fotomapper - takkekort

Præstegårdsrammer
(også i størrelse 1)

Seriemapper

Ovale trærammer

Pasmapper

AXEL D. JENSEN

TH. HELSTEDSVEJ 9 . 8660 SKANDERBORG
DANMARK . TELEFON 06 - 52 27 00

Ligesom FAXE FADØL er ADJ - fotorammer og fotomapper - en ren danskejet fabrik, der giver danske arbejdspladser. Pengene bliver i Danmark. En fordel for alle danskere.

**FOTO
LABORATORIUM**

*for det gode håndværk
med den bedste teknik*

H. BONDE-HANSEN

5750 RINGE - POSTBOX 90 - TLF. (09) 62 14 17

På 100 års dagen stilles spørgsmålet ...

er storformat kameraet en anakronisme

En ledende expert i storformat udstyr ser på »artens udvikling« og finder den mangelfuld – måske fordi professionelle fotografer ikke har krævet nok af deres leverandører.

Af Carl Koch

Storformat kameraset er, med sine perspektivkorregerende indstillinger, et vitalt stykke værktøj for den professionelle fotograf. Udviklingen af mindre, men mere automatiserede håndkameraer, har dog bevirket, at storformat kameraets popularitet har været svingende og nedadgående.

Vi må se i øjnene, at mange mennesker forbinder storformat kameraet og dets indstillingsmuligheder med gammeldags og kompliceret optagelsesteknik. Vi må også se den kendsgerning i øjnene, at de faktisk kan have en del gode grunde til at anlægge et sådant synspunkt. Alligevel modtager denne kameratype gang på gang yndest på trods af sin størrelse og nødvendigheden af montering på stativ.

Hvad er grunden til dette? Her er, som jeg ser det, kendsgerningerne, vedrørende »artens udvikling«, når det gælder storformatkameraer.

Mellemformat- og småbilledkameraerne er avanceret til et teknisk stadium meget højt stadiet med tiltagende simplificering af de allerede automatiske funktioner og forbedret billedkvalitet. Betjeningen af storformat kameraet har derimod næsten ikke ændret sig i løbet af de sidste par generationer. De færreste storformat systemer lægger vægt på en udvikling i retning af forenklet betjening og formindskelse af fejlbetjeningsmulighederne. Jeg refererer her ikke til tekniske »gimmicks« men til fundamentale egenskaber ved moderne kameraer.

Lad os starte med optagelseskvaliteten. På dette tidspunkt må fotografen virkelig koncentrere sig om objektet, og det er i særdeleshed her, storformat kameraets forældede egenskaber kan virke irriterende.

- På mange storformatkameraer er det stadig nødvendigt at spænde lukkeren separat. (I amatørkameraer afskaffedes dette for et halvt århundrede siden).

Carl Koch, født 1916 i Schaffhausen, Schweiz, er tredje generation i et led af professionelle fotografer.

Han begyndte at arbejde med storformat kamera design, fordi han følte, at udviklingen af denne kameratype gik tilbage i forhold til amatørkameraudviklingen. Hans mål i dag er, som han selv udtrykker det, at hæve storformatkameraets effektivitet gennem afskaffelse af den »anakronisme« han omtaler i den tilsluttende artikel.

- Blænde- og lukkerværdier er stadig for ofte indviklede og vanskelige at indstille og aflæse præcist med små skalaer og en masse figurer.
- 1/3 blændeinterval – ofte essentielt for professionel præcision – er vanskelige eller umulige at indstille nøjagtigt. Dette går naturligvis ud over eksponeringsnøjagtigheden.
- Separat, manuel åbning af lukker og blænde ved matskivebetragtning forbliver et nødvendigt onde – med den medfølgende ulempe og mangel på præcision. Det ville i dag være umuligt at sælge et spejlreflekskamera, hvis det var nødvendigt at åbne og lukke blænder og lukker, hver gang man skulle fokusere.

Hvorfor skal professionelle fotografer besværes med dobbelt arbejde? Den sørgelige kendsgerning er, at den professionelle fotograf ofte prioriterer helt forkert. Han bliver ved at leve med ineffektive metoder og ineffektivt udstyr.

Lad os derfor kaste et nyt og kritisk blik på visse storformat »traditioner«. Disse dækker over en anakronisme, ikke blot i selve optagelsesproceduren, men i hele storformat filosofien.

Fotografen ofrer megen tid og mange penge på at indkøbe topkvalitet objektiver. Alligevel er det sådan, at et objektiv kun yder i relation til fokuseringsnøjagtigheden.

Hvis man anvender sit kamera uden et præcision-fokuseringshjälpemiddel, mister man disse kostbare objektiv-egenskaber.

Selv nedblænding for opnåelse af større dybdeskarphed – stadig en udbredt praksis blandt storformat fotografen – ødelægger ofte de fine og kostbare egenskaber, som moderne objektivkonstruktioner er i besiddelse af.

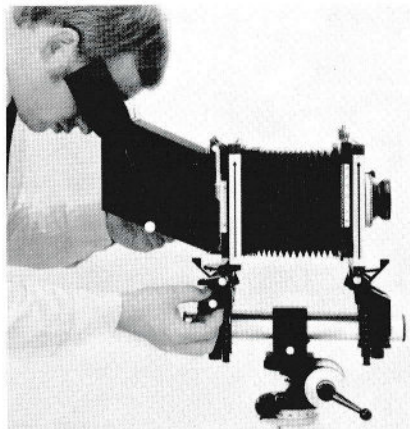
Dette tillader ikke optimal fokusering. Et problem er, at fotografen blænder for meget ned. For hvert trin du blænder ned, behøver du dobbelt så meget lys i dit atelier – en meget dyr arbejds metode. Af den grund er en dybdeskarphed skala, der på fuld blændeåbning præcist angiver fjern- og nærgrænserne i motivet uundværlig. Ethvert småbilled- og mellemformatkamera har en – desværre er det kun det moderne storformatkamera, som må klare sig uden.

Fotografen køber dyre vidvinkelobjektiver med over 100° billedvinkel og fortræffelig optimal udløsning. Alligevel er det, uden udskiftelige vidvinkelbælge, umuligt at udnytte kameraets bevægelse til at få filmformatet blot i nærheden af billedkredsens marginaler.

Af billiggørende årsager kommer der stadig storformatkameraer med fast bælge på markedet. Dette begrænser med et slag kameraets og dets objektivs spillerum, specielt ved næroptagelser og lange udtræk. Og det er jo netop dette spillerum, der gør storformatkameraet uundværligt. Tænk f.eks. blot på næroptagelser, hvor det er nødvendigt at anvende en lang brændvidde.

Der fremstilles stadig storformat kameraer, på hvilke indstilling af bevægelserne er en besværlig og kedelig række af ukontrollerede tilnærmelser. Uden tilstrækkelige fokuseringshjälpemidler bliver det endnu værre. I sådanne tilfælde bliver optimal skarphed, på trods af top-kvalitet objektiver, et spørgsmål om held.

I en hvilken som helst fotografisk optagelse vil disse anakroniske irritationer begrænse fotografen, forringe billedkvaliteten og gøre en optimal løsning af opgaven umulig. Er der nogen fornuft i dette, når man an-

Storformatkameraer konstrueret og udviklet af artiklens forfatter. Han mener dog fortsat, at denne kameratype behøver en teknisk revolution, svarende til den småbilled- og mellemformatkameraer har været udsat for.

vender et professionelt specialværktøj?

Fotografen skylder sig selv at kræve den bedst mulige betjeningsfunktion, ydelse og kontrolfunktion af sit storformatkamera. Hvis han gør dette, vil fabrikanterne reagere. Der er ingen fornuft i at anvende kostbare, topkvalitets objektiv på et underlegent kamera.

Det er helt korrekt, at kvaliteten af en optagelse afhænger af manden bag kameraet, men vi behøver ikke at gøre hans job mere besværligt end nødvendigt. Den professionelle fotograf er berettiget til al den tekniske støtte han kan få – selv når det gælder hans storformatkamera med dets indstillingsmuligheder – til hjælp til at producere de bedst mulige billeder.

Det skrev man i 1881

Celluloid i den fotografiske Praxis.

Der er i de senere Aar kommet i Handelen forskellige Genstande af en Composition, en Art Papier-maché, som kaldes Celluloid. Den besidder en vis Elasticitet, og efter Forslag af Despaquis anvender man den nu som Underlag for Gelatinelaget ved Lysttryk, istedet for Glaspladerne.

Annoncer fra 1881

Bekjendtgørelser.

En Datter af en Fotograf ønsker Plads ved en **større Portraitforretning** snarest. Hun er godt kjendt med **Expedition** og har uddannet sig i en af Udlandets større Forretninger saavel i positiv som i negativ Retouche. Man bedes henvende sig til **Enkefru Zehngraf, Aalborg.**

Negativer (fernisserede og retoucherede) modtages til Forstørrelse paa tynd Albumin. Billederne ere holdbare! Priserne ere: $\frac{1}{4}$ Ark, opklæbet paa 9dobl. Carton 10 Kr., $\frac{1}{2}$ Ark 6 Kr., $\frac{1}{4}$ Ark 3 Kr.

Mærk: Helt Ark, opklæbet og retoucheret 18 à 20 Kr.

Riberholt, Aarhus.

En flink kvindelig Arbejder

søger Plads. Tiltredelse strax eller senest førstkommande Mai. Nærmere Oplysninger meddeler **V. E. Svendsen i Aarhus.**

Professor Dr. H. Vogels bekjendte Emulsion faaes nu i Flasker paa 100 Gram, med Brugsanvisning, à **Kr. 5,00** pr. Stk. hos

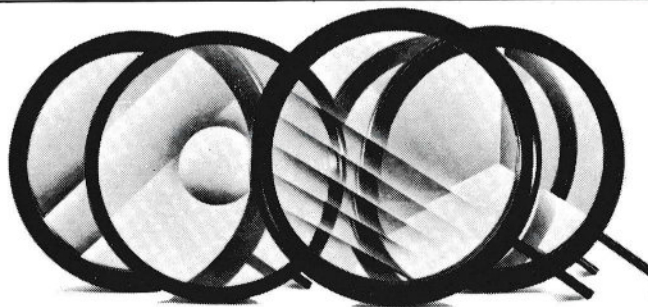
Budtz Müller & Co.

Kjøbenhavn d. 18. Mai 1881.

Til Salg

er en Eiendom med et **nyt stort fotografisk Atelier** 20 Al. dybt og $8\frac{1}{2}$ Al bredt, beliggende i det østlige Fyn (Militærby).

Fullstændig Oplysning angaaende Betingelser og de forskjellige udleiede Leiligheder i Gaarden meddeles af Hr. **Budtz-Müller.**

GØR GODE BILLEDER BEDRE MED ET B&W FILTER

Det rigtige B&W FILTER kan styre lyset ... det primære element i al slags fotografering ... forandre dets farve og tilpasse det efter fotografens opfattelse og ønske.

Læs alt om filtre og tricifltre i den farvestrålende B&W-brochure ... eller i den nye B&W filterbog med tysk eller engelsk tekst.

NYT

Trick- og effektfiltre kan nu leveres til Hasselblad kameras = Baj 50.

IMPORTØR H. WODERUP

MAGLEKILDEVEJ 18 . 1853 KØBENHAVN

I 1938 fandtes der ikke nogen anden motor.

Allerede dengang havde Leitz realiseret idéen med den påsættelige kameramotor for LEICA. Man kunne her for første gang "skyde" op til 12 billeder af hurtigt efter hinanden med 2 billeder pr sekund.

I dag findes der ikke nogen der er mere lydsvag.

Motor-Winderen i den nye LEICA R3-MOT styres elektronisk og arbejder så lydsvagt at filmtransport, spænding af lukker og udløsning næsten ikke kan høres. Og den fungerer lige så præcist som lydsvagt. De vil altid være "klar til skud".

Hvor vigtigt dette er, ved enhver som fotografere motoriseret. For det umiddelbart efterfølgende "skud" er ofte det, der er det bedste snapshot.

Motor-Winder R3 åbner helt nye perspektiver i forbindelse med den lille handy fjernbetjening som både styrer fjernudløsningen og den programmerede intervalkobling (med tilbagemelding) elektronisk. Deres Leitz-fotohandler demonstrerer det gerne for Dem.

JEG VIL GERNE VIDE MERE OM
LEICA R3-MOT.
SEND VENLIGST MATERIALE.

NAVN: _____

GADE/VEJ: _____

POSTNR./BY: _____

Sendes til: _____

NOCO

Nordisk Optisk Compagni A/S,
Industriholmen 17-19,
2650 Hvidovre, København.

**Leitz betyder præcision.
Verdensomspændende.**

Det skrev man i 1913

Af det af **Firmaet Ad. Goecker** oprettede Legat under Dansk fotografisk Forening »Fotografernes Hus« bliver en Portion, stor Kr. 100, at uddele for Aaret 1913 til en værdig trængende Fotograf enten Mand eller Kvinde.

Udbetalingen finder Sted i 2 Gange, 15. April og 15. Oktober, første Gang 15. April 1913.

Portionen (Huslejhjælp) er at betragtes som livsvarig for den, hvem den tildeles, og tilfalder denne Gang en Fotograf, der til Stadighed har haft sit Erhverv i Provinsen.

Dansk fotografisk Tidsskrift koster 9 Kr. aarlig og kan bestilles hos enhver Boghandler og paa ethvert Postkontor, hvortil ligeledes Klager rettes, naar Bladet udebliver.

KLOKKESTRENG

**ELEGANT
FOTORAMME
TIL 3
BILLEDER**

Et
kvalitetsprodukt
fra ...

Harald Petersen & Søn

7100 VEJLE

TLF. 05-82 34 00

Det skrev man i 1890:

*Allerede i 1890 havde man problemer med
»køkkenbords-fotografer«*

Strandvejen Nr. 28, den 16. Juli 1890.

Hr. Politidirektør!

I Anledning af nogle til mig som Formand for „Dansk fotografisk Forening“ fra flere Sider indløbne Besvælinger over at en omrejsende fransk Fotograf, uden nogen lovlig Adkomst til at drive fotografisk Forretning her i Landet, over saadan i stor Stil, hvorved de her bosiddende Fotografer lide Tab i deres borgerlige Næring — tillader jeg mig i største Ærbødighed at paakalde Hr. Politidirektørens Hjælp og Bistand til at faa dette Indgreb af Fremmede i Fotografernes Erhverv standset.

Den Paagjældende, hvis Navn er *Mr. de Briand*, skal, saavidt vides, med en Medhjælper bo i Hotel „Dania“, St. Strandstræde.

Han, der har et stort fotografisk Etablissement i Frankrig, eller er Udsending fra et saadant, driver sin Virksomhed her paa følgende Maade:

Forsynet med Anbefalinger introducerer han sig i større Skoler, ved Marinens Værksteder paa Holmen, ved militære Afdelinger paa Kaserner etc., foreviser Prøver af sine Arbejder og udbeder sig Tilladelse til at fotografere Grupper — henholdsvis af Lærere og Elever, Mandskab etc., paa hvilken Maade han opnaar betydelige Bestillinger paa Omraader, der hidtil var Enkeltes Specialitet, foruden at noget af dette Arbejde lejlighedsvis ogsaa tilfaldt andre Fotografer her.

Pladerne sendes nu til Frankrig, hvor Aftrykkene kopieres og monteres og hvorfra de tilsendes Bestilleren. Til yderligere Belysning af Forholdets utaalelige Natur, være det mig endnu tilladt at tilføje, at de fleste af de Raamaterialier, Fotograferne her behøve, maa indføres — tildels fra Frankrig — hvorved de for os fordyres med indtil 50%, og da nu de færdige Fotografier ere toldfri eller saa godt som toldfri, saa vil De, Hr. Politidirektør, sikkert give mig Medhold i, at nærværende Klage er vel begrundet.

I Haab om, at Hr. Politidirektøren vil lade mig tilflyde en Meddelelse om denne Sags Udfald, tegner jeg mig

I største Ærbødighed med Høiagtelse:

Paa Foreningens Vegne
J. Petersen.

Hr. Politidirektør *Eugen Petersen*,

Ridder af Dannebrog & Dannebrogsmænd

p. p.

der tages billeder hos fotografen ...

de fleste bliver dog heldigvis taget af og ikke fra fotografen. Der har i de senere år været et stigende antal retsager, anlagt af fotografer mod misbrugere af OPHAVSRET- TEN (international kaldet Copyright). Disse retsager viser sig ofte at være resultat af uvidenhed om lovens eksistens og indhold. Nu er uvidenhed jo som bekendt ikke enbetydende med at man ikke skal betale skat.

der tages billeder hos fotografen ...

I 1979 finder samtlige organisationer sammen om en fælles tryksag vedrørende copy- right.

Bestillerens ret:

- Retten til et fotografisk billede, der er udlånt eller bestilt, tilkommer bestilleren, medmindre andet er af- talt.
- Retten indeholder, at bestilleren kun kan offentliggøre billedet til det af- talte formål.
- Retten til mangfoldiggørelse gennem en fotografisk proces tilhører stadig fotografen (fx. affotografering af som-hvid såvel som farvebilleder og dias).
- Eksempel: En bestiller beder en fo- tograf taget et billede af et bestemt motiv. Fotografen tager motivet fra flere vinkler. Bestilleren har nu ret- ten til et billede. De resterende tilhø- rer — hvis ikke andet er aftalt — fo- tograf.

Fotografens ret:

- En optagelse foretaget på fotogra- fens egen foranstaltning, giver ham (hende) eneretten til billedet.
- Et sådant billede må ikke affoto- grafes, kopieres eller på anden måde mangfoldiggøres eller offen- tliggøres uden fotografens tilladelse.
- Fotografen har ret til at blive navn- givet, når billedet vises offentligt, også ved en bestilt optagelse.
- Fotografen har krav på, at billedet ikke ændres eller vises offentligt på en sådan måde eller i en sammen- hæng, der er krænkende for hans anseelse som fotograf.
- Et billede med betegnelse eneret (COPYRIGHT) må ikke offentlig- gøres uden vederlag til fotografen.
- Fotografen har krav på at opbevare original- negativer og/eller disposi- tiver.

I fotografilovens § 17 står bl. a.:

»Med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte i indtil 3 måneder straffes den, der fremstiller eksemplarer af et fotografisk bille- de eller viser det offentligt og derved krænker en andens eneret hertil».

hvis De er i tvivl, er De altid velkommen til at kontakte nedenstående organisationer. De vil gerne hjælpe Dem med at udrydde mis- forståelser og bane vej for et godt samarbejde mellem Dem og Deres fotograf!

Dansk Fotografisk Forening
Valdemargade 19 01-22 57 95
Fotograferne (Grafisk Kartel)
Lyngten 16 01-19 42 22

Reklamefotograf Foreningen
Nørrevoldgade 34 01-15 17 00
Pressefotograf Forbundet
Gl. Strand 46 01-14 23 88

Apparater fra Tiden

FAG-FOTO

Frb. Allé 29

KØB-SALG-BYTT
01-22 44 91

INVENTAR SPECIALBUTIKKER OG SHOWROOMS

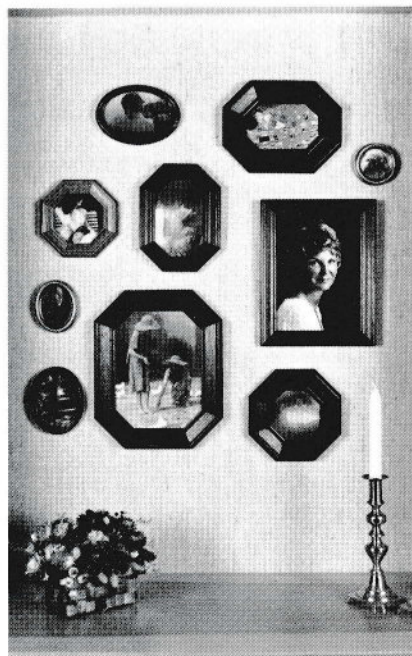
"gør det selv"
montage
ELLER NOGLEFÆRDIG
kom selv og find det
eller rekvirer katalog

STOR PERMANENT Udstilling
åben daglig kl. 9-16 + tirsdag aften kl. 19-21
ØSTERGÅRDSVEJ 28 INDUSTRIKVARTERET
8740 BRÆDSTRUP (05) 75 21 00*

Det skrev man i 1881

Mødet aabnedes af Formanden, som gav ordet til Cand. A. E. M. Schleisner, der i Anledningen af Formandens Udtalelser i sidste Møde om Luxografen, omtalte forskellige chemiske Sammen- blandinger, som ved Afbræn- ding giver et intensivt Lys, der kan benyttes til Fotografering. Bestræbelsen efter at finde en kunstig Lyskilde til Fotografiens Tjeneste er ikke ny; man har for- søgt meget; forskellige Kalium- forbindelser, navnlig under Til- sætning af Arsensyrilg og Anti- monilte synes at give et gunstigt Resultat; endvidere har man som bekendt anvendt Magni- umlyset, Svovlkulstoflyset, og i den senere Tid det elektriske Lys. Taleren viste 2 Experimen- ter ved Afbrændinger af Blan- dinger af chlorsurt Kali med or- ganiske Stoffer. Anvendelsen af Arsensyrilg, som vel kan bruges til Fyrværkeriblandinger i fri Luft, bør udelukkes her paa Grund af Giftigheden, selv om Luxografen er forsynet med en nok saa godt trækkende Skor- sten. Ved Blandinger med chlor- surt Kali bør man anvende stor Forsigtighed, da der let kan ind- træffe Explosioner, naar dette Stof blandes med lettiltelige Le- gerner.

Nostalgiske ottekantede og ovale trærammer

KJELD POULSEN

HOVEDGADEN 58 · NØRDBY · 6720 FANØ
TELEFON 05 16 21 25

FOTOGRAFIENS HISTORIE

ANSGAR LARSEN

VED Opfindelsen af Daguerreotypien spillede Tilfældet en meget vigtig Rolle. Jodsølv giver nemlig først efter meget lang Belysning et synligt Billede. Daguerre havde lagt en Del for kort belyste Plader i et Skab. Nogle Uger efter opdagede han til sin Forbavselse Billeder paa disse, og drog den Slutning, at Skabet maatte indeholde noget, som frembragte Billedet. Han tog den ene Ting, Kemikalier o. s. v. ud af Skabet efter den anden for at finde dette mystiske Stof, men tænkte ikke paa en Skaal med Kviksølv, som stod der. Han begyndte at tro, at Skabet var forhekset, indtil han blev opmærksom paa Kviksølvet. Saa anstillede han Prøver med dette og udsatte kort belyste Jodsølvplader for Kviksølvdampe. Han opnaaede derved at fremkalde Billeder, og den for Daguerreotypiprocessen fundamentale Opfindelse var saaledes gjort.

Fotografien efter Niepce og Daguerres Metode, Daguerreotypien eller, som den ogsaa kaldtes, den heliografiske Proces, er altsaa opfundet og udeksperimenteret til praktisk Anvendelse i 1837, selv om den først blev bekendt for Verden 1839.

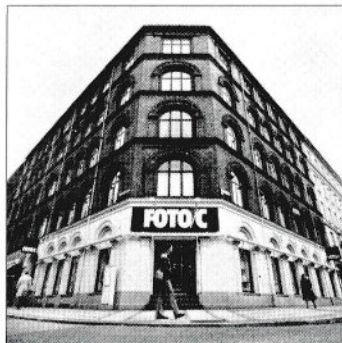
Daguerre og Isidor Niepce forsøgte i 1837 først uden Held at faa Kapitalister til at interessere sig for Opfindelsen, og ligeledes blev et Forsøg paa at danne et Aktieselskab resultatløst; Aktieindbydelsen er dateret 15. Maj 1838.

Daguerre henvendte sig derfor til den Deputerede Arago, for hvem han under Tavshedslofte demonstrerede Opfindelsen og beviste dens Brugbarhed. Arago indsaa straks Opfindelsens store, vidtrækkende Betydning og gav d. 7. Jan. 1839 det franske Videnskabernes Akademi Meddelelse om Sagen. Arago satte Daguerre og Niepce i Forbindelse med den franske Indenrigsminister Tonngui Duchâtel, med hvem der den 14. Juni 1839 sluttedes en foreløbig Kontrakt.

Stor fremgang, ogsaa for fotografien, da automobilen kom. Denne luxus karet tilhørte fotograf J. Saxtorph, der kunne rykke »ud over byens grænser«. Det var omkring århundredskiftet.

PROFESSIONELT FOTOUDSTYR

FOTO/C importerer

FOBA
Toyo storformatkamas
Nagaoka storformatkamas
Edric AV
BEE studio-blitzanlæg og
vindmaskiner
Dental mundholder
og -spejle
Balcar/Tekno flashmeter
Gunlux lyskanoner
Draper front- og
bagprojektionsskærme
Welt projektionsborde og
stativer
Silpak negativ og diasarkiv
Focal Press fagbøger
Time-Life fotobøger

FOTO/C fremstiller

Mørkekammervaske
og -udstyr
Fototasker og kufferter

FOTO/C forhandler

Næsten alt i foto og AV

FOTO/C indretter

Atelier
Mørkekamre
Mødelokaler

FOTO/C udlejer

AV udstyr etc.
Vindmaskiner
Undervandskameraer

Få nærmere oplysninger og
brochurer fra

FOTO/C

Fagvarer

Holbergsgade 5
1057 - København K.
01/14 34 54 - 14 24 14

Ad. Goecker 117 år i branchen

Grundlæggelsen 1862 ved Adolph Goecker af det i dag bestående Ad. Goeckers efft. A/S var i en kælder i Tordenskjoldsgade med salg af kemikalier incl. magnium, der trak sig – øjne – for den nystartede opfindelse fotografien, idet magnium anvendtes ved tænding som lysglimt ved exponeringen.

Herved trak det handel med materialer til foto med sig og den bredte sig til hele Skandinavien, Island og Færøerne. – Kælderen blev snart til en større lejlighed i den brostensbelagte gade ved siden, Herluf Trollesgade. 1895 overtog d'herre F. Dirichsen og Alfred Langkjær firmaet. Stræbsomt og strengt blev firmaet drevet med ubegrænset arbejdstid under sparsom gasbelysning og varme fra den koksfyrede ovn. Stående ved opretstående pulte nedskrev man ordrer – regninger m.m. med pren og blæk og med sirlig gotisk skrift. Præcisionen og respekten for kunderne gav succes og 1ste verdenskrig overlevede firmaet med værdighed.

1922 indgik ny kompagnon Chr. Pedersen, der nu sammen med H. Langkjær ca. 3 år sammen videreførte firmaet. Herefter blev Chr. Pedersen enejer for de næste 10 år. at i 1935 trak grosserer Chr. Pedersen sig tilbage efter at have udnævnt lagerfovalter C.C. Christiansen til administrerende direktør for et nu oprettet aktieselskab, hvori Chr. Peder-

Kameraer.

I Hovedet til sin Formning med end Blænde-Virkemiddel og Erstatning i Faget, er det bestemt, at jeg er særlig indgaaende med de Apparater, som Fotografer behøver. Foruden meget er det indvendinger for Fagbegrebet, at man Blænde, dobbelt sætting fra Kamera, er i Stand, at betragte Konstruktion og indretning af de Materialer, ikke Godebudsat.

Jeg begynder mig med Atter og Rejsekameraer for Gæster, hvor, som almindelig kendt, det bedste Kameraet drives.

Atelier-Kameraer.

Almindelig Udstyrelse. Fig. 2. Mahogni eller Nøddetræ, Messingbeslag, dobbelt Bandudtræk, dobbelt bevægelig Viserskive, 2 Skydekassetter, forskydelige til 2 Optagelser paa 1 Plade, forsynede med Indlag til mindre Pladeformater, 2 Objektivrædder. I Stedet for den ene store Kasse kan erholdes en mindre for, Ex. 12 1/2" som til det daglige Arbejde er bekvemmere at arbejde med end den store.

Kameraet er forsynet med enkelt Cremailledrev, eller med dobbelt Tanddrev paa Bagrunden, eller med dobbelt Tanddrev paa saavel For- som Bagrunden. Stativet leveres poleret af Udseende som lyst Egetræ, som Mahogni, eller som Nøddetræ.

Priser uden Stativ.

Plakaterne cm.	Bælgelængde ca. cm.	Centralfors. Drev	Dobbelt Lendev. Drev	Dobbelt Tanddrev paa saavel For- som Bagrunden.
12 1/2"	70.	90.	105.	135.
18 1/2"	90.	100.	120.	150.
24 3/4"	125.	135.	160.	200.
28 3/4"	125.	135.	160.	200.
30 1/2"	130.	170.	210.	270.
40 5/8"	150.	255.	310.	380.
50 6/8"	200.			

Ak ja, det var dengang. Katalog fra 1902.

sen som medlem heri endnu en del år fulgte det stadig fremadgående firma fra sit otium.

Naturligvis har udviklingen bragt med sig det at sidde ved et skrivebord – elbelysning – centralvarme – skrivemaskine og hvad som man ikke før havde haft kvindelig medhjælp – og nok med modstand.

Penneskraften var nu erstattet med fyldepen og varerne blev kørt ud ved Long John i stedet for cykelbud med rygbærer. I gården stod en trækvogn og ved hjælp af denne transporteredes pakkerne til videreforsendelse fra postkontoret.

Det bestående personel fulgte almindeligvis årene op gennem 40-50 år, hvilket ikke var andet end en na-

Fondstativ.

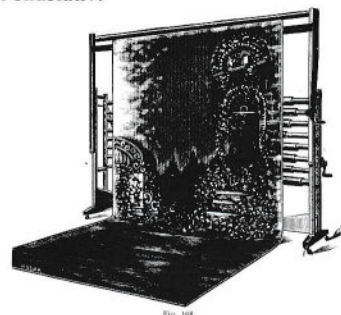

Fig. 168 anvendelig til 12 Fonder indtil 3 Meter brede og 2 1/2 Meter høje og med eller uden Gulvforlængelse. Fonderne kunne hæves eller sænkes efter Behov. Dette Stativ maa anses for at være det mest hensigtsmæssige. Det muliggør hurtig Skiftning af Fonder og forhindrer derved, at de henstaa ubenyttede. Stativet kan ogsaa laaes i Brede 2 1/2 Mtr. Stativ med 1 Rulle 160.-
1 Rulle alene 12.-
Fondstativ til 4 Baggrunde, 2 1/2 2 1/2 Meter, nemlig 2 opspændte og to paa Ruller, disse to til at hæve og sænke 55.-

Gulvtæpper.

Græstæppe, malet, 2 1/2 2 1/2 Meter 24.-
Græstæppe, vævet af olieret Garn, meget stærke, støve ikke, 24.-
2 halve, tilsammen 180 250 cm. 24.-
1 halvt, 90 250 cm. 12,50
Linoleum, i Længder, 210 cm. bredt, 6.-
ensfarvet, Kvalitet A 4.-
B

turlighed. 2den verdenskrig gav nok vasnkeligheder med fremskaffelse af varerne grundet den strenge valuta-central, men et dansk firma Merkur fik her sin blomstringstid og forsynede hjemmemarkedet til overlevelse af disse år. Således måtte firmaet sidst i 50'erne påny flytte til større lokaler. Cykelbud blev chauffør – de 5 funktionærer til 45 – Datamatic og Multidata arbejder i dag glødende og direktør C.C. Christiansen i sit 90'tyvende år er fortsat aktiv i firmaet, omend nu mere afstandtagende, idet sønnen Cai Christiansen og datteren Ester Ellegaard med samme ildhu løfter den arv, som indebærer personligheder af højeste karat under et sekels fotohistorie.

Alle medlemmerne ønskes tillykke med 100 års jubilæet

Ønskes af

FUJI FILM

Dansk Fuji Film ApS

TELEFON (01) 63 18 44

... også en god leverandør de næste 100 år

DA DENNE EKSPONERINGSMÅLER SÅ DAGENS LYS KOM DET TÆNKENDE LYS-MÅLE-SYSTEM TIL VERDEN

Vi vil ikke overdrive, men for professionel fotografi er GOSSEN PROFISIX det store fata-morgana.

Der er først og fremmest det hurtige måleresultat:

GOSSEN PROFISIX viser alle resultater, så man ikke mere skal

tage højde for kor-

rektionsværdier.

(Heller ikke i forbindelse med forsatsene). Det

ekceptionelt

hurtige måleresultat

skyldes Silicium-fotodioden (sbc). Den re-

agerer også omgående på

ekstremt lave lysstyrker.

Taler vi om måleområdet for GOSSEN PROFISIX,

rækker det i eet eneste

måleområde fra 1/4000

sekund til 8 timer.

Det betyder: GOSSEN PROFISIX har en startføl-

somhed på -4 lysværdi (LW)

ved 21 DIN. Et yderligere

fata-morgana er elektron-

hjernens. Sagt nøjagtigt: GOSSEN PROFISIX

kan oplagre måleværdien med automatisk

afbrydelse efter et minut. Eller – selvfølgelig

– kontinuerlig måling i umiddelbar rækkefølge.

Forsats til måling i mikroskoper og Linhof målebælg

Forsats til måling af lysets farvetemperatur og til bestemmelse af det nødvendige optagelsesfilter.

Forsats til måling af blitzudladninger fra alle gængse elektronflash.

Ikke alene huskes de tidligere måleværdier – men også indstilling af de forudsete resultatforvrængninger er mulig. Eksakt:

GOSSEN PROFISIX har indstilleligt forvalg af forlængelsesfaktorer eller ønskede lysværdiforskelle.

Altså: slut med udregninger ved brug af filtre, bælgudtræk eller mellemringe,

fordi GOSSEN PROFISIX kan programmeres! Elektronhjernens og den automatiske tilpasning ved

PROFISIX-for-

satsene er det, som får os til at tale om en tænkende system-belysningsmåler (eller endnu bedre: det tænkende lysmåle-system, der er

sporen til nye kreative løsninger).

Til slut må vi bemærke, at dette nye lys-måle-system også er fantastisk let at betjene. Spørg Din leverandør systematisk om, hvad Du desuden kan bruge Din GOSSEN PROFISIX til.

Det er ikke så lidt!

Måle-sonde til eksponeringsmåling, bl.a. på mætskive, ved helt små objekter, ved vanskeligt tilgængelige steder.

Studioforsats til lyskildemåling (med stor 360° drejbar og hvælvet diffusionshætte) samt til måling af lysstyrker i LUX.

GOSSEN

i Danmark – det er også AKTIESELSKABET OLE BRUUN TECHNICAL, der står for en række andre førsteklasses kvalitetsprodukter: LINHOF kameraer, LINHOF forstørrelsesapparater, LINHOF stativer, BALCAR flash-anlæg, BULK-TON baggrundspapir, ECLAIR filmkameraer, SCHNEIDER filmspoler, OLDELFT filmudstyr, HARRISON effektfilter m.m.

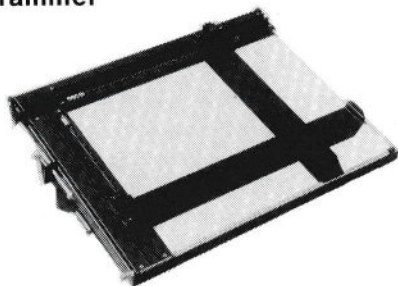
TLF. 01-*37 14 33

AKTIESELSKABET OLE BRUUN TECHNICAL, H.C. ØRSTEDS VEJ 50 C
1879 KØBENHAVN V

**Du ved sikkert, at vi repræsenterer SINAR,
ELINCHROM, ADEMCO og McDONALD!
... ved du også, at vi repræsenterer:**

MASTER

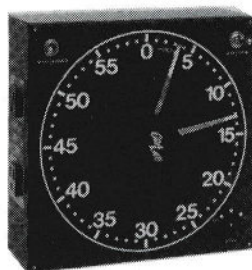
Professionelle forstørrelses-
rammer

Formater fra 8x10" til
50x70 cm.

GIRALAB

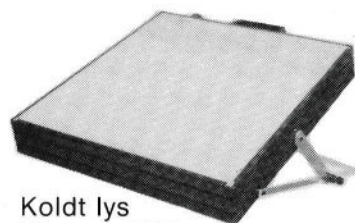
Mørkekammerure

Model 300 1 sek.-1 time
Stor, selvlysende skive
Regulerbar alarmstyrke

Novalux

Professionelle lyskasser

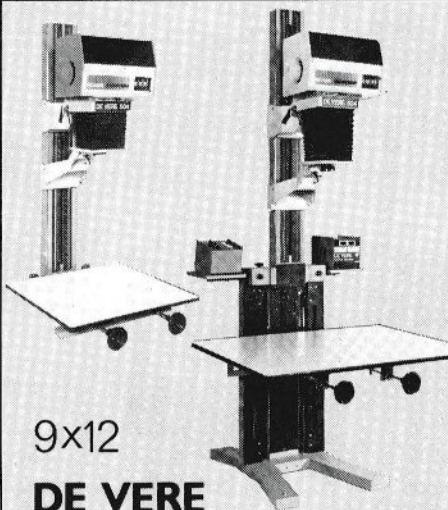

Koldt lys
Flimmerfrit lys
Neonrør 5000° Kelvin
Regulerbar 10-100%
Brændtid min. 35.000 timer

QUICK-SET

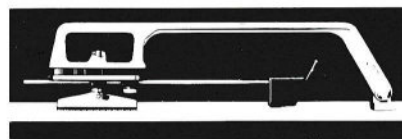
Professionelle kamera-
stativer i topkvalitet

9x12

DE VERE

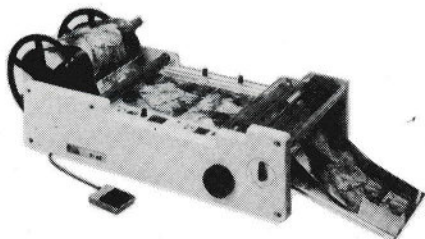
OPUS 1

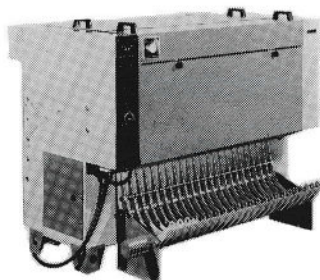
OPUS 1 skærer runde og
ovale huller fra 12 cm Ø
til 54 cm Ø i papir og
karton.

Automatiske og manuelle
skæremaskiner for rulle-
papir

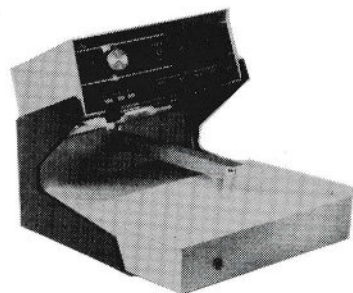
San Marco

Kompakte fremkalder-
maskiner for film og papir
Printere

brumac

Digital densitometre for
transmission og refleksion

Er du interesseret i flere informationer om disse produkter, så ring til os.

PHOTOTECH

Drejervej 11 · 2400 København NV

01-85 66 22

(01)
11 79 38

*Dine kunder stiller krav,
som du opfylder.
Du stiller krav, –
dem opfylder vi.*

farvelaboratoriet a/s
Kronprinsessegade 54
1306 København K

farvelaboratorium
for professionelle fotografer

om abonnement

Dansk Fotografisk Tidsskrift

Tidsskriftets primære publikum er fagfotografer og avancerede amatørfotografer i Danmark. Det har eksisteret i 100 år og er således det ældste danske fotoblad. Indtil 1976 har det været udgivet af Dansk Fotografisk Forening alene. Tidsskriftet kommer i 1979 med 6 numre.

Indhold

Tidsskriftet indeholder fotostof inden for mange områder:

- artikler om reklamefoto, portrætfoto, klinisk foto og andre emner
- fototekniske artikler og præsentation af fotoudstyr
- reportage fra fotografiske kurser, konferencer og udstillinger
- brevkasse, bl.a. for ophavsretlige spørgsmål
- kalender over kommende arrangementer af fotografisk interesse
- meget andet stof af interesse for fotografer

Abonnementspris

150 kr. incl. moms for 1979.

Dansk Fotografisk Tidsskrift

1979 nr. 3

udkommer d. 25. juni 1979

Ideer, artikler, læserbreve, stillingsannoncer, køb og salg, produktnyheder og andre meddelelser til næste nummer bedes sendt til redaktionen inden 28. maj.

Dansk Fotografisk Tidsskrift udkommer 6 gange om året.

Hovedbestyrelse:

Landsfmd.: Niels Elswing, Nationalmuseet, 1220 København K.
(01) 13 68 68.

Næstfmd.: Karen Ahrenkiel,
Studio 8, Storegade 8,
6270 Tønder, (04) 72 11 24.

Inge Aasmul, Køgevej 104,
2630 Tåstrup, (02) 99 01 08.

Flemming Larsen, Bredgade 12,
5450 Otterup, (09) 82 13 52.

Aksel Tornøe, Thrigesvej 27,
7400 Herning.

Dansk Fotografisk Forenings Sekretariat:

Valdemarsgade 19, 1665 København V. Tlf. (01) 22 57 95.
Kl. 11-14 undt. lørdag.
Giro 83824.

Reklamefotograf-Foreningen

Nørre Voldgade 34
1358 København K.
Tlf. (01) 15 17 00.

Bestyrelse:

Tom Borch Jacobsen (Fmd.)
Jørgen Strüwing
Jan van Steenwijk
Leif Schiller

Sekretær:

cand. jur. Suzanne Bjerrehuus

Fotograffagets Fællesudvalg:

R.F. repræsentant:
Tom Borch Jacobsen
D.F.F. repræsentant:
Niels Elswing

FSF

Foreningen for Statsansatte Fotografer

Bent Børgesen (fmd)
tlf. 01-37 32 22
Leif Hansen (næstfmd)
Nina Russ (kasserer)
Inger Riis
Birthe Wollesen
Kirstine Saad
Leise Jensen

FSF's adresse:

Foreningen for
Statsansatte Fotografer
fotografisk afd. 4114
Rigshospitalet
Blegdamsvej 3
2100 Ø

Et kamera elsker farver!

Især på
Kodak farvefilm...

Du har talentet... vi har resten.

